

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXIV

1 2022

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala,
JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXIV

Číslo 1/2022 vychází 12. 4. 2022

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	7
č. 1	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 2021, sp. zn. 14 To 25/2021	9
č. 2	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 3. 2021, sp. zn. 14 To 18/2021	12
č. 3	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 5 Tdo 591/2021	17
č. 4	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1114/2020	34
č. 5	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2021, sp. zn. 6 To 22/2021	45
č. 6	
Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 9. 2017, sp. zn. 6 To 297/2017	50
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	56
č. 1	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 05. 2021, sp. zn. 30 Cdo 207/2021	57
č. 2	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2060/2020	64
č. 3	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 06. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1050/2020	68
č. 4	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 03. 2021, sp. zn. 32 Cdo 3237/2019	79
č. 5	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 03. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2023/2019	92
č. 6	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 04. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2422/2019	102
č. 7	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 29 Cdo 1885/2019	119
č. 8	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 04. 2021, sp. zn. 28 Cdo 493/2021	132
č. 9	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2021, sen. zn. 29 ICdo 50/2019	137

č. 10

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2021, sen. zn. 29 NSČR 103/2020	149
--	-----

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 1

Při rozhodování soudu o odložení předání k trestnímu stíhání do ciziny je namístě vedle okolností demonstrativně vyjádřených v § 210 odst. 1 z. m. j. s. vzít do úvahy i to, že z hlediska obecně vnímaného pojmu spravedlnosti je žádoucí, aby vyžádaná osoba vykonala nezanedbatelnou část z uloženého trestu odnětí svobody.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 2021, sp. zn. 14 To 25/2021, ECLI:CZ:VSPH:2021:14.TO.25.2021.1

Č. 1

Právní styk s cizinou

§ 210 odst. 1 z. m. j. s.

Vrchní soud v Praze zamítl stížnost, kterou podal vyžádaný A. S. proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. 7 Nt 101/2020.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. 7 Nt 101/2020, bylo rozhodnuto, že podle § 208 odst. 2 a § 210 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „z. m. j. s.“), se předání A. S. (dále též označen jako "vyžádaný") k trestnímu stíhání do Italské republiky odkládá do doby výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 80 T 10/2020, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 1. 2021, sp. zn. 2 To 110/2020, případně do doby jeho propuštění na svobodu z jiného, zákonem předpokládaného důvodu.

2. O odkladu předání vyžádaného rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem k návrhu státní zástupkyně v rámci zjednodušeného předání A. S. k trestnímu stíhání do Italské republiky pro trestný čin podle čl. 110, čl. 628 odst. III, č. 1 trestního zákoníku Italské republiky, kterého se měl jmenovaný dopustit skutkem spočívajícím v tom, že vyžádaný A. S. s dalšími spolupachateli měl v srpnu 2019 přepadnout ve městě XY za užití pistole prodavačku ve zlatnictví a odcizit tam 18 ks hodinek Rolex v celkové hodnotě 180 000 euro. Souběžně s předávacím řízením probíhalo v České republice trestní stíhání vyžádaného, ve kterém byl vyžádaný rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 80 T 10/2020, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 1. 2021, sp. zn. 2 To 110/2020, uznán vinným zločinem loupeže podle § 173 odst. 1, odst. 2 písm. a), c) tr. zákoníku a byl mu uložen trest odnětí svobody ve výměře 7 let, kterému se vyžádaný aktuálně podrobuje. Konec výkonu uvedeného trestu se předpokládá dne 22. 11. 2026. Vedle toho byl vyžádanému uložen trest vyhoštění na dobu 10 let. V předávacím řízení po poučení vyžádaný prohlásil, že souhlasí s předáním do Italské republiky

a vzdal se zásady speciality. O odkladu předání krajský soud rozhodl s odkazem na hlediska, uvedená v § 210 odst. 1 z. m. j. s.

II. Stížnost

3. Proti shora uvedenému usnesení podal vyžádaný ihned po jeho vyhlášení stížnost, kterou po doručení jeho písemného vyhotovení nijak neodůvodnil ani sám, ani prostřednictvím svého obhájce a rovněž neavizoval, že by tak hodlal učinit v pozdější, přijatelné době. Jeho výhrady proti citovanému usnesení tak bylo možné dovodit jen z jeho vyjádření ve veřejném zasedání konaném u krajského soudu. V něm prohlásil, že souhlasí se svým předáním, vzdává se zásady speciality a žádá o předání do Itálie i s ohledem na svůj zdravotní stav ovlivněný nemocí diabetes.

č. 1

III. Důvodnost stížnosti

4. Vrchní soud v Praze na základě stížnosti vyžádaného přezkoumal výrok napadeného usnesení a řízení, které jeho vyhlášení předcházelo, a jak je dále uvedeno, neshledal stížnost vyžádaného důvodnou.

5. Krajský soud v Ústí nad Labem rozhodoval o návrhu státní zástupkyně na odklad předání v rámci řízení o zjednodušeném předání s ohledem na vyjádření vyžádaného při výslechu před předsedkyní senátu uvedeného krajského soudu dne 3. 12. 2020, že souhlasí se svým předáním do Itálie pro skutek, jak byl popsán v evropském zatýkacím rozkazu italského soudu v Janově, a vzdává se zásady speciality. K rozhodnutí o shora uvedeném návrhu krajský soud nařídil veřejné zasedání a návrh projednal za přítomnosti vyžádaného a jeho obhájkyň. Vyžádaný měl možnost se k uvedenému návrhu vyjádřit a uvést vše, co považoval za podstatné. Stejně tak bylo respektováno jeho právo vyjádřit se k prováděným důkazům, případně navrhnout provedení dalších důkazů. V řízení, které předcházelo vyhlášení usnesení napadeného stížností, nedošlo k žádnému procesnímu pochybení, pro které by zmíněné usnesení nemohlo obstát.

6. O tom, zda má být předání odloženo, nebo naopak má být předání vyžádaného k trestnímu stíhání do Itálie provedeno bez odkladu, rozhodoval Krajský soud v Ústí nad Labem po vyhodnocení hledisek uvedených v § 210 odst. 1 z. m. j. s. Jak se uvádí již v odůvodnění napadeného usnesení, v citovaném zákonném ustanovení se demonstrativně vypočítávají zejména závažnost trestného činu, pro který má být osoba předána, závažnost trestného činu, v souvislosti s nímž je o odložení předání rozhodováno, možnost předání této osoby z vyžadujícího státu zpět do České republiky, jakož i možnost dočasného předání osoby do vyžadujícího státu. Krajský soud uplatnil tato hlediska na daný případ a dospěl k závěru, že skutek, pro který byl vyžádaný v České republice pravomocně odsouzen, je z hlediska provedení a cíle, který jeho pachatelé sledovali, srovnatelný se skutkem, pro který se žádá o jeho předání. Krajský soud zdůraznil, že s ohledem na trest vyhoštění, uložený vyžádanému na dobu 10 let, je žádoucí, aby vyžádaný nejprve vykonal pravomocně uložený trest odnětí svobody. Zároveň zdůraznil, že rozhodnutím o odkladu předání není vyloučeno, aby vyžádaný byl do vyžadujícího státu dočasně předán k jednotlivým úkonům tam prováděného trestního stíhání. Samozřejmě v rozsahu, v jakém to italské právo připouští, lze uvažovat i o účasti

vyžádaného na takových úkonech cestou videokonference. Nad rámec hodnocení zmíněných podmínek krajským soudem lze dodat, že vyžádaný byl v České republice pravomocně odsouzen teprve v lednu letošního roku a z hlediska obecně vnímaného pojmu spravedlnosti je žádoucí, aby nikoliv zcela zanedbatelnou část uloženého trestu vykonal ve státě, kde se dopustil závažné úmyslné trestné činnosti.

č. 1

7. S ohledem na shora uvedené je třeba závěr krajského soudu o splnění podmínek pro rozhodnutí o odkladu předání označit za správný a v souladu se zákonem. Krajský soud vyhodnotil všechna hlediska uváděná v § 210 odst. 1 z. m. j. s. a správně zdůraznil, že výkonem trestu odnětí svobody v České republice nedojde ke zmaření úkonů trestního stíhání pro nedosažitelnost vyžádaného ve vyžadujícím státě. I když v § 210 odst. 1 z. m. j. s. se předpokládá, že o odkladu předání rozhodne soud i s přihlédnutím ke stanovisku soudu, který v prvním stupni rozhodoval ve věci, v níž se vede či vedlo v České republice trestní stíhání nebo v níž byl pravomocně uložen trest nebo ochranné opatření, krajský soud neměl takové stanovisko k dispozici. S ohledem na skutečnost, že řízení u zmíněného soudu prvního stupně již skončilo a vyžádaný vykonává uložený trest, přičemž soud, který vedl trestní stíhání v České republice, je totožný se soudem, který rozhodoval o odkladu předání, lze nedostatek takového stanoviska při rozhodování o odkladu označit za vadu, která neměla vliv na výsledné rozhodnutí soudu.

8. V potřebném rozsahu se krajský soud zabýval i další námitkou vyžádaného, že v případě svého předání bude mít k dispozici lepší podmínky pro léčbu diabetu. Nelze tvrdit, že zdravotní služba, poskytovaná vězněným osobám ve stejném rozsahu jako ostatním pacientům – až na výjimky vyplývající z jejich uvěznění, by byla v České republice na horší úrovni než v jiných evropských státech. Navíc, léčebné možnosti uvedené civilizační choroby jsou dostatečně známé a opatření, užívaná k její kompenzaci v jednotlivých státech, jsou plně srovnatelná.

9. Ze shora uvedených důvodů proto Vrchní soud v Praze shledal usnesení napadené stížností jako správné, odpovídající provedeným důkazům. Podmínky odkladu předání posoudil Krajský soud v Ústí nad Labem v souladu se zákonným ustanovením, na jehož obsah poukázal, a vyhlášení uvedeného usnesení předcházelo řízení, ve kterém byla respektována zákonná procesní ustanovení, včetně práva vyžádaného na obhajobu. Již v odůvodnění svého usnesení se krajský soud náležitě vypořádal s argumentací vyžádaného přednesenou ve veřejném zasedání a ve své stížnosti nic nového vyžádaný neuvedl. Vrchní soud v Praze z těchto důvodů podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost jako nedůvodnou.

č. 2

V případě souběhu dvou evropských zatýkacích rozkazů podle § 217 odst. 1 z. m. j. s., jimiž se vyžadující státy domáhají předání osoby k trestnímu stíhání pro skutky, které jsou s ohledem na obdobný způsob spáchání a jejich závažnost srovnatelné, přičemž mezi daty vydání evropských zatýkacích rozkazů není významnější časový odstup, lze při rozhodnutí o určení, do kterého z vyžadujících států bude vyžádaná osoba předána, zohlednit i zájem na tom, aby přednostně byla projednána dříve spáchaná trestná činnost.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 3. 2021, sp. zn. 14 To 18/2021, ECLI:CZ:VSPH:2021:14.TO.18.2021.1

č. 2

Evropský zatýkací rozkaz

§ 217 odst. 1 z. m. j. s.

Vrchní soud v Praze zamítl stížnost vyžádaného Y. Y. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2021, sp. zn. Nt 2034/2020.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2021, sp. zn. Nt 2034/2020, bylo rozhodnuto, že

- podle § 217 odst. 1 a § 205 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. m. j. s.“), soud určil a současně rozhodl, že vyžádaný Y. Y. (dále též jen "vyžádaný") se předává do Lucemburského velkovévodství na základě evropského zatýkacího rozkazu vydaného vyšetřujícím soudcem Obvodního soudu v Lucemburku dne 9. 7. 2020, č. j. 15824/17/CD, k trestnímu stíhání pro trestný čin krádeže podle čl. 461 a čl. 463 a trestný čin praní špinavých peněz podle čl. 506-1 trestního zákoníku Lucemburského velkovévodství, kterého se měl dopustit tím, že dne 16. 5. 2017 v XY v obchodě H. G. odcizil hodinky zn. ROLEX, model Oyster Perpetual Day-Date, růžovo-zlaté barvy v hodnotě 37 600 euro;

- podle § 217 odst. 1 věty třetí z. m. j. s. byl udělen souhlas s předáním vyžádaného Y. Y. do Nizozemského království na základě evropského zatýkacího rozkazu vydaného Soudem v Roermondu dne 14. 5. 2020, sp. zn. RCnr. 20/376, k trestnímu stíhání pro trestný čin podvodu podle čl. 326 odst. 1 a trestný čin krádeže podle čl. 310 trestního zákoníku Nizozemského království, kterého se měl dopustit tím, že dne 8. 5. 2018 v XY ve zlatnictví L. M. J. prostřednictvím triku výměny hodinek odcizil hodinky zn. ROLEX v hodnotě 34 600 euro a ve zlatnictví ponechal padělané hodinky zn. ROLEX,

- podle § 210 odst. 1 z. m. j. s. bylo předání vyžádaného Y. Y. odloženo do skončení výkonu trestu odnětí svobody, uloženého mu rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 2 T 66/2018.

č. 2

2. O předání vyžádaného rozhodl Městský soud v Praze s odůvodněním, že neshledal žádnou překážku ve smyslu § 205 odst. 2 z. m. j. s., která by takovému výroku bránila. Vzhledem k tomu, že v době jeho rozhodování požadovalo předání vyžádaného pro obdobné jednání jak Lucemburské velkovévodství, tak i Nizozemské království, rozhodoval Městský soud v Praze podle § 217 odst. 1 z. m. j. s. o tom, do kterého z členských států Evropské unie bude vyžádaný předán a zda udělí souhlas s jeho předáním do druhého členského státu. Výrok o tom, že vyžádaný se předává do Lucemburského velkovévodství, soud odůvodnil poukazem na porovnání data, kdy mělo v tom kterém státě dojít ke spáchání trestné činnosti, výše způsobené škody a výše trestní sazby, kterou je vyžádaný ohrožen v případě, že bude uznán vinným. Po vyhodnocení shora uvedených skutečností Městský soud v Praze rozhodl, že vyžádaný se předává do Lucemburského velkovévodství, a vyslovil souhlas s jeho předáním do Nizozemského království.

3. Vzhledem ke skutečnosti, že v současné době se vyžádaný podrobuje výkonu trestu odnětí svobody uloženého shora citovaným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1, rozhodoval Městský soud v Praze o tom, zda předání bude odloženo do doby výkonu uvedeného trestu. Poukázal na stanovisko zmíněného obvodního soudu, který navrhl, aby bylo předání odloženo do skončení výkonu trestu, s nímž se ztotožnil.

II.

Stížnost

4. Proti shora uvedenému usnesení podal vyžádaný prostřednictvím svého obhájce v zákonem stanovené lhůtě stížnost, v jejímž odůvodnění uvedl, že sice vyslovil souhlas se svým předáním, ale Městský soud v Praze při rozhodování o tom, kterému z evropských zatýkacích rozkazů dá přednost, nepřihlédl k datu jejich vydání podle § 217 odst. 1 z. m. j. s. Soud se nezabýval ani skutečností, že v Nizozemském království byl evropský zatýkací rozkaz vydán mnohem dříve než v Lucemburském velkovévodství, a datum jejich vydání by mělo být klíčovým kritériem pro určení, do kterého státu má být vyžádaný předán, protože závažnost trestných činů, pro které se žádá o předání, je velmi obdobná, stejně jako výše škody a horní hranice trestní sazby, kterou je vyžádaný v obou státech ohrožen. Mělo být proto rozhodnuto, že vyžádaný se předává do Nizozemského království za současného souhlasu s jeho předáním do Lucemburského velkovévodství.

5. Vyžádaný vznesl výhrady rovněž proti výroku o odkladu předání do skončení výkonu trestu odnětí svobody, kterému se v současné době podrobuje. Z odůvodnění napadeného usnesení nevyplývá, jaké důvody soud vedly k rozhodnutí o odložení předání ve smyslu § 210 odst. 1 z. m. j. s. Hlediska, kterými by se v této souvislosti měl soud řídit, nebyla nijak posouzena, soud jen poněkud zmatečně uvádí, že nevyžadoval stanovisko Obvodního soudu pro Prahu 1 k případnému odkladu předání a tento soud navrhl, aby bylo předání odloženo do skončení výkonu trestu. Odložením předání může dojít k důkazním komplikacím způsobeným časovým odstupem od projednávání věci v obou vyžadujících státech, což může vést i k významnému porušení práva na spravedlivý proces. Z hlediska spravedlnosti ničemu nebrání, aby vyžádaný byl předán do některého z vyžadujících států a po skončení tamních trestních řízení,

eventuálně i výkonu uložených trestů, byl předán zpět do České republiky k výkonu zbytku uloženého trestu.

6. S ohledem na shora uvedené námitky vyžádaný v závěru odůvodnění své stížnosti navrhl, aby Vrchní soud v Praze zrušil napadené usnesení a aby sám ve věci rozhodl tak, že vyžádaný se předává do Nizozemského království a uděluje se souhlas s jeho předáním do Lucemburského království (patrně míněno velkovévodství).

7. Ve svém osobním podání ze dne 9. 3. 2021 vyžádaný jednak namítl, že ustanovený obhájce vykonává jeho obhajobu zcela nedostatečně a ledabyle a že státní zástupkyně, která vedla předběžné šetření, porušila své pravomoci ve vztahu k jeho osobě z důvodů národnostních a religiálních. Vyžádaný zopakoval argumentaci o časové posloupnosti vydaných evropských zatýkacích rozkazů a poukázal na to, že do České republiky byl předán ze Švýcarska a že pouze tento stát je oprávněn rozhodovat o jeho dalším předání do jiného státu Evropské unie.

č. 2

III.

Důvodnost stížnosti

8. Vrchní soud v Praze na základě stížnosti vyžádaného přezkoumal všechny výroky napadeného usnesení a řízení, které předcházelo jeho vyhlášení, a jak je dále uvedeno, neshledal stížnost vyžádaného důvodnou.

9. Městský soud v Praze k projednání návrhu státní zástupkyně na předání k trestnímu stíhání a rozhodnutí o něm v souladu s § 205 odst. 1 z. m. j. s. nařídil veřejné zasedání; na základě výslovně projevené vůle vyžádaného se toto veřejné zasedání konalo bez jeho přítomnosti, pouze za účasti jeho obhájce a státní zástupkyně. Uvedeným postupem nedošlo ke zkrácení práv vyžádaného, neboť je jeho právem, nikoliv povinností, se osobně účastnit veřejného zasedání. Obhájce ve veřejném zasedání tlumočil stanovisko vyžádaného shodně jako v později podané stížnosti.

10. Lze souhlasit se závěrem prvostupňového soudu, že ve smyslu § 205 odst. 2 z. m. j. s. není dána žádná překážka, která by bránila předání do každého z vyžadujících států. Městský soud v Praze se uvedenými podmínkami v potřebném rozsahu zabýval a s jeho závěrem v tomto směru nepolemizuje ani vyžádaný.

11. Výhrady, jak je zřejmé z obsahu jeho stížnosti, vyžádaný vznesl proti rozhodnutí soudu o jeho předání do Lucemburského velkovévodství a vyslovení souhlasu s předáním do Nizozemského království, ačkoliv navrhoval opačný postup. Postup při rozhodování o souběhu evropských zatýkacích rozkazů více členských států Evropské unie upravuje § 217 odst. 1 z. m. j. s. Podle něj soud na návrh státního zástupce posoudí podmínky ve vztahu ke každému z nich samostatně, a jsou-li tyto podmínky splněny u více vyžadujících států, rozhodne o určení, do kterého z nich bude osoba předána, a současně rozhodne, že se do určeného vyžadujícího státu předává. Zváží přitom všechny okolnosti, zejména závažnost a místo spáchání trestných činů, data vydání evropských zatýkacích rozkazů a zda byly vydány za účelem trestního stíhání nebo výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody anebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody. Současně může udělit souhlas s předáním osoby do dalšího vyžadujícího státu.

č. 2

12. Pokud tedy vyžádaný ve své stížnosti namítá, že zásadní pro výběr státu, do kterého bude vyžádaný předán, je datum vydání evropských zatýkacích rozkazů, je třeba upozornit, že toto hledisko je jen jedním z demonstrativně uváděných v citovaném zákonném ustanovení, dokonce nikoliv první v daném výčtu. Závažnost obou jednání, kterých se měl vyžádaný dopustit v obou vyžadujících státech, je s ohledem na obdobný způsob spáchání srovnatelná; to ale neplatí o sazbě trestu odnětí svobody, který hrozí za takové jednání v každém z vyžadujících států. Jak uvádí v odůvodnění napadeného usnesení Městský soud v Praze, přísnější postih v případě, že vyžádaný bude uznán vinným, mu hrozí v Lucemburském velkovévodství. Oběma evropskými zatýkacími rozkazy se vyžadující státy domáhají předání vyžádaného k trestnímu stíhání, Lucembursko pro čin, spáchaný v květnu 2017, Nizozemí pro čin, spáchaný o rok později. Mezi daty vydání evropských zatýkacích rozkazů není významnější časový odstup. Pokud uvedené skutečnosti vedly Městský soud v Praze k závěru, že je namístě dát přednost předání do Lucemburského velkovévodství, je takový závěr logicky vysvětlitelný zejména požadavkem umožnit, aby nejdříve byla projednána dříve spáchaná trestná činnost. Jak bylo již shora uvedeno, Městský soud v Praze neshledal žádnou překážku, která by bránila předání, ani ve vztahu k evropskému zatýkácímu rozkazu Nizozemského království. Za tohoto stavu správně současně rozhodl, že uděluje souhlas s předáním vyžádaného do tohoto státu.

13. Druhá námitka vyžádaného proti shora uvedenému usnesení se týkala výroku, jímž bylo předání odloženo do doby skončení výkonu trestu odnětí svobody, kterému se vyžádaný v současné době podrobuje. Přes výhrady k odůvodnění uvedeného usnesení, vznesené vyžádaným v jeho stížnosti, je třeba konstatovat, že Městský soud v Praze o tom, zda předání má být odloženo, rozhodoval se znalostí stanoviska Obvodního soudu pro Prahu 1, které si předtím vyžádal. Podle § 210 odst. 1 z. m. j. s. má soud při rozhodování o odkladu vzít v úvahu zejména závažnost trestného činu, pro který má být osoba předána, závažnost trestného činu, v souvislosti s nímž je o odložení předání rozhodováno, možnost předání této osoby z vyžadujícího státu zpět do České republiky, jakož i možnost dočasného předání osoby do vyžadujícího státu. Vyžádaný na podporu své námitky, že k předání do některého z vyžadujících států by mělo dojít bez odkladu, uvedl, že zatímco v České republice je jeho trestní stíhání skončeno a on zde již jen vykonává uložený trest, v obou vyžadujících státech by proti němu mělo být vedeno trestní stíhání a časový odklad je spojen s rizikem ztráty vypovídací hodnoty důkazů přicházejících v úvahu. K tomu je třeba dodat, že důvodnost takové námitky je nutno posoudit s vědomím délky zbytku nevykonaného trestu odnětí svobody, která by signalizovala délku případného odkladu předání. Vyžádanému uložil Obvodní soud pro Prahu 1 za trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. a), c) tr. zákoníku, tj. za trestný čin se sazbou trestu odnětí svobody od 2 roků do 8 let (tedy typově závažnější, než jsou trestné činy, pro které se žádá o předání) trest odnětí svobody ve výměře 3 roků a předpokládané datum skončení jeho výkonu připadá na den 22. 3. 2022. Toto datum by platilo v případě, že vyžádaný by nebyl podmíněně propuštěn, čehož se podle svých slov domáhá u Okresního soudu v Kladně, nebo nedošlo k upuštění od jeho výkonu postupem podle § 327 odst. 1 písm. a) tr. ř. Vzhledem ke skutečnosti, že vyžádaný má být postupně předán k trestnímu stíhání do dvou států a není občanem České republiky, ani zde nemá trvalý pobyt, se varianta, že by po skončení trestních řízení ve zmíněných státech byl vrácen do České republiky k vykonání zbytku uloženého trestu, jeví jako komplikovaná. S ohledem na časový odstup od doby, kdy mělo dojít k trestné činnosti uvedené v obou evropských zatýkacích rozkazech, lze předpokládat, že v obou státech byly

již učiněny procesní úkony sledující fixaci rozhodujících důkazů. Všechny tyto skutečnosti vedou k závěru, že rozhodnutí prvostupňového soudu o odkladu předání do doby skončení výkonu trestu odnětí svobody uloženého citovaným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 je správné a odpovídá hlediskům uvedeným v § 210 z. m. j. s.

14. K ostatním námitkám uvedeným v podání vyžádaného ze dne 9. 3. 2021 je třeba uvést, že soudu nepřísluší zasahovat do vztahu mezi obhájcem a jeho klientem, navíc v podání vyžádaného nejsou uvedeny žádné výhrady, k nimž by se měl obhájce vyjadřovat a které by se měly přezkoumávat. Vyžádanému samozřejmě nic nebrání v tom, aby si kdykoliv namísto ustanoveného obhájce zvolil jiného obhájce a udělil mu plnou moc. K jeho námitce, týkající se státní zástupkyně, se soud nemohl vyjádřit, protože z obsahu spisu není patrné, v čem měla státní zástupkyně porušit zákon, tím spíše poškodit zájmy vyžádaného z jím uváděných důvodů národnostních či religiálních. Z obsahu spisu nevyplývá, že by postup státní zástupkyně v rámci předběžného šetření byl jakkoliv protiprávní. Pokud vyžádaný poukazuje na to, že byl do České republiky předán ze Švýcarska, kterému náleží rozhodnout o jeho případném dalším předání, je třeba upozornit na obsah dvou sdělení Ministerstva spravedlnosti Švýcarské konfederace ze dne 4. 1. 2021 a dne 22. 1. 2021, podle nichž Švýcarsko uděluje souhlas k dalšímu předání vyžádaného do Lucemburského velkovévodství a Nizozemského království.

15. Ze shora uvedených důvodů proto Vrchní soud v Praze shledal usnesení napadené stížností ve všech jeho výrocích jako správné a odpovídající provedeným důkazům. Zjištěný skutkový stav posoudil Městský soud v Praze v souladu se zákonnými ustanoveními, na která odkázal, a vyhlášení uvedeného usnesení předcházelo řízení, v němž byla respektována zákonná procesní ustanovení, včetně práva vyžádaného na obhajobu. Naopak, argumentaci vyžádaného obsaženou v jeho stížnosti neshledal Vrchní soud v Praze důvodnou, a proto ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

Č. 3

Pachatelem trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019, resp. podle § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 2. 2019, může být i pachatel trestného činu, z něhož pochází věc, jež byla tímto (predikativním, zdrojovým) trestným činem získána jako výnos z ní a jejíž původ je zastírán. Takové posouzení není v rozporu se zákazem nucení k sebeobviňování.

Pravomocné odsouzení pachatele za trestný čin (např. proti majetku), kterým získal věc jako výnos z tohoto trestného činu, nezakládá překážku věci rozhodnuté s účinkem *ne bis in idem* pro trestní postih téhož pachatele za trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti spáchaný tím, že zastíral původ takové věci získané uvedeným (predikativním, zdrojovým) trestným činem, protože jde o odlišné skutky.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 5 Tdo 591/2021, ECLI:CZ:NS:2021:5.TDO.591.2021.1

Legalizace výnosů z trestné činnosti, Pachatel, Zákaz nucení k sebeobviňování, Ne bis in idem

§ 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného D. I. podané proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 2020, sp. zn. 4 To 140/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 74 T 165/2019.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 4. 5. 2020, sp. zn. 74 T 165/2019, byl obviněný D. I. uznán vinným zločinem legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019, tj. do změny provedené zákonem č. 287/2018 Sb. (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), za který mu byl podle § 216 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 2 roků a 6 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků [správně mělo být uvedeno, že jde o trestný čin podle § 216 odst. 1 alinea 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku]. Tímto rozsudkem bylo rozhodnuto také o vině a trestu obviněného J. D.

2. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba zmínění obvinění odvolání, která Krajský soud v Ostravě svým usnesením ze dne 14. 9. 2020, sp. zn. 4 To 140/2020, zamítl.

3. Uvedené trestné činnosti se obviněný D. I. podle rozsudku soudu prvního stupně dopustil (zjednodušeně uvedeno) tím, že v blíže nezjištěné době roku 2017 a na nezjištěném místě v Ostravě po předchozí komunikaci se svým známým – obviněným J. D. ho požádal o poskytnutí jeho bankovního účtu se záměrem zastříit původ finančních prostředků, jež byly výnosem z úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku, pro který bylo proti obviněnému D. I. dne 3. 7. 2019 zahájeno trestní stíhání. Následně byly na bankovní účet obviněného J. D. převedeny zmíněné finanční prostředky, aby byly poté vybrány v hotovosti. Konkrétně pod bodem 1. výroku o vině dne 8. 6. 2017 z bankovního účtu R. M. byla na účet J. D. převedena částka ve výši 245 000 Kč, z níž podle instrukcí obviněného D. I. vybral obviněný J. D. dne 8. 6. 2017 částku ve výši 200 000 Kč a dne 12. 6. 2017 částku ve výši 34 000 Kč, jež v hotovosti předal v nezjištěnou dobu a na nezjištěném místě obviněnému D. I., zbylou část ve výši 11 000 Kč si obviněný J. D. ponechal na splacení dluhu obviněného D. I.; dne 20. 6. 2017 vložil R. M. na bankovní účet obviněného J. D. částka ve výši 255 000 Kč, kterou podle instrukcí obviněného D. I. dne 21. 6. 2017 obviněný J. D. v plné výši vybral a následně ji v hotovosti v nezjištěnou dobu předal obviněnému D. I. v místě jeho bydliště. Dále pak pod bodem 2. výroku o vině byla z bankovního účtu majitele L. K. dne 21. 7. 2017 převedena na účet obviněného J. D. částka ve výši 500 000 Kč, kterou poté tento obviněný podle instrukcí obviněného D. I. dne 21. 7. 2017 v plné výši vybral a v hotovosti mu ji v nezjištěnou dobu předal v místě jeho bydliště.

č. 3

II.

Dovolání obviněného

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal obviněný D. I. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., resp. § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť napadené rozhodnutí podle něj spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

5. Obviněný v dovolání napadl zákonnost svého odsouzení za zločin legalizace výnosů z trestné činnosti jako navazující trestnou činnost na zločin úvěrového podvodu, pro který byl rovněž stíhán v jiném trestním řízení. Prostředky, jejichž původ měl být zakryt, totiž měly být získány právě obviněným D. I. prostřednictvím zločinu úvěrového podvodu, jehož spáchání je mu rovněž kladeno za vinu v jiném trestním řízení vedeném proti němu u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 2 T 10/2019. Dovolatel vyjádřil své přesvědčení, že pachatelem trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 tr. zákoníku nemůže být pachatel základního (zdrojového) trestného činu, z něhož pocházejí nelegální výnosy. Tento svůj závěr obviněný opřel o dva základní argumenty: jednak by podle něj docházelo k porušení "principu zákazu sebeobviňování" (*nemo tenetur se ipsum accusare*), jednak by došlo k porušení principu zákazu dvojího přičítání (*ne bis in idem*). Poukázal na podobnou povahu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti s trestnými činy podílnictví a nadřizování.

6. Podle dovolatele je nutné uplatnit zásadu, že nikdo není povinen obviňovat sám sebe. Odkázal při tom na „publikované rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1974“ (aniž by je blíže označil), které řešilo zatajení příjmu docíleného trestným činem ve vztahu k trestnému činu zkrácení daně, jehož souběh byl z důvodu principu *nemo tenetur se ipsum accusare* zapovězen.

7. Možnost postihu za tzv. samoprání podle obviněného dále znemožňuje zákaz dvojího přičítání téže skutečnosti, neboť navazující trestná činnost je "spolutrestána" se základním trestným činem. Zdůraznil, že smyslem následného tzv. praní špinavých peněz je pouze snaha o „zametení“ stop po spáchání vlastní předešlé trestné činnosti a zajištění si možnosti dispozice s výnosem z této trestné činnosti. Samotná povaha praní špinavých peněz představuje navazující (následnou) trestnou činnost. Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti má akcesorní povahu a jeho trestnost se odvozuje od základního trestného činu. To obviněný dovodil z formulace § 216 odst. 1 tr. zákoníku, podle níž platí, že „... spáchá-li takový čin ve vztahu k věci ..., která pochází z trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.“

8. Obviněný v tom spatřoval podobnost s trestným činem krádeže, pokud pachatel následně prodá kradenou věc třetí osobě, kterou při tom zároveň uvede v omyl, že věc byla získána legálně. V takovém případě je souběh trestných činů krádeže a podvodu vyloučen. Následné jednání v podobě praní špinavých peněz (byť relativně samostatné) je třeba podobně považovat za součást původní trestné činnosti. Tyto své závěry obviněný opřel rovněž o názory k dané problematice týkající se subjektu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti publikované v odborné literatuře autory Eduardem Brunou a Vladimírem Pelcem (opět aniž by konkrétní zdroje identifikoval).

9. Podle dovolatele byla v tomto trestním řízení porušena také jeho základní práva a svobody, konkrétně právo na spravedlivý proces, princip presumpce neviny, zásada *in dubio pro reo* a rovnost účastníků řízení.

10. Porušení presumpce neviny spatřoval obviněný v tom, že soud prvního stupně si musel jako předběžnou otázku vyřešit, zda prostředky, k jejichž zakrytí směřovala trestná činnost, pocházely z trestné činnosti. Sám tak vlastně vyslovil vinu trestným činem, o němž se v té době ještě vedlo trestní řízení, které nebylo skončeno a v němž dovolatel do té doby nebyl odsouzen za úvěrové podvody. Jeho vinu touto trestnou činností soudy nižších stupňů dovodily pouze z výpovědí svědků L. K. a R. M., kteří jsou zároveň společně s dovolatelem obviněnými v trestním řízení vedeném pro úvěrové podvody, a mají tak zájem hájit spíše své zájmy.

11. Dále dovolatel brojil proti důkazům, jež ho měly usvědčit ze spáchané trestné činnosti a vůči nimž konkretizoval své námitky.

12. S ohledem na výše uvedené obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil jednak napadené usnesení odvolacího soudu, jednak rozsudek soudu prvního stupně, a aby věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání

13. K dovolání obviněného D. I. se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Nesouhlasil s obviněným, že by snad nebylo možno současně postihnout pachatele zdrojového trestného činu úvěrového podvodu (popřípadě účastníka na něm) též jako pachatele následného trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti.

14. Za zcela nepřípadný označil státní zástupce odkaz dovolatele na porušení pravidla *nemo tenetur se ipsum accusare*. Toto pravidlo je vždy třeba vykládat tak, že je zakázáno donucování k aktivnímu jednání obviněného, jímž by obviněný měl osobně přispívat k vlastnímu usvědčení. Podrobný výklad k tomuto pravidlu podal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. [8 Tdo 136/2019](#). Státní zástupce zdůraznil, že jde o významnou zásadu, jež tvoří součást práva obviněného na spravedlivý proces, obsahem však nesměřuje proti právnímu posouzení skutku a není sama o sobě ani způsobila naplnit deklarovaný hmotně právní dovolací důvod. Nemožnost postihnout zatajení příjmu docíleného trestným činem jako trestného činu zkrácení daně nemá podle státního zástupce spojitost s nyní posuzovanou věcí, a to ani za využití obviněným blíže nespecifikovaného rozhodnutí, kterým patrně mělo být usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 1974, sp. zn. [3 To 2/74](#).

15. Zásada *nemo tenetur* ... přichází do úvahy jen v situacích, kdy by hrozilo (např. splněním nějaké povinnosti), že pachatel poskytne důkaz vůči sobě ve vztahu k jiné trestné činnosti. V souvislosti s jednáním obviněného, které naplnilo znaky trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, nelze podle státního zástupce dovodit žádnou takovou povinnost, k níž by byl obviněný nucen a při jejímž nesplnění by měl naplnit znaky trestného činu. Obviněný D. I. nebyl postižen za nečinnost či za pasivní nesplnění nějaké ukládané povinnosti, nýbrž za aktivní jednání, které dokonce z pozice přímého pachatele zorganizoval a řídil. Státní zástupce vyjádřil své přesvědčení, že ustanovení § 216 tr. zákoníku v sobě neobsahuje povinnost doznat se ke spáchání předchozí trestné činnosti, ale jeho cílem je postihnout jednání, které navazuje na předchozí trestnou činnost stejné či jiné osoby, přičemž toto (další) jednání spočívá právě v legalizaci věci (resp. jiného majetkového prospěchu či jiných majetkových hodnot), které byly předtím získány trestným činem. Citované ustanovení tedy v sobě obsahuje pouze zákaz takového jednání (k tomu státní zástupce odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. [11 Tdo 652/2008](#)).

16. Státní zástupce rovněž odmítl argument obviněného, že by šlo o dvojí potrestání v rozporu se zásadou *ne bis in idem*. Je totiž zájem na trestně právním postihu i jednání následujícího po dokonání trestného činu spáchaného ve spojitosti se sjednáním úvěrové smlouvy, jsou-li jím naplněny zákonné znaky trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. K tomu státní zástupce odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. [4 Tdo 814/2017](#), a ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. [7 Tdo 1506/2017](#).

17. Státní zástupce dále poukázal na to, že sám dovolatel přiznával legalizaci výnosů z trestné činnosti, byť zjevně neochotně, status relativně samostatné trestné činnosti a zpochybňoval jen závěr o možném souběhu tohoto trestného činu s trestným činem základním. Státní zástupce také připomněl, že došlo k novelizaci trestního zákoníku. Skutková podstata trestného činu podílnictví podle § 214 tr. zákoníku byla touto novelizací z trestního zákoníku vypuštěna, kromě toho se základní skutková podstata trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019) odlišovala od skutkové podstaty trestného činu podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019). Na rozdíl od podílnictví, jehož pachatelem mohla být jen osoba rozdílná od pachatele, spolupachatele či účastníka základního (hlavního) trestného činu, pro postih legalizace výnosů z trestné činnosti nebylo podmínkou, aby předmětná věc byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou. Pachatelem zdrojového trestného činu tudíž nemusela být výlučně jiná osoba, čili někdo jiný, než je sám

pachatel trestného činu podle § 216 odst. 1 tr. zákoníku, a tento trestný čin tak může spáchat jak osoba, která sama spáchala hlavní trestný čin, tak i jiná osoba, od pachatele hlavního trestného činu odlišná.

18. Další námitky obviněného, že soudy nižších stupňů nepostupovaly v souladu se zásadou presumpce neviny, resp. *in dubio pro reo*, resp. že chybně hodnotily důkazy, považoval státní zástupce za výlučně skutkové či procesní, které neodpovídají uplatněným ani jiným dovolacím důvodům.

19. Státní zástupce nesouhlasil ani s námitkami vztahujícími se k porušení principu presumpce neviny vzhledem k posouzení predikativního trestného činu jako předběžné otázky. Podle státního zástupce se právní teorie i praxe v této spojitosti již musela vypořádat se situací, kdy dosud nebylo pravomocně rozhodnuto o hlavním trestném činu (zejména z důvodu, že nebyl zjištěn jeho pachatel). Nauka i judikatura se v zásadě ustálila na závěru, že posouzení, zda došlo k získání majetkové hodnoty trestným činem, je předběžnou otázkou podle § 9 odst. 1 tr. ř. závisící jen na zhodnocení daných okolností případu, zda byl, či nebyl spáchán trestný čin, z něhož pochází majetková hodnota (k tomu státní zástupce odkázal na komentář DRAŠTÍK, A., FREMR, R. a kol. Trestní zákoník. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1314, nebo na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. [8 Tdo 1570/2019](#)).

20. Závěrem z důvodů shora uvedených státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť podle něj jde o dovolání zjevně neopodstatněné.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

21. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu. Dále se věnoval obecným východiskům pro podání dovolání a vymezení dovolacích důvodů.

b) K námitkám neodpovídajícím dovolacím důvodům

22. V další části svého rozhodnutí se Nejvyšší soud vypořádal s těmi námitkami obviněného, které podle něj neodpovídají uplatněným ani jiným dovolacím důvodům. Jde především o ty ryze procesní a skutkové námitky, jimiž dovolatel brojil proti procesu dokazování, hodnocení některých důkazů (včetně údajného porušení zásady presumpce neviny a principu *in dubio pro reo*) a skutkovým závěrům na jejich základě učiněným. Dále jde o výhrady porušení základních práv obviněného a základních zásad trestního řízení, zejména práva na obhajobu a práva na spravedlivý proces.

23. Naproti tomu k tvrzenému porušení, byť jinak též procesních principů *ne bis in idem* a *nemo tenetur se ipsum accusare*, se Nejvyšší soud vyjádří až v další pasáži věnované subjektu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, neboť právě ve spojitosti se zmíněnou

relevantně uplatněnou hmotně právní otázkou obviněný užil takovou argumentaci ve svém dovolání.

24. K námitce obviněného, že byl porušen princip presumpce neviny, neboť byla nejprve řešena vina navazující trestné činnosti, teprve poté vina primárním úvěrovým podvodem, se dovolací soud vyjádří podrobněji, byť ani tato námitka není způsobilá naplnit uplatněné či jiné dovolací důvody. Je třeba upozornit, že v trestním řádu ani jinde není nikde stanoveno, že by bylo třeba nejprve projednat časově předcházející trestnou činnost kladenou obviněnému za vinu před činností následující. Pořadí projednání jednotlivých kauz jednoho a téhož obviněného závisí na mnoha faktorech. Podle § 20 odst. 1 tr. ř. se koná ve všech věcech téhož obviněného společné řízení (tzv. subjektivní souvislost), je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení (v případě potřeby urychlení řízení nebo z jiných důležitých důvodů lze řízení o některém z trestných činů podle § 23 odst. 1 tr. ř. vyloučit k samostatnému projednání). Ani v případě relativně úžeji provázaných trestných činů, které týž obviněný nespáchal jediným skutkem (jednočinný souběh, ideální konkurence), ale více skutky (vícečinný souběh, reálná konkurence), nemusí být splněny podmínky pro konání společného řízení. Tak tomu zjevně bylo i v daném případě, kdy bylo rychlejší, efektivnější a hospodárnější projednat navazující trestnou činnost zvlášť, neboť se týkala jen úzce omezeného okruhu osob (konkrétně dvou), a nikoli širokého okruhu osob, jako tomu bylo v případě primárního úvěrového podvodu (což bylo též důvodem legitimního očekávání delšího projednávání dané trestní věci, jakkoli posléze i toto projednání v řízení před soudem bylo poměrně rychlé). Pokud v rámci projednávání tvrzené navazující trestné činnosti je třeba vyřešit otázku týkající se viny a spočívající zároveň v posouzení dřívější (primární) trestné činnosti, musí si ji každý orgán činný v trestním řízení posoudit samostatně, není přitom vázán ani případnými závěry obsaženými v jiném rozhodnutí, třebaže by šlo o rozhodnutí soudní a pravomocné. Tento přístup jednoznačně vyplývá z řešení obsaženého v § 9 odst. 1 tr. ř. o posuzování předběžných otázek (viz k tomu výklad v odborné literatuře – například ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 170). Proto závěr, zda jde o „věc, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky“, si musí posoudit soud v dané věci rozhodující zcela nezávisle na tom, jak případně tuto otázku posoudil jiný soud, který takovou trestnou činnost předtím projednával. Stejně to platí obráceně, ani soud projednávající primární (tzv. zdrojovou) trestnou činnost není vůbec ve svém rozhodování jakkoliv limitován případným předchozím rozhodnutím jiného soudu, který jako časově první posuzoval vinu trestným činem legalizace výnosů z trestné činnosti. Toto řešení zaručující nezávislost rozhodování o vině se uplatní při posuzování celé řady relativně úžeji spjatých trestných činů, rozhodně nejde o specifikum vztahu obohacovacího majetkového trestného činu (vedle úvěrového podvodu může jít o jiné typy podvodů, krádeže či zpronevěry) nebo jiného trestného činu, kterým pachatel získal prospěch (např. trestné činy hospodářské – viz třeba ustanovení § 248, § 251, § 252, § 255a, § 256 tr. zákoníku a mnohá další) a navazujícího trestného činu postihujícího kořistění z něj či tzv. praní špinavých peněz (§ 214 až § 217 tr. zákoníku), lze zmínit i vztah trestných činů z osmého dílu desáté hlavy zvláštní části trestního zákoníku (konkrétně § 365 až § 368 tr. zákoníku) k dřívějšímu trestnému činu jiné osoby, ale též další případy (např. § 347a odst. 2 tr. zákoníku ve vztahu k trestným činům tam uvedeným).

25. Platí tedy, že každý jednotlivý znak projednávaného trestného činu si musí příslušný orgán činný v trestním řízení posoudit sám, třebaže jde o posouzení otázky viny jinou trestnou

činností téže či jiné osoby, je-li to podmínkou pro uznání viny projednávaným trestným činem (v daném případě uvedeným v § 216 odst. 1 tr. zákoníku). Protože jde o otázku viny (podmínku trestnosti), musel by si ji soud posoudit samostatně i v případě, kdyby existovalo již pravomocné rozhodnutí příslušného orgánu o takové otázce (tzn. v daném případě rozhodnutí jiného trestního soudu o primárním úvěrovém podvodu). Ať už by tedy rozhodoval soud prvního stupně dříve či později než jiný trestní soud posuzující úvěrový podvod, musel by si vždy posoudit samostatně, zda věc, jež byla předmětem legalizace výnosu z trestné činnosti, byla získána trestným činem či nikoliv. Soudy rozhodující v této věci si tak v souladu se zákonem (§ 9 odst. 1 tr. ř.) byly povinny toto posoudit samostatně jako předběžnou otázku. Stejný přístup k posuzování uvedeného znaku trestného činu podle § 216 odst. 1 tr. zákoníku je obsažen v judikatuře (viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. [11 Tdo 652/2008](#)) i odborné literatuře (např. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1314).

c) K pachateli trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti

26. Obviněný D. I. svým dovoláním brojil proti svému odsouzení pro zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 (alinea 1) písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, které považoval z více důvodů za nesprávné. Kromě shora zmíněných procesních námitek ovšem obviněný uplatnil také ty výhrady, které odpovídaly jím uplatněným dovolacím důvodům. Obviněný totiž zpochybnil, že by mohl být pachatelem (subjektem) tohoto trestného činu, je-li současně podezříván ze spáchání (resp. je-li současně pachatelem) tzv. zdrojového (původního) trestného činu úvěrového podvodu, z něhož měly pocházet peníze (coby výnos z trestné činnosti), jejichž původ měl obviněný zastírat. Jinými slovy obviněný zpochybnil, zda pachatelem navazujícího trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku může být i pachatel původního (tzv. zdrojového či predikativního) trestného činu, z něhož pochází věc, jež je hmotným předmětem útoku obou trestných činů (výnos z trestné činnosti). Tuto svou námitku obviněný opřel zčásti o argumentaci hmotně právní (že tzv. samopraní peněz u nás není trestné a kořistění z vlastní trestné činnosti je v jejím postihu zahrnuto), zčásti o argumentaci procesní (porušení zásad *ne bis in idem* a *nemo tenetur se ipsum accusare*).

27. Zločinu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019) se dopustil, kdo zastíral původ nebo jinak usiloval, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu věci, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině, nebo jako odměna za něj, a získal takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. Tato skutková podstata je po novelizaci trestního zákoníku provedené zákonem č. 287/2018 Sb. uvedena (v poněkud pozměněné podobě) v § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném od 1. 2. 2019). Jde již podle znění o tzv. složitou skutkovou podstatu, která má více znaků uvedených ve více alternativách.

28. Obviněnému D. I. bylo konkrétně kladeno za vinu, že zastíral původ věci, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky (zcela nadbytečně a nepřípadně bylo uváděno, že tak činil, „aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění jejího původu“, neboť tato vedlejší věta se týká jiné varianty jednání v podobě „jinak usiluje“, což ale obviněný

ve svém dovolání nezpochybňoval), a tím získal pro sebe značný prospěch. Tuto skutkovou podstatu měl obviněný (zjednodušeně uvedeno) naplnit tím, že v roce 2017 požádal J. D. o poskytnutí jeho účtu, na který nechal osoby R. M. a L. K. převést či vložit finanční prostředky v částkách 245 000 Kč, 255 000 a 500 000 Kč, které pocházely z trestné činnosti spočívající v úvěrových podvodech, a to se záměrem zastřít původ těchto finančních prostředků, obviněný J. D. pak tyto peníze (vyjma částky 11 000 Kč) vybral z účtu v hotovosti a předal je obviněnému D. I. Obviněný D. I. přitom měl být jednak pachatelem (ústřední postavou a organizátorem) úvěrových podvodů, jednak pachatelem navazujícího tzv. praní špinavých peněz, tedy legalizace výnosů z trestné činnosti.

29. Ústřední otázka předložená obviněným v dovolání, zda pachatel původního trestného činu, z něhož vzejde výnos (někdy nazývaného zdrojového či predikativního trestného činu), může být zároveň i pachatelem pozdějšího navazujícího trestného činu, kterým se snaží zastřít původ výnosu z primárního trestného činu, je též předmětem jisté polemiky v odborné literatuře. Legalizace výnosů z trestné činnosti je u nás v odborné literatuře a v zahraničí často i v právních předpisech nazývaná spíše jako „praní peněz“ či „praní špinavých peněz“ (německy „Geldwäsche“, „Geldwäscherei“, anglicky „money-laundering“, v románských jazycích odvozované od slova „bělení“ – francouzsky „blanchiment“, španělsky „blanqueo“, případně „recyklování“ – italsky „riciclaggio“), které je snad i pro laickou veřejnost poněkud srozumitelnější. Případy, kdy tak činí sám původce výnosu z trestné činnosti, bývají označovány jako tzv. samoprání špinavých peněz (anglicky „self-money laundering“, německy „selbst-Geldwäsche“, francouzsky „autoblanchiment“, španělsky „autoblanqueo“, italsky „autoriciclaggio“). Majoritní proud odborné literatury i s ohledem na legislativní zakotvení od samého počátku existence tohoto trestného činu vcelku nepochyboval, že i tzv. samoprání špinavých peněz je trestné, neboli že za trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti může být postižen i pachatel tzv. zdrojového (predikativního) trestného činu, z něhož onen výnos z trestné činnosti (tj. věc či případně dřívější terminologií jiná majetková hodnota, resp. jiný majetkový prospěch) pochází, teprve později se počaly objevovat názory zpochybňující tento přístup, a to především v dílech V. Pelce, který se tématu zevrubně věnoval a k němuž se posléze připojili někteří další autoři, nicméně stále jde o názory minoritní, jak bude ještě níže poukázáno.

30. Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti byl zařazen do katalogu trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona s účinností od 1. 7. 2002 zákonem č. 134/2002 Sb., kterým byl novelizován tehdy platný a účinný zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zák.“), od té doby bylo znění skutkové podstaty vícekrát zákonodárcem změněno, naposledy zákonodárce významně zasáhl do tohoto znění již zmíněným zákonem č. 287/2018 Sb., kterým byl zároveň vypuštěn z katalogu trestných činů tradiční trestný čin podílnictví, o jednání tohoto typu ovšem byl rozšířen dosah ustanovení § 216 a § 217 tr. zákoníku o trestném činu legalizace výnosů z trestné činnosti v jeho úmyslné i nedbalostní verzi. Je též třeba upozornit, že trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti, upravený od 1. 7. 2002 v § 252a tr. zák., resp. posléze od 1. 1. 2010 v § 216 tr. zákoníku, zčásti navazoval na ustanovení § 251a tr. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1992 do 30. 6. 2002, které bylo podřazeno pod trestný čin podílnictví a které však postihovalo jen určitou formu trestné součinnosti (a proto se opět vztahovalo k trestnému činu jiného – viz slova „umožní zastřít“), tento typ jednání byl posléze zařazen jako druhá alternativa v § 252a odst. 1 tr. zák. ve znění účinném od 1. 7. 2002 do 30. 6. 2008,

resp. v § 252a odst. 2 tr. zák., ve znění od 1. 7. 2008 do 31. 12. 2009, posléze pak v § 216 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, ve znění od 1. 1. 2010 do 31. 1. 2019. Této poslední varianty, v níž byla materiálně forma účastenství na trestném činu jiného formálně povýšena na pachatelství, se však nebude další text týkat (neboť tato varianta nebyla obviněnému kladena za vinu); z uvedených důvodů však nemůže být pádným argumentem ani odkaz na literaturu vykládající § 251a tr. zák. s tím, že se tehdy nepřipouštělo, aby pachatel zdrojového trestného činu byl podle uvedeného ustanovení postižen.

č. 3

31. Právě v porovnání zákonných textů ustanovení o podílnictví a o legalizaci výnosů z trestné činnosti byly hledány argumenty pro posouzení, zda i v případě legalizace výnosů z trestné činnosti platí dříve zaujaté názory, že pachatel tzv. zdrojového (predikativního) trestného činu ani účastník na něm nemůže být pachatelem navazujícího trestného kořistění z této trestné činnosti, jak byly zaujaty v případě trestného činu podílnictví (viz k tomu zejména rozhodnutí pod č. [36/1966](#), č. 16/1971, č. [42/1971](#) nebo č. [5/1993](#) Sb. rozh. tr.). V případě podílnictví totiž zákon výslovně vyžadoval, aby jeho pachatel ukryl, převedl, resp. později i užíval věc získanou „trestným činem spáchaným jinou osobou“. Takto to bylo legislativně zakotveno v § 252 tr. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1962 až do 31. 12. 2010, ač toto ustanovení bylo vícekrát měněno, vždy zůstal tento požadavek zachován a byl vyžadován po celou dobu jeho existence i v § 214 odst. 1 tr. zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2010 do 31. 1. 2019. Naproti tomu nebyl tento dříve známý požadavek od samého počátku až dodnes zařazen do koncepce skutkové podstaty legalizace výnosů z trestné činnosti spočívající v zastírání původu věci coby výnosu z trestné činnosti, ať již šlo o různé verze § 252a tr. zák. (ve znění účinném od 1. 7. 2002 do 31. 10. 2010) nebo § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném od 1. 1. 2010 do 31. 1. 2019), resp. § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 2. 2019. U této skutkové podstaty byla uváděna „věc nebo jiný majetkový prospěch získaný trestnou činností“, „věc nebo jiná majetková hodnota získaná trestnou činností“, „věc nebo jiná majetková hodnota získaná trestným činem spáchaným v České republice nebo v cizině“, „věc nebo jiná majetková hodnota, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině,“ resp. „věc, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině“. Ani v jedné z variant se tak neobjevil požadavek, aby šlo o trestný čin jiné osoby, a to zcela záměrně, aby se právě mohly podle uvedeného ustanovení postihovat i případy tzv. samoprání špinavých peněz, jak byly vymezeny shora. Rozhodně v tomto rozdílu nelze hledat nějaké opomenutí zákonodárce, ale zcela cílené jednoznačné vymezení podmínek trestnosti, které bylo záměrně formulováno odlišně od dříve známé skutkové podstaty tradičního trestného činu podílnictví, kterým se též měly postihovat určité typy jednání navazujících na původní obohacovací trestnou činnost (zdrojový či predikativní delikt), jakkoliv se důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterou byl tento trestný čin zaveden, zmíněnému problému nevěnovala.

32. Přestože to důvodová zpráva k zákonu výslovně neuváděla, tento názor o možnosti spáchání ve vícečinném souběhu trestného činu predikativního (zdrojového) a trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti od samého počátku jeho existence byl (vcelku bez pochybností) zastáván v majoritním proudu odborné literatury – tak jednoznačně a výslovně například ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1513 (autor P. Šámal); NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 375 (autor F. Novotný); ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání.

Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1946 (autor P. Šámal), viz též 2. vydání téhož komentáře na s. 2157; DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1313 (autor R. Šmerda); NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R. a kol. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 148 (autor F. Púry); ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 714 (autor J. Krupička); KUČTA, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 183 (autor J. Kuchta); HERCZEG, J. Legalizace výnosů z trestné činnosti a zdanění zisků z neidentifikovatelných zdrojů. Bulletin advokacie č. 3/2015, s. 23; nejnověji (ovšem k textu § 216 odst. 2 tr. zákoníku po novelizaci provedené zákonem č. 287/2018 Sb.) pak ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Svazek 2. § 205 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1752 (autoři K. Kandová a D. Čep).

33. Shodné stanovisko se dlouhodobě zastává i v judikatuře obecných soudů – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. [11 Tdo 652/2008](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. [4 Tdo 814/2017](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. [7 Tdo 1506/2017](#), a též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2020, sp. zn. [6 Tdo 413/2020](#), a rozhodnutí pod č. [12/2014](#) Sb. rozh. tr.

č. 3

34. Teprve relativně nedávno započal tento vcelku jednoznačný přístup zastávaný v nauce i judikatuře zpochybňovat v řadě svých příspěvků na totožné téma autor V. Pelc (viz zejména PELC, V. Subjekt trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Kriminalistika č. 2/2013, s. 114; PELC, V. Trestní odpovědnost právnických osob za praní špinavých peněz. AUC Iuridica č. 2/2017, s. 4; PELC, V. Odpovědnost právnických osob za trestný čin praní peněz. In: JELÍNEK, J. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: balance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 201; zčásti též PELC, V., in JELÍNEK, J., IVOR J. a kol. Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Praha: Leges, 2015, s. 172). Na něj potom navázali a odkazovali někteří další autoři (E. Bruna a J. Jelínek) a vyjadřovali tomuto zpochybnění podporu, resp. souhlasili s V. Pelcem, že postih tzv. samoprání u nás není možný (viz BRUNA, E. K diskusi o subjektu trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Bulletin advokacie č. 5/2015, s. 25; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 682, v posledním 7. vydání z r. 2019 jde o s. 694; JELÍNEK, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 5. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 327, v 7. vydání z r. 2017 na s. 344). Tento minoritní názorový proud, o nějž obviněný též opřel svou argumentaci v dovolání (aniž by uvedenou odbornou literaturu identifikoval), vychází z toho, že takový postih tzv. samoprání by byl v rozporu se zásadou *ne bis in idem* a zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*.

35. S uvedenou argumentací ovšem Nejvyšší soud nesouhlasí, k tvrzenému porušení zmíněných zásad postihem obviněného též pro zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019) nedošlo.

36. K porušení zásady nebýt stíhán (a potrestán) dvakrát v téže věci (*ne bis in idem*) nemohlo podle přesvědčení Nejvyššího soudu v této věci dojít, stejně jako k tomu nemůže dojít ani v jiných typově stejných věcech, v nichž je postihováno tzv. samoprání, neboť nebyl a nemůže být vůbec naplněn prvek *idem* z uvedené zásady (tzn. totéž, týž skutek, týž trestný čin). Jednání spočívající v zastírání původu věci pocházející z trestné činnosti je totiž novým a zcela jiným

č. 3

skutkem, který není totožný s původním trestným činem, z něhož je výnos z trestné činnosti získáván (resp. je získána věc, která se stane posléze předmětem zastírání původu, tedy legalizace výnosu z trestné činnosti). Jde totiž o zcela novou navazující trestnou činnost spáchanou novým skutkem, proto se také postihuje původní trestná činnost, z níž výnos pochází, a navazující trestná činnost spočívající v zastírání původu jako vícečinný, tj. reálný, souběh dvou trestných činů, a nikoli jako souběh jednočinný (u něhož by jinak musela být zvažována pravidla o vyloučení jednočinného souběhu z důvodu speciality, subsidiarity či faktické konzumpce; důvody pro vyloučení vícečinného souběhu u nás nejsou zpravidla zmiňovány a uznávány – k výjimce v odborné literatuře viz ŘÍHA, J. Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 70). Původní skutek (v daném případě šlo o úvěrový podvod jako majetkový obohacovací trestný čin podvodného charakteru) spočívá ve zcela jiném jednání i následku než navazující skutek, který spočívá v zastírání původu výnosu z předchozí trestné činnosti (tj. získaných peněz jako věcí pocházejících z trestného činu úvěrového podvodu). I ve zmíněné odborné literatuře zastávající oponentní minoritní názor je uznáváno, že postihem praní špinavých peněz se především chrání ekonomické (hospodářské) zájmy společnosti před poškozováním stability a pověsti finančního sektoru, v němž by docházelo k masivním tokům tzv. špinavých peněz, přičemž tento koncept má mít přednost před tzv. patrimonialistickou koncepcí založenou na ochraně majetku (viz PELC, V. in JELÍNEK, J., IVOR, J. a kol. Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Praha: Leges, 2015, s. 175). S tím lze souhlasit, neboť výnos může pocházet i z jiné než majetkové obohacovací trestné činnosti (např. nejen z hospodářských trestných činů jako je porušení pravidel hospodářské soutěže, neoprávněné podnikání nebo zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě), ale i z trestných činů obecně nebezpečných, jako je obchod s drogami, z trestných činů proti životnímu prostředí, proti pořádku ve věcech veřejných, např. trestných činů korupčních, a dalších. Legalizace výnosů z trestné činnosti spočívající v zastírání původu věci tak zřetelně musí časově navazovat na dřívější zdrojovou trestnou činnost (proto se někdy též hovoří o tzv. *post factum*), časově tak spadá do jiné doby, může mít i jiné místní určení, je charakterizována odlišným jednáním spočívajícím v navazujícím konání, kterým má být zastřen původ výnosu z trestné činnosti, i následkem (viz výše), může být spáchána stejnou osobou nebo i odlišnou osobou od pachatele původního trestného činu, z něhož výnos pochází.

37. Zřetelná odlišnost tohoto dalšího navazujícího skutku je dána především novým jednáním zasluhujícím potrestání, jde ve své podstatě o nové aktivní konání, kterým má být zastřen původ věcí jako výnosu z trestné činnosti. Typické je to především (jako v této trestní věci) právě pro tzv. propírání peněz přes další účty (jejich převádění z účtu na účet), aby se posléze vybraly v hotovosti (mnohdy pak ještě v jiném státě) a následně s nimi jako s „čistými“ bylo jinak naloženo. Takováto technika praní je také důvodem pro celou oblast právní regulace v bankovním sektoru a je důvodem existence právní úpravy směřující proti praní špinavých peněz. V České republice je možno připomenout zejména zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon (viz jeho § 1) zapracovává příslušné předpisy Evropské unie [jde o směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 20. 5. 2015 č. 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a směrnice Komise č. 2006/70/ES; dále o směrnici

Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 30. 5. 2018 č. 2018/843, kterou se mění směrnice Rady (EU) č. 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice č. 2009/138/ES a č. 2013/36/EU; o směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 20. 6. 2019 č. 2019/1153 o stanovení pravidel usnadňujících používání finančních a dalších informací k prevenci, odhalování, vyšetřování či stíhání určitých trestných činů a o zrušení rozhodnutí Rady (ES) č. 2000/642/SVV], zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie [nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 23. 10. 2018 č. 2018/1672 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Unie nebo ji opouštějící a o zrušení nařízení (ES) č. 1889/2005; nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 20. 5. 2015 č. 2015/847 o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a o zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006]. K definici legalizace výnosu z trestné činnosti ve smyslu uvedeného zákona viz jeho § 3 odst. 1 (není přitom rozhodující, zda tím současně došlo ke spáchání trestného činu – viz § 3 odst. 4 téhož zákona).

č. 3

38. Lze tak konstatovat, že podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném do 31. 1. 2019), resp. posléze podle § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku (ve znění účinném od 1. 2. 2019), se má postihovat nový skutek, odlišný od původního predikativního trestného činu, z něhož pochází výnos z trestné činnosti. Jde totiž o zcela nový typ poměrně závažného deliktu, který zasluhuje potrestání, a to i v případě, že se jej dopustí sám pachatel predikativního trestného činu, v němž není tato navazující trestná činnost zahrnuta a tzv. spolupotrestána, není jeho nějakou esenciální či alespoň pravidelnou součástí, nepočítá se automaticky, že by se i jí pachatel následně dopustil (není ani pouhým využitím výnosu z trestné činnosti ku prospěchu svému či další osoby). Jde tak o zcela jiný, samostatný skutek.

39. V tomto směru je možno vycházet též z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále ve zkratce též jen „ESLP“) k výkladu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva“), v němž je právě upraveno právo nebýt souzen nebo trestán dvakrát („Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.“). Pro potřeby posouzení této věci je možno vycházet především ze sjednocujícího rozsudku ESLP ze dne 10. 2. 2009 ve věci Zolotukhin proti Rusku, č. stížnosti [14939/03](#), v němž ESLP řešil především otázku, nakolik určitá lidská aktivita ve vymezeném období je týmž trestným činem, pro který může být vedeno jediné řízení a osoba může být jen jednou odsouzena. Základem všeho je ve své podstatě jediný skutek, čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě musí být podle ESLP vykládán tak, že se (viz bod 82. uvedeného rozsudku) zakazuje stíhání nebo soudní řízení pro druhý „trestný čin“ („*offence*“, „*infraction*“), jestliže je založen na totožných nebo v podstatě stejných skutečnostech („*facts*“, „*faits*“), resp. musí jít o totožný skutek, a posuzovány mají být (viz bod 84. rozsudku) skutečnosti, které tvoří soubor konkrétních skutkových okolností zahrnujících stejného obviněného a nerozlučně spojených v čase a prostoru, jejichž existence musí být prokázána, aby mohlo dojít k odsouzení nebo k zahájení trestního stíhání. Tento přístup se dále rozvíjel v navazující judikatuře ESLP, ale též tuzemských obecných soudů, jakož i Ústavního soudu, mnohdy byla pozornost zaměřena poněkud jiným směrem, a to nakolik je přípustné postižení téže osoby v různých typech řízení vycházejících ze stejného či úzce spjatého skutkového základu (z judikatury z poslední doby viz například rozhodnutí

pod č. [15/2017](#), č. [44/2017](#), č. [16/2019](#), č. [17/2019](#) a č. [24/2020](#) Sb. rozh. tr.), z nichž řada se týká vztahu daňového a trestního řízení. V tomto směru je možno odkázat též na odbornou literaturu obsahující zevrubný výklad uvedeného principu (viz zejména KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1407 a násl.).

č. 3

40. Dále lze připomenout základní skutkové okolnosti nyní projednávaného případu obviněného, z nichž jednoznačně vyplývá, že nejsou ani stejné a ani nerozlučně spjaté v čase a prostoru s dřívějším úvěrovým podvodem. V této věci bylo obviněnému kladeno za vinu, že ve spolupráci s dalšími osobami chtěl zastírat původ úvěrovým podvodem vylákaných peněz tak, že je tzv. propere přes účet další osoby nezúčastněné na původním zdrojovém činu (spoluobviněného J. D.). Šlo o to, že další osoby převedly na účet J. D. anebo na něj vložily finanční prostředky, které pak obviněný J. D. vybral v hotovosti a předal je obviněnému D. I. Takové jednání mohlo proběhnout v jakémkoliv čase následujícím po spáchání zdrojového trestného činu (úvěrového podvodu), jeho cílem bylo tzv. zamést stopy vedoucí k výnosu z tohoto původního trestného činu, je to typické právě pro peníze jako věci sice genericky určené, avšak zároveň identifikovatelné (v případě hotovostních papírových peněz číslem bankovek), popřípadě zanechávající elektronickou stopu (v případě jejich bezhotovostní podoby). Spojitost obou skutků, resp. trestných činů, o nichž se vedla různá řízení, je dána jen tím, že nezbytnou podmínkou pro následný skutek, resp. trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti, je spáchání jiného dřívějšího trestného činu, z něhož pochází výnos z trestné činnosti (zde úvěrový podvod).

41. Není přitom pravidlem, že by jakýkoliv skutek spáchaný pachatelem po vlastním předchozím trestném činu, který je s ním určitým způsobem spjat, neboť pachatel se jen snaží, aby nebyl odhalen, popřípadě se snaží udržet si výhody získané původním trestným činem, nemohl být samostatně postižen, právě opak je pravdou. Tak by jistě nikdo nezpochybňoval možnost odsoudit pachatele za další skutek navazující po vlastním dřívějším trestném činu, který by spočíval např. ve vydírání svědka, aby věc neoznámil, popřípadě ve věci nesvědčil, a to podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, v jeho vraždě podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. e) tr. zákoníku, v nepřípustném působení na soudce, aby pachatele neodsoudil, a tím porušil své povinnosti podle § 335 odst. 1 tr. zákoníku, v podplacení státního zástupce, aby nepodal obžalobu, a zároveň tak zneužil svou pravomoc podle § 332 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. b) a podle § 24 odst. 1 písm. b), § 329 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, již i v pouhé nabídce prospěchu svědkům za křivou výpověď podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku a podobně.

42. Lze tak uzavřít, že navazující skutek, jehož základem je zastírání původu věci pocházející z jiné předchozí trestné činnosti, není týmž trestným činem a skutkem, z něhož pochází výnos, ani jeho nezbytnou a nedílnou součástí, takové další jednání může proběhnout, ale také nemusí. Nejde tedy o *idem* ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, nemůže tak dojít ani k porušení zásady *ne bis in idem*, jak obviněný ve svém dovolání zpochybňoval.

43. Zároveň zčásti i z uvedeného vyplývá, že nemohlo dojít ani k porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare*. Obviněný totiž rozhodně nebyl ničím a nikým k takovému druhému skutku donucován, šlo o jeho zcela svobodné rozhodnutí, k němuž nebyl donucen pravidly obsaženými v českém právním řádu, ani postupem orgánů činných v trestním řízení při stíhání predikativního trestného činu – úvěrového podvodu. Šlo ryze o rozhodnutí obviněného,

zda se pokusí dosáhnout toho, aby „zametl“ stopy vedoucí k výnosu z trestné činnosti v podobě úvěrového podvodu, umožnil tak uchovat si výnos z trestné činnosti pro sebe (či jiného) a znemožnil tak dosažení reparace v rámci trestního řízení, a to za cenu spáchání dalšího trestného činu, anebo zda změni svůj postoj, umožní nápravu stavu vyvolaného predikativní činností, tedy zejména náhradu škody způsobené svou trestnou činností. Ani zesamotnění odvolání obviněného (a ani ze shora zmíněné odborné literatury zastávající minoritní názor o porušení zmíněné procesní zásady) přitom vůbec nevyplyvá, v čem vlastně by takové nezákonné donucení k sebeobvinění mělo spočívat, čím tedy byl obviněný jako pachatel donucován k sebeobvinění, popřípadě šířeji k přispění ke svému odsouzení. Není vůbec zřejmé, v čem by měl být základ této nepřipustné procesní techniky, tedy v čem spočívá ono „donucení“, jaká povinnost a kým (popřípadě čím) a na jakém zákonném základě mu byla uložena, kterou byl nucen aktivně se podílet na svém odsouzení, pod hrozbou jakého následku (sankce) obviněný v tomto druhém případě jednal, že nemohl jednat jinak.

č. 3

44. K principu *nemo tenetur se ipsum accusare* lze odkázat především na zevrubné výklady obsažené v odborné literatuře; ze všech pramenů je možno zmínit především vynikající výklady v těchto článcích: MUSIL, J. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). Kriminalistika č. 4/2009, s. 252; HERCZEG, J. Zásada „*nemo tenetur*“ a práva obviněného v trestním řízení. Bulletin advokacie č. 1-2/2010, s. 38; HOLLÄNDER, P. Zrod a současnost principu *nemo tenetur se ipsum prodere* (hypostáze jednoho základního práva). Právník č. 2/2017, s. 89; PÚRY, F., MATES, P. Zákaz nucení k sebeobviňování. Bulletin advokacie č. 3/2019, s. 7; BOHUSLAV, L. Zásada *nemo tenetur* ve vztahu k trestnímu řízení proti právníkům osobám. In: Ústavněprávní limity trestního práva. K odkazu Jiřího Herczega. Praha: Leges, 2019, s. 175. S tímto principem pracuje judikatura obecných soudů (např. rozhodnutí pod č. 33/2020 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. [8 Tdo 136/2019](#)) a zejména Ústavního soudu (z mnohých viz např. jeho nálezy ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. [III. ÚS 528/06](#), nebo ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. [II. ÚS 2369/08](#), či stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. [PI. ÚS-st 30/10](#), kterým byl sjednocen dosavadní rozkolísaný přístup senátů Ústavního soudu); zevrubně k přehledu judikatury Ústavního soudu a jejího vývoje viz HOLLÄNDER, P. Zrod a současnost principu *nemo tenetur se ipsum prodere* (hypostáze jednoho základního práva). Právník č. 2/2017, s. 89. V českém právním řádu vyplývá tento princip zejména z čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a § 33 odst. 1, § 89 odst. 3 a § 92 odst. 1 tr. ř. Je možno připomenout též mezinárodní závazky plynoucí z čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech uveřejněného pod č. 120/1976 Sb. a též omezenou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, který bez jasného a jednoznačného zakotvení této zásady v Úmluvě může využít zejména čl. 3 (zákaz mučení a nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) a čl. 6 (právo na spravedlivý proces) – viz např. rozhodnutí ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 6. 2006, č. stížnosti [54810/00](#), rozhodnutí ve věci Funke proti Francii ze dne 25. 2. 1993, č. stížnosti [10828/84](#), a též rozhodnutí ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, č. stížnosti [22978/05](#).

45. Zmíněný princip se podle odborné literatury i judikatury (zjednodušeně uvedeno) váže především k vynucení výpovědi osoby proti ní samé, jak výslovně zapovídají i ustanovení § 33 odst. 1, § 89 odst. 3 a § 92 odst. 1 tr. ř., podle nichž obviněný není povinen vypovídat, k výpovědi či k doznání nesmí být žádným způsobem donucován a důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení zásadně nesmí být v řízení použit, ledaže by šlo

č. 3

o řízení proti osobě, která se dopustila donucení. Má ovšem širší dosah v tom směru, že nikdo nesmí být nucen k tomu, aby aktivně přispěl ke svému odsouzení (viz např. Rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva v Rio de Janeiro, 1994, že „nikdo není povinen přispět aktivním způsobem, přímo či nepřímo, k vlastnímu odsouzení“) – viz MUSIL, J. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). Kriminalistika č. 4/2009, s. 252. V širším smyslu tak na obviněném v souladu s uvedeným principem nesmí být vynucována aktivní spolupráce na jeho odsouzení (např. v podobě sepsání určitého textu pro porovnání písma, nesmí být nucen ani k tomu, aby určil místo, kde se nacházejí věci důležité pro trestní řízení apod., jak vyplývá z bohaté judikatury soudů), nicméně může být na něm vynucováno strpění určitých úkonů k zajištění důkazů objektivně existujících nezávisle na obviněném (např. sejmutí otisků prstů, pachové stopy, odebrání bukalního stěru apod. – viz zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS-st 30/10](#)).

46. V daném případě ovšem ani sám obviněný v dovolání neuváděl, v čem by porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare* mělo spočívat, čím měl být nepřipustně nucen k výpovědi, doznání či jiné aktivní spolupráci na svém odsouzení. Z uvedeného je patrné, že jde o princip procesní, který zapovídá nepřipustné procesní techniky vedoucí k usvědčení obviněného, nemá ovšem nic společného s tím, zda určité jednání (v podobě legalizace výnosu z trestné činnosti) může být trestné, tedy zda lze za něj vyvozovat trestní odpovědnost. Nesankcionuje se zde ani určitá pasivita v průběhu trestního řízení o zdrojovém (predikativním) trestném činu, ale naopak určité aktivní jednání ve formě konání provedené po spáchání predikativního trestného činu, a to zcela nezávisle na úkonech orgánů činných v trestním řízení ohledně takového zdrojového deliktu. Není ani dána časová spojitost s tímto trestním řízením, protože ke kriminalizovanému zastírání původu výnosu z trestné činnosti může dojít před zahájením trestního řízení o predikativním trestném činu, v jeho průběhu (např. i v reakci na postup orgánů činných v trestním řízení), ale i po jeho skončení (např. tehdy, pokud se výnos z trestné činnosti orgánům činným v trestním řízení nepodaří v jeho průběhu dohledat).

47. Lze tak uzavřít, že nebylo zjištěno, že by in abstracto (z právní úpravy) či in concreto (konkrétním postupem orgánů činných v trestním řízení) došlo k porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare*, tedy že by obviněný byl jakkoliv nucen k výpovědi, doznání či k jiné aktivní součinnosti na svém usvědčení v tomto řízení. Stejně tak nebylo zjištěno, že by byl nepřipustně nucen ke spáchání trestného činu legalizace výnosu z trestné činnosti.

48. V tomto směru se nemůže uplatnit ani judikatura vztahující k nepřipustnosti trestní odpovědnosti za zkrácení daně, nepřizná-li pachatel v daňovém přiznání příjmy ze své trestné činnosti, již se odkazem na rozhodnutí z roku 1974 zřejmě chtěl obviněný dovolávat. Na mysli měl patrně rozhodnutí pod č. [53/1974](#) Sb. rozh. tr., podle něž by bylo v rozporu se zásadou zákazu donucování k doznání, pokud by i pod hrozbou trestní sankce za zkrácení daně byl obviněný nucen přiznat výnos docílený trestným činem. To je ovšem zcela nesrovnatelný případ, protože v něm šlo o nucení k aktivnímu podání daňového přiznání s přiznáním příjmu získaného trestným činem, a to dokonce pod hrozbou trestní sankce za trestný čin zkrácení daně. Stejný závěr vyplývá i z rozhodnutí pod č. 85/1953 Sb. rozh. tr. a ve vztahu k výnosu z trestného činu lichvy z rozhodnutí pod č. [30/2006](#) Sb. rozh. tr. Je však možno upozornit též na rozhodnutí pod č. [41/1998](#) Sb. rozh. tr., podle něhož uvedené závěry neplatí, dosáhl-li obviněný výnosu jako provozovatel podnikání bez potřebného povolení orgánu státní

správy, pokud v době zkrácení daně mu již nehrozilo trestní stíhání pro trestný čin neoprávněného podnikání vzhledem ke změně právního řádu, protože už nadále nebylo povolení třeba, což bylo pachateli známo. Tyto případy mají ovšem zcela jinou charakteristiku, protože v nich byl pachatel postihován za opomenutí, že (aktivně) nesplnil svou zákonnou povinnost podat pravdivé daňové přiznání, v němž by se musel doznat ke své trestné činnosti. Jde tak o typově i skutkově o zcela jiné případy nesouměřitelné s postihem dobrovolného aktivního jednání obviněného spočívajícího v navazujícím jednání v podobě zastírání původu věcí získaných trestnou činností. Podobně jsou tyto případy nesrovnatelné i s jinými, v nichž judikatura i nauka dospěly k závěru, že postih není přípustný s odkazem na porušení zákazu nucení k doznání – viz např. rozhodnutí pod č. [25/1969](#) Sb. rozh. tr. ohledně neodpovědnosti za křivou výpověď osoby vypovídající v postavení svědka, pokud se sama dopustila trestného činu. Lze tak uzavřít, že zmíněná judikatura, kterou navíc obviněný ve svém dovolání ani přesně neidentifikoval, na daný případ nedopadá.

č. 3

49. Ke stejným závěrům, že k porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare* při postihu pachatele predikativního trestného činu, z něhož pochází výnos, i za následný trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti (za tzv. samoprání), dospěl Nejvyšší soud i ve svém dřívějším usnesení ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. [11 Tdo 652/2008](#). Od tohoto přístupu ani s ohledem na nové kritické názory v odborné literatuře nemá Nejvyšší soud důvod se ani nyní jakkoliv odchylovat, a to i vzhledem ke shora rozvedené argumentaci.

50. Na závěr je též možno připomenout, že stíhání tzv. samoprání špinavých peněz („*self money laundering*“, „*selbst-Geldwäsche*“) není v rozporu ani s mezinárodními závazky České republiky, právě naopak k jeho postihu je Česká republika zavázána. Lze odkázat především na mezinárodní smlouvy Rady Evropy (Evropskou úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu ze dne 8. 11. 1990, publikovanou pod č. 33/1997 Sb.), jakož i na předpisy Evropské unie (například na rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 17. 10. 2000 č. 2000/642/SVV o způsobech spolupráce mezi finančními zpravodajskými jednotkami členských států při výměně informací, rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 26. 6. 2001 č. 2001/500/SVV o praní špinavých peněz, identifikaci, vysledování, zmrazení, zadržení, zabavení prostředků a výnosů z trestné činnosti, směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 26. 10. 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, ve znění směrnice č. 2007/64/ES a směrnice č. 2008/20/ES, rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 6. 12. 2007 č. 2007/845/SVV o spolupráci mezi úřady pro vyhledávání majetku z trestné činnosti v jednotlivých členských státech v oblasti vysledování a identifikace výnosů z trestné činnosti nebo jiného majetku v souvislosti s trestnou činností).

51. Lze tak uzavřít, že pachatelem trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 1. 2019, resp. podle § 216 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 2. 2019, může být i pachatel trestného činu, z něhož pochází věc, jež byla tímto trestným činem získána jako výnos z ní a jejíž původ je zastírán.

V.
Závěrečné shrnutí

52. Námitky obviněného D. I. uplatněné v dovolání tak zčásti neodpovídaly deklarovanému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu, v tomto směru bylo dovolání podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř. Zčásti sice námitky vznesené obviněným odpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., avšak Nejvyšší soud je shledal neopodstatněnými, jak bylo rozvedeno shora. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

č. 4

Přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku se zpravidla nedopustí statutární orgán obchodní společnosti – daňového dlužníka, pokud jako osoba povinná učinit prohlášení o majetku na základě výzvy správce daně podle § 180 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů, učiní kroky ke splnění této výzvy tím, že pověří zpracováním a podáním takového prohlášení další osoby k tomu způsobilé, které pracují pro obchodní společnost a na něž se statutární orgán důvodně spoléhá. V takovém případě z důvodu (byť i nepřiměřeného) spoléhání se na konkrétní okolnosti statutární orgán nejedná ani s úmyslem nepřímým podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, přestože pověřené osoby nepodaly prohlášení o majetku za povinnou obchodní společnost.

č. 4

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1114/2020, ECLI:CZ:NS:2020:5.TDO.1114.2020.1

Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku, Úmysl

§ 15, § 227 tr. zákoníku

Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. z podnětu dovolání obviněného R. I. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. 5 To 109/2020, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 2 T 173/2019. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 4 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 2 T 173/2019, byl obviněný R. I. uznán vinným přečinem porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoník, za něž byl obviněnému podle § 227 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. a), odst. 3 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku uložen peněžitý trest ve výši 60 000 Kč, vyměřený v 60 denních sazbách po 1 000 Kč, a pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, byl podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 60 dnů.

2. Uvedeného trestného činu se obviněný podle rozsudku soudu prvního stupně dopustil (zjednodušeně uvedeno) tím, že dne 1. 2. 2019 jako jednatel obchodní společnosti P., tehdy se sídlem XY, nyní se sídlem XY (dále ve zkratce jen „obchodní společnost P.“), převzal do vlastních rukou výzvu Finančního úřadu pro hlavní město Praha, Územní pracoviště pro P. – J. M. (dále ve zkratce jen „finanční úřad“), ze dne 10. 1. 2019, k podání prohlášení o majetku, podle níž měl učinit prohlášení o majetku obchodní společnosti P. ve lhůtě 15 dní

ode dne doručení této výzvy, avšak obviněný ve stanovené lhůtě nepodal toto prohlášení, přestože byl ve výzvě poučen o trestní odpovědnosti za nesplnění této povinnosti.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, o němž rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. 5 To 109/2020, tak, že jej podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání obviněného

Č. 4

4. Obviněný podal proti citovanému usnesení Městského soudu v Praze prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení. Namítl také porušení práva na spravedlivý proces.

5. Obviněný nejprve poukázal na rozpor mezi rozhodnutím odvolacího soudu a samotným průběhem řízení před tímto soudem, u něhož se dne 3. 6. 2020 konalo veřejné zasedání, které po přednesu závěrečných návrhů, v nichž i státní zástupce vyjádřil určité pochybnosti o naplnění všech znaků žalovaného přečinu, bylo odročeno za účelem vyhlášení rozhodnutí na den 1. 7. 2020. Důvodem mělo být, že se očekává v nejbližší době vydání či publikování rozhodnutí Nejvyššího soudu v obdobné trestní věci. Následně odvolací soud svým usnesením zamítl podané odvolání a v jeho odůvodnění uvedl, že neměl sebemenší pochybnost o naplnění zákonných znaků uvedeného trestného činu, k tomu odkázal na dřívější judikaturu, konkrétně na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [5 Tdo 1354/2019](#).

6. Obviněný dále namítl, že ve skutkové větě v rozsudku soudu prvního stupně zcela chybí popis způsobu nesplnění nebo nikoli řádného splnění zákonné povinnosti. Podle jeho názoru je tento popis zkratkovitý a teprve v právní větě byl vybrán jeden ze způsobů porušení zákonné povinnosti spočívající v tom, že ji obviněný odmítl splnit. Podle obviněného takový popis skutku nenaplnuje všechny zákonné znaky skutkové podstaty uvedeného trestného činu. Lze si totiž představit mnoho důvodů, kdy nereagování na výzvu ve stanovené lhůtě nemusí mít žádný trestněprávní dopad na adresáta výzvy (případy úmrtí, nemoci apod.). Chybějící část skutku má totiž vztah i k subjektivní stránce skutkové podstaty uvedeného trestného činu. Přečin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. Zákoníku je přitom trestným činem úmyslným a v daném případě důkazy provedené v řízení před soudem odporují závěru, že by obviněný jednal v přímém nebo nepřímém úmyslu. V tomto směru obviněný odkázal na obsah e-mailové komunikace mezi pracovníci účetní společnosti Z., svědkyň M. N. H. a M. T., a daňového poradce, svědka P. P., s nimiž obchodní společnost P. spolupracovala.

7. Obviněný dále poukázal na význam slova „odmítnout“, jeho jednání však podle něj nelze takto označit, pokud se neužije značně extenzivní výklad spočívající v tom, že obviněný následně nezkontroloval splnění povinnosti. Podle přesvědčení obviněného rozhodnutí Nejvyššího soudu citovaná soudy nižších stupňů se týkala skutkově odlišných věcí a nedopadala na jeho trestní věc. To platí i pro usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1534/2019 (správně má jít o sp. zn. [5 Tdo 1354/2019](#)), na které poukázal odvolací soud. Obviněný opakovaně odkázal na vyjádření svědka P. P., že oblast účetnictví je značně nepřehledná, a na e-mail od svědkyně M. T., kterým jej „uklidnila, že se ho to osobně netýká“.

Obviněný také namítl, že uložený trest svou výměrou neodráží důkazní situaci, polehčující okolnosti a povahu jeho činu, který je bagatelním deliktem.

8. Obviněný ze všech důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů nižších stupňů včetně obsahově navazujících rozhodnutí a aby věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně.

III.

Vyjádření k dovolání

9. K dovolání obviněného se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

10. Podle něj námitky, jimiž obviněný poukázal na postup odvolacího soudu při odročení veřejného zasedání, neodpovídají deklarovanému dovolacímu důvodu ani žádnému jinému důvodu dovolání. I kdyby měl odvolací soud pochybnosti o správnosti rozhodnutí soudu prvního stupně a odročil veřejné zasedání v očekávání nějakého zásadního judikatorního počínu Nejvyššího soudu, nebylo by možné hovořit o porušení práva na spravedlivý proces, pokud by odvolací soud následně změnil svoje stanovisko. Mimo rámec uplatněného důvodu dovolání se nacházejí i námitky obviněného týkající se nepřiměřenosti uloženého trestu.

11. Státní zástupce považoval za relevantně uplatněnou námitku obviněného, podle které ve skutkové větě nebyly uvedeny okolnosti odpovídající zákonnému znaku „odmítnutí“ splnění zákonné povinnosti. Vytkl soudům nižších stupňů, že vymezení posuzovaného jednání tak, že obviněný „ve stanovené lhůtě nepodal toto prohlášení“, bylo zkratkovité a bylo by vhodnější alespoň stručně uvést důvody tohoto „nepodání“. Přesto takto vymezený popis skutku je ještě akceptovatelný a neodůvodňující zrušení napadených rozhodnutí, byť šlo o případ do určité míry hraniční.

12. Další námitky týkající se subjektivní stránky trestného činu bylo možné podřadit pod deklarovaný důvod jen s jistou dávkou tolerance. Státní zástupce nejprve upozornil na závěry soudů nižších stupňů a odůvodnění jejich rozhodnutí. Soud prvního stupně považoval za věrohodnou obhajobu obviněného, podle kterého informoval o doručené výzvě jak externí účetní společnosti, tak i daňového poradce - svědka P. P. Konstatoval, že obviněný delegoval odpověď na výzvu finančnímu úřadu na svědkyni M. T. z účetní společnosti Z., která tímto úkolem pověřila svědkyni M. N. H., zaměstnankyni téže účetní společnosti, jež celou věc řešila se svědkem P. P. Soud také považoval za prokázané, že všichni tři svědci řešili záležitost vypracování prohlášení o majetku obchodní společnosti P., avšak celá záležitost zůstala nevyřízená, neboť na ni všichni tři svědci zapomněli. Současně soud konstatoval, že osobou odpovědnou za splnění této zákonné povinnosti byl obviněný jako jednatel obchodní společnosti P. Obviněný se poté již nezajímal o celou záležitost a jím vedená obchodní společnost P. ve stanovené patnáctidenní lhůtě nepodala prohlášení o majetku. Svědek P. P. už v kritické době neměl oprávnění zastupovat obchodní společnost P. před finančním úřadem. Soudy nižších stupňů proto dospěly k závěru, že obviněný jednal minimálně ve formě nepřímého úmyslu, neboť musel být srozuměn s tím, že svým jednáním může porušit zájem státu na řádné činnosti orgánů veřejné moci. Srozumění obviněného bylo podle nich zřejmé z nezájmu zabývat se splněním uložené povinnosti poté, co její vyřízení delegoval na výše uvedené externí spolupracovníky (jak vyplývá z odůvodnění rozsudku soudu

prvního stupně). Odvolací soud pak poukázal na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [5 Tdo 1354/2019](#), a odmítl jako bezpředmětnou obhajobu obviněného o delegování povinnosti na účetního či jinou osobu.

č. 4

13. Státní zástupce k tomu uvedl, že „odmítnutí“ ve smyslu § 227 tr. zákoníku může spočívat i v pouhé nečinnosti pachatele, který po doručení výzvy k učinění prohlášení o majetku neuvede příslušnému orgánu veřejné moci žádné údaje o svém majetku nebo o majetku právnické osoby, za kterou je oprávněn jednat. V daném případě však nešlo o situaci, kdy by obviněný zůstal zcela nečinný, neboť učinil opatření k tomu, aby splnění povinnosti učinit prohlášení o majetku zajistily jiné osoby. Státní zástupce v této souvislosti navrhl zabývat se otázkou, zda o „odmítnutí“ ve smyslu § 227 tr. zákoníku jde i v případě, že obviněný učiní určité kroky směřující ke splnění povinnosti učinit prohlášení o majetku, avšak jde o kroky neadekvátní a nedostatečné. Upozornil, že nebylo možné obhajobu obviněného o delegování povinnosti učinit prohlášení o majetku s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. [5 Tdo 1354/2019](#), označit za bezpředmětnou, jak to učinil odvolací soud. Podle státního zástupce „odmítnutí“ splnění zákonné povinnosti učinit prohlášení o majetku ve smyslu § 227 tr. zákoníku předpokládá logicky kladný vztah pachatele k okolnosti, že prohlášení nebude učiněno, a to nejméně ve formě smíření (§ 15 odst. 2 tr. zákoníku). Obviněný však v tomto případě učinil opatření k tomu, aby povinnost učinit prohlášení byla splněna dalšími osobami, přičemž, jak připustily i soudy nižších stupňů, spoléhal na to, že tyto osoby vyřeší záležitost s prohlášením o majetku. Ze skutkových zjištění přitom nevyplynulo, že by obviněný měl v minulosti s obchodní společností Z., zpracovávající účetnictví, a v ní působícími svědkyněmi M. T. a M. N. H., popřípadě s daňovým poradcem P. P., nějaké negativní zkušenosti při vedení daňové a účetní agendy. Ze skutkových zjištění také nevyplynulo, že by některý ze svědků sdělil obviněnému, že se nebude věcí zabývat, resp. že už není oprávněn věc řešit. Daňový poradce, svědek P. P., připustil, že s obviněným byl ústně dohodnut na spolupráci v daňových věcech i po skončení plné moci a že se věcí nezabýval, protože na ni zapomněl. Za této situace podle názoru státního zástupce nelze dovozovat, že obviněný sice pověřil zpracováním prohlášení o majetku jiné osoby, současně však byl srozuměn s tím, že tak tyto osoby neučiní. K tomu státní zástupce doplnil, že obě svědkyně M. T. i M. N. H. měly k dispozici elektronický podpis obviněného. Z těchto okolností lze podle jeho názoru dovodit pouze to, že vzhledem k relativně krátké lhůtě obviněný věděl o možnosti, že povinnost učinit prohlášení nebude splněna, ale bez přiměřených důvodů se domníval, že tato okolnost nenastane. Státní zástupce uzavřel, že takový psychický vztah obviněného k nesplnění zákonem uložené povinnosti odpovídal zavinění z vědomé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, nikoliv však zavinění ve formě nepřímého úmyslu ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu a přikázal tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

14. Vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství bylo zasláno k případné replice obviněnému, který tohoto práva do konání neveřejného zasedání nevyužil.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

15. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

16. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání či některých jiných opravných prostředků není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., resp. podle § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele svým obsahem odpovídal takovému důvodu.

č. 4

17. Nejprve je třeba zmínit, že obviněný sice formálně deklaroval dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve skutečnosti měl patrně na mysli dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé alternativě, neboť se domáhal přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu, kterým odvolací soud zamítl jeho odvolání podané proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně, tj. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., přestože v řízení mu předcházejícím byl podle obviněného dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný tak neoznačil správně dovolací důvod, na jehož základě by měl Nejvyšší soud přezkoumat napadené rozhodnutí, toto pochybení však samo o sobě nebylo natolik závažné, aby Nejvyšší soud jen proto odmítl dovolání obviněného.

18. Obviněný uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož je dovolání možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotně právních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno ani na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

b) K vlastním námitkám obviněného

č. 4

19. Předně je třeba uvést, že uplatněnému dovolacímu důvodu ani žádnému jinému dovolacímu důvodu vůbec neodpovídaly námitky obviněného proti procesnímu postupu soudů nižších stupňů, zejména ohledně rozporu mezi rozhodnutím odvolacího soudu a samotným průběhem řízení před tímto soudem, ani výhrady týkající se nepřiměřenosti uloženého trestu. Nejvyšší soud nezjistil porušení základních práv obviněného, a to ani porušení práva na spravedlivý proces, pro které by mělo dojít ke kasačnímu zásahu Nejvyššího soudu, jakkoliv je možno s obviněným souhlasit, že odročením veřejného zasedání za účelem vyhlášení rozhodnutí o téměř jeden měsíc odvolací soud znatelně překročil (pořádkovou) lhůtu stanovenou trestním řádem v § 128 odst. 3 tr. ř., který se užije i v případě vyhlášení usnesení (viz § 138 tr. ř.). Důvodem kasačního zásahu Nejvyššího soudu byly jiné důvodné námitky obviněného proti hmotně právnímu posouzení skutku soudy nižších stupňů.

20. Zásadní výhrady obviněného, které uznal důvodnými ve shodě se státním zástupcem i Nejvyšší soud, totiž směřovaly proti správnosti právního posouzení skutku jako přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, a to z důvodu chybějícího zavinění v požadované úmyslné formě, což se též projevilo v nedostatečném popisu skutku (a to i ve znaku jednání), který neodráží naplnění veškerých nezbytných znaků skutkové podstaty daného trestného činu.

21. Soudy nižších stupňů posoudily jednání obviněného jako přečin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo v řízení před soudem nebo jiným orgánem veřejné moci odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o majetku nebo se takové povinnosti vyhýbá nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Ustanovení § 227 tr. zákoníku obsahuje znaky typického formálního deliktu a postihuje určité jednání, aniž by se současně žádalo způsobení nějakého účinku, resp. škodlivého následku.

22. Obviněnému bylo podle rozsudku soudu prvního stupně kladeno za vinu, že v řízení před jiným orgánem veřejné moci (finančním úřadem) odmítl splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o majetku tím, že nepodal ve stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení výzvy prohlášení o majetku obchodní společnosti P., jejímž byl jednatelem a společníkem, přestože byl ve výzvě poučen o možné trestní odpovědnosti za nesplnění této povinnosti.

23. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně byla výzvou finančního úřadu ze dne 10. 1. 2019 vyzvána obchodní společnost P. k podání prohlášení o majetku podle § 180 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „DŘ“). Jediným jednatelem a společníkem uvedené obchodní společnosti byl obviněný. Ve stejný den byla výzva doručena do datové schránky obchodní společnosti P., do které se přihlásila pověřená osoba, a dne 1. 2. 2019 byla výzva doručena do vlastních rukou obviněnému. Obviněný následně zaslal výzvu obchodní společnosti Z., která pro obchodní společnost P. zpracovávala účetnictví a kterou pověřil vyřízením věci. Konkrétně se obrátil na svědkyni M. T., která tento úkol poté přidělila další zaměstnankyni, svědkyni M. N. H., aby vypracovala prohlášení o majetku. Obviněný zaslal kopii této výzvy též daňovému poradci, svědkovi P. P., se kterým spolupracoval a s nímž měl ústní dohodu, že v případě potřeby se na něj může kdykoliv obrátit ve věcech daní a poplatků, a to i po skončení zplnomocnění

k zastupování před finančním úřadem. Přístup do datové schránky obchodní společnosti P. měly obě zmíněné pracovnice, svědkyně M. T. i M. N. H., které také disponovaly elektronickým a autorizačním podpisem obviněného. Bylo také prokázáno, že dne 10. 1. 2019 svědkyně M. N. H. přeposlala výzvu daňovému poradci, svědkovi P. P., a že mezi nimi proběhla e-mailová komunikace týkající se předmětné výzvy. Svědek P. P. pak přislíbil, že se na to podívá, čímž to svědkyně M. N. H. považovala za vyřízené. Soud prvního stupně tedy vzal za prokázané, že se všichni tři výše jmenovaní svědci zabývali výzvou k vypracování prohlášení o majetku, každý z nich se pak spoléhal na to, že toto prohlášení bude vypracováno a odesláno někým jiným, což vedlo k tomu, že na výzvu nakonec nikdo nereagoval, neboť na ni všichni (včetně obviněného) zapomněli.

24. Naplnění skutkové podstaty podle § 227 tr. zákoníku předpokládá porušení zákonné povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku tím, že ji pachatel odmítne splnit, vyhýbá se jejímu splnění nebo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Podle § 180 DŘ je osobou povinnou podat prohlášení o majetku dlužník. V případě daňového dlužníka – obchodní společnosti P. to byl obviněný, který byl jejím jediným jednatelem a jemuž byla v souladu s právem výzva zaslána.

Č. 4

25. Podle § 180 odst. 1 DŘ platí, že nebyl-li nebo nemohl-li být vymáhaný nedoplatek uhrazen daňovou exekucí příkázáním pohledávky z účtu poskytovatele platebních služeb, má na výzvu správce daně dlužník povinnost podat ve stanovené lhůtě prohlášení o majetku. Lhůta pro podání prohlášení o majetku nesmí být kratší než 15 dnů ode dne doručení výzvy. Ve výzvě správce daně zároveň poučí dlužníka o povinnostech spojených s doručením výzvy a o případných následcích spojených s nepodáním prohlášení nebo uvedením nepravdivých anebo hrubě zkreslených údajů; ohledně nesplnění této povinnosti není správce daně vázán povinností mlčenlivosti pro účely trestního řízení.

26. Ustanovení § 227 tr. zákoníku výslovně neupravuje formu zavinění, proto se užije obecného pravidla obsaženého v § 13 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Podle § 15 odst. 1 tr. zákoníku je trestný čin spáchán úmyslně, jestliže pachatel a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem (přímý úmysl), nebo b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (nepřímý úmysl). Podle § 15 odst. 2 tr. zákoníku se srozuměním rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Naproti tomu o vědomou nedbalost podle § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku jde, jestliž pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, a o nevědomou nedbalost podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku jde, jestliže pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

27. Jak též vyplývá z výše uvedeného, zavinění je vnitřní psychický vztah pachatele ke skutečnostem zakládajícím trestný čin a je vybudováno na dvou složkách, a sice na složce vědomostní (intelektuální) a složce volní. Složka intelektuální zahrnuje jak vnímání,

tak i představu určitých okolností a může být v podstatě odstupňována tak, že subjekt o určitých okolnostech ví jistě, případně si určité okolnosti představuje jako možné anebo určité okolnosti nezná, neví o nich. Složka volní může být též odstupňována a vyjadřuje pachatelův kladný vztah k takovým okolnostem, které si logicky musí představovat alespoň jako možné, přičemž subjekt může některé okolnosti chtít, případně může být s určitými okolnostmi srozuměn, anebo na druhou stranu určité okolnosti nechce, není s nimi ani srozuměn, nemá k nim kladný volní vztah. Úmysl se odlišuje od nedbalosti především právě volní složkou, která u nedbalosti chybí, zatímco u úmyslu je dána vždy.

28. O úmysl přímý tak jde především v případech, kdy pachatel ví jistě, že svým jednáním poruší nebo ohrozí zájem chráněný trestním zákonem, a v takových případech nemůže tento výsledek svého jednání nechtít (vědomí jistoty a chtění). Dále jde o úmysl přímý, pokud pachatel považuje za možné, že svým jednáním způsobí porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, a zároveň je chce způsobit (vědomí možnosti a chtění). O úmysl nepřímý jde v případech, kdy pachatel ví o možnosti, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit tento zájem, a pro ten případ je s tím srozuměn, a to alespoň do té míry, že je s tím smířen (vědomí možnosti a srozumění). Naproti tomu o vědomou nedbalost [§ 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku] jde tehdy, pokud pachatel sice ví, že svým jednáním může porušit či ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhá, že nezpůsobí takové porušení nebo ohrožení. O případ nevědomé nedbalosti [§ 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku] jde, pokud pachatel ani neví, že svým jednáním může porušit či ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým poměrům vědět měl a mohl (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až § 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, zejména s. 202; ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 179; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 229).

29. Předpokladem právního závěru o formě zavinění jsou vždy náležitá skutková zjištění týkající se obou uvedených složek, na nichž je zavinění založeno, a to ve vztahu ke všem rozhodným okolnostem, které musí být zaviněním kryty – především k tzv. deskriptivně-objektivním znakům skutkové podstaty, ale též ke znakům normativním, u nichž postačí laická představa pachatele. V daném případě ovšem skutkové závěry učiněné soudy nižších stupňů nedovolují označit obě nezbytné složky úmyslu, tj. složku vědomostní i volní, za naplněné.

30. Je tak třeba souhlasit s námitkou obviněného, které přisvědčil i státní zástupce ve svém vyjádření k dovolání, že se soudy nižších stupňů dostatečně nezabývaly formou zavinění jako znaku subjektivní stránky skutkové podstaty daného trestného činu, resp. že nesprávně dospěly k závěru, že učiněná skutková zjištění odpovídají zavinění ve formě nepřímého úmyslu a že lze konstatovat, že obviněný byl srozuměn s tím, že nepodá požadované prohlášení o majetku, resp. dokonce odmítne jej podat (ostatně tomu neodpovídá ani popis skutku, v němž jsou koncizní formou shrnuty skutkové závěry soudu prvního stupně). Učiněná skutková zjištění totiž neodpovídají vůbec naplnění prvku vůle alespoň ve formě srozumění, a to dokonce ani v podobě smíření ve smyslu § 15 odst. 2 tr. zákoníku, protože podle zjištění soudů nižších stupňů obviněný činil kroky k tomu, aby splnil svou povinnost, splnit ji též chtěl, obával se možného trestního postihu, a proto také pověřil jejím splněním další pracovníky, kterým důvěřoval a na něž se spoléhal, že za něj zpracují takové prohlášení a vyřídí věc s finančním úřadem. To platí tím spíše, že mělo jít jen o oznámení, že obchodní společnost P.

je v podstatě nemajetná (alespoň tak to vyplývá z vyjádření svědků a též z listinných důkazů o jejich vzájemné komunikaci), což nebylo nijak vyvráceno. Jinými slovy obviněný se spoléhal na konkrétní okolnosti, pro které neměl nastoupit následek v podobě ohrožení zájmu státu na řádné činnosti orgánů veřejné moci, aby mohly náležitě zjistit existenci majetku a jeho případný rozsah pro účely daňového řízení, tedy konkrétně spoléhal na pomoc k tomu zjednaných osob. Jak správně upozornil státní zástupce, takové spoléhání se na konkrétní okolnosti umožňuje nejvýše závěr o vědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, nikoliv však o nepřímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Nelze tak ani konstatovat, že by obviněnému bylo lhostejné, že nedojde k podání prohlášení o majetku, naopak chtěl podat takové prohlášení, učinil pro to také kroky, které ze svého pohledu považoval za dostatečné, pouze pak rezignoval na kontrolu splnění svých pokynů. V tom lze sledovat nanejvýš jeho nedbalost, nikoli však již úmysl, neboť rozhodně nelze říci, že tím vyjadřoval svůj kladný postoj k uvedené alternativě, naopak jeho stanovisko k takové alternativě bylo jednoznačně negativní, obviněný si toto nepřál, spoléhal se na konkrétní okolnosti (na zodpovědný postup k tomu konkrétně pověřených osob), pro které se důvodně domníval, že nenastane takový výsledek, ač se nakonec ukázalo, že šlo o spoléhání se nepřiměřené. K posouzení přiměřenosti jeho důvodů je přitom nutno přistoupit z hlediska zkušeností pachatele a ostatních okolností případu (viz rozhodnutí pod č. [45/1965](#) a č. [29/2012](#) Sb. rozh. tr.).

31. Ze skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů přitom jasně plyne, že dovolatel si byl dobře vědom trestních následků, které by mu hrozily, kdyby vůči správci daně neučinil pravdivé prohlášení o majetku, takový důsledek si rozhodně nepřál, a proto podnikl vše, co v daný okamžik ze svého pohledu považoval za potřebné, tedy obrátil se na subjekt, který mu zpracovával účetnictví, a který tak měl přehled o majetku jím řízené obchodní společnosti P., za niž měl učinit prohlášení o majetku, a také na svého daňového poradce, kterého běžně využíval pro komunikaci s finančním úřadem, a to s požadavkem, aby připravili takové prohlášení o majetku v požadované formě a též jej podali. Bylo rovněž zjištěno, že svědkyně mohly jménem obviněného činit podání vůči úřadům, disponovaly jeho elektronickým podpisem a přístupem do datové schránky, vždy se v tomto ohledu na ně spoléhal a nebylo zjištěno, že by předtím nebyla jeho očekávání naplněna. Nadto je třeba upozornit, že obviněný je cizincem, občanem Ruské federace, tím spíše lze uvěřit tomu, že se při komunikaci s úřady spoléhal na pomoc jiných k tomu povolaných osob. Jak již bylo uvedeno, další osoby, na které se obrátil, měly přístup do datové schránky obchodní společnosti P., disponovaly elektronickým podpisem obviněného, vzájemně komunikovaly o výzvě ústně i prostřednictvím e-mailů, ujistily obviněného, že se nemusí obávat a že se o to postarají, nakonec se však spoléhaly na sebe navzájem a zapomněly na výzvu. Toto jednání obviněného tedy nelze považovat ani za odmítnutí splnit zákonnou povinnost učinit pravdivé prohlášení o majetku, neboť v posuzovaném případě je zřejmé, že obviněný vyvíjel úsilí a měl snahu vyhovět výzvě. V těchto souvislostech je třeba souhlasit se státním zástupcem, že obviněný činil opatření k tomu, aby byla povinnost učinit prohlášení o majetku splněna dalšími osobami, přitom spoléhal na to, že tyto osoby záležitost ohledně prohlášení o majetku vyřeší, neboť s nimi neměl v minulosti žádné negativní zkušenosti týkající se vedení daňové a účetní agendy.

32. Lze tak na základě výše uvedeného vysvětlení obecně shrnout, že přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku se zpravidla

nedopustí statutární orgán (zde jednatel) obchodní společnosti (zde společnosti s ručením omezeným), jako daňového dlužníka, pokud jako osoba povinná učinit prohlášení o majetku na základě výzvy správce daně podle § 180 DŘ učiní kroky ke splnění této výzvy tím, že zpracováním a podáním takového prohlášení pověří další k tomu způsobilé osoby pracující pro obchodní společnost (ať zaměstnance či externí smluvně zajištěný subjekt zpracovávající účetnictví, jako tomu bylo zde), na něž se důvodně spoléhá, neboť v takovém případě z důvodu (nepřiměřeného) spoléhání se na konkrétní okolnosti nejedná ani s nepřímým úmyslem podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, není-li nakonec prohlášení o majetku uvedenými osobami podáno.

č. 4

33. Nadto lze souhlasit i s námitkou obviněného, že se soudy nižších stupňů nedostatečně vypořádaly se zásadou subsidiarity trestní represe a principem *ultima ratio* ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Je možno připomenout, že finanční úřad už více nekomunikoval s obchodní společností P. ani s obviněným, po dvojím zaslání první výzvy jak do datové schránky obchodní společnosti P., tak i do vlastních rukou jednatele – obviněného již v další komunikaci s obchodní společností P. nepokračoval, ale pouze po marném uplynutí lhůty k podání prohlášení o majetku s delším časovým odstupem podal trestní oznámení. Finanční úřad tedy obviněného znovu nevyzval ke splnění povinnosti učinit prohlášení, o obchodní společnost P. a o důvody, proč nebylo prohlášení o majetku učiněno, se nijak nezajímal a nevyužil ani mírnějších postupů, které mu nabízí daňový řád, jako je uložení pořádkové pokuty podle § 247 odst. 2 DŘ (a to až do výše 500 000 Kč), která má jednak sankční charakter za nesplnění uložené povinnosti, jednak donucovací charakter, aby došlo k dodatečnému splnění uvedené povinnosti. Je sice pravdou, že Nejvyšší soud v minulosti judikoval, že opakované výzvy či další aktivity ze strany finančního úřadu není třeba (viz rozhodnutí pod č. [7/2017](#) Sb. rozh. tr.), nicméně toto rozhodnutí je třeba vnímat též v kontextu zjištěného skutkového stavu tehdy posuzovaného případu, který byl od nyní projednávaného případu značně odlišný (ve zmíněné věci totiž obviněný dále komunikoval s finančním úřadem, žádal o prodloužení lhůty, na což reagoval finanční úřad zamítnutím této žádosti, přesto vyčkal nejen doručení rozhodnutí o zamítnutí žádosti o prodloužení lhůty k podání prohlášení o majetku, ale dokonce i uplynutí samotným obviněným požadované lhůty ke splnění, přičemž ani v těchto následných lhůtách obviněný nesplnil svou povinnost a neučinil tak ani poté, co byly zahájeny úkony trestního řízení – k tomu viz též rozhodnutí pod č. [52/2018](#) Sb. rozh. tr.). V daném případě tak finanční úřad zvolil praxi, na kterou přešel právě po publikaci zmíněného rozhodnutí pod č. [7/2017](#) Sb. rozh. tr. a kterou svým způsobem Nejvyšší soud odmítl již v dalším rozhodnutí pod č. [52/2018](#) Sb. rozh. tr. (podobně i v dalších věcech), protože postupoval ryze formálně, zaslal daňovému subjektu (v tomto případě jednatele společnosti s ručením omezeným) výzvu k podání prohlášení o majetku podle § 180 DŘ a po marném uplynutí lhůty ke splnění bez jakéhokoliv dalšího kroku podal trestní oznámení. Obviněný ovšem po výzvě policejního orgánu k podání vysvětlení v této věci (na rozdíl od případu popsaného v publikovaném rozhodnutí pod č. [52/2018](#) Sb. rozh. tr.) již nemohl učinit prohlášení o majetku obchodní společnosti P., protože už nebyl jejím jednatelem (funkce jednatele mu zanikla dne 7. 6. 2019, úkony trestního řízení byly zahájeny dne 3. 7. 2019 a podezření bylo obviněnému sděleno až dne 24. 10. 2019).

34. Přitom je třeba připomenout, že přečin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku je ryze formálním deliktem, který lze spáchat jednáním (a to i ve smyslu opomenutí, jak bylo vyloženo v rozhodnutí pod č. [7/2017](#) Sb. rozh. tr.),

aniž by bylo třeba škodlivého následku, tím spíše je třeba se důsledně zabývat i společenskou škodlivostí takového činu a možností jeho postihu podle jiných právních předpisů, jak vyplývá z § 12 odst. 2 tr. zákoníku a jak na to ve spojitosti s tímto trestným činem opakovaně upozorňoval i Nejvyšší soud (viz zejména rozhodnutí pod č. [52/2018-I](#). Sb. rozh. tr.). V daném případě je přitom možno konstatovat, že i kdyby skutečně byl správný závěr soudů nižších stupňů, že obviněný jednal s úmyslem nepřímým (ač takový závěr Nejvyšší soud, jak vyplývá ze shora uvedeného rozboru, nepovažuje za správný a neakceptoval jej), bylo by třeba se zabývat všemi souvisejícími okolnostmi daného případu, které podle všech ukazatelů by měly soudy nižších stupňů vést k tomu, že nejde o případ natolik společensky škodlivý, u něhož by nepostačovalo užít postihu podle jiného právního předpisu (zde zejména podle § 247 odst. 2 DŘ), a to zejména s ohledem na to, že šlo o ryze formální prohřešek osoby dosud bezúhonné, cizince, který se spoléhal na pomoc dalších osob při vyřízení úřední záležitosti, přičemž finanční úřad dále nijak nekomunikoval s daňovým subjektem, nevyzýval jej ke splnění, nevyužil možností, které mu skýtá daňový řád k vynucení splnění příkazu, a daňový subjekt stejně neměl žádný relevantní majetek, který by měl před finančním úřadem přiznat, atd.

č. 4

35. Ze všech shora rozvedených důvodů, zejména proto, že soudy nižších stupňů neopodstatněně shledaly naplněným znak zavinění ve formě nepřímého úmyslu, ač obviněný jednal jen z vědomé nedbalosti, Nejvyšší soud pokládá námitky obviněného za důvodné. Nemohlo tedy obstát odsouzení obviněného a bylo třeba zrušit napadené usnesení odvolacího soudu i odsuzující rozsudek soudu prvního stupně.

V.

Závěrečné shrnutí

36. Vzhledem ke všem shora zmíněným skutečnostem Nejvyšší soud vyhověl dovolání obviněného a podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, sp. zn. 5 To 109/2020, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 2 T 173/2019, jakož i podle § 265k odst. 2 tr. řádu všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Obvodnímu soudu pro Prahu 4 uložil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Z výše uvedeného výkladu je přitom zřejmé, že při stávajícím skutkovém stavu zjištěném soudy nižších stupňů není možno obviněného odsoudit pro žalovaný skutek, protože nejsou naplněny veškeré nezbytné formální znaky trestného činu, který byl státním zástupcem spatřován v zažalovaném skutku.

č. 5

Účastníkem na podnikání v obchodní korporaci ve smyslu § 255a odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu zneužití postavení v obchodním styku (dříve zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017) je i osoba, která ji fakticky ovládá, byť postavení této osoby není založeno smlouvou ani zákonem.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2021, sp. zn. 6 To 22/2021, ECLI:CZ:VSPH:2021:6.TO.22.2021.1

č. 5

***Zneužití postavení v obchodním styku, Zneužití informace a postavení v obchodním styku
§ 255a odst. 1 tr. zákoníku***

Vrchní soud v Praze z podnětu odvolání obžalovaného, státního zástupce a poškozené zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 8. 1. 2021, sp. zn. 56 T 8/2018, a vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 8. 1. 2021, sp. zn. 56 T 8/2018, byl obžalovaný N. P. uznán vinným přečinem zneužití informací v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017, kterého se podle jeho skutkových zjištění dopustil tím, že jako zástupce obchodní společnosti E., s. r. o., se sídlem v XY (dále jen „společnost E.“), jejímž předmětem podnikání bylo mimo jiné výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona, na základě smlouvy o zprostředkování ze dne 3. 1. 2011 a současně jako společník obchodní společnosti G., spol. s r. o., se sídlem v XY (dále jen „společnost G.“), jejímž předmětem podnikání byla koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej v rámci živností volných, v přesně nezjištěné době v prosinci 2014 navrhl uzavření smlouvy mezi společností G. a společností C. I., se sídlem v XY, Spojené státy americké (dále jen „společnost C.“), o výhradním zastoupení na dodávky fólií NP13009A a NP1300930 do Rakouska, Bulharska, České republiky, Finska, Německa a dalších států k „používání v podzemních skladovacích nádržích pro skladování pohonných hmot“, přičemž zneužil toho, že byl v té době z důvodu jazykové bariéry jediným zástupcem společnosti E. komunikujícím se zástupci společnosti C., a předstíral, že společnost E. již nebude jejich produkty odebírat a v této činnosti bude místo toho pokračovat společnost G., a následně dne 1. 1. 2015 v sídle společnosti C. uzavřel uvedenou smlouvu, ačkoliv věděl, že tyto fólie vyvinula společnost C. cíleně pro společnost E., ve spolupráci s ní a na základě podkladů od ní získaných práv pro využití společností E. a že společnost E. nezbytně potřebuje zmíněný produkt pro své výrobky, neboť fólie dodávaná společností C. tvoří základní prvek jejich technologie vložek do nádrží pohonných hmot a její náhrada s parametry potřebnými pro používanou technologii by byla na světových trzích obtížně dostupná. V důsledku uzavření

této smlouvy společnost C. odmítla přímé dodávky společnosti E. s poukazem na výhradní právo společnosti G. zajistit prodej a obžalovaný za společnost G. následně nabídl fólii společnosti E. za cenu 25 USD za 1 m² fólie oproti původní ceně 16,15 USD za 1 m² fólie; zároveň tím omezil společnost E. v přímém spolupůsobení na dalším vývoji fólie, který je nezbytný s ohledem na měnící se složení pomocných látek, zejména etanolu a biosložek v benzínu, čímž ohrozil další rozvoj celé technologie společnosti E.

2. Za výše uvedený trestný čin byl obžalovaný odsouzen podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017, k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 15 měsíců. Dále byla podle § 229 odst. 1 tr. ř. poškozená společnost E. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

č. 5

II.

Podaná odvolání

3. Proti tomuto rozsudku podali v zákonné lhůtě odvolání obžalovaný N. P., státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci a poškozená společnost E.

4. Obžalovaný, který výslovně zaměřil své odvolání proti výrokům o vině a o uloženém trestu, úvodem vytkl soudu prvního stupně zejména to, že se dostatečně nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí a nesprávně právně posoudil jednání obžalovaného, které kriminalizoval v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe, přičemž současně nesprávně vyhodnotil provedené důkazy, což má za následek vadné rozhodnutí ve věci samé. Obžalovaný dále vyjádřil nesouhlas s právním názorem soudu prvního stupně, který jeho jednání, i přes zásadu subsidiarity trestní represe, označil za jednání trestné.

5. Obžalovaný namítl i nesprávný procesní postup soudu prvního stupně a uplatnil obsáhle formulované výhrady vůči jeho skutkovým závěrům. Obžalovaný předně zdůraznil, že smlouva o zprostředkování ze dne 3. 1. 2011, která byla dodatky prodlužovaná a měla skončit ke dni 31. 12. 2014, ve skutečnosti podle výpovědi svědka J. T., který okamžitě ukončil pracovní poměr s obžalovaným a okamžitě ho „vyhodil“, skončila na podzim roku 2014, takže i kdyby obžalovaný uzavřel jakoukoli smlouvu dne 18. 12. 2014, což popírá, byla by uzavřena až po skončení jeho spolupráce se společností E. Ke smlouvě uzavřené mezi obžalovaným a společností E. dále obžalovaný konstatoval, že bez ohledu na to, o jaký smluvní typ jde, jejím zákonným znakem je vždy odměna pro zprostředkovatele či pro obchodního zástupce, kterou za celé období nedostal.

6. Jak dále obžalovaný zdůraznil, soud prvního stupně při rozhodování nezohlednil zjištění, že nezískal žádné informace o společnosti C. za trvání smluvního vztahu mezi ním a společností E., neboť společnost C. znal již dříve a se společností E. ji propojil ještě před vznikem jeho smluvního vztahu se společností E. Dále se vyjádřil k problematice tzv. exkluzivity dodávek fólií.

7. Obžalovaný také poukázal na odlišný předmět podnikání společnosti E. a společnosti G., které sice mají v obchodním rejstříku uveden shodný předmět podnikání, nicméně tento předmět podnikání mají zapsány téměř všechny existující společnosti. Společnost E. podniká

v oblasti technologií vnitřních nádrží na pohonné hmoty, v čemž společnost G. nikdy nepodnikala a ani nemohla, neboť by na tuto činnost neměla oprávnění, a proto nemohla být reálným konkurentem společnosti E. Navíc společnost E. má v předmětu podnikání uvedeny další specializované činnosti, což dokresluje rozdílnost obchodního zaměření obou společností.

8. Obžalovaný shrnul vlastní argumentaci tak, že žádným způsobem nezneužil informace v obchodním styku, které se dozvěděl na základě spolupráce se společností E., pokud společnost G. objednala u společnosti C. naprosto odlišný produkt, než na který měla společnost E. exkluzivitu. Nový objednaný produkt nebylo možné z důvodu právní úpravy a chybějících atestů uvést na trh, a proto nebyl konkurenceschopný. Svým jednáním nezpůsobil společnosti E. žádnou škodu a sobě nevygeneroval žádný zisk. Společnosti G. a C. začaly spolupracovat až po ukončení spolupráce obžalovaného se společností E.

č. 5

9. Závěrem svého odvolání obžalovaný navrhl, aby Vrchní soud v Praze zrušil rozsudek soudu prvního stupně a aby ve věci rozhodl tak, že se obžalovaný zprošťuje obžaloby, případně aby byla věc vrácena soudu prvního stupně k novému projednání.

10. Státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci podal odvolání v neprospěch obžalovaného a vyjádřil souhlas s výroky o vině obžalovaného a o trestu odnětí svobody mu uloženém s tím, že naopak i nadále se domáhal uložení peněžitého trestu obžalovanému a rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody způsobené poškozené společností E. Závěrem státní zástupce navrhl, aby Vrchní soud v Praze doplnil výrok o trestu tak, že obžalovanému se vedle trestu odnětí svobody ukládá i peněžitý trest, jehož konkrétní výši státní zástupce navrhl, a aby byl zrušen výrok o odkázání poškozené obchodní společnosti E. s uplatněným nárokem na náhradu škody na občanskoprávní řízení a aby byl obžalovaný zavázán povinností nahradit škodu způsobenou této poškozené společnosti.

11. Poškozená společnost E. ve svém odvolání vyslovila nesouhlas s výrokem o náhradě škody učiněným podle § 229 odst. 1 tr. ř., proto navrhla, aby byl zrušen a aby odvolací soud rozhodl tak, že uloží obžalovanému povinnost k náhradě způsobené škody.

III.

Rozhodnutí o podaných odvoláních

12. Vrchní soud v Praze po přezkoumání napadeného rozsudku dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

13. Odvolací soud se předně vypořádal s odvolacími námitkami, které se týkají nepoužitelnosti výpovědi jednoho ze svědků k důkazu a upozornění obžalovaného na možnost přísnějšího posouzení jím spáchaného skutku.

14. V souvislosti s obhajobou obžalovaného uplatněnou v dosavadním řízení a jeho konkrétními odvolacími námitkami týkajícími se výroku o vině v napadeném rozsudku Vrchní soud v Praze pro přehlednost připomíná, že přečinu zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017, se dopustil ten, kdo jako podnikatel, společník, člen orgánu, zaměstnanec nebo účastník

na podnikání dvou nebo více podnikatelů se stejným nebo podobným předmětem činnosti v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch uzavřel nebo dal popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků. Na možné pachatelství tohoto přečinu nemá vliv obhajobou zdůrazňovaná okolnost, že v období, v němž se měl obžalovaný dopustit trestné činnosti, ještě nevykonával u společnosti G. funkci jednatele. Pachatelem uvedeného přečinu totiž může být jakýkoliv účastník na podnikání dvou nebo více podnikatelských subjektů se stejným nebo obdobným předmětem činnosti, tj. fyzická osoba podílející se v zásadě jakýmkoli způsobem na podnikání podnikatelských subjektů se stejným nebo podobným předmětem činnosti. Jeho účast na podnikání takových subjektů může, ale nemusí být zakotvena nějakou smlouvou. V případě společnosti E. šlo o smlouvu o zprostředkování ze dne 3. 1. 2011, ve znění smluvních aktualizací. U společnosti G. sice obžalovaný v rozhodném období nebyl v postavení podnikatele, společníka, člena orgánu nebo zaměstnance, ale tuto obchodní korporaci, kterou založil, ve skutečnosti podle výsledků provedeného dokazování ovládal a výhradně za ni při podnikání jednal.

č. 5

15. Dále, ačkoliv bez zákonným způsobem provedeného výsledku svědka R. P. k okolnostem navázání smluvního vztahu společnosti G. se společností C., resp. podnětu ke vzniku tohoto smluvního vztahu, a s ohledem na odvolací námitky obžalovaného týkající se údajného jednostranného ukončení jeho smluvního poměru k poškozené společnosti E. na podzim roku 2014 nelze bez opětovného výsledku svědka J. T. učinit v tomto stadiu trestního řízení konečný závěr o tom, zda obžalovaný v rozhodném období byl současně účastníkem na podnikání obou shora uvedených podnikatelů, jak předpokládalo ustanovení § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017, jeví se zde na podkladě dosud provedených důkazů obhajoba obžalovaného krajně nevěrohodnou. Zjevně totiž neodpovídá skutečnosti tvrzení obžalovaného ohledně ukončení smluvního vztahu s poškozenou společností E. na podzim roku 2014 podle svědecké výpovědi J. T., jestliže tento svědek v hlavním líčení dne 10. 9. 2020 naopak podle protokolu uvedl, že vztah s obžalovaným skončil poté, co mu již nebyla prodloužena smlouva o zprostředkování po uplynutí prodloužení s tím, že podle zjištění obsahu dodatku č. 5 ke smlouvě o zprostředkování ze dne 1. 7. 2014 byla smlouva uzavřena na dobu určitou do 31. 12. 2014 a pravidelné měsíční platby po 50 000 Kč byly nadto zasílány na účet obžalovaného od května 2011 až do ledna 2015.

16. Vrchní soud v Praze odmítl jako neopodstatněné tvrzení obžalovaného o odlišném předmětu podnikání poškozené společnosti E. a společnosti G. V tomto směru totiž ve skutečnosti není rozhodující vymezení předmětu podnikání ve veřejných rejstřících, ale jeho jinak legální skutečný obsah, takže na právní posouzení jednání obžalovaného by nemělo vliv ani obecné vymezení předmětu podnikání v obchodním rejstříku. Dále zde není zapotřebí shoda nebo obdobnost celého předmětu podnikání obou konkurujících si podnikatelských subjektů, neboť postačuje shoda i jen v části předmětu podnikání, přičemž v přezkoumávané trestní věci právě popud obžalovaného k uzavření smlouvy mezi společnostmi G. a společností C. o výhradním zastoupení na dodávky fólií NP13009A a NP1300930 do Rakouska, Bulharska, České republiky, Finska, Německa a dalších států k používání v podzemních skladovacích nádržích pro skladování pohonných hmot za okolností popisovaných ve svědeckých výpovědích J. T., J. H. a A. Š. měl vést k nahrazení jimi dříve uzavřené smlouvy se společností C. a ve svých důsledcích ke vzniku majetkové škody, tj. k zásahu do podnikatelské činnosti konkurující poškozené společnosti E.

17. Bez významu pro právní posouzení skutku kladeného za vinu obžalovanému je dále jeho námitka ohledně neexistence exkluzivity obchodování pro poškozenou společnost E. s určitými produkty společnosti C. V tomto směru je totiž rozhodující výhradně právní úprava obsažená v trestním zákoníku, neboť ustanovení § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017, není ustanovením s blanketní (odkazovací) dispozicí, protože co do vymezení zákazu konkurence neodkazuje na žádný mimotrestní právní předpis. Trestní zákoník totiž přímo v něm stanoví vlastní znaky charakterizující porušení zákazu konkurence, a to univerzálně bez rozlišení právních forem podnikatelských subjektů, na něž se vztahuje, a současně obligatorně spojuje trestní odpovědnost pachatele se specifickým úmyslem spočívajícím v konkrétním záměru opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch. Proto také pro trestní odpovědnost podle citovaného ustanovení není nutné, aby současně muselo dojít k porušení zákazu konkurence podle předpisů občanského práva (viz rozhodnutí pod č. [39/2006-I](#). Sb. rozh. tr.). Jde zde o trestněprávní postih jakéhokoli nepřípustného konkurenčního jednání ve smluvních vztazích toho, kdo v postavení podnikatele, společníka, člena orgánu, zaměstnance nebo účastníka na podnikání dvou nebo více podnikatelů se stejným nebo podobným předmětem činnosti ve shora uvedeném úmyslu uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků.

18. Odvolací soud v další části odůvodnění vyložil, proč akceptoval jako důvodná i odvolání státního zástupce stran peněžitého trestu a odvolání poškozené společnosti E. ohledně jejího nároku na náhradu škody.

19. Proto Vrchní soud v Praze k odvoláním obžalovaného, státního zástupce a poškozené rozhodl podle § 258 odst. 1 písm. a) až c) a písm. f) tr. ř. o zrušení napadeného rozsudku v celém rozsahu a podle § 259 odst. 1 tr. ř. o vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, neboť rozsah a zejména povaha doplnění dokazování potřebného k napravení zjištěných podstatných vad řízení předcházejících vyhlášení napadeného rozsudku a k náležitému objasnění skutkových okolností významných především pro rozhodnutí o vině obžalovaného vylučuje, aby tyto vady odstranil odvolací soud ve veřejném zasedání.

č. 6

Autobus obsluhující linku městské hromadné dopravy není obecně prospěšným zařízením ve smyslu § 132 tr. zákoníku.

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 9. 2017, sp. zn. 6 To 297/2017, ECLI:CZ:KSUL:2017:6.TO.297.2017.1

Obecně prospěšné zařízení

§ 132 tr. zákoníku

č. 6

Krajský soud v Ústí nad Labem podle § 256 tr. ř zamítl odvolání státního zástupce podané v neprospěch obžalovaného M. D. proti rozsudku Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 27 T 4/2017.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Napadeným rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 27 T 4/2017, byl obžalovaný M. D. uznán vinným ze spáchání přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se podle zjištění soudu prvního stupně dopustil tím, že dne 12. 3. 2016 kolem 6:55 hodin na tzv. točně vozidel městské hromadné dopravy v ulici XY v Ústí nad Labem hodil dva kameny proti skleněné výplni zadního okna zde stojícího autobusu tov. zn. XY, linky 55, kterou rozbil, přičemž svým jednáním způsobil poškozené obchodní společnosti - Dopravnímu podniku města Ústí nad Labem škodu v celkové výši nejméně 27 963 Kč; v důsledku popsaného jednání byl tento autobus dne 12. 3. 2016 v 7:30 hod. nahrazen jiným vozidlem a poškozený autobus byl odstaven z provozu na dobu jeho opravy až do dne 21. 3. 2016.

2. Za to byl obžalovanému uložen podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 3 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 12 měsíců, za současného uložení povinnosti podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl obžalovaný zavázán povinností zaplatit poškozené obchodní společnosti – pojišťovně Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, jako náhradu majetkové škody částku ve výši 7 963 Kč a poškozené obchodní společnosti Dopravnímu podniku města Ústí nad Labem jako náhradu majetkové škody částku ve výši 20 000 Kč; podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla tato obchodní společnost odkázána se zbytkem nároku na náhradu majetkové škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti tomuto rozsudku podal státní zástupce bezprostředně po jeho vyhlášení do protokolu odvolání, které následně odůvodnil. Upřesnil, že odvolání směřuje v neprospěch

č. 6

obžalovaného a brojí jím proti soudem učiněné právní kvalifikaci skutku a proti výroku o trestu na to navazujícímu. Svůj opravný prostředek státní zástupce konkrétně odůvodnil tím, že se nelze ztotožnit se závěrem soudu zejména v tom smyslu, že podle jeho názoru v případě napadení autobusu MHD nejde o obecně prospěšné zařízení ve smyslu výkladového ustanovení § 132 tr. zákoníku, takže nelze užít pro právní kvalifikaci skutku ustanovení § 276 tr. zákoníku. Soud bezesporu velmi pečlivě zkoumal znění ustanovení § 132 tr. zákoníku, k jazykovému rozboru zákonem užitých výrazů využil dokonce odborné lingvistické literatury, avšak podle názoru státního zástupce nerespektoval smysl výše zmíněných zákonných ustanovení a zákonodárcovu vůli jako takovou. Je třeba připomenout, že zákonodárce při tvorbě shora citovaných ustanovení projevil vůli přísněji postihovat jednání pachatelů, kteří svým počínáním napadají věci či soubory věcí, které svou povahou a účelem přesahují potřeby a zájmy jednotlivce (zejména pak vlastníka či oprávněného uživatele), neboť tyto věci slouží širšímu blíže neurčenému okruhu osob, čímž je mimo jiné založena jejich tzv. obecná prospěšnost. Při poškození takových věcí či ohrožení jejich provozu tedy způsobený následek dopadá plošně na podstatně větší okruh lidí. Pachatele by pak měla odrazovat citelně přísnější trestní sazba, kterou je při spáchání takové trestné činnosti ohrožen, a pokud se toho přesto nezdrží, má mít takto přísnější trest výchovný efekt nejen pro něho samotného, ale i pro okolní společnost. Pachatel je tak veden k pečlivější úvaze nejen o tom, zda podnikne útok, či nikoli, ale i k úvaze, na jakou věc útočí a jaké následky může mít jeho jednání. Odborná literatura pak uvádí, že „obecně prospěšnými zařízeními jsou ta zařízení, která jsou obecně v tomto ustanovení vymezena. Jde o taxativní výčet těchto zařízení, která představují buď technicky složitější veřejná zařízení, která podle své povahy slouží potřebám velkého okruhu osob, a využívá je tak neomezená část veřejnosti, anebo slouží omezenému množství osob za předpokladu, že jsou technicky složitější nebo mají velký význam z hlediska společnosti a mají veřejnou povahu (k tomu viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1386). I při taxativní povaze výčtu okruhu věcí, které lze podle zákona považovat za obecně prospěšná zařízení, nespátňuje státní zástupce důvod, proč by nebylo možno autobus MHD podřadit pod pojem „zařízení pro veřejnou dopravu“. Bez větších pochybností jde o technicky složitější věc, která slouží k potřebám velkého okruhu osob, a jakožto vozidlo MHD ji skutečně využívá neomezená část veřejnosti. Pokud by bylo nezbytně nutné držet se striktně jazykového významu výrazu „zařízení“, což zdůraznil soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku, byly by z příslušné právní ochrany automaticky vyňaty všechny dopravní prostředky včetně zejména těch technicky složitějších (kromě vozidel drážních), s čímž se státní zástupce neztotožňuje. Neshledává zde totiž jakýkoli rozumný a akceptovatelný důvod, proč by požívaly silnější právní ochrany věci, které slouží k zajišťování veřejné dopravy, aniž by se taková ochrana vztahovala na dopravní prostředky samotné. Při útoku na dopravní prostředky, obzvláště jsou-li v pohybu, tak bezesporu hrozí v návaznosti na povahu útoku újma na zdraví či dokonce na životě cestujících a posádky, konečně též újma na majetku, která při obvykle vyšší ceně dopravního prostředku samotného a jeho komponentů dosahuje zpravidla vysokých hodnot. Při striktní interpretaci zákona, kterou zaujal soud prvního stupně, by pak byl útok např. proti trolejbusu MHD, který je již tzv. drážním vozidlem, zapotřebí právně kvalifikovat jako trestný čin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 tr. zákoníku. Napadne-li však pachatel naprosto totožným způsobem „pouze“ autobus MHD, bylo by možno učinit právní kvalifikaci skutku nanejvýš jako přečin poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku, kde navíc zákonodárce ani nerozlišuje, zda byla věc vyřazena z provozu či nikoli, a soud by se mohl pohybovat nanejvýš v rámci dané trestní sazby

při úvahách o výši trestu. Nelze pominout, že následky by v obou případech byly prakticky shodné – vyřazení vozidla z provozu, obstarání náhradního vozidla, diskomfort a jiné obtíže způsobené cestujícím, vynaložení nákladů na opravu atd. Takto nedůvodně rozdílný přístup k posuzování *de facto* totožného jednání je tudíž namísto vnímat jako neopodstatněný až nespravedlivý.

4. Pokud státní zástupce při podání obžaloby kvalifikoval posuzovaný skutek rovněž podle § 276 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, pak tak učinil z důvodu, že rozbitím zadního skla autobusu musel být tento z bezpečnostních důvodů odstaven z provozu až do doby jeho opravy, čímž tedy došlo k poruše v jeho provozu. Na tom nic nemění ani fakt, že by napadený autobus teoreticky byl schopen jízdy jako takové. Podstatné ovšem je, že v návaznosti na další respektované normy a pravidla (především ty bezpečnostní povahy) nebylo jeho řádné fungování přípustné. Odůvodnil-li soud nepoužití této kvalifikované skutkové podstaty tím, že byl „rozbitý“ autobus nahrazen asi za 30 minut po incidentu novým vozidlem, a nelze proto hovořit o skutečné poruše v jeho provozu, pak ani s touto jeho úvahou se státní zástupce neztotožňuje, neboť by opět nerespektovala vůli zákonodárce – tedy vůli přísněji postihovat pachatele, kteří nejenže poškodí obecně prospěšné zařízení, nýbrž v důsledku jejich jednání již není zařízení ani schopno samotného provozu. Soud se zcela správně zabýval též otázkou takové „nahraditelnosti“, avšak podle názoru státního zástupce se může její vyhodnocení promítnout nanejvýš v úvaze o druhu a výměře trestu, nikoli však v úvaze o naplnění či nenaplnění kvalifikované skutkové podstaty daného trestného činu. Státní zástupce tedy trvá na tom, aby byl předmětný skutek právně kvalifikován kromě přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku rovněž jako zločin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, přičemž jejich jednočinný souběh je možný.

5. V další části odvolání uplatnil státní zástupce námitky i v tom směru, že skutek nebyl posouzen též jako trestný čin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a že v důsledku právní kvalifikace skutku, kterou státní zástupce považuje za nesprávnou, byl obžalovanému uložen i mírný trest. Závěrem svého odvolání proto státní zástupce navrhl, aby Krajský soud v Ústí nad Labem, jakožto soud odvolací, zrušil jako nezákonný rozsudek soudu prvního stupně napadený odvoláním státního zástupce a aby mu vrátil věc k dalšímu řízení.

II.

Rozhodnutí odvolacího soudu

6. Krajský soud v Ústí nad Labem projednal odvolání státního zástupce ve veřejném zasedání, které konal v souladu s ustanovením § 202 odst. 2 tr. ř. v nepřítomnosti obžalovaného. Z podnětu podaného odvolání státního zástupce byla tedy podle § 254 odst. 1, 3 tr. ř. přezkoumána zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i správnost postupu řízení předcházejícího jeho vydání, přičemž krajský soud dospěl k závěru, že podané odvolání není důvodné.

7. V podané obžalobě byly v jednání obžalovaného spatřovány celkem tři trestné činy, jichž se měl dopustit v jednočinném souběhu – zločin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku a přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Z nich nicméně okresní soud uznal za oprávněnou právní kvalifikaci prokázaného

a nesporného jednání obžalovaného toliko podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, tedy jako přečinu poškození cizí věci, jehož znaky obžalovaný naplnil tím, že poškodil cizí věc, v daném případě autobus obchodní společnosti Dopravní podnik města Ústí nad Labem, a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, zde v celkové výši nejméně 27 963 Kč. Takovýto závěr je bezpochyby správný a zbývá tak jen posoudit právní názor okresního soudu o tom, že obžalovaný svým jednáním současně nenaplnil znaky dalších dvou trestných činů, konkrétně zločinu poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku.

č. 6

8. Pokud jde o zločin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení, okresní soud velmi podrobně a precizně rozvedl své závěry v odůvodnění napadeného rozsudku, které je zcela přesvědčivé a stěží lze k němu více dodat; z tohoto důvodu na něj odvolací soud již na tomto místě pro stručnost plně odkazuje, neboť se s ním ztotožňuje. Rovněž státní zástupce ve svém odvolání připustil, že soud prvního stupně bezesporu velmi pečlivě zkoumal znění ustanovení § 132 tr. zákoníku, které vykládá obsah pojmu „obecně prospěšné zařízení“ s tím, že jde mimo jiné o zařízení pro veřejnou dopravu, včetně součástí dráhy a drážních vozidel ve veřejné drážní dopravě, avšak namítl, že nebyl respektován smysl zákona a zákonodárcova vůle jako taková, která směřuje k přísnějšímu postihování jednání pachatelů napadajících věci či soubory věcí, které svou povahou a účelem přesahují potřeby a zájmy jednotlivce, neboť slouží širšímu, blíže neurčenému okruhu osob a při ohrožení jejichž provozu způsobený následek dopadá plošně na podstatně větší okruh lidí. S touto námitkou se však nemohl odvolací soud ztotožnit. Již z citace komentářové literatury, kterou odvolatel rovněž připojil, je zřejmé, že výčet zařízení specifikovaných v ustanovení § 132 tr. zákoníku je výčtem taxativním. Má-li státní zástupce pochybnosti o tom, proč by nebylo možno autobus městské hromadné dopravy podřadit pod pojem „zařízení pro veřejnou dopravu“, je tedy třeba se ptát, proč pak ale zákonodárce v § 132 tr. zákoníku pojem „zařízení pro veřejnou dopravu“ výkladově rozvinul tak, že jeho součástí se rozumí též vozidla (ve veřejné dopravě), avšak výlučně vozidla v dopravě drážní. Z toho tedy podle odvolacího soudu *a contrario* vyplývá, že pokud by zákonodárce hodlal zvýšeně chránit i vozidla ve veřejné dopravě silniční, nepochybně by to v ustanovení § 132 tr. zákoníku výslovně uvedl, nebo by v něm nezdůrazňoval jen vozidla drážní a zmínil by se o vozidlech obecně, tj. zakotvil by, že obecně prospěšným zařízením je mimo jiné zařízení pro veřejnou dopravu, včetně součástí dráhy a vozidel ve veřejné dopravě, anebo by naopak konkrétně uvedl, že obecně prospěšným zařízením je i zařízení pro veřejnou dopravu, včetně součástí dráhy a drážních vozidel ve veřejné drážní dopravě a silničních vozidel ve veřejné silniční dopravě. Navenek se případně může jevit jako zvláštní, že pod pojem „zařízení pro veřejnou dopravu“ nespádají autobusy městské hromadné dopravy ani jiná vozidla, pokud nejde o vozidla drážní, která jediná požívají zvýšené ochrany, a že trolejbus městské hromadné dopravy jakožto vozidlo drážní již požívá zvýšené ochrany, přičemž městské autobusy a trolejbusy jsou často konstruovány na stejném technickém základě (karoserie) a pohybují se leckdy po stejných komunikacích. Nicméně svou logiku to má, jak již naznačil soud prvního stupně, neboť zásah do integrity drážního vozidla v důsledku případného protiprávního jednání může mít podstatně širší důsledky než v případě vozidla silničního. Vyřazení silničního vozidla, např. autobusu městské hromadné dopravy, z provozu neznamená naprosto zásadní dopad na celkový provoz veřejné dopravy na trase (konkrétní lince), na které je konkrétní autobus jako jedno z více (mnoha) vozidel provozován. Vyřazený autobus mohou ostatní autobusy provozované na stejné lince v zásadě bez problémů objet, případně kritické místo objet po jiném krátkém úseku. Naproti tomu

v případě drážního vozidla se taková porucha dotýká provozu na trase či lince jako takového a další vozidla jej nemohou jednoduše objet, kritický úsek překonat po jiné trase apod. Markantní je to přirozeně zejména v případě kolejové dopravy, lanovek atd. Obdobně tak se to ovšem týká i trolejbusů, neboť znehybnění jednoho trolejbusu na lince omezuje i všechny další trolejbusy na trati, a to nejméně tím, že pokračování dopravy na trati není možné bez odpojení jednoho či druhého vozidla od trolejového vedení, aby mohla doprava pokračovat a aby další vozidla pohybující se na trati mohla minout (překonat) poškozené vozidlo. Pokud v tom, co bylo uvedeno, státní zástupce přesto spatřuje nedokonalost právní úpravy, lze to jistě respektovat, nicméně v takovém případě může dát podnět zákonodárci ke změně ustanovení § 132 tr. zákoníku. Za současného znění zákona se však podle přesvědčení odvolacího soudu státní zástupce domáhá jeho nepřipustně extenzivního výkladu soudem, a to v neprospěch stíhané osoby.

č. 6

9. V souvislosti s užitím kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podle § 276 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku pak státní zástupce argumentoval tím, že v důsledku rozbití zadního skla autobusu musel být tento z bezpečnostních důvodů odstaven z provozu až do doby jeho opravy, čímž tedy došlo k poruše v jeho provozu. Tímto ovšem došlo k poruše provozu konkrétního vozidla, tedy autobusu XY, nikoli však obecně prospěšného zařízení jako takového, tj. ve smyslu souboru předmětů určených k obecnému provozu na lince městské hromadné dopravy. Z těchto důvodů také nelze akceptovat argument odvolatele o tom, že otázku relativně snadné nahraditelnosti autobusu lze promítnout nanejvýš v úvaze o druhu a výměře trestu, nemluvě již o tom, že nebylo-li shledáno naplnění znaku základní skutkové podstaty trestného činu podle § 276 tr. zákoníku, tím spíše nelze uvažovat ani o naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty téhož trestného činu.

10. Soud prvního stupně se dále rozhodl prokázané jednání obžalovaného nekvalifikovat rovněž ani jako přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Své rozhodnutí opět velmi podrobně odůvodnil a odkázal přitom k podpoře svého závěru jak na komentářovou literaturu, tak i (zcela konkrétně) na judikaturu Nejvyššího soudu. Oproti tomuto velmi podrobnému rozvedení závěrů okresního soudu stojí jen strohé odůvodnění odvolání státního zástupce, který navenek sice vyjadřuje respekt k soudní judikatuře (která je podle něj ovšem spíše obecného rázu), zároveň ale uzavírá, že právní posouzení je do značné míry otázkou individuální. Důvod pro právní kvalifikaci posuzovaného skutku též jako přečinu výtržnictví shledává odvolatel v neexistenci jakkoli ospravedlnitelných důvodů počínání obžalovaného a v povaze předmětu útoku a jeho následků. Ani jedna z uvedených okolností však podle odvolacího soudu nezakládá důvod pro odchýlení se od ustálené právní praxe a tyto jsou spíše zohlednitelné při úvahách o druhu a výši trestu. Okresní soud v daném případě správně zdůraznil, že jednání obžalovaného, byť obecně bylo jistě opovrženímhodné, se odehrálo ve velmi krátkém časovém úseku a v podstatě šlo o jeden jediný hod kameny směrem k autobusu. Odehrálo se na místě mimo obytnou zástavbu, které lze označit skutečně jako poměrně odlehlé, přičemž přítomni u něj dále byli již jen dva řidiči autobusů. Toto krátkodobé jednání skutečně i podle odvolacího soudu nedosáhlo takové intenzity, která by postačovala k jeho posouzení jako přečinu výtržnictví, a je třeba jej odlišit od jiných případů ničení motorových vozidel, kdy je uvedena právní kvalifikace naopak namísto (např. pokud pachatel či skupina pachatelů poškozuje zaparkované motorové vozidlo či více motorových vozidel tím, že ukopává zpětná zrcátka, kope do dveří a jiných částí karoserie, přebíhá přes vozidlo, skáče po kapotě či střeše apod., přičemž toto jednání trvá jistý, poměrně delší časový úsek,

odehrává se v blízkosti zástavby apod.). Jak správně uvedl soud prvního stupně, nebylo-li by třeba zkoumat intenzitu jednání pachatele, pak by muselo být jako přečin výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku právně kvalifikováno v podstatě každé jednání naplňující znaky skutkové podstaty přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, k němuž by došlo veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Z praxe je přitom známo, že se tak neděje, a např. jednání, při nichž pachatel v úmyslu zmocnit se cizích věcí vloupá do motorového vozidla rozbitím jeho okenní výplně, vypáčením dveří apod., přičemž způsobí škodu na vozidle přesahující částku 5 000 Kč, bývají standardně právně kvalifikována jako souběh přečinů krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, a nikoli též jako přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, přestože i v takovýchto situacích pachatel na ulici, na parkovišti apod., tedy na místě veřejně přístupném, poškozuje cizí motorové vozidlo.

č. 6

11. Pokud jde o výrok o trestu, ani zde krajský soud neshledal žádné pochybení, k němuž by došlo ve prospěch obžalovaného. Trest odnětí svobody, který mu byl soudem prvního stupně uložen, odpovídá povaze a závažnosti jeho přečinu, jakož i dosavadnímu způsobu jeho života. Rozhodně není trestem nepřiměřeně přísným, ale na druhé straně ani trestem nepřiměřeně mírným. Jak připustil i státní zástupce v podaném odvolání, úvahám okresního soudu o trestu (v rámci té právní kvalifikace, k níž okresní soud dospěl) není namístě ničeho významnějšího vytknout a nesouhlas odvolatele s ukládaným trestem byl odvozen jen od nesouhlasu s pominutím přísnější právní kvalifikace, zejména podle § 276 tr. zákoníku, neboť státní zástupce se původně domáhal ukládání trestu v dolní polovině zákonné trestní sazby, avšak té, která je zakotvena v ustanovení § 276 odst. 2 tr. zákoníku. Jestliže však okresní soud příslušným způsobem (správně) právně nekvalifikoval jednání obžalovaného a ukládal trest toliko v rámci trestní sazby podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, a to také v její dolní polovině, nepochybil. Stejně tak nepochybil tím, že výkon uloženého tříměsíčního trestu odnětí svobody podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 12 měsíců, přičemž své rozhodnutí adekvátně odůvodnil. Pochybení by jistě bylo možno spatřovat v tom, kdyby soud prvního stupně opomenul uložit obžalovanému jako součást výchovného působení trestu též přiměřenou povinnost k náhradě škody způsobené jeho trestným činem, avšak uložení této povinnosti je rovněž součástí napadeného výroku o trestu.

12. Na základě shora uvedených zjištění tedy dospěl odvolací soud k závěru, že napadený rozsudek je ve všech jeho výrocích zákonný a odůvodněný, a proto bylo odvolání státního zástupce jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 1

Nedostatek způsobilosti žalobce být účastníkem řízení v den jeho zahájení vede vždy k zastavení řízení a nemůže být zhojen cestou tzv. neodkladného úkonu za zemřelého. Jednání zmocněnce v takovém případě musí být činěno již jménem právních nástupců zůstavitele.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 05. 2021, sp. zn. 30 Cdo 207/2021, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.207.2021.1

Č. 1

Podmínky řízení, Způsobilost být účastníkem řízení, Právní nástupnictví

§ 19 o. s. ř., § 103 o. s. ř., § 104 odst. 1 o. s. ř., § 107 odst. 1 o. s. ř., § 23 o. z., § 449 odst. 1 o. z.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce v rozsahu, ve kterém směřovalo proti výroku I usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. 10. 2020, sp. zn. 70 Co 330/2020, jímž byl zrušen rozsudek soudu prvního stupně a řízení bylo zastaveno.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. V projednávané věci byla soudu doručena dne 23. 7. 2019 žaloba, kterou se měl I. T. coby žalobce zastoupený advokátem, domáhat zadostiučinění ve výši 331 520 Kč s příslušenstvím za nemajetkovou újmu, jež mu měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky řízení vedeného před Městským soudem v Praze pod sp. zn. 35 Cm 313/2006.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) svým rozsudkem ze dne 20. 7. 2020, č. j. 18 C 164/2019-49, uložil žalované zaplatit J. T. částku 153 600 Kč s příslušenstvím (výrok I), žalobu v částce 177 920 Kč s příslušenstvím zamítl (výrok II), a rozhodl o povinnosti žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 10 228 Kč (výrok III).

3. Soud prvního stupně při rozhodování vycházel ze skutečnosti, že přestože byla žaloba podána původně jménem I. T., který zemřel dne 29. 3. 2019 (k podání žaloby tedy došlo téměř čtyři měsíce po jeho smrti), po skončení pozůstalostního řízení podal J. T. jako dědic I. T., „návrh na pokračování v řízení“. Soud prvního stupně postupoval dle § 107 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“) a následně vydal usnesení dne 16. 12. 2019, č. j. 18 C 164/2019-32, kterým rozhodl o procesním nástupnictví a připustil, aby J. T. vstoupil do řízení jako žalobce na místo I. T. Následně soud prvního stupně žalobu věcně projednal a o věci rozhodl rozsudkem ze dne 20. 7. 2020, č. j. 18 C 164/2019-49.

4. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) napadeným usnesením zrušil rozsudek soudu prvního stupně a řízení zastavil (výrok I usnesení odvolacího soudu) a rozhodl, že žádný

z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok II usnesení odvolacího soudu).

5. Odvolací soud z podnětu odvolání podaného žalovanou přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně s tím, že se nejprve zabýval splněním podmínek řízení. Odvolací soud uzavřel, že podmínky řízení, konkrétně způsobilost být účastníkem řízení, musí být splněny ke dni zahájení řízení (podání žaloby). Nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení nelze dodatečně zhojit, a o sporu tak nelze věcně rozhodnout. Zesnulý I. T., nedisponoval právní osobností (a tedy i způsobilostí být účastníkem řízení) již čtyři měsíce před podáním žaloby, kterou tak nelze považovat za „nezbytný úkon“ advokáta. Neexistujícího účastníka nelze zaměnit za jiného žádnou z cest, které jinak občanský soudní řád připouští. Jediným možným postupem bylo okamžité zastavení řízení; soud prvního stupně nicméně nesprávně rozhodl o procesním nástupnictví. Rozsudek soudu prvního stupně tedy trpí neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, proto jej odvolací soud zrušil a řízení ve věci zastavil. Odvolací soud nadto podotkl, že procesně korektním postupem by bylo podat žalobu jménem v úvahu přicházejících dědiců, a po skončení dědického řízení by jako účastník mohl dále vystupovat pouze ten, jenž by disponoval uvedeným nárokem.

č. 1

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Usnesení odvolacího soudu napadl J. T. (dále jen „dovolatel“) v celém rozsahu včasným dovoláním, v němž namítá, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku neodkladného úkonu učiněného původně zmocněným advokátem po smrti zmocnitele. Dovolatel spatřuje splnění podmínky přípustnosti v tom, že tato otázka dílem nebyla v rámci rozhodovací praxe Nejvyššího soudu řešena a dílem je řešena dovolacím soudem rozdílně. Z obsahového hlediska následného textu dovolání je však zřejmé, že se dovolatel domnívá, že se odvolací soud při řešení předestřené otázky odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Dovolatel uvádí, že na projednávanou věc se uplatní ustanovení § 449 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), podle kterého učiní zmocněnec po smrti zmocnitele ještě vše, co nesnese odkladu, aby jeho právní nástupce neutrpěl újmu. Podání žaloby advokátem za zesnulého lze podle dovolatele považovat za takový neodkladný úkon, neboť k úmrtí poškozeného došlo až poté, co u žalované předběžně uplatnil svůj nárok a zároveň v době zahájení soudního řízení ještě nebylo známo, kdo jsou jeho dědici. Podání žaloby až po skončení dědického řízení nebylo možné z důvodu hrozícího promlčení nároku na přiznání přiměřeného zadostiučinění podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Dle dovolatele jsou na projednávanou věc použitelné závěry vyplývající z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. [26 Cdo 550/2020](#), podle kterého újmou ve smyslu § 449 odst. 1 o. z. se rozumí jakákoliv ztráta, úbytek nebo poškození práv, jimž lze předejít neprodleným jednáním zmocněnce. Odvolací soud se tak dopustil nesprávného právního posouzení, jež z ustanovení § 449 odst. 1 o. z. činí prakticky obsoletní normu. Dovolatel proto navrhl, aby Nejvyšší soud usnesení Městského soudu v Praze změnil ve výroku I tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje, a ve výroku II tak, že se žalobci přiznává náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů. Zároveň navrhl, aby mu byla přiznána i náhrada nákladů dovolacího řízení.

7. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle o. s. ř., ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.).

9. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou (tj. osobou, o jejíchž právech a povinnostech bylo napadeným usnesením odvolacího soudu rozhodnuto) a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

č. 1

10. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

11. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

12. V projednávané věci byl dovoláním napaden rovněž výrok II usnesení odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení. Takové dovolání je však podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně nepřípustné, proto jej v tomto rozsahu Nejvyšší soud odmítl, aniž by mu bylo umožněno se zabývat jeho věcnou správností.

13. Dovolání je ovšem přípustné pro vyřešení právní otázky, zda lze podání žaloby po smrti zmocnitele jeho jménem považovat za neodkladný úkon zástupce ve smyslu § 449 odst. 1 o. z., neboť tato otázka dosud nebyla v uvedených souvislostech v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Dovolání není důvodné.

15. Dle § 19 o. s. ř. má způsobilost být účastníkem řízení ten, kdo má právní osobnost; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

16. Dle § 23 o. z. má člověk právní osobnost od narození až do smrti.

17. Dle § 28 odst. 5 o. s. ř., ztratí-li zastoupený způsobilost být účastníkem řízení, popřípadě zemře-li nebo zanikne-li zástupce, plná moc zaniká.

18. Dle § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

19. Dle § 104 odst. 1 o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví.

20. Dle § 107 odst. 1 o. s. ř., jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením.

21. Dle § 449 odst. 1 o. z., zemře-li zmocnitel nebo vypoví-li zmocněnec zmocnění, učiní zmocněnec ještě vše, co nesnese odkladu, aby zmocnitel nebo jeho právní nástupce neutrpěl újmu. Jeho právní jednání má tytéž účinky, jako by zmocnění ještě trvalo, neodporuje-li tomu, co nařídil ještě zmocnitel nebo jeho právní nástupce.

22. Podle § 20 odst. 6 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, nedohodne-li se advokát s klientem jinak nebo neučiní-li klient jiné opatření, je advokát povinen po dobu 15 dnů ode dne, kdy smlouva o poskytování právních služeb na základě výpovědi podle odstavců 1 až 5 nebo z jiného důvodu zanikla, činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech nebo oprávněných zájmech újmu. To neplatí, pokud klient advokátovi sdělí, že na splnění této povinnosti netrvá.

23. Občanský soudní řád stanoví podmínky, za nichž soud může jednat a rozhodnout ve věci samé. Nedostatek některé podmínky nebo její zánik v průběhu řízení má procesní následky závislé na tom, zda jde o nedostatek podmínky odstranitelný či neodstranitelný. Vždy však nedostatek některé z podmínek řízení způsobuje, že soud nesmí vydat meritorní rozhodnutí, dokud nedojde k jeho odstranění. Podmínkami řízení jsou tedy takové podmínky určené občanským právem procesním, bez jejichž splnění nemůže dojít k rozhodnutí ve věci samé. Proto zákon soudu ukládá přihlížet z úřední povinnosti, zda není dán nedostatek podmínek řízení, kdykoliv v již zahájeném řízení, tedy nejen na jeho začátku, ale rovněž po dobu celého dalšího průběhu řízení, a to i v rámci řízení o opravných prostředcích. Teorie procesního práva a ve shodě s ní i soudní praxe řadí mezi podmínky řízení podmínky na straně účastníka, tj. mimo jiné i způsobilost být účastníkem řízení.

24. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu dlouhodobě plyne závěr, že ztratí-li účastník řízení způsobilost být účastníkem řízení v době až po zahájení řízení do jeho pravomocného skončení, posoudí soud podle povahy věci, zda má řízení zastavit nebo přerušit anebo zda v něm může pokračovat (§ 107 o. s. ř.). Naproti tomu pro nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení v den jeho zahájení soud může řízení jedinečně zastavit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. [26 Cdo 400/2001](#), ze dne 21. 2. 2000, sp. zn. 26 Cdo 361/2000, ze dne 25. 2. 1999, sp. zn. 2 Cdon 657/97, a ze dne 13. 3. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1056/96). Odvolací soud proto nepochybil, když na základě zjištění, že v době zahájení řízení žalobce neměl způsobilost být účastníkem soudního řízení, neboť byl již téměř čtyři měsíce po smrti, zvažoval, zda jsou splněny podmínky řízení, za nichž mohl jednat.

25. Odvolací soud také správně uzavřel, že postup soudu prvního stupně, kterým podle § 107 o. s. ř. rozhodl o procesním nástupnictví, byl nesprávný. V uvedeném ustanovení se upravuje postup soudu za situace, kdy účastník ztratí způsobilost být účastníkem řízení během řízení, tj. v období od jeho zahájení do jeho pravomocného skončení, a z toho vyplývající tzv. procesní nástupnictví. Jestliže osoba již před zahájením řízení zemřela,

nemohla vstoupit do procesních vztahů, které se zakládají podáním žaloby u soudu, neboť jí od počátku řízení chyběla způsobilost být účastníkem řízení. Nedostatek podmínky řízení tu byl již při zahájení řízení a jedná se o nedostatek neodstranitelný, který může vést pouze k zastavení řízení, k procesnímu nástupnictví dojít nemůže (srov. David, L., Ištváněk, F. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 489). Uvedené závěry se obdobně prosadí i v případě návrhu na přistoupení dalšího účastníka do řízení či návrhu na záměnu účastníků (k tomu přiměřeně srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. [21 Cdo 2401/2003](#), ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. [30 Cdo 792/2010](#), nebo ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. [32 Cdo 544/2008](#)).

č. 1

26. Těžiště dovolacího přezkumu proto tkví v zodpovězení otázky, zda dlouhodobě ustálené závěry výše nastíněné judikatury týkající se výkladu procesního institutu podmínek řízení a absence tzv. procesní subjektivity žalobce v den zahájení řízení, jež vedou k potřebě zastavení řízení, jsou, jak dovozuje dovolatel, modifikovány zněním § 20 odst. 6 zákona o advokacii, popř. zněním § 449 odst. 1 o. z., či nikoliv.

27. Ustanovení § 449 o. z. v prvním odstavci přejímá text § 33b odst. 6 dříve účinného zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Zemře-li zmocnitel anebo vypoví-li zmocněnec plnou moc (jde pouze o tyto dva případy), je zmocněnec s ohledem na zabezpečení ochrany zájmů zmocnitele, resp. jeho právního nástupce (dědice), povinen učinit ještě vše, co nesnese odkladu (jde o tzv. neodkladné právní úkony, z jejichž povahy vyplývá, že je nemůže vykonat zmocnitel, takže by mu, resp. jeho právnímu nástupci, mohla vzniknout újma na právech). Právní úkony učiněné v tomto období po smrti zmocnitele či po vypovězení plné moci zmocněncem, tj. v období, kdy plná moc zanikla, mají stejné právní účinky, jako kdyby zastoupení i nadále trvalo (v odborné literatuře srov. Švestka, J. In: Švestka, J. a kol.: Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 309.)

28. Uvedené zákonné ustanovení je třeba vnímat nikoliv izolovaně, nýbrž v souvislosti se zněním § 15 odst. 1 o. z., podle něhož právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, a s § 17 odst. 1 větou první o. z., podle níž práva může mít a vykonávat jen osoba. Přitom podle § 23 o. z. má člověk právní osobnost od narození až do smrti. Jestliže § 436 odst. 1, věta první o. z. stanoví, že kdo je oprávněn právně jednat jménem jiného, je jeho zástupcem a že ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému a občanský zákoník současně nepřiznává právní osobnost (způsobilost mít práva a povinnosti) zemřelé fyzické osobě, je nasnadě, že ani v případě postupu podle § 449 odst. 1 o. z. nemůže v takovém případě zástupce jednat za zemřelého zmocněnce, nýbrž, při splnění dalších zákonných podmínek, jeho jednání musí být činěno již jménem právních nástupců, jež má také podle osnovy zákona zavazovat. To platí zcela i pro obdobně koncipovanou úpravu provedenou v § 20 odst. 6 zákona o advokacii. Tentýž závěr lze nepřímou dovodit i z odborné komentářové literatury, podle níž „zaniklo-li zmocnění výpovědí, dopadají účinky neodkladného právního jednání zmocněnce na zmocnitele. Zaniklo-li zmocnění smrtí zmocnitele, dopadají účinky neodkladného jednání zmocněnce na dědice zmocnitele, nevylučuje-li to povaha věci“ (srov. Uhlíř, D. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1–654). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, ISSN: 2336-517X).

29. Nejvyšší soud poukazuje i na obdobně konstruovanou právní úpravu provedenou v § 1022 císařského patentu č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění účinném

do 31. 12. 1950, podle něhož platilo, že zpravidla se plná moc ruší jak smrtí zmocnitelovou, tak zmocněncovou. Nedá-li se však začatá věc přerušiti bez zřejmé újmy dědiců, nebo vztahuje-li se plná moc i na případ zmocnitelovy smrti, má zmocněnec právo i povinnost věc skoncovati. Přitom i předválečná judikatura k výkladu citovaného ustanovení stála pevně na stanovisku, že neodkladné úkony činí zmocněnec namísto zemřelého zmocnitele již jménem dědiců. V usnesení bývalého Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 1942, sp. zn. R I 147/42, bylo vysvětleno, že „řízení zahájené v knihovní žádosti, došlé na soud teprve po smrti navrhovatele, je zmatečné, třebaž navrhovatel podal knihovní žádost zmocněncem s plnou mocí, vztahující se i na případ jeho smrti a na jeho dědice, nebo třebaž se začatá věc nedá přerušiti nebo odložit bez zřetelné újmy dědiců. V tomto případě by zmocněnec měl ovšem právo i povinnost věc dále vésti a ji skoncovat, musil by tak však učinit již jménem pozůstalosti nebo dědiců, nikoliv jménem zemřelého, jenž sám nebyl již jako účastník způsobilý jednati před soudem, ani nakládati předmětem, jehož se zápis týkal“.

30. V té souvislosti není k vyvrácení argumentace dovolatele rovněž bez významu, že okolnost, kdy ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení, představuje v případě vydání meritorního rozhodnutí podle současné procesní úpravy zásadní, tzv. zmatečnostní vadu řízení [§ 229 odst. 1 písm. b) o. s. ř.].

31. Odtud plyne, že ani § 449 odst. 1 o. z. a ani § 20 odst. 6 zákona o advokacii nepřiznávají zmocniteli po jeho smrti právní osobnost a ani jinak nepředstavují modifikaci procesního pravidla, podle něhož způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má právní osobnost; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává (§ 19 o. s. ř.).

32. Měl-li proto zmocněnec za to, že je jeho povinností k ochraně majetkových či jiných zájmů právních nástupců zemřelého zmocnitele učinit vše, co nesnese odkladu, měl tak činit již jménem těchto nástupců. Pokud mu nebyl znám jejich okruh (pokud ještě nebylo rozhodnuto o dědickém právu), měl žalobu podat jménem osob spravujících pozůstalost (správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti, v úvahu přicházejícím dědicům spravujícím pozůstalost nebo jménem správce pozůstalosti, jehož jmenoval soud – k okruhu osob oprávněných spravovat pozůstalost srov. např. Vlášil, D. In: Svoboda, K., Tlášková, Š., Vlášil, D., Levý, J., Hromada, M., Bílý, M., Pirk, T., Smolík, P., Trněná, K. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 331). I pokud by takových osob nebylo, pak z procesního hlediska nebylo vyloučeno v takovém případě podat žalobu jménem neznámých dědiců zmocnitele (k tomu přiměřeně srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2010, sp. zn. [21 Cdo 4947/2008](#), uveřejněné pod číslem 87/2012 Sb. rozh. obč.).

33. Vzhledem k tomu, že podání žaloby jménem zemřelé osoby představovalo důvod, pro který bylo dovolání zamítnuto, bylo již nadbytečné se v dovolacím řízení zabývat vzájemným vztahem § 449 odst. 1 o. z. a § 20 odst. 6 zákona o advokacii, tím méně, zda šlo o skutku o neodkladný úkon, zda byl učiněn včas a zda žalobou uplatněné právo na náhradu nemajetkové újmy mohlo na právní nástupce zemřelého zmocnitele vůbec přejít (srov. § 1475 o. z.). Řešení těchto parciálních otázek by příznivější rozhodnutí pro dovolatele nepřineslo. Jelikož se dovolateli nepodařilo v hranicích otázek otevřených k dovolacímu přezkumu zpochybnit správnost právních závěrů odvolacího soudu, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

34. Za situace, kdy bylo dovolání shledáno přípustným, se dovolací soud ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. zabýval též tím, zda existují zmatečnostní vady uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., případně jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existence takových vad však shledána nebyla a dovolatel je v podaném dovolání ani neohlašoval.

Č. 2

Ve věcech peněžité náhrady za zásah do práva na soukromý a rodinný život způsobený usmrcením osoby blízké podle § 2959 o. z. se pro účely určení tarifní hodnoty postupuje podle § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb. (ve znění pozdějších předpisů).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2060/2020, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.2060.2020.1

Náklady řízení, Odměna advokáta

§ 2959 o. z., § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb.

Č. 2

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. 25 Co 6/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Mladé Boleslavi rozsudkem pro uznání ze dne 25. 10. 2019, č. j. 16 C 266/2019-65, uložil žalované zaplatit žalobcům celkem 7 400 000 Kč s úrokem z prodlení, rozhodl o nákladech řízení a soudním poplatku. Rozhodl tak podle § 153a odst. 3 o. s. ř. rozsudkem pro uznání o žalobě na náhradu nemajetkové újmy způsobené úmrtím osoby blízké žalobcům, neboť žalovaná se ve lhůtě 30 dnů od doručení kvalifikované výzvy podle § 114b o. s. ř. dne 12. 9. 2019 do její datové schránky nevyjádřila a podmínky pro jeho vydání byly splněny.

2. Krajský soud v Praze k odvolání žalované rozsudkem ze dne 19. 2. 2020, č. j. 25 Co 6/2020 105, změnil výši náhrady nákladů řízení, ve zbytku rozsudek pro uznání potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Považoval podmínky pro vydání výzvy podle § 114b o. s. ř. za splněné. Povaha věci vyžadovala, aby soud měl k dispozici kvalifikované vyjádření od žalované, žaloba měla veškeré náležitosti, byla určitá a srozumitelná. Žalobní nárok vycházel ze skutkových tvrzení obsažených v žalobě a nebyl v rozporu s hmotným právem, neboť vyplýval z § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Odvolací soud odmítl argument žalované, že z její procesní aktivity v obdobných věcech v jiných řízeních před soudem prvního stupně muselo být soudu patrné, že bude procesně aktivní i v projednávané věci, jakož i argument technické závady systému určeného pro zobrazování datových zpráv, neboť sama žalovaná předložila zprávu dodavatele systému, podle které závadou netrpěl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř. tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního

práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (odkázala na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1065/2019](#), a ze dne 13. 9. 2018, sp. zn. [33 Cdo 1635/2018](#)) a rozhodovací praxe Ústavního soudu (zejména od nálezů Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. [I. ÚS 2693/16](#), ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. [I. ÚS 3263/13](#), ze dne 20. 3. 2018, sp. zn. [III. ÚS 3964/17](#), či ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. [PI. ÚS 13/15](#)). Jde o otázku naplnění jednotlivých podmínek pro vydání rozsudku pro uznání, resp. splnění podmínek pro vydání kvalifikované výzvy podle § 114b o. s. ř. Kvalifikovanou výzvu nemohl soud prvního stupně vydat, neboť žaloba byla nesrozumitelná, neurčitá a nevyplýval z ní nárok, který byl žalobcům přiznán. Ti neunesli břemeno tvrzení a břemeno důkazní, zejména v souvislosti s příčinnou souvislostí mezi úmrtím jejich osoby blízké a údajným pochybením žalované. Žalované nebyla před zasláním výzvy podle § 114b o. s. ř. zaslána prostá výzva podle § 114a o. s. ř., ani v řízení nebyl vydán platební rozkaz, elektronický platební rozkaz či evropský platební rozkaz. Nebyly-li splněny podmínky pro vydání kvalifikované výzvy, nemohl být vydán ani rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. Žalovaná zdůraznila, že fikce uznání představuje významný zásah do procesního postavení účastníka řízení, jehož důsledkem je nezvratné odepření meritorního přezkumu věci, a že žalobci zcela účelově zamlčeli vyjádření, které jim zaslala v reakci na jejich předžalobní výzvu. Zopakovala, že kvalifikovaná výzva jí nebyla doručena kvůli chybě v systému, který používá v souvislosti s datovou schránkou. Navrhla zrušení rozhodnutí odvolacího soudu i rozhodnutí soudu prvního stupně.

4. Žalobci se ve svém vyjádření ztotožnili s právním posouzením odvolacího soudu, podrobně rozebrali rozhodnutí, na které odkázala v dovolání žalovaná, uvedli, proč se nevztahují na projednávaný spor, a navrhli, aby bylo dovolání jako nepřipustné odmítnuto.

III.

Připustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), avšak není přípustné (§ 237 o. s. ř.).

6. Usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. je právním prostředkem přípravy jednání, kterou soud provádí, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Povaha věci vyžaduje vydání usnesení, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů obtížné a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze první jednání připravit tak, aby při něm bylo možné věc rozhodnout (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. [21 Cdo 1109/2004](#), či ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. [33 Cdo 315/2010](#)). K přípravě jednání - a v jejím rámci též k vydání usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. - soud přistoupí až tehdy, jsou-li splněny podmínky řízení a byly-li odstraněny případné vady v žalobě. Má-li žaloba vady, neboť neobsahuje všechny stanovené náležitosti, je nesrozumitelná nebo neurčitá, soud žalobu odmítne, nebyla-li přes výzvu předsedy senátu řádně opravena nebo doplněna a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. [21 Cdo 968/2003](#), a ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. [22 Cdo 4272/2007](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. [25 Cdo 3937/2015](#), případně ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. [28 Cdo 504/2016](#)). Z žaloby musí vyplývat vztah mezi skutkovými tvrzeními a petitum (srov. rozsudek Nejvyššího

soudu ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. [30 Cdo 2250/2012](#)). Jsou-li tyto náležitosti žaloby splněny, je soud oprávněn kvalifikovanou výzvou podle § 114b odst. 1 o. s. ř. vydat.

7. V daném případě žalobci podali žalobu, která obsahovala veškeré zákonné náležitosti ve smyslu § 79 o. s. ř., nejednalo se o žalobu neurčitou či nesrozumitelnou. Dostatečně v ní vylíčili skutková tvrzení nezbytná pro právní posouzení věci, kterým odpovídal navrhovaný petit, včetně tvrzení o příčinné souvislosti mezi pochybením žalované a úmrtím osoby blízké žalobcům. Uplatněný nárok na náhradu nemajetkové újmy nebyl v rozporu s hmotným právem a nejednalo se o věc, v níž by nebylo možno uzavřít a schválit smír (§ 153b odst. 3 o. s. ř.). Namítla-li žalovaná, že žalobci neunesli břemeno důkazní, a soud tak neměl rozhodnout rozsudkem pro uznání, resp. neměl ani vydat kvalifikovanou výzvu, nevzala v úvahu podstatu procesního institutu uznání nároku podle § 153a odst. 3 o. s. ř., která je založena na fiktivním předpokladu, že žalovaný uznává skutková tvrzení, obsažená v žalobě, tedy že jsou tato tvrzení nesporná a proto k nim není vedeno žádné dokazování. Podmínkou je jen to, aby byla úplná žalobní tvrzení a aby požadované plnění podle hmotného práva odpovídalo daným tvrzením.

č. 2

8. Z textu § 114b odst. 1 o. s. ř. jednoznačně vyplývá nepřípadnost námítky, že soud neučinil před kvalifikovanou výzvou nejdříve prostou výzvu, a současně, že kvalifikovanou výzvu nemohl vydat, neboť v řízení nebyl vydán platební rozkaz, elektronický platební rozkaz či evropský platební rozkaz. Podle citovaného ustanovení není prostá výzva nezbytnou podmínkou pro vydání kvalifikované výzvy, kterou je dále možné vydat nejen v souvislosti s (elektronickým, evropským) platebním rozkazem, ale rovněž vyžaduje-li to povaha věci. Z rozhodnutí odvolacího soudu a soudu prvního stupně se dostatečně podává, proč to povaha věci v daném případě vyžadovala. Jednalo se o složitý spor z oblasti péče o zdraví, kde se důvodně předpokládaly skutkové námítky žalované i rozsáhlé dokazování. Kvalifikovaná výzva byla řádně doručena do datové schránky žalované, která sice tvrdila nefunkčnost systému, jež používá pro práci s datovou schránkou, avšak současně sama předložila prohlášení dodavatele systému, který nefunkčnost systému vyloučil.

9. Odvolací soud se nikterak neodchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu vztahující se ke splnění podmínek pro vydání kvalifikované výzvy. Tento závěr není v rozporu s žalovanou předloženými rozhodnutími Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, naopak, rozhodnutí odvolacího soudu plně respektuje tezi, že kvalifikovanou výzvu by soud měl vydávat pouze v těch případech, kdy žalovaný není aktivní způsobem, který je pro vydání kvalifikované výzvy právně relevantní (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. [21 Cdo 1951/2004](#), ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. [21 Cdo 3597/2007](#), nebo ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1065/2019](#)), z obsahu spisu nevyplývá, že je žalovaný aktivní, a ani žalobce v žalobě netvrdí očekávanou aktivitu žalovaného, který nárok popírá, a sám z toho důvodu ani nenavrhuje vydání platebního rozkazu, jelikož se mu jeví takový postup jako nadbytečný (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. [III. ÚS 3694/17](#)). Žalovaná nebyla aktivní, její aktivita nevyplývala ani ze spisu, žalobci ji v žalobě netvrdili a sami navrhovali vydání platebního rozkazu. Aktivita žalované v jiných sporech nemůže být relevantní, neboť vždy musí být posuzována v konkrétním řízení, ve kterém je kvalifikovaná výzva vydána. Na správnosti postupu soudu prvního stupně spočívajícího ve vydání kvalifikované výzvy by nic nezměnilo ani předložení reakce žalované ze dne 6. 9. 2019 na předžalobní výzvu žalobců, neboť v ní žalovaná pouze uvedla, že zaujme

stanovisko k uplatněnému nároku ve lhůtě 30 dnů. Nevyplývalo z ní, že by žalovaná nárok neuznávala a hodlala se v případném soudním sporu bránit. Ani takové vyjádření by však nebylo překážkou pro vydání kvalifikované výzvy podle § 114b odst. 1 o. s. ř. (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. [25 Cdo 798/2003](#)).

10. Proti výroku o náhradě nákladů řízení není dovolání podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně přípustné.

11. Ze všech těchto důvodů dovolací soud dovolání žalované podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

č. 2

12. Dovolací soud, s vědomím nejednotné judikatury ve věci určení tarifní hodnoty pro účely výpočtu odměny advokáta podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů; (dále jen „vyhláška č. 177/1996 Sb.“), dospěl k závěru o správnosti té linie soudních rozhodnutí (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1901/2018](#), či rozsudek ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [25 Cdo 4210/2018](#)), podle které ve věcech peněžité náhrady za zásah do práva na soukromý a rodinný život způsobený usmrcením osoby blízké podle § 2959 o. z. (tj. do osobnostního práva) nelze při stanovení odměny advokáta postupovat podle § 7 ve spojení s § 8 odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. Tato ustanovení nereflktují povahu řízení o peněžitých náhradách za újmu na přirozených právech člověka, neboť v době započetí úkonu právní služby nelze určit výši plnění, jestliže určení výše náhrady závisí na posouzení soudu podle mnoha kritérií (intenzita vztahu se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční či hmotná závislost na zemřelém, případné poskytnutí jiné satisfakce, postoj škůdce, dopad události do jeho duševní sféry, majetkové poměry škůdce, míra zavinění, resp. míra spoluzpůsobení smrti poškozeným, vzít v potaz je třeba i okolnosti vyjmenované v § 2957 o. z.). Na tyto případy je, obdobně jako v případech řízení o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným výkonem veřejné moci (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3378/2013](#), nebo ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. [30 Cdo 1791/2015](#)), příléhavé aplikovat ustanovení § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu, jež ostatně dle výslovného znění na věci osobnostních práv, v nichž je navrhována náhrada nemajetkové újmy, dopadá. Odměna advokáta se proto v projednávané věci vypočte z paušální tarifní hodnoty 50 000 Kč v citovaném ustanovení stanovené.

13. V dovolacím řízení má každý z úspěšných žalobců právo na náhradu nákladů, které se skládají z odměny advokáta ve výši 2 480 Kč podle § 1 odst. 2, § 6 odst. 1, § 7 bodu 5, § 9 odst. 4 písm. a) a § 11 odst. 1 písm. k) vyhlášky č. 177/1996 Sb. za jeden úkon právní služby snižené o 20 % dle § 12 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., spočívající ve vyjádření k dovolání žalované, a z paušální náhrady hotových výdajů advokáta ve výši 300 Kč podle § 2 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb. rozdělené mezi všechny žalobce (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. [25 Cdo 1610/2014](#)), to vše zvýšeno o náhradu za daň z přidané hodnoty ve výši 21% podle § 137 odst. 3 o. s. ř. Celkem tedy 3 042 Kč pro každého z žalobců.

Č. 3

Ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. nedopadalo na ty státní podniky (u nichž funkce zakladatele byla přenesena na obce), které byly ke dni účinnosti tohoto zákona již zrušeny, protože tyto státní podniky ani nepozbyly dle § 57 odst. 5 tohoto zákona právo hospodaření k věcem ve vlastnictví státu.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 06. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1050/2020, ECLI:CZ:NS:2020:31.CDO.1050.2020.1

Vydání věci, Státní podnik

§ 55b zákona č. 219/2000 Sb., § 57 zákona č. 219/2000 Sb.

Č. 3

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 11. 2018, sp. zn. 29 Co 390/2018, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 18. 6. 2018, sp. zn. 17 C 76/2017, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 9 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 18. 6. 2018, č. j. 17 C 76/2017-42, výrokem pod bodem I, zamítl žalobu, již se žalobkyně domáhala vydání pozemku parc. č. 1 v katastrálním území K. (dále jen „předmětný pozemek“) do svého vlastnictví [nahrazení chybějícího projevu vůle žalované k uzavření dohody o vydání nezemědělské nemovitosti podle § 10 odst. 4 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. [Pl. ÚS 10/13](#), publikovaného pod č. 177/2013 Sb.], a rozhodl o nákladech řízení (výrok II).

2. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 8. 11. 2018, č. j. 29 Co 390/2018-61, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II).

3. Odvolací soud vyšel z týchž skutkových zjištění jako soud prvního stupně, uzavíraje, že žalobkyně jako oprávněná osoba (§ 3 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb.) v zákonem stanovené lhůtě vyzvala žalovaného k vydání předmětného pozemku a poté, kdy žalovaný neakceptoval její návrh na uzavření dohody, iniciovala řízení o jeho vydání u pozemkového úřadu. Rozhodnutím ze dne 7. 11. 2014, č. j. SPÚ 608172/2014, Státní pozemkový úřad její návrh zamítl pro nezemědělský charakter požadované nemovitosti (§ 9 odst. 6 věty třetí zákona č. 428/2012 Sb.), načež se žalobkyně svým návrhem na vydání nemovitosti jako nezemědělské (nahrazení chybějícího projevu vůle žalované k uzavření dohody o vydání věci) obrátila na soud podle § 10 odst. 4 zákona č. 428/2012.

č. 3

4. Jako správné odvolací soud aproboval i právní posouzení věci, jež vedlo soud prvního stupně k zamítnutí žaloby, tedy že žalovaný není povinnou osobou podle ustanovení § 4 zákona č. 428/2012 Sb. a není tak pasivně legitimován v tomto sporu o vydání předmětného nezemědělského pozemku. Žalovaný, byť je v katastru nemovitostí stále zapsán jako osoba, které svědčí právo hospodaření s předmětným pozemkem ve vlastnictví státu, ve skutečnosti není oprávněn s tímto majetkem ode dne 1. 1. 2001 hospodařit. Dne 1. 1. 2001 totiž vstoupil v účinnost zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, jenž v ustanovení § 57 odst. 5 vyslovil zánik práva hospodaření k věcem ve vlastnictví státu vykonávaného státními organizacemi uvedenými v odstavci 1 tohoto ustanovení (dosavadní státní podniky a státní rozpočtové a příspěvkové organizace, u nichž byla funkce zakladatele a pravomoc tyto organizace zřizovat, řídit a zrušovat přenesena podle zvláštních právních předpisů na příslušná zastupitelstva obcí a které ke dni účinnosti tohoto zákona dosud nezanikly).

5. Na uvedeném závěru podle soudů nižších stupňů ničeho nemění ani ustanovení § 55b zákona č. 219/2000 Sb., včleněné zákonem č. 51/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jež dle svého znění, krom jiného, vylučuje z dosahu ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. ty státní podniky, u nichž byla funkce zakladatele přenesena na zastupitelstva příslušných obcí, „které byly zrušeny a vstoupily do likvidace před 1. 1. 2001“. K argumentaci tímto ustanovením soudy nižších stupňů uvedly, že tato novela zákona č. 219/2000 Sb. (jež vstoupila v účinnosti dnem 1. 3. 2016) nemůže mít zpětnou časovou působnost, připomínajíce, že k jejímu přijetí došlo až po doručení výzvy žalovanému k vydání předmětného pozemku žalobkyni. Jako nerelevantní pak soudy odmítly i výkladové stanovisko Ministerstva financí k aplikovaným ustanovením zákona č. 219/2000 Sb. Závěrem připomněly, že zákon č. 428/2012 Sb. počítá i se situací, kdy výzva k vydání nemovitosti byla učiněna vůči osobě, jež není oprávněna hospodařit s majetkem státu, jenž je předmětem výzvy, pročež bylo na žalobkyni, aby se domáhala buď postoupení jí učiněné výzvy žalovaným, anebo uplatnila výzvu přímo u Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, který byl příslušný k hospodaření s předmětným pozemkem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozsudek odvolacího soudu napadla dovoláním žalobkyně. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení otázky hmotného práva, která byla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, avšak dovolacím soudem má být posouzena jinak.

7. Za nesprávné považuje dovolatelka posouzení odvolacího soudu, že žalovaný pozbyl právo hospodaření k předmětnému pozemku ke dni 1. 1. 2001 podle ustanovení § 57 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb. Namítá, že § 57 zákona č. 219/2000 Sb. nedopadá na státní podniky, které byly zrušeny již před účinností zákona č. 219/2000 Sb. (žalovaný vstoupil do likvidace dne 18. 2. 1998). Svoji úvahu odůvodňuje tím, že § 57 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb. ukládá obcím, na které byla přenesena funkce zakladatele státního podniku, takový podnik zrušit, což je však nemožné, byl-li státní podnik zrušen již před účinností tohoto zákona. Dodává, že ztrátou práva hospodaření podle § 57 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb. by bylo narušeno i legitimní očekávání

věřitelů v již započatém procesu likvidace státního podniku. Dovolací soud sice již opakovaně dospěl k závěru (zejména v rozsudku ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. [28 Cdo 5387/2007](#), z něhož napadené rozhodnutí vychází), že § 57 zákona č. 219/2000 Sb. dopadá i na žalovaného, nicméně se řádně nevypořádal se zvláštností postavení těch státních podniků, které již byly zrušeny ke dni účinnosti zákona č. 219/2000 Sb.

8. Důvod pro odlišné posouzení této otázky spatřuje dovolatelka také ve skutečnosti, že zákonem č. 51/2016 Sb. zákonodárce vložil do zákona č. 219/2000 Sb. ustanovení § 55b, podle něhož se § 57 téhož zákona nevztahuje na státní podniky, které vstoupily do likvidace před 1. 1. 2001; nejde zde přitom o zpětnou působnost právního předpisu, jelikož odkazovaným ustanovením zákonodárce toliko reagoval na právní a faktický stav existující v době přijetí novely (tedy že § 57 se nevztahuje na podniky zrušené před účinností zákona č. 219/2000 Sb.). S ohledem na výkladovou zásadu racionálního zákonodárce (sp. zn. [31 Cdo 2459/2012](#)) pak nelze než dospět k závěru, že se § 57 skutečně nevztahoval na státní podniky zrušené již před 1. 1. 2001, neboť jinak by část znění ustanovení § 55b postrádala smysl. Také z důvodové zprávy k zákonu č. 51/2016 Sb. je zřejmé, že podle záměru zákonodárce nedopadalo ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. na státní podniky zrušené před jeho účinností. Stejný výklad zastává i Ministerstvo financí a tato interpretace je podpořena i skutečností, že ani Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových nečiní žádné kroky k převzetí dotčeného majetku a likvidátoři těchto státních podniků nadále provádějí likvidaci. Při výkladu, že § 57 zákona č. 219/2000 Sb. dopadá i na žalovaného, by likvidátoři již učiněné převody majetku byly neplatné.

č. 3

9. Podle dovolatelky je tak žalovaný, coby státní podnik nadaný právem hospodaření s předmětným pozemkem ve vlastnictví státu, povinnou osobou (dle § 4 písm. d/ zákona č. 428/2012 Sb.) k vydání pozemku oprávněné osobě a věcnou legitimaci ve sporu tudíž nepostrádá.

10. Dovolatelka navrhl, aby byl napadený rozsudek odvolacího soudu zrušen, spolu s jemu předcházejícím rozsudkem soudu prvního stupně, a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

11. Žalovaný ve vyjádření k dovolání označil napadené rozhodnutí za věcně správné, nikoli však z důvodu, že by ve věci nebyl pasivně věcně legitimován; v tomto směru se připojil k argumentaci dovolatelky, dodávaje, že právní předpisy nelze vykládat „formalisticky“.

III.

Přípustnost dovolání

12. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 30. 9. 2017) se podává z bodu 2 článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „o. s. ř.“).

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) se po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (žalobkyní) zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), ve lhůtě stanovené § 240 odst. 1 o. s. ř.

a obsahuje povinné náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř., zabýval tím, zdali je dovolání přípustné.

14. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

15. Přípustnost dovolání proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu (jež je rozhodnutím, jímž se končí odvolací řízení, nikoliv rozhodnutím z okruhu usnesení vyjmenovaných v § 238a o. s. ř.) je třeba poměřovat ustanovením § 237 o. s. ř. (hledisky v něm uvedeny).

16. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (srov. § 237 o. s. ř.).

č. 3

17. Tříčlenný senát č. 28, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky, zaniklo-li podle § 57 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb. právo hospodaření s věcmi ve vlastnictví státu i těm státním podnikům (u nichž byla funkce zakladatele přenesena na obce), které byly zrušeny před účinností zákona č. 219/2000 Sb. a probíhala jejich likvidace, k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. [28 Cdo 5387/2007](#), a reflektován v další rozhodovací praxi dovolacího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. [26 Cdo 5255/2014](#)).

18. Z citovaných rozhodnutí se (mimo jiné) podává, že právo hospodaření k věcem ve vlastnictví státu pozbyly podle § 57 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb. i ty státní podniky (u nichž funkci zakladatele vykonávaly obce), které byly zrušeny přede dnem účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) a probíhala jejich likvidace.

19. Senát č. 28 však dospěl k závěru opačnému, tedy že ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. dopadalo toliko na ty státní podniky (u nichž byla funkce zakladatele přenesena na obce), které nebyly ke dni účinnosti tohoto zákona zrušeny a nikoli i na státní podniky zrušené již před účinností tohoto zákona. Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

20. Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, podle něhož žalovaný, jakožto státní podnik, u něhož byla funkce zakladatele přenesena podle § 36 zákona č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze, na hlavní město Prahu a jenž byl dne 18. 2. 1998 zrušen a vstoupil do likvidace, pozbyl podle § 57 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb. ke dni účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) právo hospodaření s věcmi ve vlastnictví státu, protože není pasivně věcně legitimován v řízení o vydání předmětného pozemku (nahrazení projevu vůle). Otázka výkladu ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. je tudíž otázkou hmotného práva, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí závisí a která má být vyřešena jinak, než se stalo v předchozích

rozhodnutích Nejvyššího soudu; dovolání je proto přípustné podle § 237 o. s. ř. k jejímu vyřešení.

IV.

Důvodnost dovolání

21. Po přezkoumání napadeného rozsudku ve smyslu § 242 o. s. ř., jež takto provedl bez jednání, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je opodstatněné.

22. Zmatečnosti (§ 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3 o. s. ř.) ani jiné vady řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí a k nimž dovolací soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou v dovolání namítány a z obsahu spisu se nepodávají.

23. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn odvolacím soudem, nemohl být dovoláním zpochybněn, a proto z něj Nejvyšší soud při dalších úvahách vychází.

24. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1 část věty před středníkem o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

25. S ohledem na skutkové okolnosti posuzované věci je pro její posouzení rozhodný především zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění účinném ke dni 1. 1. 2001.

26. Podle § 57 zákona č. 219/2000 Sb. „dosavadní státní podniky a státní rozpočtové a příspěvkové organizace, u nichž byla funkce zakladatele a pravomoc tyto organizace zřizovat, řídit a zrušovat přenesena podle zvláštních právních předpisů na příslušná zastupitelstva obcí a které ke dni účinnosti tohoto zákona dosud nezanikly, nejsou organizačními složkami podle tohoto zákona a nevztahuje se na ně ustanovení § 54 až 56“ (odstavec 1). „Právní poměry státních podniků, na které se vztahuje odstavec 1, se řídí zvláštními právními předpisy a přiměřeně ustanovením § 20 odst. 3 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku; část ustanovení § 20 odst. 3 týkající se zrušení státního podniku se nepoužije. Obec, na niž byla přenesena funkce zakladatele, podnik zruší s likvidací podle zvláštních právních předpisů anebo jej zruší bez likvidace; v tom případě je povinna učinit opatření o veškerém majetku podniku a jeho závazcích (odstavec 6)“ (odstavec 2). „Právo hospodaření k věcem ve vlastnictví státu vykonávané státními organizacemi uvedenými v odstavci 1 podle dosavadních předpisů dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zaniká. Věci, k nimž právo hospodaření takto zaniklo, jsou majetkem podle § 10 písm. b) tohoto zákona. Pokud s těmito věcmi souvisejí závazky uvedených státních organizací, přecházejí takové závazky na stát“ (odstavec 5).

27. Podle § 55b zákona č. 219/2000 Sb. (ve znění zákona č. 51/2016 Sb.) „likvidátoři státních podniků, které nejsou založené a nepovažují se za založené podle zákona č. 77/1997 Sb. a byly přitom zrušeny a vstoupily do likvidace, včetně těch dosavadních státních podniků, u nichž byla funkce zakladatele a pravomoc tyto organizace zřizovat, řídit a zrušovat přenesena podle zvláštních právních předpisů na zastupitelstva příslušných obcí, ale které byly zrušeny a vstoupily do likvidace před 1. lednem 2001 a ustanovení § 57 se na ně z toho důvodu

nevztahuje, po vypořádání do té doby existujících odvodů do státního rozpočtu, daní, poplatků, jiných obdobných peněžitých plnění a dluhů převedou (§ 55 odst. 3) zbylý majetek, s nímž je státní podnik v likvidaci příslušný hospodařit a s nímž se nepodařilo naložit jinak a jeho existence tak brání skončení likvidace, bezúplatně Úřadu. S tímto majetkem je Úřad příslušný hospodařit v souladu s ustanovením § 9.“

28. Subjekty, na které mělo dopadat ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. měly specifické postavení, kdy se jednalo o státní podniky, státní rozpočtové a příspěvkové organizace, které spravovaly majetek ve vlastnictví státu (případně ho i zhodnocovaly), avšak byly podřazeny pod zakladatelskou, resp. zřizovatelskou funkci jednotlivých obecních zastupitelstev (srov. ZÁVODSKÝ, O., SVOBODA, M., Zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 403 – 404).

č. 3

29. Do tohoto specifického postavení se označené subjekty dostaly v důsledku ustanovení § 67 odst. 1 zákona č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), a § 36 zákona č. 418/1990 Sb. dle nichž došlo k přenosu funkce zakladatele státních podniků a pravomoci zřizovat, řídit a zrušovat organizace a zařízení, kterou vykonávaly národní výbory na městská, obvodní, či místní zastupitelstva.

30. Předpokládalo se, že tuto „anomálii“ vyřeší smluvní převod nebo postup podle ustanovení § 5 a násl. zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, která umožňovala přechod majetku státu do vlastnictví obce na žádost obce; tato očekávání se však nenaplnila (srov. Havlan, P. Majetek státu. 3. aktualizované vydání, Praha: Linde, 2010, s. 80, nebo Havlan, P. Nový právní rámec hospodaření s majetkem územních samospráv. Právní rozhledy 12/2000, s. 535).

31. Věcná působnost ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. je vymezena v jeho odstavci 1 tak, že se netýká všech státních podniků a státních rozpočtových a příspěvkových organizací, u nichž byla funkce zakladatele a pravomoc tyto organizace zřizovat, řídit a zrušovat přenesena podle zvláštních právních předpisů (zákon č. 367/1990 Sb. a zákon č. 418/1990 Sb.) na příslušná zastupitelstva obcí, nýbrž jen těch, které „ke dni účinnosti tohoto zákona dosud nezanikly“.

32. K zániku těchto státních podniků [jejichž poměry se i po účinnosti zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, nadále řídily zákonem č. 111/1990 Sb., o státním podniku; srov. § 20 odst. 3 zákona č. 77/1997 Sb.] docházelo výmazem z obchodního rejstříku (srov. § 15 odst. 2 zákona č. 111/1990 Sb.), kdy státní podnik přestával existovat jako právnická osoba – ztratil způsobilost k právům a povinnostem (srov. přiměřeně např. DĚDIČ, J., GURIČOVÁ, J., KŘÍŽ, J., LASÁK, J., POROD, J. Zákon o státním podniku. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, komentář k § 10). [Terminologicky poněkud nepřesné a matoucí je pak znění ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 111/1990 Sb., že „podnik zaniká: a) rozdělením, sloučením, splynutím, zrušením bez likvidace; b) likvidací zrušeného podniku“, avšak ve spojení s navazujícím ustanovením § 15 odst. 2 není pochyb o tom, že k zániku státního podniku docházelo výmazem z obchodního rejstříku.]

33. Čistě gramatickým výkladem ustanovení § 57 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb. by bylo lze dospět k závěru, že se dotčené ustanovení vztahuje na ty státní podniky, které ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona existovaly („dosud nezanikly“); jelikož i zrušený státní podnik,

k jehož zániku (výmazu z obchodního rejstříku) dosud nedošlo, je existujícím, mělo by se dotčené ustanovení, vycházející z doslovného znění zákona, vztahovat i na ty státní podniky, které byly ke dni účinnosti zákona č. 219/2000 Sb. v likvidaci (jak dovodily v posuzované věci i soudy nižších stupňů).

34. Jakkoliv Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi nepopírá důležitost gramatické (jazykové) metody výkladu právního předpisu jako jedné ze základních metod (spolu s výkladem systematických a logickým), opakovaně připomíná, že nelze vystačit pouze s ním, zejména tam, kde panují důvodné pochybnosti o obsahu konkrétní právní normy (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. [33 Odo 70/2004](#); rozsudek ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. [33 Cdo 2751/2010](#)); jakkoli je třeba vyhnout se rozhodovací libovůli, k níž výklad odchýlný od textu zákona (*contra verba legis*) může svádět, soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje zejména účel zákona, ale také historie jeho vzniku, systematika či některý z ústavních principů (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4197/2015](#), uveřejněné pod číslem 45/2018 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2018, sp. zn. [22 Cdo 1424/2018](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2018, sp. zn. [22 Cdo 5305/2017](#)). V této souvislosti Nejvyšší soud konstantně odkazuje i na nálezovou judikaturu Ústavního soudu, již se připomíná, že jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení k aplikované právní normě, a je tedy pouhým východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu, k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd. (srov. například nález pléna Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#), uveřejněný pod č. 30/1998 Sb., nález pléna Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. [Pl. ÚS 42/03](#), uveřejněný pod č. 280/2006 Sb., či nález pléna Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 87/06](#)).

35. Obsah ustanovení § 57 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb. přitom vzbuzuje relevantní pochybnosti a vyžaduje tedy další interpretaci i s použitím dalších výkladových metod, již proto, že mělo-li by se dané ustanovení – v souladu s čistě jazykovým výkladem – vztahovat na „státní podniky, které ke dni účinnosti zákona nezanikly“, jeho logický výklad (za použití *argumentum a contrario*) by sváděl k závěru, že ustanovení nedopadá toliko na státní podniky již zaniklé, což je závěr nepochybně absurdní, neboť na neexistující právnické osoby by se dané ustanovení tak či tak vztahovat nemohlo, aniž danou okolnost musel zákonodárce výslovně deklarovat. Čistě jazykový výklad daného ustanovení zde není kompatibilní s výkladem logickým a také se zásadou nevytváření nadbytečných ustanovení (část právní normy deklarující, že se dotčené ustanovení vztahuje jen na státní podniky, které nezanikly, byla by nadbytečná), která je součástí principů systematického výkladu (srov. WINTR, J. Metody a zásady interpretace práva. Praha: Auditorium, 2013, s. 80).

36. V rozhodovací praxi dovolacího soudu se současně připomíná, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona, které lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří mimo jiné důvodová zpráva k návrhu zákona (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněný pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2015, sp. zn. [32 Cdo 1714/2015](#), uveřejněné pod číslem

75/2016 Sb. rozh. obč., nebo stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněné pod č. 294/1996 Sb.).

č. 3

37. Podle důvodové zprávy k § 57 zákona č. 219/2000 Sb. dané ustanovení sleduje „potřebu definitivního dořešení právního postavení a vztahu k majetku státu“ u státních organizací, u nichž funkce jejich zakladatele přešla na obce a města; „tyto organizace si nadále podržely charakter státních organizací a nadále také vykonávaly právo hospodaření s majetkem státu, a to až do doby, pokud z rozhodnutí příslušné obce (města) nezanikly. V řadě případů se ovšem toto nestalo a tyto státní organizace existují dosud, se všemi negativy a nelogičnostmi z toho vyplývajících (hospodaření s majetkem státu je ovlivňováno obcí či městem, což může vést ke konfliktu zájmů, majetek je těmito organizacemi nabýván vždy pro stát a je zhodnocován z obecních prostředků apod.). Návrh při úpravě jejich dalšího postavení jednak vychází z dosavadní právní úpravy (u státních podniků, jejichž zánik předpokládal již zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku), jednak využívá možnosti jejich transformace na organizační složky a příspěvkové organizace územních samosprávných celků (zde obcí)“.

38. Z důvodové zprávy je zřejmé, že zákonodárce považoval stav, kdy obce vykonávají funkci zakladatele anebo disponují pravomocí zřizovat, řídit a zrušovat státní podniky, a státní rozpočtové a příspěvkové organizace za nežádoucí. Důvodová zpráva také poznamenává, že zánik státních podniků, u nichž funkce zakladatele byla přenesena na obce, předpokládal již zákon č. 77/1997 Sb., dle něhož měly obce povinnost tyto státní podniky (s likvidací nebo bez ní) zrušit ve lhůtě šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona (srov. § 20 odst. 3 zákona), přičemž po marném uplynutí této lhůty měl takový podnik zrušit soud a nařídit jeho likvidaci (srov. § 20 odst. 4 zákona); mělo tak již před účinností zákona č. 219/2000 Sb. dojít ke zrušení, a případně i zániku všech těchto podniků.

39. Ustanovením § 57 zákona č. 219/2000 Sb. tedy zákonodárce reagoval na skutečnost, že i v době přijetí tohoto zákona existovaly státní podniky, u nichž funkci zakladatele vykonávaly obce, přičemž považoval za žádoucí (s ohledem na „negativa a nelogičnosti“ vyplývající z toho, že tyto organizace hospodařily s majetkem státu, avšak byly řízeny obcemi) postavení těchto subjektu „definitivně dořešit“; přitom se z obsahu důvodové zprávy podává, že byl ovlivněn též zkušeností, že nepostačuje zakotvení povinnosti obcí (§ 20 odst. 3 zákona č. 77/1997 Sb.) a dokonce ani soudů (§ 20 odst. 4 zákona č. 77/1997 Sb.) tyto podniky zrušit a že se problematika majetku, s nímž tyto subjekty nakládají, nevyřeší ani smluvními převody, anebo postupem podle § 5 a násl. zákona č. 172/1991 Sb. (srov. již výše odkazovanou literaturu: Havlan, P. Majetek státu. 3. aktualizované vydání, Praha: Linde, 2010, s. 80, nebo Havlan, P. Nový právní rámec hospodaření s majetkem územních samospráv. Právní rozhledy 12/2000, s. 535).

40. Smyslem a účelem zákona č. 219/2000 Sb. tedy bylo dosáhnout definitivní vypořádání vztahů k majetku státu ve vztahu k všem státním podnikům, u nichž byla funkce zakladatele přenesena na obce. Proto byla zákonodárcem do právní úpravy tohoto zákona inkorporována nejenom právní úprava ukládající obcím povinnost tyto státní podniky zrušit (srov. § 57 odst. 2 zákona), nýbrž také úprava, dle níž státní podniky „vedené v odstavci 1“ dnem účinnosti tohoto zákona pozbyly právo hospodaření k věcem ve vlastnictví státu a dle níž s těmito věcmi měly nově hospodařit příslušné organizační složky státu (§ 57 odst. 5 ve spojení s § 10 písm. b/, § 11 a § 20 zákona č. 219/2000 Sb.), čímž se vyřešil vztah těchto subjektů k majetku státu bez

ohledu na skutečnost, zda obce splní povinnost tyto podniky zrušit; jinak řečeno, vyřešení majetkových vztahů těchto státních podniků se státem bylo nezávislé na tom, zda obce splní svou povinnost tyto podniky zrušit.

41. V případě těch státních podniků, které již byly zrušeny před účinností zákona č. 219/2000 Sb. a probíhala jejich likvidace, by ovšem nebyl dán důvod pro takový zásah do jejich práv k věcem ve vlastnictví státu, neboť tyto již směřovaly k zániku (šlo patrně především o podniky, u nichž obce splnily svou povinnost je zrušit podle § 20 odst. 3 zákona č. 77/1997 Sb.). Nadto nelze přehlédnout, že je-li zasaženo do majetkových poměrů (nejen) státních podniků v průběhu likvidace, má to na průběh likvidace značný dopad, který by měl být zákonodárcem reflektován. Podle ustanovení § 74 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2000 (dále jen „obch. zák.“; tímto zákonem se řídila i likvidace státních podniků – k tomu srov. § 761 odst. 2 tohoto předpisu), bylo povinností likvidátora sestavit ke dni vstupu státního podniku do likvidace účetní rozvahu, která by ztrátou práv hospodařit s věcmi ve vlastnictví státu ztratila vypovídací hodnotu, pročez by bylo namístě, aby zákonodárce uložil likvidátorům takto dotčených podniků sestavit účetní rozvahu opětovně i ke dni účinnosti zákona č. 219/2000 Sb. Odhlédnout nelze ani od skutečnosti, že takový zásah do majetkových poměrů likvidovaného státního podniku dotkl by se mnoha dalších činností likvidátora, kdy dle ustanovení § 72 obch. zák. likvidátor v rámci úkonů směřujících k likvidaci státního podniku mimo jiné plnil jeho závazky, zastupoval státní podnik před soudy a jinými státními orgány, uzavíral smíry a dohody o změně a zániku práv a závazků.

č. 3

42. V této souvislosti lze též uvést, že zrušení staré a přijetí nové právní úpravy je vždy spjata také se zásahem do principů rovnosti a ochrany důvěry občana v právo (zde zejména věřitelů) a mělo by být posuzováno i hlediskem proporcionality, jež lze charakterizovat tak, že vyšší stupeň intenzity veřejného zájmu, resp. ochrany základních práv a svobod odůvodňuje vyšší míru zásahu do principů rovnosti a ochrany důvěry občana v právo novou právní regulací (srov. přiměřeně např. nález pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), publikovaný pod č. 63/1997 Sb.). Zásah do majetkových poměrů již likvidovaných státních podniků nelze, i s ohledem na v předcházejícím odstavci uvedené okolnosti, považovat za proporcionální veřejnému zájmu na vyřešení specifického postavení státních podniků, u nichž funkce zakladatele byla přenesena na obce; ostatně státní podniky, které byly v likvidaci již před účinností zákona č. 219/2000 Sb. k zániku směřovaly a nebylo nutno přijímat právní úpravu, která by se jejich postavení dotýkala.

43. Smysl a účel ustanovení § 57 zákona č. 219/1991 Sb. svědčí proto pro závěr, že se dané ustanovení nedotýkalo těch státních podniků, které k účinnosti tohoto zákona byly již v likvidaci, nýbrž jen těch, které zrušeny nebyly. Tomu odpovídá též (již výše rozvedená) nadbytečnost a nelogičnost části ustanovení § 57 odst. 1 zákona v případě, že by bylo interpretováno výlučně gramaticky tak, že se týká toliko těch státních podniků, které ke dni účinnosti zákona „nezanikly“. Ostatně také znění ustanovení § 57 odst. 2 zákona, které ukládá obcím tyto státní podniky zrušit, svědčí spíše té interpretaci, dle níž se dané ustanovení netýká těch státních podniků, které již zrušeny byly (kdyby se mělo ustanovení § 57 zákona vztahovat také na již zrušené státní podniky, byla by v takovém případě vhodnější jiná zákonná formulace odstavce 2, která by povinnost obcí zrušit státní podniky podmiňovala tím, že státní podnik ke dni účinnosti zákona zrušen nebyl). Používá-li zákonodárce v ustanovení § 57 odst. 1 zákona

č. 219/2000 Sb. pojem „nezanikly“, jde s nejvyšší pravděpodobností o pouhou legislativní nedůslednost, která může mít původ například v nepřesném a matoucím jazykovém znění ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku, jež poněkud rozvolňuje rozdíl mezi zrušením a zánikem státního podniku.

č. 3

44. Poukázat lze také na interpretaci zákona podanou Ministerstvem financí, která je sice tzv. výkladem oficiálním, pro soud nezávazným (srov. Harvánek, J. a kol. Teorie práva, Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 178), nicméně i s ohledem na dovolatelkou poukazovanou skutečnost, že předkladatelem zákona bylo právě Ministerstvo financí a skutečnost, že pochází z doby (15. 11. 2000) před účinností zákona č. 219/2000 Sb., svědčí přinejmenším o úmyslu předkladatele zákona (který zákonodárce mohl a nemusel sdílet), přičemž nelze v dané souvislosti pominout, že znění ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. je prakticky totožné se zněním v návrhu tohoto zákona (srov. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=438&CT1=0>); stanovisko Ministerstva tak zapadá do kontextu výše rozvedených úvah svědčících pro závěr, že ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. nemělo dopadat na státní podniky, které byly zrušeny již před účinností tohoto zákona.

45. Konečně lze podpůrně argumentovat i odkazovanou částí ustanovení § 55b zákona č. 219/2000 Sb., ve znění zákona č. 51/2016 Sb., jež výslovně uvádí, že „ustanovení § 57 nedopadá na státní podniky, které byly zrušeny a vstoupily do likvidace před 1. 1. 2001“ (kdy nabyl zákon č. 219/2000 Sb. účinnosti). Nejde zde o zpětnou účinnost právního předpisu (ustanovení § 55b zákona č. 219/2000 Sb. nově a jinak neupravuje právní vztah státního podniku k věcem ve vlastnictví státu, případně nároky z něj již vzniklé; k pojmu pravé i nepravé zpětné účinnosti srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. [21 Cdo 3612/2014](#), uveřejněný pod číslem 4/2016 Sb. rozh. obč.), nýbrž o autentický výklad právní normy obsažené v citovaném ustanovení zákona (srov. např. Osina, P.: Teorie práva. Praha: Leges, 2013, s. 133).

46. Účelem ustanovení 55b zákona č. 219/2000, jež bylo do tohoto zákona včleněno zákonem č. 51/2016 Sb., jak plyne i z důvodné zprávy k němu, je urychlené dokončení likvidace určité části státních organizací v působnosti zákona (státních podniků podle zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku), kdy se likvidátorovi umožňuje zbylý majetek, s nímž se mu nedaří definitivně naložit, předat bezúplatně Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, jenž je pak s tímto majetkem příslušný hospodařit v souladu s ustanovením § 9 zákona č. 219/2000 Sb. Ustanovení se tedy týká těch státních podniků, na které se stále vztahuje zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku (a jde tedy v souladu s § 54 odst. 1 věta první a druhá zákona č. 219/2000 Sb. o státní organizace v působnosti tohoto zákona), k nimž náleží i ty státní podniky v likvidaci, u nichž sice funkci zakladatele stále ještě vykonávají obce (na něž výkon této funkce přešel se vznikem obecního zřízení v r. 1990 z místních a městských národních výborů), avšak nedopadly na ně účinky § 57 zákona č. 219/2000 Sb., protože byly zrušeny a vstoupily do likvidace ještě před 1. lednem 2001 a nemohl se jich proto týkat postup uložený obcím v § 57 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb., tedy povinnost teprve rozhodnout o zrušení, ať již s likvidací nebo bez likvidace (v důsledku toho se na hmotný majetek, k němuž tyto státní podniky před 1. lednem 2001 vykonávaly právo hospodaření, neuplatnil ani § 57 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb., podle kterého tento majetek u nelikvidovaných

státních podniků již tehdy přecházel do příslušnosti hospodařit Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových).

47. Ze všech výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší soud k závěru, že ustanovení § 57 zákona č. 219/2000 Sb. nedopadalo na ty státní podniky (u nichž funkce zakladatele byla přenesena na obce), které byly ke dni účinnosti tohoto zákona již zrušeny, protože tyto státní podniky ani nepozbyly dle § 57 odst. 5 tohoto zákona právo hospodaření k věcem ve vlastnictví státu.

48. Právní posouzení věci odvolacím soudem (jde-li o závěr, že žalovaný podle § 57 odst. 5 zákona č. 219/2000 Sb. ztratil právo hospodaření k předmětnému pozemku a není proto ve věci pasivně legitimován) tedy správné není a uplatněný dovolací důvod (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) byl naplněn.

49. Protože rozhodnutí odvolacího soudu není správné a nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (srov. § 243e odst. 1 o. s. ř.).

50. Jelikož důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (srov. § 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

51. V dalším řízení jsou soudy nižších stupňů vázány právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem v tomto rozhodnutí (§ 243g odst. 1, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

52. V novém rozhodnutí o věci bude znovu rozhodnuto i o náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení (§ 243g odst. 1, věta druhá, o. s. ř.).

53. Shora citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – vydaná po 1. lednu 2001 – jsou dostupná i na internetových stránkách Nejvyššího soudu (www.nsoud.cz).

Č. 4

Na nakládání Státního pozemkového úřadu s pozemky, k nimž mu přísluší právo hospodaření, se ustanovení § 60a zákona č. 219/2000 Sb., ve znění pozdější předpisů, nevztahuje a nelze je aplikovat ani analogicky.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 03. 2021, sp. zn. 32 Cdo 3237/2019, ECLI:CZ:NS:2021:32.CDO.3237.2019.3

Č. 4

Pozemkový úřad

§ 60a zákona č. 219/2000 Sb., § 4 odst. 1 zákona č. 503/2012 Sb., § 10 odst. 4 zákona č. 503/2012 Sb.

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 72 Co 13/2019, v prvním, měnícím výroku o věci samé, a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce a) se ve zde souzené věci nejprve domáhal, aby byla žalované uložena povinnost bezúplatně převést do jeho vlastnictví pozemek p. č. st. 1 v kat. úz. C. a pozemky p. č. st. 2 a p. č. 3 v kat. úz. D., jejichž je žalovaná vlastníkem. Tvrdil, že na pozemku p. č. st. 1 v kat. úz. C. je postaven bytový dům č. p. 4 v jeho vlastnictví, který s pozemkem tvoří jeden funkční celek, a na pozemku p. č. st. 2 v kat. úz. D. je postavena stavba č. p. 5, objekt k bydlení, rovněž v jeho vlastnictví a funkčně související jak se stavebním pozemkem, tak se sousedním pozemkem p. č. 3. Uplatněný nárok opřel o § 60a odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále jen „zákon o majetku státu“).

2. Následně žalobce a) změnil se souhlasem soudu žalobní návrh tak, aby výrokem rozhodnutí byla formulována přímo smlouva o bezúplatném převodu pozemků (aby jím byl nahrazen projev vůle žalované). Usnesením ze dne 5. 6. 2017, č. j. 22 C 20/2017-31, Okresní soud v Jihlavě připustil na návrh přistoupení dalšího účastníka na straně žalujících, a to žalobce b), na něhož byla převedena bytová jednotka v domě č. p. 4 na pozemku p. č. st. 1 v kat. úz. C. a spoluvlastnický podíl na společných částech stavby, a vyslovil souhlas se změnou žaloby stran pozemku p. č. 3 v kat. úz. D., od kterého byly odděleny části zastavěné stavbami nacházejícími se převážně na sousedním pozemku.

3. Žalovaná navrhla zamítnutí žaloby s odůvodněním, že k pozemkům svědčí právo užívání Státnímu pozemkovému úřadu (dále též jen „SPÚ“), lze je tedy převést pouze v režimu zákona č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů (dále též jen „zákon o SPÚ“), a to nikoliv bezúplatně, nýbrž za cenu obvyklou.

4. Okresní soud v Jihlavě rozsudkem ze dne 29. 5. 2018, č. j. 22 C 20/2017-54, žalobu zamítl (výrok pod bodem I) a rozhodl tak, že žalované se náhrada nákladů řízení nepřiznává (výrok pod bodem II).

5. Soud prvního stupně zjistil, že podle rozhodnutí Ministerstva zemědělství České republiky č. j. 78359/2013-MZE-12142 a č. j. 79494/2013-MZE-12142 se jak na dotčené pozemky v kat. úz. D., tak i na pozemky v kat. úz. C. vztahuje zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen „zákon o půdě“). V prvním případě se jedná o pozemky, které nikdy nebyly vyňaty ze zemědělského půdního fondu, ve druhém případě o pozemek zastavěný bytovým domem obývaným zaměstnanci zemědělského podniku. Na základě těchto rozhodnutí byla do katastru nemovitostí zapsána příslušnost k hospodaření s majetkem ve vlastnictví státu svědčící Státnímu pozemkovému úřadu.

č. 4

6. Po právním posouzení věci dospěl soud prvního stupně k závěru, že žalobě nelze vyhovět, neboť § 60a zákona o majetku státu nelze na daný případ aplikovat.

7. V první řadě argumentoval, že vzhledem k závěrům rozhodnutí Ministerstva zemědělství jde o pozemky zemědělské v režimu zákona o půdě a právo hospodaření s nimi svědčilo ve smyslu § 17 odst. 1 zákona o půdě nejprve Pozemkovému fondu České republiky (dále jen „Pozemkový fond“), jenž byl entitou nadanou vlastní právní subjektivitou a nikoli organizační složkou státu, a již jen z toho důvodu proto odpadá možnost převodu podle § 60a odst. 1 zákona o majetku státu.

8. Poukázal též na to, že zákon o majetku státu v době, kdy obsahoval ustanovení o způsobu nakládání s majetkem státu ve správě Pozemkového fondu (ve znění účinném do 31. 12. 2012), totiž § 2 odst. 2, aplikaci § 60a zákona o majetku státu při správě majetku státu Fondem vylučoval, neboť § 60a v něm uveden nebyl. Dodal, že s účinností od 1. 1. 2013 správu předmětných pozemků vykonává SPÚ, jenž je organizační složkou státu, nicméně jeho působnost je upravena zvláštním zákonem a právě zákon o SPÚ také stanoví, za jakých podmínek může tento úřad pozemky z majetku státu převádět na třetí osoby. Bezúplatný převod pozemků pak dle § 7 tohoto zákona přichází v úvahu pouze ve prospěch obcí a krajů, jinak se podle § 14 odst. 1 postupuje za úplatu. Z díkce tohoto ustanovení je ostatně zřejmé, že bezúplatný převod pozemků ve správě SPÚ je možný pouze v případě, že tak stanoví „tento“ zákon (tj. zákon o SPÚ), nikoli zákon jiný.

9. Rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé napadli žalobci odvoláním, v jehož průběhu poté, co žalobkyně a) převedla bytové jednotky v domě č. p. 6 v kat. úz. D. a rovněž jednu jednotku v domě č. p. 4 v kat. úz. C. na další osoby, rozhodl Krajský soud v Brně - pobočka v Jihlavě na návrh žalobců a) a b) o přistoupení žalobců c), d), e), f) a g) do řízení s tím, že tito žalobci vstoupili do procesního postavení žalobce a) každý zčásti ohledně nahrazení projevu vůle žalované s převodem spoluvlastnického podílu o velikosti 750/3000 na pozemcích buď v kat. úz. D., či v kat. úz. C. S ohledem na změnu účastníků řízení v důsledku singulárních sukcesí vycházel odvolací soud z toho, že ve vztahu k pozemkům v kat. úz. D. jsou účastníky řízení na straně žalujících žalobci c), d), e) a g) s tím, že každý z nich se domáhá nahrazení projevu vůle žalované s uzavřením smlouvy o převodu spoluvlastnického podílu o velikosti 750/3000 na pozemcích p. č. st. 2 a p. č. 3, ve vztahu k pozemku v kat. úz. C. pak jednak žalobci b) a f) s tím, že každý z nich se domáhá nahrazení projevu vůle žalované s uzavřením smlouvy

o převodu spoluvlastnického podílu o velikosti 750/3000 na pozemku p. č. st. 1, a jednak žalobce a) domáhající se nahrazení projevu vůle s uzavřením smlouvy o převodu spoluvlastnického podílu o velikosti 1500/3000 na pozemku p. č. st. 1.

č. 4

10. V záhlaví označeným rozhodnutím odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně v části výroku pod bodem I, již byla zamítnuta žaloba žalobců c), d) a e), tak, že se nahrazuje projev vůle žalované s uzavřením bezúplatné smlouvy, kterou se převádí vlastnické právo žalované k pozemku č. st. 2 zastavěná plocha a nádvoří o výměře 174 m² v kat. úz. D., obec D. a zapsanému u Katastrálního úřadu pro Vysočinu, Katastrální pracoviště J., na LV č. 7, na žalobce c), d), e), z nichž každý nabývá k pozemku spoluvlastnický podíl o velikosti 750/3000 vzhledem k celku (první výrok). V části výroku pod bodem I, již byla zamítnuta žaloba žalobkyně g) o nahrazení projevu vůle žalované s uzavřením smlouvy o bezúplatném převodu spoluvlastnických podílů na pozemcích p. č. st. 2 a p. č. 3 v kat. úz. D., odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil [druhý výrok pod písm. a)], stejně jako potvrdil část výroku pod bodem II o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi žalobkyní g) a žalovanou [druhý výrok pod písm. b)]. Ve zbývajících částech výroků pod body I a II rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (třetí výrok). Rozhodl, že žalované se nepřiznává právo na náhradu nákladů odvolacího řízení vůči žalobkyni g) [čtvrtý výrok].

11. Odvolací soud se neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že ustanovení § 60a zákona o majetku státu není v posuzovaném případě aplikovatelné.

12. V první řadě dovodil, že jestli žalobci c), d) a e) nabyli vlastnické právo k bytovým jednotkám až za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), je třeba podmínky bezúplatného převodu posuzovat podle § 60a odst. 6 zákona o majetku státu. Ten je pak třeba vykládat tak, že umožňuje bezúplatný převod spoluvlastnického podílu k pozemku tvořícímu jeden funkční celek s domem s byty v bytovém spoluvlastnictví dle § 1158 a násl. o. z., tedy obdobně, jako je tomu dle úpravy zakotvené v odstavcích 1 až 5.

13. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že v situaci, kdy byly předmětné pozemky jako pozemky, na něž se vztahoval zákon o půdě, ve správě Pozemkového fondu, nebylo lze § 60a zákona o majetku státu aplikovat, neboť Pozemkový fond byl právnickou osobou a povinnost převádět bezúplatně pozemky podle tohoto ustanovení se na něj nevztahovala. Dodal, že případný je i odkaz soudu prvního stupně na úpravu v § 2 odst. 2 zákona o Pozemkovém fondu České republiky, poukázal však na to, že tento zákon a s ním i Pozemkový fond byly s účinností od 1. 1. 2013 zrušeny zákonem o SPÚ a od tohoto data náleží příslušnost k hospodaření s předmětnými pozemky SPÚ, který již je organizační složkou státu, takže překážka, která dříve bránila Pozemkovému fondu v postupu dle § 60a zákona o majetku státu, tak v případě SPÚ dána nebyla.

14. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl odvolací soud k závěru, že postupu podle § 60a zákona o majetku státu nebrání ani § 14 odst. 1 zákona o SPÚ, dle něhož pokud zákon o SPÚ nestanoví jinak, převádějí se nemovité věci, s nimiž je SPÚ příslušný hospodařit, úplatně, ani skutečnost, že § 7 zákona o SPÚ zakotvuje možnost bezúplatného převodu pozemku vlastníku stavby nebo budovy na něm postavené, pouze je-li vlastníkem obec. Konstatoval, že podle § 4 odst. 1 věty třetí zákona o SPÚ se sice ustanovení zákona o majetku státu, upravující nakládání s majetkem státu ve prospěch jiných osob, na nemovitosti, s nimiž SPÚ hospodaří a které byly v minulosti ve správě Pozemkového fondu, vztahují jen tehdy,

pokud tento zákon nebo jiný právní předpis nestanoví jinak, poukázal však na to, že již v důvodové zprávě vládního návrhu zákona o SPÚ se uvádí, že „dále byly dosud bezúplatně převáděny pozemky veřejným výzkumným institucím, které provádí výzkum v zemědělských nebo lesnických oborech. Tento bezúplatný převod nebude pro jeho malou četnost nově upraven zákonem o Státním pozemkovém úřadu, ale bude se řídit obecně právním předpisem, kterým je zákon č. 219/2000 Sb. ... Podle zákona č. 569/1991 Sb. byly bezúplatně převáděny pozemky na státní orgány a státní organizace, pokud jsou potřebné k plnění jejich úkolů, a na veřejné vysoké školy, pokud jde o pozemky k zajištění vzdělávací, vědecké a výzkumné činnosti. Tento převod bude rovněž nově prováděn v režimu zákona č. 219/2000 Sb., neboť je třeba sjednotit způsob nakládání s majetkem státu v případech, kde nejsou dány důvody hodné zvláštního zřetele.“ Z toho podle názoru odvolacího soudu vyplývá, že zákonodárce od samého počátku uvažoval s tím, že § 14 odst. 1 nebude platit beze zbytku a SPÚ bude bezúplatně převádět pozemky i v případech přijímaným zákonem výslovně neupravených.

č. 4

15. Odvolací soud argumentoval též vůlí zákonodárce při přijímání § 60a zákona o majetku státu. Z výroků předkladatelky poslaneckého návrhu usoudil, že záměrem bylo sjednotit vlastnictví bytových domů s vlastnictvím funkčně souvisejících pozemků. V té souvislosti odkázal i na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. [28 Cdo 5387/2007](#) (který je, stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže, dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu).

16. Na základě toho pak odvolací soud uzavřel, že znění zákona o SPÚ nelze vykládat tak, že by bránilo bezúplatnému převodu pozemků ve správě SPÚ fyzickým osobám či bytovým družstvům podle § 60a zákona o majetku státu. Žalobce a) se tak po právu mohl domáhat bezúplatného převodu spoluvlastnického podílu o velikosti 1500/3000 k pozemku tvořícímu funkční celek s domem č. p. 4, postaveným na pozemku p. č. st. 1 v kat. úz. C., žalobci b) a f) pak každý bezúplatného převodu spoluvlastnického podílu o velikosti 750/3000 k pozemku tvořícímu funkční celek s tímž domem a žalobci c), d) a e) každý bezúplatného převodu spoluvlastnického podílu o velikosti 750/3000 k pozemku tvořícímu funkční celek s domem č. p. 5, postaveným na pozemku p. č. st. 2 v kat. úz. D.

17. Zatímco odvolací soud neměl pochybnost, že stavební pozemek p. č. st. 2 v kat. úz. D. tvoří s domem č. p. 5 funkční celek, naznal, že nelze bez dalšího učinit takový závěr ohledně pozemku p. č. 3, ani ohledně pozemku p. č. 1 v kat. úz. C. ve vztahu k domu č. p. 4. Rozhodl proto částečným rozsudkem jen o bezúplatném převodu spoluvlastnických podílů k pozemku p. č. st. 2 v kat. úz. D ve prospěch žalobců c), d) a e).

18. Ve vztahu k žalobci g) pak odvolací soud zamítavý rozsudek soudu prvního stupně potvrdil na základě argumentu, že § 60a zákona o majetku státu nepředpokládá bezúplatný převod ve prospěch obce, tento žalobce tedy postrádá věcnou legitimaci. Zde jsou sice naplněny předpoklady § 7 odst. 1 písm. d) zákona o SPÚ, nicméně nebyl dodržen zákonem předvídaný postup ohledně uplatnění takového práva.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

19. Rozsudek odvolacího soudu v měnícím výroku o věci samé napadla žalovaná dovoláním, jež má za přípustné proto, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva a s ní související otázky procesního práva v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud neřešených. Jako neřešenou předkládá otázku, zda Státní pozemkový úřad je při nakládání s pozemkem zastavěným bytovým domem ve spoluvlastnictví bytového družstva a fyzických osob, na které byly převedeny některé bytové jednotky v domě, a pozemkem funkčně souvisejícím vázán ustanovením § 60a zákona o majetku státu.

č. 4

20. Dovolatelka v první řadě zdůrazňuje, že § 60a zákona o majetku státu nelze vykládat tak, že jde o náhradu za § 879c zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, zrušeného k 1. 1. 2014 (dále též jen „obč. zák.“), a namítá, že žádost žalobce a) byla žádostí ve smyslu tohoto ustanovení, nikoliv žádostí o bezúplatný převod ve smyslu § 60a zákona o majetku státu. Upozorňuje, že toto ustanovení bylo do zákona vloženo s účinností od 30. 6. 2001, tedy po podání žádosti.

21. Dovolatelka zdůrazňuje, že Pozemkový fond nebyl organizační složkou státu, zákon o majetku státu se proto na něj – vyjma taxativně vymezených způsobů správy majetku – nevztahoval. Z ustanovení § 4 odst. 1 poslední věty zákona o SPÚ dovozuje, že ve vztahu k zákonu o majetku státu je zákon o SPÚ zákonem speciálním, a protože bezúplatný převod majetku je v tomto zákoně (v §§ 7 až 9) upraven, ustanovení § 60a zákona o majetku státu se nepoužije. Poukazuje na to, že zákon o SPÚ umožňuje bezúplatný převod zemědělských pozemků jen v § 7 odst. 1 a 2 do vlastnictví obce, a to jen jde-li o pozemky tam vyjmenované.

22. Na základě toho dovolatelka uzavírá, že odvolací soud předmětnou otázku posoudil nesprávně, a navrhuje, aby odvolací soud rozsudek odvolacího soudu v dovolání napadené části změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje, popřípadě aby v této části rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

23. Žalobci se k dovolání nevyjádřili.

III.

Přípustnost dovolání

24. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm - v souladu s bodem 1 článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále též jen „o. s. ř.“).

25. Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou při splnění podmínek povinného zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se odvolací soud nejprve zabýval otázkou jeho přípustnosti.

26. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí

na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

27. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

28. Předně je třeba konstatovat, že k námitce založené na tvrzení, že žalobce a) podal žádost podle § 879c obč. zák., nikoliv žádost o bezúplatný převod ve smyslu § 60a zákona o majetku státu, dovolatelka nevymezila předpoklad přípustnosti dovolání, v tomto ohledu tedy není správnost právního posouzení odvolacího soudu otevřena dovolacímu přezkumu. Avizovanou otázku procesního práva, která má být dosud judikatorně nevyřešená, pak dovolatelka nezformulovala a taková otázka se neotevívá ani v rámci dovolací argumentace.

č. 4

29. Otázka hmotného práva, zda Státní pozemkový úřad je při nakládání s pozemky, k nimž mu přísluší právo hospodaření, vázán ustanovením § 60a odst. 1 a odst. 6 zákona č. 219/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, pro řešení této otázky je tudíž dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

30. Dovolání je zároveň důvodné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

31. Dovolací soud předně poznamenává, že odvolací soud se dopustil zjevné nesprávnosti, jestliže se v odůvodnění svého rozhodnutí vyjadřoval k ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky (dále jen „zákon o Pozemkovém fondu“), a poukazoval na to, že tento zákon byl k 1. 1. 2013 zrušen zákonem o SPÚ, ačkoliv jde správně o § 2 odst. 2 zákona o majetku státu, který zrušen nebyl. Tato nesprávnost však není pro přezkum správnosti jeho právního posouzení významná, neboť zákonem o SPÚ bylo zrušeno toto ustanovení.

32. Dále je třeba zdůraznit, že posouzení předmětných pozemků jako pozemků zemědělských, k nimž přísluší právo hospodaření SPÚ, nebylo dovoláním zpochybněno, nepodléhá tedy dovolacímu přezkumu, a dovolací soud z něho ve svých úvahách vychází.

33. Vzhledem k tomu, že dovoláním napadené rozhodnutí ukládající prohlášení vůle (§ 161 odst. 3 o. s. ř.) je rozhodnutím konstitutivním, je pro přezkum správnosti právního posouzení, na němž toto rozhodnutí spočívá, rozhodné znění příslušných předpisů hmotného práva účinné v době, kdy byl rozsudek odvolacího soudu vyhlášen.

34. Odvolací soud dovozuje záměr zákonodárce sjednotit vlastnický režim bytového domu a pozemku s domem funkčně souvisejícího, jenž je ve vlastnictví státu, cestou bezúplatného převodu pozemku vlastníkově stavby též v případech, kdy jde o zemědělský pozemek,

k němuž přísluší právo hospodaření SPÚ, z přednesu překladačky poslaneckého návrhu zákona č. 229/2001 Sb., kterým byl s účinností od 30. 6. 2001 do zákona o majetku státu vložen § 60a, a z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákonu o SPÚ. Vychází z předpokladu, že přijetím zákona o SPÚ s účinností k 1. 1. 2013 odpadla jediná překážka, která bránila aplikaci § 60a zákona o majetku státu též na pozemky, které byly do té doby ve správě Pozemkového fondu. Tyto jeho argumenty však nemohou obstát.

35. Vyřešení otázky, pro niž bylo dovolání shledáno přípustným, se neobejde bez zohlednění vývoje právní úpravy regulující režim převodu pozemků ve vlastnictví státu do vlastnictví jiných subjektů.

č. 4

36. Podle § 60a odst. 1 zákona o majetku státu, ve znění účinném od 30. 6. 2001, kdy bylo toto ustanovení přijato, do 31. 12. 2013, příslušná organizační složka převede pozemek tvořící jeden funkční celek s bytovým domem ve vlastnictví bytového družstva bezúplatně do vlastnictví tohoto bytového družstva.

37. Podle § 60a zákona o majetku státu, ve znění pozdějších předpisů, účinném též v době vyhlášení napadeného rozsudku, příslušná organizační složka převede pozemek tvořící jeden funkční celek s bytovým domem ve vlastnictví bytového družstva vzniklého přede dnem 1. ledna 1992 nebo bytového družstva, které je jeho právním nástupcem, bezúplatně do vlastnictví tohoto bytového družstva (odstavec 1). Příslušná organizační složka převede bezúplatně spoluvlastnický podíl k pozemku v rozsahu odpovídajícím spoluvlastnickému podílu na společných částech stanovenému podle § 1161 občanského zákoníku (tj. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku) do vlastnictví a) fyzické osoby, která je vlastníkem jednotky podle § 4 odst. 2 zákona č. 311/2013 Sb., o převodu vlastnického práva k jednotkám a skupinovým rodinným domům některých bytových družstev a o změně některých zákonů, b) fyzické osoby, která se vlastníkem jednotky uvedené v písmeni a) stala na základě převodu nebo přechodu vlastnictví této jednotky, nebo c) bytového družstva uvedeného v odstavci 1, jestliže toto družstvo zůstalo vlastníkem nepřevedených jednotek uvedených v písmeni a) a na toto družstvo se vztahuje povinnost uvedená v § 5 zákona č. 311/2013 Sb. (odstavec 6).

38. Ustanovení § 60a bylo do zákona o majetku státu vloženo zákonem č. 229/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění zákona č. 492/2000 Sb., a některé další zákony, a to v souvislosti s tím, že tímto zákonem (jeho částí druhou) byla zároveň zrušena ustanovení §§ 879c, 879d a 879e obč. zák.; podle § 879c, vloženého do starého občanského zákoníku s účinností od 1. 7. 2000 zákonem č. 103/2000 Sb., právo trvalého užívání pozemku podle § 70 zákona č. 109/1964 Sb., hospodářského zákoníku, zastavěného budovou nebo stavbou ve vlastnictví osoby, v jejíž prospěch bylo právo trvalého užívání zřízeno, a pozemku na něj navazujícího, jestliže takový pozemek souvisí s provozem této budovy nebo stavby, se mělo uplynutím jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona (tj. k 1. 7. 2001) změnit na vlastnictví právnické osoby, v jejíž prospěch bylo toto právo zřízeno, a obdobně to platilo i na právo výpůjčky nebo nájmu, kterými bylo nahrazeno právo trvalého užívání pozemku, pokud bylo zřízeno ve prospěch bytového družstva nebo ve prospěch toho, komu byl převeden byt nebo nebytový prostor do vlastnictví podle § 23 zákona o vlastnictví bytů.

39. V důvodové zprávě k návrhu zákona č. 229/2001 Sb. se poukazuje na to, že praxe při aplikaci tohoto ustanovení prokázala složitost existujících vztahů, též u těch pozemků,

na kterých stojí domy bytových družstev, a na problémy s rozsahem dotčených pozemků, a navrhuje se odstranit alespoň některé nedostatky, zachovat přitom primární zaměření a úmysl zákonodárce a řešit především případy bytových družstev a občanů, kteří byt nebo nebytový prostor nabyli převodem z vlastnictví těchto družstev nebo výstavbou na domech bytových družstev.

40. Ústavní soud nálezem ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. [Pl. ÚS 2/02](#), uveřejněným pod číslem 35/2004 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu a pod číslem 278/2004 Sb., zákon č. 229/2001 Sb. v jeho části druhé zrušil, a to ke dni 31. 12. 2004, aby tak poskytl zákonodárci prostor k přijetí přiměřené právní úpravy, k tomu však nedošlo.

41. V době, kdy bylo ustanovení § 60a zákona o majetku státu zakotveno v právním řádu (tj. 30. 6. 2001), tu již platil (byl účinný od 25. 5. 1999) právní předpis upravující zcizování zemědělských pozemků ve vlastnictví státu, totiž zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 95/1999 Sb.“).

42. Podle § 1 odst. 1 zákona č. 95/1999 Sb. mohly být předmětem převodu podle tohoto zákona (mimo jiné) pozemky ve vlastnictví státu a ve správě Pozemkového fondu, které ke dni 24. 6. 1991 (tj. ke dni účinnosti zákona o půdě) tvořily zemědělský půdní fond nebo do něj náležely, nebo byly zastavěny obytnými, hospodářskými budovami nebo jinými stavbami patřícími k původní zemědělské usedlosti, nebo byly zastavěny obytnými, hospodářskými budovami nebo stavbami sloužícími zemědělské výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství. Pro tyto tři kategorie pozemků zákon zavedl legislativní zkratku "zemědělské pozemky". Zemědělské pozemky tu byly definovány prakticky shodně jako v § 1 zákona o půdě.

43. Ve druhém odstavci § 1 zákona č. 95/1999 Sb. bylo stanoveno, že tento zákon upravuje postup Pozemkového fondu při převodu zemědělských pozemků na oprávněné osoby podle zákona o půdě a podmínky převodu zemědělských pozemků na jiné osoby. V § 3 odst. 1 bylo zdůrazněno, že zemědělské pozemky převádí na nabyvatele Pozemkový fond za podmínek stanovených tímto zákonem.

44. Podle § 5 odst. 4 tohoto zákona, ve znění účinném do 24. 7. 2001 (tj. v době, kdy byl do zákona o majetku státu zakotven § 60a), na základě písemné žádosti vlastníka (spoluvlastníka) budovy nebo stavby prodá Pozemkový fond vlastníkov (spoluvlastníkovi) zemědělský pozemek touto budovou nebo stavbou zastavěný a zemědělský pozemek bezprostředně na něj navazující, je-li nezbytně nutný k provozu budovy nebo stavby, nebrání-li převodu práva třetích osob. Toto ustanovení se následnými novelami podstatně nezměnilo. Ustanovení § 5 odst. 6, ve znění pozdějších předpisů, stanovilo, že na základě písemné žádosti prodá Pozemkový fond vlastníkov (spoluvlastníkovi) stavby, která je nemovitostí, zemědělský pozemek, na němž je umístěna tato stavba, a to v případě, že pozemek je funkčně spojen s touto stavbou a vlastník (spoluvlastník) stavby je oprávněným uživatelem tohoto pozemku. Pozemkový fond prodá vlastníkov (spoluvlastníkovi) stavby, která je nemovitostí, zemědělský pozemek sousedící s pozemkem, na němž je umístěna tato stavba, jestliže tento pozemek je funkčně spojen s touto stavbou a vlastník (spoluvlastník) stavby je oprávněným uživatelem tohoto pozemku.

č. 4

45. Vedle toho byl převod zemědělských pozemků upraven též zákonem o Pozemkovém fondu, podle jehož § 2 odst. 5, ve znění účinném od 25. 5. 1999, Pozemkový fond může nemovitosti, které má ve správě podle zvláštního předpisu, bezúplatně převést na státní orgán nebo na státní organizaci, jestliže jsou potřebné k plnění jejich úkolů. Novelou účinnou od 6. 9. 2001 byl připojen odstavce, podle něhož Pozemkový fond může bezúplatně převést do vlastnictví kraje nemovitosti, jsou-li potřebné pro činnost předškolních zařízení, škol a školských zařízení zřízených tímto krajem a zařazených do sítě předškolních zařízení, škol a školských zařízení. S účinností od 17. 4. 2002 pak bylo zakotveno, že Pozemkový fond nemovitosti, které má ve správě, bezúplatně převede na veřejnou vysokou školu, jde-li o majetek, který veřejná vysoká škola nebo její vysokoškolský zemědělský nebo lesní statek potřebuje k zajištění vzdělávací, vědecké, výzkumné a vývojové činnosti při uskutečňování akreditovaných studijních programů. Novelou účinnou od 15. 4. 2008 pak byl zakotven bezúplatný převod silničních pozemků ve správě Pozemkového fondu do vlastnictví kraje, který silnice vlastní, popř. do vlastnictví obce, která vlastní místní komunikace.

46. Zákon o majetku státu, který nabyt účinnosti dne 1. 1. 2001, stanoví v § 2 odst. 1, že hospodaření s majetkem státu se řídí tímto zákonem a působnost tohoto zákona nelze omezit nebo vyloučit dohodou stran, pokud zvláštní právní předpis, vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nebo všeobecně uznávaná pravidla mezinárodního práva nestanoví jinak. V poznámce pod čarou č. 2 jsou příkladmo uvedeny zvláštní právní předpisy, mezi nimiž zákon č. 95/1999 Sb. není.

47. V první větě druhého odstavce § 2, ve znění účinném do 31. 12. 2012, pak zákon o majetku státu stanovil, že ustanovení odstavce 1 a dále ustanovení § 14 odst. 1, 2, 3 a 4, § 17, § 25, § 26 odst. 2 a § 55 odst. 1 věta druhá a třetí platí obdobně i pro správu majetku státu, kterou v rámci stanoveného předmětu činnosti vykonává Pozemkový fond. Toto ustanovení bylo zrušeno zákonem o SPÚ.

48. V důvodové zprávě k zákonu o majetku státu se uvádí, že § 2 odst. 1 charakterizuje pravidla hospodaření a nakládání s majetkem státu stanovená navrhovaným zákonem jako obecná a současně připouští existenci stávající i případné budoucí právní úpravy speciální, regulující tuto problematiku více či méně odchylně a obsažené především ve zvláštních zákonech... Poměr subsidiarity navrhovaného zákona ke zvláštním právním předpisům je třeba chápat tak, že pravidla obsažená v navrhovaném zákoně platí vždy a v plném rozsahu, pokud speciální právní úprava výslovně nestanoví postup či podmínky odchylně, resp. pokud současná aplikace zákonů je z podstaty věci vyloučena. Zákon by měl jako subsidiární norma v obdobném rozsahu platit i pro správu majetku státu, kterou v rámci zvláštním zákonem stanoveného předmětu činnosti zajišťuje Pozemkový fond, kde ve speciální právní úpravě chybí jakákoli ustanovení regulující chování správce tak, aby byl majetek státu právně i fakticky chráněn a zachován ke stanovenému účelu a po dobu do konečného naložení s ním řádně udržován a využíván. Speciální režim se naproti tomu uplatní zejména při nakládání s majetkem ve správě Pozemkového fondu (sic!).

49. V souladu s tím zákon o majetku státu v § 2 odst. 2 taxativně určil ta svá ustanovení, která obdobně platí též pro správu majetku státu vykonávanou podle zvláštního předpisu Pozemkovým fondem, přičemž šlo o pravidla postupu při správě svěřeného majetku, nikoliv o úpravu způsobu nakládání s tímto majetkem (důvodová zpráva v obecné části

zmiňuje „úsek správy nemovitostí“). Ustanovení § 60a zákona o majetku státu pak mezi vyjmenovanými ustanoveními (logicky) nebylo.

50. K důvodu zrušení § 2 odst. 2 zákona o majetku státu důvodová zpráva k zákonu o SPÚ nic konkrétního nesděljuje. Konstatuje, že změna se navrhuje s ohledem na vznik Státního pozemkového úřadu jako specializované organizační složky státu, jejíž činnost a působnost bude zaměřena na hospodaření a nakládání se zemědělskými pozemky, a sleduje záměr sjednotit postupy při nakládání s tímto specifickým majetkem státu.

51. Lze tedy především uzavřít, že záměr zákonodárce deklarovaný při přijetí zákona č. 229/2001 Sb., tedy v situaci, kdy aplikace nově vkládaného § 60a zákona o majetku státu na zemědělské pozemky ve správě Pozemkového fondu, jenž nebyl organizační složkou státu, nepřicházela v úvahu, zjevně nesměřoval k ničemu jinému než ke sjednocení vlastnictví družstevních bytových domů s vlastnictvím těch funkčně souvisejících pozemků ve vlastnictví státu, které podléhají režimu novelizovaného zákona. Na vůli vztáhnout režim bezúplatných převodů podle přijímaného ustanovení též na pozemky, které byly právními předpisy klasifikovány jako zemědělské, jak zřejmě dovozuje odvolací soud, z toho určitě usoudit nelze. Převod těchto pozemků, včetně „pozemků zastavěných obytnými budovami sloužícími zemědělské výrobě“, podléhal speciálnímu právnímu režimu zákona č. 95/1999 Sb. a zákon o majetku státu jako předpis obecný se uplatnil jen v taxativně určených otázkách správy nemovitostí. To způsobem nevzbuzujícím žádné pochybnosti vyplývá z § 2 zákona o majetku státu, ve znění účinném do 31. 12. 2012, a z § 1 odst. 1, § 2 odst. 2 a § 3 odst. 1 zákona č. 95/1999 Sb. a je výslovně zdůrazněno v důvodové zprávě k zákonu o majetku státu. Kdyby zákonodárce takový široce pojatý záměr měl, nutně by musel přikročit k přijetí dalších legislativních změn. Deklarovaného účelu sjednocení vlastnického režimu lze ostatně dosáhnout jak převodem bezúplatným, tak i úplatným, a sjednocení vlastnického režimu stavby a funkčně souvisejícího zemědělského pozemku v době přijetí § 60a zákona o majetku státu již upraveno bylo.

52. Překážkou, pro niž nebylo lze aplikovat § 60a zákona o majetku státu na zemědělské pozemky ve správě Pozemkového fondu, přitom nebyla zdaleka jen skutečnost, že Pozemkový fond nebyl organizační složkou státu, ani s tím související ustanovení § 2 odst. 2 téhož zákona. Obě tyto okolnosti „nepřekážely“ aplikaci § 60a nahodile; šlo o aspekty skutečnosti, že nakládání se zemědělskými pozemky ve vlastnictví státu podléhalo speciální právnímu režimu.

53. Vlastní, speciální úprava zákona č. 95/1999 Sb. cílící na sjednocení vlastnictví stavby a zemědělského pozemku, na kterém stavba stojí, byla obsažena v § 5. Bezúplatný převod byl zvolen pouze pro případ, že vlastníkem stavby byla obec [§ 5 odst. 1 písm. d)], zatímco pro případ převodu jinému vlastníkovi „budovy nebo stavby, která je nemovitostí“, je v odstavci 6 upraven prodej.

54. Přijetím zákona o SPÚ, jímž byl ke dni 1. 1. 2013 zrušen jak zákon č. 95/1999 Sb., tak i Pozemkový fond a též § 2 odst. 2 zákona o majetku státu, a Pozemkový fond se „transformoval“ (jak uvádí důvodová zpráva) ve Státní pozemkový úřad, čímž obě uvedené „překážky“ odpadly, se na neaplikovatelnosti § 60a zákona o majetku státu na zemědělské pozemky nic nezměnilo.

55. V situaci, kdy agendu Pozemkového fondu převzala organizační složka státu, odpadla potřeba odkazu na obdobné užití pravidel zákona o majetku státu pro správu svěřeného majetku, protože pro SPÚ se tato pravidla uplatní přímo. Tolik k vysvětlení, proč bylo zrušeno ustanovení § 2 odst. 2 zákona o majetku státu.

56. Ustanovení § 4 odst. 1 věty první a třetí zákona o SPÚ stanoví, že Státní pozemkový úřad je příslušný hospodařit též s nemovitostmi, které byly podle jiného právního předpisu ke dni předcházejícímu dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve správě Pozemkového fondu. Ustanovení zákona č. 219/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, upravující nakládání s majetkem státu ve prospěch jiných osob, se na tyto nemovitosti vztahují jen tehdy, pokud tento zákon nebo jiný právní předpis nestanoví jinak. „Jiným právním předpisem“ se podle poznámky pod čarou č. 5 rozumí zákon o půdě.

č. 4

57. Též zákon o SPÚ je tedy ve vztahu k zákonu o majetku státu zákonem speciálním a ustanovení zákona o majetku státu se použijí jen subsidiárně, v případech, které zákon o SPÚ či zákon o půdě neupravují, slovy zákona „nestanoví jinak“ (srov. shodně Závodský, O., Svoboda, M. Zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Komentář. Wolters Kluwer (ČR): Praha. 2019, komentář k § 2.).

58. Nu a zákon o SPÚ v oblasti nakládání s pozemky, k nimž mu přísluší právo hospodaření, „jinak stanoví“, neboť obsahuje speciální komplexní úpravu převodu těchto pozemků do vlastnictví veřejnoprávních korporací a subjektů soukromého práva. Stejně jako předtím zákon č. 95/1999 Sb. je založen na zásadě, že zemědělské pozemky podléhající jeho režimu se na jiné subjekty převádějí za úplatu (srov. § 14 odst. 1, podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, převádějí se pozemky, s nimiž je Státní pozemkový úřad příslušný hospodařit, úplatně, a to za cenu obvyklou). V § 7 upravuje bezúplatný převod určitých pozemků do vlastnictví obce [též pozemků zastavěných budovami nebo stavbami, které jsou nemovitostmi ve vlastnictví obce, srov. odstavec 1 písm. d)] a do vlastnictví kraje [též pozemků zastavěných budovami nebo stavbami, které jsou nemovitostmi ve vlastnictví kraje, srov. odstavec 3 písm. d)]. V ustanovení § 10 odst. 4 (ve znění účinném do 31. 7. 2016) pak byla zakotvena možnost úplatného převodu zemědělského pozemku pro vlastníky staveb v rozsahu v podstatě stejném, jako tomu bylo podle § 5 odst. 6 zákona č. 95/1999 Sb.: „Na základě písemné žádosti převede Státní pozemkový úřad vlastníkov, popřípadě spoluvlastníkovi stavby, která je nemovitostí, zemědělský pozemek, na němž je umístěna tato stavba, a to v případě, že pozemek je funkčně spojen s touto stavbou a vlastník, popřípadě spoluvlastník stavby je oprávněným uživatelem tohoto pozemku. Státní pozemkový úřad převede vlastníkov, popřípadě spoluvlastníkovi stavby, která je nemovitostí, zemědělský pozemek sousedící s pozemkem, na němž je umístěna tato stavba, jestliže tento pozemek je funkčně spojen s touto stavbou a vlastník, popřípadě spoluvlastník stavby je oprávněným uživatelem tohoto pozemku“. Pozdějšími novelizacemi nedoznalo toto ustanovení (ve znění pozdějších předpisů jde o odstavec 3) změn, které by byly významné z pohledu otázky řešené ve zde souzené věci.

59. V důvodové zprávě k zákonu o SPÚ se pak k §§ 10 až 14 výslovně zdůrazňuje, že pod režim zákona o majetku státu nebyly zařazeny úplatné převody pozemků mimo jiné též na vlastníky staveb, pokud se jedná o pozemky, na nichž mají umístěnu stavbu, nebo o pozemek, který s touto stavbou funkčně souvisí. Podřízení převodů zemědělských pozemků na vlastníky staveb zvláštnímu režimu zákona o SPÚ zákonodárce zdůvodňuje jednak tím, že vzhledem

k právnímu a skutečnému stavu těchto nemovitostí je vhodné zachovat určitý systém pořadí pro nabývání takových pozemků, a to z důvodu dořešení vlastnických vztahů, jednak odkazuje na stálou potřebu podpory subjektů pohybujících se v oblasti zemědělství, s čímž souvisí podpora při rozvoji venkova. Právě z této pasáže plyne zřejmé rozhodnutí zákonodárce, že se zemědělskými pozemky, na nichž je umístěna stavba, má být zacházeno odlišným způsobem, než jak stanoví § 60a zákona o majetku státu.

60. Ustanovení § 4 odst. 1 zákona o SPÚ odráží skutečnost, že zákonodárce nepodrobil úpravě tohoto zákona veškeré případy převodů zemědělských pozemků ve vlastnictví státu na jiné osoby, spadající do agendy vykonávané dosud Pozemkovým fondem, nýbrž některé z nich ponechal obecnému režimu zákona o majetku státu. Důvodová zpráva k tomuto zákonu vysvětluje, že určité případy bezúplatných převodů zemědělských pozemků upravené dosud zákonem o Pozemkovém fondu a zákonem č. 95/1999 Sb. nebudou upraveny zákonem o SPÚ, nýbrž se budou řídit zákonem o majetku státu jako obecným předpisem, a to jednak pro svou malou četnost (převody veřejným výzkumným institucím), jednak za účelem sjednocení způsobu nakládání s majetkem státu v případech, kde nejsou dány důvody hodné zvláštního zřetele (převody na státní orgány a státní organizace a na veřejné vysoké školy). Z toho záměr zákonodárce otevřít možnost bezúplatných převodů i jiných zemědělských pozemků, k nimž bude příslušet právo hospodaření SPÚ, oproti názoru odvolacího soudu při nejlepší vůli dovodit nelze. Což platí tím spíše, jestliže zákonodárce pro případ zemědělského pozemku, na němž je umístěna stavba jiného vlastníka, výslovně projevil vůli, že se zákon o majetku nepoužije (viz předcházející bod).

č. 4

61. Užití prostředků výkladu gramatického (sémantického), systematického a historického, podpořeného též analýzou vývoje právního řádu, vede spolehlivě k závěru, že na postup Státního pozemkového úřadu při převodu zemědělských pozemků, k nimž mu přísluší právo hospodaření, se ustanovení § 60a odst. 1 a odst. 6 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, nevztahuje.

62. Z popsaného vývoje právní úpravy je patrný setrvalý záměr zákonodárce podrobit zemědělské pozemky ve vlastnictví státu vzhledem k jejich odlišnosti a významu (specifičnosti tohoto majetku ve vlastnictví státu, srov. důvodovou zprávu k zákonu o SPÚ) zvláštnímu právnímu režimu a v jeho rámci převádět zemědělské pozemky zastavěné stavbami jiných vlastníků než veřejnoprávních korporací za úplatu.

63. Z tohoto směřování vybočovala toliko ustanovení §§ 879c, 879d a 879e obč. zák., která měla obecný dosah, a tam zakotvený bezúplatný přechod vlastnického práva se vztahoval též na zemědělské pozemky. V důvodové zprávě k zákonu č. 229/2001 Sb. se ovšem výslovně zdůrazňuje, že vložení ustanovení § 60a do zákona o majetku státu neměla být v plné šíři nahrazena zrušovaná právní úprava. Zákonodárce u vědomí složitosti problematiky opustil ambice napravit veškeré deformace v dané oblasti právních vztahů, mající původ v poměrech předchozího politického režimu, a přistoupil k řešení nežádoucího dualismu vlastnictví pozemku a stavby alespoň v jednom ze segmentů těchto vztahů. Výslovně přiznal, že navržený zákon neodstraní všechny disproporce vyplývající ze stávajících způsobů uspořádání právních vztahů v dané oblasti, naopak nutně povede ke vzniku nových rozdílů, resp. k prohloubení některých rozdílů již existujících (zejména pro případy, kde pozemky

nejsou ve vlastnictví státu), a argumentoval, že přínosem návrhu je alespoň sjednocení přístupu ke všem subjektům, které postavily byty v družstevní bytové výstavbě, a k fyzickým osobám, které byty a nebytové prostory nabyly buď od bytových družstev, nebo formou nástaveb a vestaveb na domech bytových družstev, jsou-li postaveny na pozemku ve vlastnictví státu. Že přitom nemohl mít na mysli též případy družstevních bytových domů postavených na zemědělských pozemcích ve správě Pozemkového fondu, na který se novelizovaný zákon o majetku státu vztahoval jen v rozsahu uvedeném v § 2 odst. 2, bylo již vysvětleno.

č. 4

64. Zákonodárce tedy ke stejnému cíli (převedení svého majetku do vlastnictví jiných osob za účelem sjednocení vlastnictví stavby a pozemku) stanovil více cest, tj. pojal záměr převádět bezúplatně své pozemky určité skupině osob (družstvům či vlastníkům jednotek v původně družstevních bytových domech) podle § 60a zákona o majetku státu, a vedle toho převádět úplatně zemědělské pozemky vlastníkům staveb podle § 10 zákona o SPÚ. V případě, kdy jde o stavbu ve vlastnictví bytového družstva či jde o bytové spoluvlastnictví vlastníků bytových jednotek, leč pozemek je pozemkem zemědělským podléhajícím úpravě zákona o SPÚ, tak upřednostnil režim podle specifického charakteru pozemku před režimem podle specifického postavení jeho vlastníka.

65. Jestliže zákonodárce záměrně vztáhl režim bezúplatných převodů upravený v § 60a zákona o majetku státu jen na ty pozemky ve vlastnictví státu, které podléhaly úpravě tohoto zákona, a způsob odstranění nežádoucího vlastnického dualismu v případě zemědělských pozemků ponechal zvláštní, odlišné právní úpravě, není tu tzv. nepravá otevřená mezera v zákoně, kterou by soudy mohly a měly „vyplnit“ cestou užití analogie podle § 853 obč. zák. (analogickou aplikací § 60a zákona o majetku státu) jako jednoho z nástrojů tzv. soudcovského dotváření práva (z rozhodovací praxe Ústavního soudu k tomu srov. např. nález ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. [III. ÚS 2264/13](#), uveřejněný pod číslem 47/2014 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a nález ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [I. ÚS 3960/16](#), uveřejněný v téže Sbírce pod číslem 57/2018).

66. Lze tedy uzavřít, že na nakládání Státního pozemkového úřadu s pozemky, k nimž mu přísluší právo hospodaření, se ustanovení § 60a zákona č. 219/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nevztahuje a nelze je aplikovat ani analogicky.

67. Protože rozhodnutí odvolacího soudu není v dovoláním napadeném (měnícím) výroku o věci samé správné a předpoklady pro jeho změnu upravené v § 243d písm. b) o. s. ř. dány nejsou, Nejvyšší soud je, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), v tomto výroku zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

68. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř.).

Č. 5

Autorskoprávní ochrana se nevztahuje jen na dílo jako celek, ale stejně tak i na jeho jednotlivé části (mimo jiné i na název a jména postav). Podmínkou jejich právní ochrany je, aby samy o sobě splňovaly pojmové znaky díla podle § 2 odst. 1, respektive odst. 2, autorského zákona. Vnější ochrany tudíž požívá jen taková část autorského díla, která i sama o sobě, bez vztahu k dílu, vykazuje pojmové znaky autorského díla.

Tyto závěry, *mutatis mutandis*, platí i o autorskoprávní ochraně zpracovaných děl a překladů. V těchto případech vedle sebe paralelně existuje jak prvotní dílo, které bylo zpracováno nebo přeloženo do jiného jazyka, tak zpracování (překlad) jako nové dílo samostatné, byť vzniklé odvozeně.

Předmětem ochrany autorského práva není použitá metoda, respektive nápad, nýbrž tvůrčí, a proto chráněná činnost autora spočívající v tom, jak jím byl takový nápad (myšlenka, metoda) ve své vnější i vnitřní formě zpracován.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 03. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2023/2019, ECLI:CZ:NS:2021:27.CDO.2023.2019.1

Autorské právo, Autorské dílo

§ 2 odst. 1, 3, 4 a 6 zákona č. 121/2000 Sb.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 5 Co 6/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenou Městskému soudu v Praze dne 17. 9. 2012 se žalobce na žalovaném domáhá zdržení se užívání názvu českého překladu „Jak důležité je mít Filipa“ a užívání jména „Filip“ a obratu „mít filipa“ v textu českého překladu literárního díla Oscara Wildea „The Importance of Being Earnest“ (dále též jen „divadelní hra“), odstranění následků zásahu do práva, sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití a písemné omluvy.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 30. 8. 2017, č. j. 37 C 114/2012-335, žalobě vyhověl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II. a III.).

3. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

1) J. Z. N., zemřelý 2. 9. 2001, je v databázi DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentury, z. s., veden jako „autor překladu děl s názvem ‚Jak je důležité mít Filipa‘ s typem tvorby literární dílo, dramatické dílo a zvukový záznam literárního díla

a děl s názvem „Jak je důležité míti Filipa“ s typem tvorby audiovizuální dílo a zvukový záznam literárního díla“.

2) Žalobce je na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10. 4. 2002, č. j. 2 D 686/2001-24, „spolunositelem autorských práv“ po zemřelém J. Z. N. k českému překladu divadelní hry s názvem „Jak je důležité míti Filipa“, později s názvem „Jak je důležité mít Filipa“.

3) Žalovaný v roce 2012 vytvořil překlad divadelní hry s názvem „Jak důležité je mít Filipa“, který byl šířen jednak prostřednictvím internetových stránek, jednak v rámci inscenace divadelní hry a dále jako publikace dostupná v sítích knihkupectví.

č. 5

4) Název divadelní hry obsahuje slovní hříčku, která je založena na shodné anglické výslovnosti adjektiva „earnest“ (česky vážný či seriózní) a jména hlavní postavy „Ernest“ (česky Arnošt). Čeština takto pojatou slovní hříčku neumožňuje. Název divadelní hry je navíc stejný jako její poslední replika.

5) J. Z. N. v roce 1949 jako první problém slovní hříčky vyřešil přejmenováním hlavní postavy na „Filipa“ a v názvu využil již existujícího českého idiomu „míti filipa“. Úprava jména hlavní postavy si vyžádala tomu odpovídající zásah J. Z. N. přímo do dialogů, neboť obrat „míti filipa“ se významově nekryje s „být vážný či seriózní“ (podle diplomové práce D. C. tento obrat znamená „být důvtipný, chytrý, umět si poradit“).

6) J. Z. N. tak byl prvním překladatelem, který tuto hru přeložil metodou funkční substituce. Tato metoda spočívá v tom, že překladatel hledá funkční ekvivalent. V tomto případě se J. Z. N. snažil zachovat slovní hříčku a k tomu se snažil vybrat i příhodné jméno, které je jednak trochu zvláštní a jednak je spojováno s něčím pozitivním.

7) Před J. Z. N. byla v překladech divadelní hry (překlad „Na čem záleží“ od Jana Lorence z roku 1905, překlad „Na čem záleží“ od Josefa Hruši z roku 1929, překlad „Můj přítel Bunbury“ od Karla Melichara-Skoumala a překlad „Můj přítel Bunbury“ od Rudolfa Kulhánka) použita toliko metoda opisu. Ta spočívá v tom, že překladatel rezignuje na substituci, situaci v zásadě opíše a se slovní hříčkou nepracuje.

4. Soud dále vyšel ze znaleckého posudku a z výpovědi znalce J. R., jenž mimo jiné uvedl, že:

1) Překlad titulu divadelní hry J. Z. N. „neopakovatelným výsledkem rozhodně není, neboť teoreticky může ke stejnému řešení dospět i jiný překladatel, a to i pokud se vezme v potaz možnost, že je při svém překládání podvědomě ovlivněn těmi, kteří se s tímto problémem potýkali před ním“.

2) „Pokud obsahuje titul v původním jazyce slovní hříčku, která je zároveň závěrečnou replikou celé hry, neexistuje vhodnější metoda překladu, než metoda substituce, která je jediným řešením. Slovní hříčku nelze překládat doslova. Substituce musí být v souladu s dikcí celé hry a autorským záměrem. Při substituci pak samozřejmě záleží na vynalézavosti překladatele. Český jazyk neumožňuje jiný funkční ekvivalent překladu „The Importance of Being Earnest“, než „Jak je důležité míti Filipa“, má-li být

slovní hříčka zachována a jméno hrdiny pak charakterizační, pak český jazyk a křestní jména u nás používaná jiný funkční ekvivalent překladu uvedeného titulu neumožňují.“

3) „Pokud se porovná český překlad J. Z. N. s překlady do jiných jazyků, lze zjistit, že se od nich N. řešení odlišuje, je jedinečné, ovšem ve své neadekvátnosti, protože zcela rezignuje na obsah a zaměření Wildeovy komedie. Překladatelé do dalších jazyků volili různá řešení ... V dějinách českého překladatelství a literárních děl je obvyklé, že překladatelé použijí titul, který poprvé použil před nimi již jiný překladatel, byť nejde o překlad doslovný, přičemž motivy této volby mohou být různé. V případě, jako je tento, jiný název s dobrým svědomím zvolit nelze, překladatel se může držet též tradice (a nemá tak čtenáře či diváka), může název považovat za tak výstižný, že jej nechce měnit a raději jej převezme. Může v tom být i tlak ze strany vydavatele či provozovatele.“

č. 5

5. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně uzavřel, že název překladu „Jak je důležité míti Filipa“ a použití jména „Filip“ a obratu „míti filipa“ ve smyslu slovní hříčky v divadelní hře je „autorským dílem a je chráněno proti neoprávněnému užití a podléhá souhlasu nositele práv. Pokud tedy žalovaný užil názvu díla v překladu „Jak důležité je mít Filipa“ neoprávněně zasáhl do autorských práv J. Z. N.“. Soud nepřisvědčil žalovanému, že nemohl postupovat jiným způsobem, neboť již první dva překlady byly přeloženy pod jinými názvy a do roku 1949 jméno „Filip“ a obrat „míti filipa“ ve smyslu slovní hříčky použity nebyly.

6. Podle soudu „jedinečnost přínosu J. Z. N. spočívá v tvůrčí aplikaci slovní hříčky na řešení komplikovaného překladu hry O. Wildea „The Importance of Being Earnest“. Autorskoprávní individualitu překladu coby autorského díla ve smyslu ust. § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), netvoří aplikace jazykových neologismů, nýbrž tvůrčí užití již existujících jazykových obrátů, slov či slovních hříček s cílem co nejpřesněji vystihnout podstatu cizojazyčné předlohy pro tuzemského čtenáře. Nejedná se o mechanickou náhradu slovo za slovo“.

7. Soud „nepřihlédl ani k dalším vyjádřením, která zmiňovala okolnost, že by diváci a čtenáři mohli být uvedeni v omyl a zmatení, kdyby hra byla publikována pod jiným názvem. Z pohledu autorskoprávního je tato okolnost nepodstatná ... Ani další znalecké a odborné posudky či vyjádření nevyloučily autorskoprávní individualitu autora díla ve smyslu mnohosti možností a dostatečné tvůrčí svobody autora při překladu ... Znalecký posudek J. R. jednoznačně potvrzuje, že v daném případě anglicko-jazyčného díla O. Wildea existoval pro autora J. Z. N. a existuje i nyní pro překladatele do češtiny dostatečný tvůrčí prostor, který nemusí automaticky dojít jen ke stejnému překladu jako J. Z. N., a naopak má každý autor různé možnosti překladu s rozdílnými výsledky, což konec konců potvrzují i předchozí starší české rozdílné překlady. Více možností a tím výsledků překladů v daném konkrétním případě odpovídá i zákonným znakům autorského díla dle ust. § 2 odst. 1 autorského zákona (jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora)“.

8. Soud měl za to, že „v případě užití díla J. Z. N. byl žalovaný veden úspěchem tohoto překladu, a pokud se vyskytly námitky, že dílo J. Z. N. je zastaralé, je pravdou, že jazyk se vyvíjí, nicméně pokud se týká názvu a slovní hříčky použité v překladu díla, o zastarání nemůže být žádná řeč. Je pravdou, že pro úspěšnost se používají standardně názvy děl již jednou či vícekrát

přeložených (Bídníci, Jih proti Severu), nicméně nebylo prokázáno, že v těchto případech by se autor původního názvu domáhal ochrany a je otázkou, zda skutečně takový název požívá autorskoprávní ochrany. V případě překladu názvu J. Z. N. „Jak je důležité mít Filipa“ musel již při vytvoření názvu J. Z. N. pracovat s obsahem hry a tvůrčím způsobem nalézt odpovídající jméno a vlastnost“.

9. Soud „nijak zvlášť nepřihlížel k obraně žalovaného, týkající se cizojazyčných překladů, a jak bylo v těchto případech postupováno ..., je logické, že pokud nabízí jazyk více použitelných jmen pro slovní hříčku, je možnost překladu širší. V češtině se nabízel pouze Filip, kterého použil již J. Z. N., a nelze tedy bez souhlasu dědiců použít tento název a překlad, aniž by došlo k zásahu do autorského díla J. Z. N.“.

č. 5

10. Soud měl rovněž za to, že žalovaný zasáhl do autorského práva J. Z. N. ve smyslu § 45 autorského zákona, když pro své dílo užil název již použitý jiným autorem.

11. Vrchní soud v Praze k odvolání žalovaného v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

12. Odvolací soud, na rozdíl od soudu prvního stupně, dospěl k závěru, podle něhož nelze názvu „Jak je důležité mít Filipa“, použitému poprvé J. Z. N., přiznat povahu díla ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona, neboť schází podmínka jedinečnosti výsledku tvůrčí činnosti autora.

13. Odvolací soud uvedl, že z povahy překladu je zjevné, že je do značné míry determinován dílem původním. Pokud čeština „nemá jiné slovní spojení, které by zachovalo význam původního díla, pak nelze hovořit o tvůrčím prostoru a možnostech překladatele název původního díla přeložit jiným způsobem ... Tvůrčí činnost J. Z. N. nelze ale spatřovat v tom, že by vymyslel a poprvé použil originální název překladu původního díla, ale jen v tom, že jako první dosáhl co nejvěrnějšího překladu původního názvu díla, tedy překladu blížícího se originálu, pokud jde o slovní hříčku v názvu použitou, která v obsahu hry umožňuje pracovat se jménem postavy a idiomem, který obsahuje foneticky shodné slovo se jménem postavy“. Žalovaný shodně jako J. Z. N. pouze použil pro překlad původního díla název, který jediný je v češtině vhodný pro zachování významu originálního názvu.

14. Podle odvolacího soudu smysl autorskoprávní ochrany překladů děl nesměřuje k ochraně názvu „Jak je důležité mít Filipa“, a to obdobně jako v případě překladů původních děl, která vzniknou použitím metody opis. „Překlad je specifické dílo vzniklé zpracováním původního díla jeho přeložením do cílového jazyka, ze své podstaty je dílem, kde je chráněn zejména komplexní obsah překladu. Aniž by mělo být jakkoli snižováno úsilí překladatele, je znovu třeba zdůraznit, že tvůrčí činnost překladatele nespočívá ve vymýšlení příběhu, zápletky či postav, jde o převod již hotového díla do jiného jazyka. Tvůrčí činnost překladatele je třeba hledat v práci s cílovým jazykem s ohledem na jeho zvyklosti tak, aby překlad původního díla zachoval děj původního díla a celkovou věrohodnost. V návaznosti na to pak nelze spatřovat zásah do autorských práv J. Z. N., pokud v souvislosti s použitým názvem a úpravou jména ústřední postavy žalovaný v překladu původního díla zasáhl i do dialogů ..., neboť i zde platí, že tento zásah byl vynucen použitou metodou překladu.“

15. Odvolací soud, maje za to, že „jedinou možnou metodou překladu, pokud se překlad má co nejvíce přiblížit originálu, je metoda funkční substituce“, uzavřel, že „pokud žalovaný přeložil původní dílo, přičemž pro zachování věrohodnosti a co největšího přiblížení se záměru původního díla při použití metody funkční substituce použil slovní hříčku, která jediná se v českém jazyce nabízí k tomuto účelu, pak, byť takto shodně překlad pojal dříve J. Z. N., nelze v jednání žalovaného spatřovat zásah do autorských práv J. Z. N.“.

16. Podle odvolacího soudu žalovaný ani neoprávněně nezasáhl do práv J. Z. N. ve smyslu § 45 autorského zákona tím, že pro své dílo použil název již po právu použitý J. Z. N.. „Povaha díla coby překladu díla původního vylučuje možnost záměny děl, navíc pro odlišení obou překladů je podstatná osoba překladatele, přičemž průměrným spotřebitelem, jehož optikou je zde nutno zaměnitelnost děl posuzovat, je úzký okruh odborníků. Naopak, jak v řízení vyšlo najevo, překladatelská veřejnost užití zažitého (úspěšného) názvu překladu pro překlad pozdější respektuje již pro snadnější odkazování na původní dílo a jako jistou formu překladatelské tradice titulu nahrazujícího originální titul...“

č. 5

II.

Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (podle obsahu při řešení otázky výkladu § 2 odst. 1 a 3 autorského zákona) a že dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena otázka „práva hmotného nebo procesního“ (podle obsahu otázka výkladu § 2 odst. 4 autorského zákona).

18. Podle dovolatele se odvolací soud měl odchýlit od závěrů rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. [30 Cdo 739/2007](#), a ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. [30 Cdo 360/2015](#), neboť „nesprávně právně posoudil pojem autorského díla a tvůrčí činnosti ve smyslu dostatečného tvůrčího prostoru s vícero možnostmi překladu. Ze skutkového hlediska dle názoru dovolatele odvolací soud v rozhodnutí ani nevycházel ze zjištěného skutkového stavu, neboť znalecký posudek J. R. ze dne 26. 5. 2016 jasně hovoří o vícero možnostech a metodách překladu. S odkazem na ustanovení § 2 odst. 1 (definiční znaky autorského díla), resp. odst. 3 (tzv. vnější ochrana autorského díla) a odst. 4 (ochrana překladu) autorského zákona lze po provedeném dokazování před soudem prvního stupně a též soudem odvolacím konstatovat, že žádný z důkazů sám o sobě nevyhloučil autorskoprávní charakter překladu J. Z. N. a naopak naplnění definičních znaků autorského díla (autorskoprávní individuality) z těchto důkazů vyplývá“.

19. Dovolatel dále namítá, že pokud odvolací soud pochyboval o dostatečně zjištěném skutkovém stavu, měl „věc vrátit prvoinstančnímu soudu k dalšímu řízení a dokazování anebo si vyžádat revizní znalecký posudek, což neučinil. Dovolatel se domnívá, že rozhodnutí vybočuje též z dosavadního průběhu řízení, a to takovým způsobem, že odporuje zásadě předvídatelnosti soudních rozhodnutí“.

20. Dovolatel má rovněž za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je v kolizi s judikaturou Soudního dvora Evropské Unie (dále též jen „Soudní dvůr“), a to s rozsudky Soudního dvora ze dne 16. 7. 2009, ve věci [C-5/08](#), Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening,

ze dne 22. 12. 2010, ve věci [C-393/09](#), Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvu kultury, a ze dne 1. 12. 2011, ve věci [C-145/10](#), Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH a dalším, neboť v uvedené judikatuře „lze spatřovat jasnou tendenci vykládat požadavky stran originality ve směrnících ohledně databází, počítačových programů a fotografií jako obecné kritérium taktéž pro ostatní druhy děl, přesněji řečeno jako minimální standard, kdy základní test originality je založen na konceptu mnohosti možností, kdy má autor možnost výběru“.

21. Dovolatel se konečně domnívá, že odvolací soud v rozporu s § 2 odst. 4 autorského zákona odjímá ochranu překladu díla. Odvolací soud navíc dospěl ke svému právnímu posouzení, aniž použil „jakékoliv právní argumentace, podpory znaleckého posudku“ či „podkladu judikатурních rozhodnutí“.

č. 5

22. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

23. Žalovaný ve vyjádření k dovolání navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání jako nepřipustné odmítl, popřípadě jako nedůvodné zamítl.

III.

Připustnost dovolání

24. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelem otevřených otázek hmotného práva (výkladu § 2 odst. 1, 3 a 4 autorského zákona), v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu v popsanych souvislostech dosud neřešených.

IV.

Důvodnost dovolání

25. Podle § 2 autorského zákona předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen „dílo“). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické (odstavec 1). Právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky podle odstavce 1 nebo podle odstavce 2, jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené (odstavec 3). Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla (odstavec 4). Dílem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě (odstavec 6).

26. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že:

1) Tvůrčí činnost, všechny její druhy, jako pojem autorskoprávní, lze charakterizovat jako činnost spočívající ve „vytvoření“ něčeho nehmotného s tím, že dosažení tohoto cíleného i necíleného výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvar (duševní plod tvůrčí povahy literární, jiné umělecké nebo vědecké) nebyl vůbec dosažen.

2) „Zvláštními osobními vlastnostmi“ autora díla je zejména schopnost tvořit, což je schopnost jeho ducha, a to in concreto tvořit literárně, jinak umělecky nebo vědecky. S touto schopností bývá spojeno i nadání (talent), fantazie aj. prvky patřící mezi osobní vlastnosti, které si lidský duch přináší do běžného života a které rovněž nabývá například životní praxí, vzděláním, životní zkušeností apod. K výkonu tvůrčí činnosti je zapotřebí i bohatost fantazie, inspirace a často i intuice, tvůrčí prostředí, tvůrčí klid nebo naopak tvůrčí vzruch apod., někdy i potřeba tvůrčí svobody aj. prvky, jevy nebo vlivy.

3) Právě z povahy „zvláštních osobních vlastností“ vyplývá, že duševní plod tvorby, k níž byly tyto zvláštní osobní vlastnosti člověka využity, je povahově (a pojmově) neoddelitelným tvůrčím projevem individualizovaného lidského ducha, formujícího samu osobnost. Proto je i samo „vytvoření“, resp. tvorba, díla tvůrčí činností nezaměnitelného osobitého rázu. Z toho pak nauka, alespoň ve větší části kontinentální Evropy, odvozuje teoretickou koncepci autorskoprávní individuality díla relativněji chápanou ve smyslu statistické pravděpodobnosti jedinečnosti díla. Nikoli tedy ve smyslu jedinečnosti díla naprosto absolutní ve smyslu filozofickém. Autorskoprávní doktrinální chápání jedinečnosti díla ve smyslu statistické pravděpodobnosti je jistým juristickým ústupkem z přirozených ontologických pozic, který si vyžádaly změny technických poměrů a v jejich důsledku vznik celé řady děl, tradičně označovaných jako „díla malé mince“ (Werke der Kleinem Münze, oeuvres de petit valeur), která postrádají individualizační rysy, popř. je mající jen v zanedbatelné míře, jež není dostatečná k rozlišení jednotlivých děl.

4) Takto (a podobně) chápaná jedinečnost díla bývá v nauce označována jako jeho „autorskoprávní individualita“, tzn. jako jedinečnost díla v načrtnutém juristickém (autorskoprávním), tj. specifickém, významu tohoto výrazu. Nejde o individualitu v obecném smyslu, nýbrž o nejosobitější ztvárnění výtvaru na základě autorova svobodného výběru z tvůrčích možností. Jedinečnost díla přitom odpovídá i pojmu neopakovatelnost díla. Při tomto pojetí díla jako předmětu práva autorského tedy nejde o individualitu díla stoprocentní, ale jen o jedinečnost, která se blíží jedinečnosti absolutní.

5) Zmíněná tvůrčí činnost, neboli tvorba díla, přitom nespočívá ve vynalezení, kdy stejného výsledku (řešení) lze dosáhnout různými individuálními postupy, ani nespočívá v objevení toho, co již objektivně existovalo, ale nebylo známo. Proto nelze tvůrčí činnost ve smyslu zákona charakterizovat jako činnost technickou apod.

6) Předmětem ochrany autorského práva není vlastní látka, resp. myšlenka díla nebo jeho části, nýbrž tvůrčí a proto chráněná činnost autora spočívající v tom, jak jím byla

tato látka ve své vnější i vnitřní formě zpracována. Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. [30 Cdo 739/2007](#), ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4924/2007](#), ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. [30 Cdo 360/2015](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 733/2016](#).

č. 5

27. Předmětem autorského práva nemůže být to, co existuje bez ohledu na tvůrčí činnost autora (např. fakta), nebo to, co je předem do té míry objektivně determinováno, že pro autorskou tvůrčí činnost nezbyvá již dostatečný prostor, takže při splnění určitých podmínek by mohly nezávisle na sobě k témuž výsledku dospět různé osoby. Předmětem autorskoprávní ochrany není myšlenkový obsah sám o sobě (např. vyřešení určitého problému, jako tomu je u ochrany vynálezu nebo průmyslového vzoru), nýbrž výlučně jeho tvůrčí ztvárnění v autorskoprávním smyslu (viz KNAP, Karel. § 4. In: KNAP, Karel. Autorský zákon a předpisy souvisící. 4. podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 1993, s. 34).

28. Rovněž není možné přiznat samostatnou autorskoprávní ochranu volným prvkům, které spadají do „obecného fondu“ (též jako „domaine public“ či v systému angloamerického práva jako „public domain“). Mezi „obecný fond“ patří vše, co je obecně užíváno z hlediska obsahu, formy i vyjadřovacích prostředků, jakož i vše, co je již objektivně předurčeno (např. přírodními zákony). Není přitom významné, zda si autor plně uvědomuje, že čerpá z „obecného fondu“, anebo zde působí kolektivní nevědomí, různá informační pole apod. [viz TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 2 (Autorské dílo). In: TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2019, s. 64].

29. Autorskoprávní ochrana se nevztahuje jen na dílo jako celek, ale stejně tak i na jeho jednotlivé části (mimo jiné i na název a jména postav). Podmínkou jejich právní ochrany je, aby samy o sobě splňovaly pojmové znaky díla podle § 2 odst. 1, respektive odst. 2, autorského zákona. Vnější ochrany tudíž požívá jen taková část autorského díla, která i sama o sobě, bez vztahu k dílu, vykazuje pojmové znaky autorského díla [viz ŠALOMOUN, Michal. 5.1.2.2 (Vnější ochrana názvů). In: ŠALOMOUN, Michal. Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 150].

30. Tyto závěry, *mutatis mutandis*, platí i o autorskoprávní ochraně zpracovaných děl a překladů. V těchto případech vedle sebe paralelně existuje jak prvotní dílo, které bylo zpracováno, resp. přeloženo do jiného jazyka, tak zpracování, resp. překlad, jako nové dílo samostatné, byť vzniklé odvozeně (viz TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 2 [Autorské dílo]. In: TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2019, s. 52).

31. Zda jde o tvůrčí překlad, který je samostatným předmětem práva autorského, či o netvůrčí překlad, jemuž autorskoprávní ochrana nepřísluší, je třeba posuzovat samostatně podle povahy překladu, nikoliv podle povahy překládaného díla. Z toho vyplývají tyto důsledky:

- každý překlad díla či jeho části, které jsou předmětem autorského práva, nemusí být chráněn autorským právem, nesplňuje-li pojmové znaky autorského díla;
- autorské právo k překladu může vzniknout i tehdy, když překládané dílo není způsobilým předmětem autorského práva (v takovém případě bude překlad samostatným neodvozeným dílem), ať již proto, že není výsledkem tvůrčí činnosti,

nebo proto, že náleží mezi díla výslovným předpisem zákona z autorskoprávní ochrany vyňatá (viz KNAP, Karel. Problematika autorskoprávní ochrany při překladu děl literárních. In: Právní obzor, 1961, č. 10, s. 626, a KNAP, Karel. Druhy autorských děl. In: KNAP, Karel. Smluvní vztahy v autorském právu. Praha: Orbis, 1967, s. 41).

32. Překlady chráněných jazykových děl obecně mohou být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti překladatele. Je tomu tak z důvodu, že nová jazyková forma obecně vyžaduje zvláštní empatii a určitou jazykovou schopnost vyjadřovat se. Aby překlad podléhal ochraně autorského práva, nesmí být vytvořen pouze mechanickým přenosem jednotlivých výrazů. Naopak překladatel musí plně pochopit význam a také se pokusit reprodukovat nuance originálu [k tomu v zahraniční rozhodovací praxi obdobně například rozhodnutí německého Vyššího zemského soudu v Hamburku ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. [5 U 117/12](#), odst. 281 a 282, který je veřejnosti přístupný na webových stránkách německého Vyššího zemského soudu v Hamburku www.rechtsprechung-hamburg.de (dále též jen „rozhodnutí Vyššího zemského soudu v Hamburku“)].

č. 5

33. Skutečnost, že se překladateli podařilo plně pochopit význam celého díla a také reprodukovat nuance originálu ještě neznamená, že pojmové znaky autorského díla budou naplněny také v každé jednotlivé větě překladu. Ochrana autorských práv překladatele získaná pro celé dílo se tedy nutně nemusí projevit v každé jednotlivé pasáži textu při jeho individuálním zvážení. Rovněž je třeba vzít v úvahu, že příběh, myšlenková linie nebo konkrétní jazyková formulace původního díla nejsou okolnostmi, které poskytují překladu autorskou ochranu od samého počátku. Tato ochrana může vyplývat pouze z jazykového překladu daného originálu do cizího jazyka. I když existuje značná volnost pro vlastní tvůrčí práci překladatele s dílem jako celkem, při posuzování jednotlivých vět nebo částí vět již nemůže jít o uchopení celkového kontextu v původním jazyce, ale v konečném důsledku pouze o to, do jaké míry měl překladatel prostor pro svůj vlastní tvůrčí převod z jednoho jazyka do druhého pro konkrétní část textu a do jaké míry využil tento prostor způsobem relevantním z pohledu práva autorského [srov. obdobně rozhodnutí Vyššího zemského soudu v Hamburku, odst. 283].

34. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že jménu „Filip“, které v překladu J. Z. N. patří hlavní postavě, není možné přiznat samostatnou autorskoprávní ochranu již z toho důvodu, že se jedná o běžné jméno, které, užije-li se zcela nezávisle na překladu divadelní hry, nesplňuje legální pojmové znaky díla ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona (chybí zde tvůrčí činnost překladatele).

35. Obdobně není možné přiznat samostatnou autorskoprávní ochranu ani obratu „mít filipa“, neboť ze skutkových zjištění nižších soudů se podává, že toto slovní spojení v překladu neužil J. Z. N. jako první, ale používalo se již dříve jako český idiom. Jedná se tak o volný prvek, který patří do „obecného fondu“ (public domain).

36. Zbývá tedy posoudit, zda autorskoprávní ochraně podléhá název překladu „Jak je důležité mít Filipa“. Není přitom významné, zda je autorskoprávně chráněn rovněž původní název „The Importance of Being Earnest“, neboť to, zda překlad původního názvu splňuje legální pojmové znaky ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona, je třeba posuzovat zcela samostatně, nezávisle na autorskoprávní ochraně názvu v původní verzi.

č. 5

37. Ze skutkových zjištění nižších soudů vyplývá, že přínos J. Z. N. spočívá v tom, že jako první použil metodu funkční substituce, pomocí níž dospěl k výsledku (řešení), ke kterému před ním nikdo jiný nedospěl. Takový výsledek se však při použití zmíněné metody nabízel jako jediný možný, měla-li být slovní hříčka původního díla zachována. Jelikož předmětem ochrany autorského práva není použitá metoda, respektive nápad, nýbrž tvůrčí, a proto chráněná činnost autora spočívající v tom, jak jím byl takový nápad (myšlenka, metoda) ve své vnější i vnitřní formě zpracován, lze uzavřít, že název překladu divadelní hry nepoživá autorskoprávní ochranu, neboť J. Z. N. neměl při realizaci metody funkční substituce dostatečný prostor pro tvůrčí svobodu ve smyslu autorskoprávním. U názvu překladu J. Z. N. tudíž nejsou splněny legální pojmové znaky ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona.

38. Dovolateli proto nelze dát za pravdu, že by J. Z. N. a žalovaný měli v překladu názvu divadelní hry možnost výběru. Prostor pro tvůrčí svobodu ve smyslu autorskoprávním totiž nelze poměřovat ve vztahu k samotné myšlence, metodě, nápadu aj. (svoboda zvolit si myšlenku či metodu bude splněna téměř vždy, nejedná-li se např. o situaci, kdy překladatel „přeloží“ název díla tak, jak mu to určí nakladatel), ale až k vyjádření (realizaci) takové myšlenky či metody, nápadu aj. Je pravdou, že J. Z. N. a žalovaného mohlo napadnout přeložit divadelní hru jakkoliv a potud prostor pro tvůrčí svobodu měli, jakmile se ale rozhodli divadelní hru přeložit za pomoci metody funkční substituce, prostor pro tvůrčí svobodu (ve smyslu autorskoprávním) jim nezbyl žádný.

39. Ostatně tento závěr je v souladu i s judikaturou Soudního dvora, podle níž vlastní duševní výtvar autor odráží jeho osobnost, pokud mohl autor při realizaci díla vyjádřit své tvůrčí schopnosti prostřednictvím rozhodnutí učiněných na základě své tvůrčí svobody (viz rozsudky Soudního dvora ze dne 1. 12. 2011, ve věci [C-145/10](#), Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH a dalším, body 88 a 89, ze dne 1. 3. 2012, ve věci [C-604/10](#), Football Dataco Ltd a další proti Yahoo! UK Ltd a dalším, bod 38, či ze dne 12. 9. 2019, ve věci [C-683/17](#), Cofemel – Sociedade de Vestuário SA proti G-Star Raw CV, body 30 a 31, a v nich citovanou judikaturu).

40. Je třeba zdůraznit, že z právního hlediska není podstatné, nakolik je překlad názvu divadelní hry J. Z. N. provedený a objevený. Stejně jako vědec může vymyslet vzorec, který stovky let před ním nikdo jiný nevymyslel, může rovněž překladatele napadnout, jakým způsobem přeložit určitý výraz, na který před ním nikdo jiný nepřišel. To ovšem neznamená, že by v obou případech stejného výsledku (řešení) nemohl dosáhnout někdo jiný, použil-li by stejný postup.

41. Z hlediska práva nemá žádný význam ani vyhodnocení nejvhodnější metody překladu (zda je vhodnější metoda substituce, či opisu). Výběr metody je dán na každém překladateli a její hodnocení je mimoprávní (umělecké) podstaty. Posuzoval-li proto odvolací soud vhodnost metody, hodnotil něco, co mu nepříslušelo. Toto hodnocení nicméně bylo nadbytečné, a nemělo tak žádný vliv na samotné právní posouzení věci.

42. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a jelikož Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady (k tvrzené nepředvídatelnosti srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. [27 Cdo 3753/2018](#), a v něm citovanou judikaturu), k jejichž existenci přihlíží u přípustných dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.), dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 6

Koncept sdílené újmy, která je důvodem ke snížení peněžité náhrady za neoprávněný zásah do osobnostních práv, je založen na úvaze, že nemajetková újma spočívající v duševním strádání skupiny blízkých osob je snášena lépe díky jejich vzájemné psychické podpoře a peněžitá náhrada této újmy není mechanickým součtem náhrad za újmu členů takové skupiny, neboť slouží k opatření hmotných a nehmotných statků, jež zmírňují nemajetkovou újmu poškozených a mohou přinášet užitky a požitky, které tuto újmu zmírňují, více poškozeným současně.

Pokud se souběžně na zásazích do osobnostních práv obdobnou formou podílelo více subjektů, které tuto újmu odčiňují, je to důvod ke snížení peněžité náhrady, jelikož újmy způsobené těmito subjekty se navzájem překrývají a adekvátní míra požitků, jimiž lze tyto újmy zmírnit, nemůže být určována prostým součtem náhrad od všech odpovědných subjektů.

č. 6

První zveřejnění informací, které zasáhne do soukromí dotčených osob, zpravidla vyvolává nejzávažnější a nejintenzivnější újmu, ale pozdější opakování a doplňování těchto informací znemožňuje, aby byly zapomenuty, což nepochybně způsobenou újmu prohlubuje, a musí tudíž mít vliv i na určení přiměřené náhrady. V takovém případě nemá místo obecný úsudek o zeslabování újmy způsobené zásahy do osobnostních práv postupem času.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 04. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2422/2019, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.2422.2019.1

Ochrana osobnosti, Promlčení

§ 13 obč. zák., § 101 obč. zák., § 2951 o. z.

Nejvyšší soud k dovolání žalobců změnil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 9. 2018, sp. zn. 22 Co 91/2018, ve výroku II tak, že rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 23. 4. 2018, sp. zn. 15 C 30/2016, se ve výroku III ve vztahu k žalobkyni c) v rozsahu 300 000 Kč potvrzuje a v rozsahu dalších 200 000 Kč se mění tak, že se žaloba zamítá; jinak dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobci se žalobou podanou dne 28. 1. 2016 domáhali ochrany svých osobnostních práv a žádali, aby žalované byla uložena povinnost odstranit ze svých systémů a databází v žalobě specifikované články a fotografie, dále povinnost upustit od zveřejňování jakýchkoliv informací, komentářů či jiných sdělení a výroků o soukromém a rodinném životě žalobců, zejména pak o biologickém původu a způsobu početí žalobkyně c) a žalobce d), vzájemných příbuzenských a rodičovských vztazích mezi žalobci a vzájemných partnerských a intimních

vztazích mezi žalobcem a) a žalobkyní b). Na náhradu nemajetkové újmy po žalované požadovali zaplacení částky 2 000 000 Kč každému z nich.

2. Obvodní soud pro Prahu 7 rozsudkem ze dne 23. 4. 2018, č. j. 15 C 30/2016-268, zastavil řízení v části, jíž se žalobci domáhali odstranění ve výroku specifikovaných článků z elektronických systémů (výrok I), částečně vyhověl žalobě na upuštění od šíření označených informací o žalobcích a částečně žalobu o zdržovacím nároku zamítl (výrok II), uložil žalované povinnost zaplatit žalobci a) částku 2 000 000 Kč, žalobkyni b) částku 2 000 000 Kč, žalobkyni c) částku 500 000 Kč a žalobci d) částku 500 000 Kč (výrok III), zamítl žalobu v části, jíž se žalobkyně c) a žalobce d) domáhali každý zaplacení částky 1 500 000 Kč (výrok IV) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok V).

č. 6

3. Rozsudkem ze dne 17. 9. 2018, č. j. 22 Co 91/2018-370, Městský soud v Praze jako soud odvolací částečně změnil a částečně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II (výrok I), změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III jen tak, že se žaloba zamítá v rozsahu žalobního návrhu, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobci a) částku 1 250 000 Kč, žalobkyni b) částku 1 250 000 Kč, žalobkyni c) částku 350 000 Kč a žalobci d) částku 350 000 Kč, jinak [tj. ve vztahu k žalobci a) a žalobkyni b) vždy co do částky 750 000 Kč a ve vztahu k žalobkyni c) a žalobci d) vždy co do částky 150 000 Kč] ho potvrdil (výrok II), potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku IV (výrok III) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok IV). Odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně v tom, že žalovaná neoprávněně zasáhla do osobnostních práv žalobců, nikoli však již v otázce výše přiměřeného zadostiučinění. S ohledem na předvídatelnost soudního rozhodnutí poukázal na spory, které žalobci vedou se společnostmi E. M., a. s., RF H., s. r. o., B. M. P., v. o. s., a B. M., v. o. s., ve skutkově obdobných případech. Porovnal rozsah zásahů v těchto případech a částky zde přiznané. Poukázal na čtenost jednotlivých periodik, respektive návštěvnost internetových stránek a počet článků, jimiž docházelo k opakovaným neoprávněným zásahům do práv žalobců po dobu několika let. Následně se na rozdíl od soudu prvního stupně detailně zabýval obsahem jednotlivých článků. Zdůraznil, že při ochraně osobnosti je primárním významem zadostiučinění funkce satisfakční, i když úlohu preventivního významu zákonu odpovídajícího a spravedlivého zadostiučinění nelze vylučovat. Odkázal přitom na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4431/2007](#), publikovaný pod č. 98/2010 Sb. rozh. obč., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. [30 Cdo 1231/2011](#). Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že u nezletilých žalobců nemohl zásah i vzhledem k jejich nízkému věku dosáhnout takové intenzity jako u dospělých žalobců. Klíčový je z hlediska prevence a ochrany nezletilých zdržovací nárok. Zohlednil, že uveřejňování informací ze soukromí žalobců není odůvodněno žádným veřejným zájmem, žalobci si své soukromí střeží, neposkytli žalované žádné soukromé informace, žalovaná to však nerespektovala, považovala za svou povinnost „slídit“ v soukromí žalobců, doba zveřejňování článků a fotografií žalobců i jejich počet byly mimořádně rozsáhlé. Na druhé straně vzal v úvahu, že tón článků nebyl zlovolný či odsuzující, ale spíše zvědavý a fandící dobrému konci, že předžalobní výzva nebyla ignorována, žalovaná ustala se zveřejňováním článků ze soukromí žalobců a odstraňovala, byť ne zcela důsledně, uveřejněné články z webových stránek. Při stanovení výše náhrady soud přihlédl i k tomu, že vzniklá újma je pro žalobce újmou sdílenou, že tuto újmu z důvodu souběžných zásahů odčiňují i další osoby (vydavatelé jiných periodik) a že žalobci podali žalobu až 3,5 roku poté, co začaly být články publikovány, což svědčí o nižším vnímání újmy i oslabuje funkci zadostiučinění. Dovodil,

že přiměřenou částkou, jež by měla být poskytnuta žalobcům jako peněžité zadostiučinění, je u žalobců a) a b) částka 1 000 000 Kč, když ve vztahu k žalobci a) je zásah širší a ve vztahu k žalobkyni b) naopak hlubší. U žalobkyně c) shledal jako přiměřenou částku 200 000 Kč, protože útoky žalované se nezletilých žalobců nedotýkají v takové míře jako jejich rodičů. Pro žalobce d) jde o částku 150 000 Kč, když zhruba čtvrtina článků vyšla předtím, než mu vznikla právní osobnost. Uvedené částky však žalobcům a), b) a c) nepřiznal v plném rozsahu, neboť na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že ve vztahu ke čtvrtině článků je jejich právo na zadostiučinění v penězích promlčeno. Námitku promlčení posuzoval dle § 101 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), se závěrem, že se uplatní obecná tříletá promlčecí doba, takže právo je promlčeno ve vztahu ke článkům 1 – 16, které byly publikovány více než 3 roky před podáním žaloby (28. 1. 2016).

č. 6

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu jeho výroků II, III a IV napadli žalobci rozsáhle odůvodněným dovoláním, jehož přípustnost spatřují v tom, že se odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu a řešil otázku, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Jako dovolací důvod dovolatelé uvádějí nesprávné právní posouzení věci. Namítají, že se odvolací soud při posouzení otázky promlčení ve vztahu k žalobcům a), b) a c) odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Poukázali na rozsudky Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 9. 1974, [2 Cz 19/74](#), „Rc 38/75“, popřípadě ze dne 31. 5. 1983, sp. zn. [1 Cz 13/83](#), podle nichž je ve vztahu k určení začátku běhu promlčecí lhůty třeba stanovit, zda nárok na náhradu škody tvoří nedělitelný celek, nebo zda se jedná o samostatné nároky na náhradu škody, které se vztahují k více oddělitelným škodním událostem. V nyní posuzované věci žalobci požadovali za újmu způsobenou jim žalovanou jednorázovou částku zadostiučinění, která nepředstavuje součet náhrad za jednotlivé články. Poznamenávají, že kdyby žalobou požadovali zadostiučinění „pouze“ ve vztahu k článkům vydaným po uplynutí promlčecí doby, nemělo by to mít vliv na výši peněžitého zadostiučinění, jelikož z hlediska obecného hodnocení nepříznivého následku a navíc s přihlédnutím k preventivně-sankční funkci zadostiučinění je zcela irrelevantní, zda se jednalo o 46 nebo 62 článků. Stejnou argumentaci uplatňují ve vztahu k závěru odvolacího soudu o snížení výše zadostiučinění žalobci d). Dále činí spornou výši relutární satisfakce, kterou považují za nepřiměřeně nízkou. V první řadě se domnívají, že odvolací soud neaplikoval zákonem zakotvené zásady soukromého práva, zejména stanovené v § 6 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), když žalobcům přičetl k tíži, že se proti jednání žalované včas neohradili, a tak vlastně žalovaná těží ze svého protiprávního jednání. Uvedený závěr odvolacího soudu je tak nelogický a neakceptovatelný zejména ve vztahu k nezletilým žalobcům c) a d), kteří jsou v otázce aktivní ochrany svých osobnostních práv zcela závislí na svých zákonných zástupcích. Odmítají názor, že důvodem pro snížení náhrady je sdílená újma a okolnost, že žalobcům újmu vzniklou souběžnými zásahy odčítají i další osoby. Každý z žalobců byl podle nich zasažen odlišně a utrpěl jednáním žalované specifickou újmu. Závěr o sdílené újmě považují za rozporný s rozhodnutími Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 1476/2012](#) a [30 Cdo 3694/2011](#). Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že nezletilí žalobci c) a d) byli publikovanými články zasaženi podružně a zprostředkovaně, naopak poukazují na to, že právě oni jsou útoky žalované

s ohledem na svůj věk ohrožení nejvíce. Odkazují na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3466/201 (správně [30 Cdo 3466/2015](#)) a [30 Cdo 3386/2010](#), v nichž byl vysloven závěr, že ač osoba plně nevnímá obsah zásahu do jejích práv, neznamená to, že nemá právo na náhradu nemajetkové újmy. Dovození, že přiznané náhrady neplní preventivně-sankční (tj. odstrašující a odrazující) funkci. Napadené rozhodnutí také podle názoru žalobců nerespektuje kritéria a relevantní faktory pro přiznání přiměřené výše zadostiučinění, je ohledně některých závěrů nepřezkoumatelné a konečně je v rozporu se zásadou předvídatelnosti. Žalobci jsou přesvědčeni, že odvolací soud především ve vztahu k nezletilým žalobcům c) a d) náležitě a komplexně nezhodnotil všechny rozhodné okolnosti pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích a ignoroval prokázaný skutkový stav. Odvolací soud nesprávně rozhodl i o náhradě nákladů řízení, když i přes to, že žalobci v řízení jednoznačně prokázali základ nároku, nepřiznal jim plnou náhradu nákladů řízení.

č. 6

5. Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že se ztotožňuje se závěry odvolacího soudu, dovolání považuje za nepřijatelné, a proto navrhuje, aby je Nejvyšší soud odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

7. Dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými, řádně zastoupenými advokátem podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

8. Dovolání proti rozhodnutí o nákladech řízení není vzhledem k ustanovení § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. přípustné, proto je Nejvyšší soud podle § 243c odst. 1 o. s. ř. v této části odmítl.

9. Dovolání je přípustné pro řešení otázky promlčení náhrady nemajetkové újmy způsobené zásahem do osobnostních práv formou série článků, jestliže promlčecí lhůta od uveřejnění některých z nich uplynula před podáním žaloby, a zčásti i otázky kritérií pro stanovení výše náhrady za takový zásah s přihlédnutím ke specifickým ochrany nezletilých dětí, neboť tyto otázky byly odvolacím soudem zčásti vyřešeny v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu a zčásti (v některých dílčích aspektech) dosud nebyly dovolacím soudem řešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

11. Podle § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále též jen „o. z.“) právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů.

12. Podle § 3036 o. z. se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

13. Jak již bylo uvedeno, odvolací soud z částek, které považoval za přiměřené finanční zadostiučinění, žalobcům a), b) a c) přiznal vždy jen tři čtvrtiny, neboť na rozdíl od soudu prvního stupně shledal důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovanou ve vztahu k 16 článkům, které byly zveřejněny v období mezi 11. 7. 2012 a 28. 12. 2012. Toto právní posouzení dovolatelé zpochybňují.

14. Právem na náhradu škody podle § 3079 odst. 1 o. z. je třeba za použití § 2894 o. z. rozumět právo na náhradu újmy ve smyslu pojmosloví občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, pro kterou dosavadní právní předpisy používaly termín „škoda“, tj. jak škody ve smyslu § 2894 odst. 1 o. z., tj. újmy na jmění, tak i nemajetkové újmy ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2308/2018](#)).

15. Jestliže ke škodní události došlo před 1. 1. 2014, posoudí se promlčení práva na náhradu újmy na zdraví, která vznikla po tomto datu, podle dosavadních předpisů, tj. podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 3377/2018](#), uveřejněný pod č. 97/2019 Sb. rozh. obč.). Tentýž závěr se obdobně uplatní u promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do všech osobnostních práv.

16. Vzhledem k tomu, že k uveřejnění článků představujících protiprávní zásahy do osobnostních práv žalobců, které způsobily nemajetkovou újmu, jejíhož odčinění se žalobci domáhají, došlo před 1. 1. 2014 i po tomto datu, je nutno protiprávnost jednání i jeho právní následky posuzovat podle právní úpravy účinné v době tohoto jednání (srov. Melzer in Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 1659, marg. č. 225-26), tedy v daném případě podle obou právních úprav, což má však vzhledem k jejich obsahové podobnosti (s výjimkou promlčení) minimální praktický význam.

17. Volba právního předpisu použitelného na posouzení počátku běhu promlčecí doby a její délky však závisí na řešení jedné z dovolateli předestřených otázek, a to zda mají být jednotlivé články posuzovány jako samostatné zásahy, anebo zda tvoří pokračující zásah, jehož promlčení je třeba posuzovat vcelku podle právní úpravy účinné v době jeho skončení, a odkdy tudíž počíná běžet promlčecí lhůta pro uplatnění těchto nároků.

18. Východiskem pro posouzení promlčení uplatněných nároků je právní závěr vyslovený již v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 9. 1974, sp. zn. [2 Cz 19/74](#), publikovaném pod č. 38/1975 Sb. rozh. obč., podle něž z hlediska promlčení nelze považovat nároky na náhradu škod vznikajících a narůstajících pokračujícím porušováním téže právní povinnosti za jediný nedělitelný nárok na náhradu škody, který by vznikl teprve po skončeném porušování právní povinnosti nebo po dovršení celkové škody, nýbrž za samostatné nároky. Ač byl tento závěr, akceptovaný i pozdější judikaturou dovolacího soudu (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2947/99](#), ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. [28 Cdo 2167/2010](#), ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2007/2014](#), a ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. [30 Cdo 833/2015](#)),

vysloven ve vztahu k nárokům na náhradu škody, uplatní se obdobně ve vztahu k nárokům na náhradu nemajetkové újmy způsobené zásahem do osobnostních práv.

19. Právní otázka promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy vzniklé publikací série článků v informačních médiích byla v mezidobí řešena na obdobném skutkovém základu (ve věci týchž žalobců proti jiným mediálním subjektům) rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#), v němž byly vysloveny následující závěry.

20. Každý tiskový článek dotýkající se osobnostních práv osob, o nichž informuje nepřiměřeným a nedovoleným způsobem, zpravidla představuje samostatný zásah, který je odškodnitelný samostatnou částkou; promlčecí lhůta k uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy počíná běžet nejdříve od okamžiku, kdy zásah vyvolá újmu. Sděluje-li ovšem určitá skupina článků tutéž či obdobnou informaci, resp. vyjadřuje se v různých obměnách ke společnému tématu, spoluvytváří ve výsledku jednotnou újmu, a povyšuje tak svou negativní kvalitu na úroveň celistvého působení, aniž by bylo dost dobře možné určit, jakou část celkové újmy ten který článek způsobil; počátek běhu promlčecích lhůt se tehdy odvíjí až od ukončení takto uceleného působení.

č. 6

21. Na druhé straně z důvodu zachování principu právní jistoty v případech, kdy škůdce informuje o určité osobě (typicky veřejně známé) pravidelně, není možné přijmout závěr o ničím neomezené jednotnosti zásahu tvořeného zásahy dílčími, který by mohl vést k tomu, že by promlčecí lhůta de facto nikdy běžet nepočala, neboť by se její počátek běhu s každým dalším článkem odsouval. Je tedy nutné najít kritérium, oddělující jednotlivé články či jejich skupiny, tak aby bylo možno definovat, co tvoří jeden zásah (jedno jednání) se samostatným během promlčecí lhůty. Základním východiskem je téma článků, které může být jednotícím prvkem jak z hlediska obsahu nepřiměřeného zásahu, tak z hlediska povahy újmy, resp. důvodů, pro které dotčená osoba negativně vnímá zveřejňování citlivých údajů o své osobě. Články se stejným tématem se spolupodílejí na vzniku téže újmy, přičemž újma počne vznikat prvním článkem na dané téma a další články újmu prohlubují a rozšiřují. Samozřejmě tuto hranici většinou nelze zcela ostře a paušálně stanovit, neboť je obvyklou mediální praxí, že ačkoliv článek pojednává o jednom konkrétním tématu, je v něm zároveň zmiňována předchozí činnost (historie) osoby, popř. je činěn odkaz na předchozí články o ní.

22. Nastal-li mezi články, které referují o obdobném tématu, delší časový interval, pro nějž je třeba na následující článek hledět již jako na znovuoobnovení negativního působení, nikoliv jen jako na navazující rozšíření předchozího zásahu, jde o samostatné zásahy s odpovídajícím právním dopadem na běh promlčecí lhůty. Právně významným mezníkem z tohoto pohledu je i podání žaloby, jímž sám poškozený uzavírá rozsah působení sérií jednotlivých útoků. Pokračuje-li přesto mediální subjekt ve své protiprávní činnosti, posunuje intenzitu svého působení do vyšší roviny a od tohoto okamžiku lze považovat jím působenou újmu za samostatný nárok, byť by taková činnost časově navazovala na předchozí zásahy. Jestliže by v tom pak pokračoval i poté, co mu bylo pravomocným rozhodnutím uloženo zdržet se neoprávněných zásahů či mu byla uložena povinnost poskytnout za ně přiměřené zadostiučinění, opět jeho působení získá samostatnou povahu podtrženou tím, že vědomě nerespektuje soudní rozhodnutí, což nese odpovídající právní (například i exekuční) důsledky. Takto stupňované porušování osobnostních práv se projeví i ve výši náhrady.

23. Tyto obecné závěry se promítají do konkrétních poměrů projednávané věci tak, že souhrn šedesáti dvou článků vydaných žalovanou v době od 11. 6. 2012 do 16. 10. 2015 o soukromých vztazích žalobce a) k ostatním žalobcům představuje neobvykle masivní mediální působení prolínající se navíc tematicky i časově s negativním působením obdobné činnosti dalších mediálních subjektů. Prvních šestnáct článků, které odvolací soud považoval za samostatné zásahy a nároky na náhradu z nich vyplývající za promlčené, bylo uveřejněno v úzké časové i tematické souvislosti s dalšími články (mezi článkem 16 z 28. 12. 2012 a článkem 17 z 1. 2. 2013 je časový odstup cca 1 měsíce a maximální časový odstup mezi následně uveřejněnými články zabývajícími se osobními vztahy mezi žalobci je 4,5 měsíce mezi články 19 a 20), a je tudíž třeba je považovat za jediný pokračující zásah, jehož skončení spadá do doby účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., podle nějž se tudíž promlčení posuzuje.

24. Právo na peněžitou náhradu nemajetkové újmy se podle § 612, § 620 odst. 1, § 629 odst. 1 a § 636 odst. 1 a 2 o. z. promlčuje v tříleté subjektivní lhůtě (běžící od okamžiku, kdy se poškozený o újmu dozvěděl či dozvědět měl a mohl), nebo v objektivní lhůtě (běžící od vzniku újmy), která je buď desetiletá, anebo v případě úmyslného způsobení újmy patnáctiletá. Promlčení nastává uplynutím kterékoli z obou lhůt.

č. 6

25. Promlčecí lhůta nemůže začít běžet dříve, než škoda (újma) vznikla. Subjektivní promlčecí lhůta nemůže začít běžet dříve než promlčecí lhůta objektivní a rovněž počátek běhu objektivní promlčecí lhůty nelze klást k okamžiku, kdy došlo k protiprávnímu úkonu, který vedl ke vzniku škody, nýbrž až k okamžiku vzniku škody samotné (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2507/2005](#), uveřejněný pod č. 38/2008 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2010, sp. zn. [25 Cdo 2876/2008](#)). Tento závěr, dovozený za účinnosti občanského zákoníku z r. 1964, se uplatní i za účinnosti občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014.

26. Vzhledem k výše dovozeným závěrům o celistvosti zásahu do osobnostních práv, nemajetková újma v celém rozsahu vznikla žalobcům až uveřejněním posledního článku. Byli-li poslední článek uveřejněn 16. 10. 2015 a byla-li žaloba podána 28. 1. 2016, je zřejmé, že nároky žalobců ani zčásti promlčeny nejsou. Závěry odvolacího soudu o částečném promlčení nároku žalobců a), b) a c) tedy nejsou správné, to samo o sobě však ještě neznamená, že v konečném výsledku není správná ani výše peněžité náhrady těmto žalobcům přiznaná.

27. K přiměřenosti peněžité náhrady, kterou dovolatelé považují za nepřiměřeně nízkou, nutno předeslat, že dovolací soud při přezkumu výše zadostiučinění v zásadě posuzuje právní otázky spojené s výkladem zákonných podmínek a kritérií. Stanovení formy nebo výše přiměřeného zadostiučinění je především úkolem soudu prvního stupně a přezkum úvah tohoto soudu úkolem soudu odvolacího. Přípustnost dovolání tak nemůže založit pouhý nesouhlas s formou nebo výší zadostiučinění, neboť ta se odvíjí od okolností každého konkrétního případu a nemůže sama o sobě představovat otázku hmotného práva ve smyslu § 237 o. s. ř. Výsledným zadostiučiněním se dovolací soud zabývá až tehdy, byla-li by zcela zjevně nepřiměřená. Jinými slovy, dovolací soud posuzuje v rámci dovolacího řízení, jakožto řízení o mimořádném opravném prostředku, jen správnost základních úvah odvolacího soudu, jež jsou podkladem pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. [30 Cdo 665/2016](#), a rozsudky

Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [30 Cdo 2202/2017](#), nebo ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. [30 Cdo 439/2018](#)).

28. Podle § 11 obč. zák. fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

29. Podle § 13 obč. zák. fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění (odst. 1). Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (odst. 2). Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo (odst. 3).

č. 6

30. Podle § 81 odst. 1 věty první o. z. chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Podle odst. 2 tohoto ustanovení ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

31. Podle § 82 odst. 1 o. z. člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

32. Podle § 86 o. z. nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy.

33. Podle § 2951 odst. 2 o. z. nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

34. Podle § 2957 věty první a druhé o. z. způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody.

35. Dovolatelé ve svém dovolání nesouhlasí s výší přiznané peněžité náhrady, a to ve vztahu ke každému z nich. S dovolateli lze souhlasit, že celková jednorázová částka zadostiučinění nepředstavuje součet jednotlivých nároků žalobců na zadostiučinění ve vztahu k jednotlivým článkům. Nelze však již souhlasit s jejich názorem, že je počet článků pro určení výše náhrady nerozhodný. Není totiž správná úvaha, že bez ohledu na počet článků zůstávají všechna hodnocená kritéria (závažnost, intenzita, míra zavinění původce zásahu, dlouhodobost a opakování jeho jednání i další okolnosti na straně původce zásahu i oběti) stejná. Je totiž

zřejmé, že nejzávažnější a nejintenzivnější újmu přináší články, které poprvé zasáhnou do soukromí dotčených osob, ale pozdější opakování těchto informací, jejich „obohacování“ o další detaily a dlouhodobé „recyklování“, znemožňuje, aby byly zapomenuty, nepochybně způsobenou újmu prohlubuje, a musí tudíž mít vliv i na určení přiměřené náhrady.

36. I v poměrech právní úpravy občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014 stále platí závěry dovozené judikaturou za účinnosti předchozí právní úpravy i ve vztahu k jiným ne tzv. mediálním kauzám, že peněžitá zadostiučinění plní především satisfakční funkci, avšak jeho úlohu preventivního významu zákonu odpovídajícího a spravedlivého zadostiučinění nelze v zásadě vylučovat (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4431/2007](#), uveřejněný pod č. 98/2010 Sb. rozh. obč., jakož i rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. [30 Cdo 3322/2008](#), a ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. [30 Cdo 83/2011](#)).

č. 6

37. Dovolateli zdůrazňovanou preventivně-sankční funkci náhrady nemajetkové újmy lze akceptovat v tom smyslu, že uložení peněžitá náhrady jako následek porušení příkazu či zákazu obsaženého v právní normě v sobě zahrnuje jak preventivní prvek, tj. má též odrazovat samotného porušitele normy i další subjekty od protiprávního jednání, tak i sankční prvek v tom, že porušitele právní normy stíhá negativní následek touto normou předpokládaný. V soukromoprávních vztazích je však primární funkcí náhrady újmy funkce kompenzační, popřípadě satisfakční, zatímco funkce preventivně-sankční je pouze odvozená a zprostředkovaná. Nelze ji tedy chápat v tom smyslu, že by účelem uložení peněžitá náhrady bylo exemplární potrestání původce zásahu, a tedy požadavek, aby náhrada byla natolik vysoká, aby se porušování právní normy původci zásahu „nevyplácelo“.

38. Proti sankční funkci peněžních náhrad za nemajetkové újmy ve smyslu punitivním (represivním, trestajícím) existuje celá řada přesvědčivých argumentů. Takové pojetí je především kontinentálnímu právu cizí, neboť trestání by mělo být doménou veřejného práva, zejména práva trestního. I podle názorů významných odborníků z oboru srovnávacího práva u represivní náhrady škody „dochází k archaickému prolínání myšlenek trestního a civilního práva“, a proto „by již neměla mít v evropském kontinentálním právním myšlení místo“ (srov. Karner, E. Určování nemajetkových újem při ublížení na zdraví z hlediska právní komparistiky, in XXV. Karlovarské právnické dny, Praha: Leges, 2017, s. 140). S ohledem na funkci náhrady újmy v kontinentálním systému práva odporuje přisuzování sankční funkce přiměřenému zadostiučinění našemu právnímu systému a zadostiučinění musí být pojímáno pouze v rovině kompenzační jako prostředek náhrady újmy, nikoliv prostředek k odstrašení potenciálních škůdců. Sankční funkce náhrady se nesrovnává s ústavní zásadou „*nulla poena sine lege certa*“ (není trestu bez konkrétního zákona), neboť žádný zákon výslovně nestanoví, že taková trestní složka náhrady má být uložena, natož v jaké výši. Důvodem nepřipustnosti sankčních náhrad újmy je i možný likvidační účinek na škůdce a vznik bezdůvodného obohacení na straně poškozeného. Zásadní argument proti sankční náhradě škody (újmy) má procesní povahu, neboť pokud se v našem právu rozhoduje o potrestání soukromé osoby, pak pro orgány veřejné moci platí povinnost vyhledávat okolnosti svědčící nejen pro vinu pachatele, nýbrž i v jeho prospěch. Těmto požadavkům však civilní proces, ovládaný zásadou projednací, (z dobrých důvodů) nevyhovuje. (Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 27/2020](#), ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1004/2020](#), a ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#).)

39. Ani požadavek účinného preventivně-sankčního působení náhrady tedy neodůvodňuje zastrahující, drakonické či dokonce likvidační částky náhrad. Objektivní závěr, jaká částka již bude pro vydatele natolik citelná, že se mu nevyplatí pokračovat v zásazích do osobnostních práv poškozeného, respektive že jej od takového počínání odradí, je nejspíše cílem jen velmi těžko dosažitelným bez značné míry spekulativnosti; takový závěr by navíc předpokládal detailní analýzu ekonomického stavu původce zásahu, což by překročilo rozsah únosného dokazování (viz též zásadu rychlosti a hospodárnosti řízení - § 6 o. s. ř.).

40. Byť je při stanovení výše peněžitě náhrady namísto kromě okolností na straně poškozeného vážit i zavinění a motivy, které původce zásahu ke zveřejnění závadné informace vedly, a do určité míry i jeho majetkové poměry, nemůže se tak stát způsobem, který by ve svém důsledku způsoboval neodůvodněné a nepřijatelné disproporce ve výši finanční satisfakce při srovnatelném zásahu, avšak různě situovaných a motivovaných původcích. Zejména v prostředí internetu mohou difamující informace být uveřejněny kýmkoli, kdo provozuje vlastní internetovou stránku, což nemusí být vždy velký mediální dům, který tak dosahuje vysokých zisků. Není žádný rozumný důvod pro to, aby se osobě poškozené „chudým“ škůdcem dostalo násobně nižší náhrady za obdobný zásah do téhož osobnostního práva než „šťastnějšímu“ poškozenému, jehož osobnost byla zasažena majetným původcem zásahu. Nelze ani prakticky zajistit, aby peněžitá náhrada byla na jedné straně přiměřená intenzitě újmy vzniklé poškozenému a současně citelně postihovala původce zásahu, neboť kritéria pro stanovení výše náhrady způsobilé jednak odčinit nemajetkovou újmu a jednak odradit původce zásahu od jeho opakování by byla zjevně rozdílná (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 27/2020](#)).

41. Ze všech uvedených důvodů dospívá recentní judikatura Nejvyššího soudu k závěru, že český právní řád nezná soukromoprávní institut sankční (trestající) náhrady škody (újmy). Sankční postih je vyhrazen výlučně státní moci a veřejnému právu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3157/2013](#), a judikaturu, na kterou odkazuje). Na místě je spíše vyvážený přístup soudu, pečlivě hodnotící okolnosti každého případu, v němž dochází ke střetu práva na ochranu soukromí se svobodou projevu a právem na informace (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2018, sp. zn. [I. ÚS 4022/17](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2887/2010](#)). Důležitější než odstrašující výše náhrady v jednotlivém případě je posilování obecného vědomí, že určité jednání je protiprávní a že pokud se proti němu poškozený bude bránit, dostane se mu ochrany.

42. Za nepřijatelný považuje dovolací soud takový výklad závěrů Ústavního soudu vyslovených v nálezu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. [I. ÚS 1586/09](#), (přesvědčivým odlišným stanoviskem soudkyně I. J. precedenčně oslabeného), podle něž by výjimka ze zásady zákazu bezdůvodného obohacení osoby dotčené neoprávněným zásahem a zákazu odstrašujícího či likvidačního účinku pro původce zásahu měla vést k takovému určování peněžních náhrad, které by drastickou (likvidační) výší „očistily“ mediální sféru od subjektů, jež účel své existence, činnost a marketingovou strategii zakládají na publikaci difamačních (bombastických, šokujících či pikantních), nactiutračných a lidskou důstojnost snižujících „informací“ o osobách veřejně činných či společensky významných („celebritách“), kdy účelem takového chování je toliko sledování svého majetkového prospěchu a zvýšení publicity svého média. Takové cíle si obecné soudy v rámci občanskoprávního řízení o ochranu osobnostních práv

jistě klást nemohou. Ostatně likvidace žalovaného by byla i v rozporu se zájmem žalobců na vymahatelnosti přisouzené náhrady. Odborná literatura navíc citovaný nálezní interpretuje tak, že jím byla odmítnuta punitivní náhrada (punitive a exemplary damages) a zvolena zvýšená náhrada (aggravated damages), která má v pojetí anglického práva funkci kompenzační, neboť se jí kompenzuje zvýšená újma (srov. Ondřejová, E. Ochrana osobnosti v common law a českém právu. Praha: Leges, 2016, s. 221, oddíl 19.2).

43. Při stanovení výše peněžité náhrady je nutno použít princip proporcionality též tím způsobem, že soud porovná částky této náhrady přisouzené v jiných případech, a to nejen v obdobných (které se s projednávanou věcí v podstatných znacích shodují), ale i v dalších, v nichž se jednalo o zásah do jiných osobnostních práv, např. z titulu odpovědnosti státu za nezákonné omezení osobní svobody, nepřiměřenou délku řízení, náhrady nemajetkové újmy na zdraví ve formě bolestného nebo ztížení společenského uplatnění, újmy na osobnostních právech v rámci ochrany osobnosti, újmy z titulu porušení zákazu diskriminace podle obecné úpravy i v pracovněprávních vztazích apod. (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. [30 Cdo 1747/2014](#), uveřejněný pod č. 67/2016 Sb. rozh. obč.). Případy, kdy se jednalo např. o zásahy v podobě zjevně nepravdivých článků v bulvárním tisku, jež svým dosahem (počet prodaných výtisků, internetové zveřejnění apod.) byly s to zasáhnout velmi citelným způsobem lidskou důstojnost poškozených, porovnávat s případy úmrtí blízké osoby je ovšem velmi obtížné. Ztráta blízké osoby, zejména dítěte, je pro většinu lidí tou největší ztrátou, s níž se mohou ve svém životě setkat, a je pro ně těžko pochopitelné, že v některých případech (z jejich hlediska méně závažných) dosahují částky peněžní satisfakce v mediálních věcech srovnatelné (či dokonce vyšší) úrovně s náhradami za nemajetkovou újmu způsobenou úmrtím blízkého (srov. nálezní Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. [I. ÚS 2844/14](#)). Stejně tak nelze akceptovat, aby náhrady za zásah do soukromí ze strany informačních médií byly výrazně vyšší, než náhrady za poškození zdraví (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [8 Tdo 190/2017](#), uveřejněné pod č. 39/2018 Sb. rozh. tr.), za újmu způsobenou trestnými činy proti lidské důstojnosti (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. [8 Tdo 46/2013](#), uveřejněný pod č. 14/2014 Sb. rozh. tr.), za nezákonné trestní odsouzení či za výkon vazby v trestním řízení, které neskončilo pravomocným odsouzením (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2357/2010](#), uveřejněný pod č. 52/2012 Sb. rozh. obč.).

44. I judikatura Evropského soudu pro lidská práva, která nejvyšší náhrady (kolem 100 000 eur) poskytuje za dosti výjimečné zásahy do práva na život podle čl. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod – dále jen „Úmluva“ (jde zejména o selhání státu při ochraně života), považuje nároky pozůstalých i nároky osob dotčených na cti, důstojnosti a vážnosti zásahem vybočujícím z práva na svobodu projevu (čl. 10 Úmluvy) za zhruba srovnatelné. Rozpětí náhrad přisuzovaných stěžovatelům za zásah do rodinných vztahů podle čl. 8 Úmluvy se pohybuje průměrně zhruba kolem 10-20 % uvedené částky a za zásah vybočující z práva na svobodu projevu v občanském soudním řízení 15-30 % (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#)). V některých případech jsou přiznávány částky i mimo uvedené rozpětí, avšak je třeba vzít v úvahu jednak rozmanitost a odlišnou závažnost případů posuzovaných dle čl. 8 Úmluvy (péče o nezletilé děti a jejich kontakt s rodiči, určení a popření otcovství, umělé oplodnění, sterilizace, domovní prohlídky, sledování, odposlechy, kontrola korespondence vězňů, postmortální ochrana, porušení presumpce nevinny aj.),

jednak ekonomický vývoj, v jehož důsledku se náhrady postupem času zvyšují (valorizují). Namátkou lze uvést případy srovnatelných zásahů do práva na respektování soukromého a rodinného života podle čl. 8 Úmluvy, kdy Evropský soud pro lidská práva přiznal náhradu nemajetkové újmy 7 500 eur (Bogomolova proti Rusku, č. [13812/09](#), rozsudek ze dne 20. 6. 2017), 7 000 eur (Dupate proti Lotyšsku, č. [18068/11](#), rozsudek ze dne 27. 3. 2014), 7 500 eur (Alkaya proti Turecku, č. [42811/06](#), rozsudek ze dne 9. 10. 2012), 8 000 eur (Reklos a Davourlis proti Řecku, č. [1234/05](#), rozsudek ze dne 15. 1. 2009).

č. 6

45. Hledisko srovnatelnosti s jinými případy peněžitě náhrady nemajetkové újmy a jejich zasazení do hierarchie chráněných osobnostních práv je třeba považovat za rozhodující při určení výše peněžitě náhrady i v dané věci. Všechna ostatní hlediska jsou pouze doplňková a mohou ovlivnit výši přiznané náhrady již jen v řádu jednotek, maximálně desítek procent, aniž by ovšem bylo nutné vliv jednotlivých hledisek na výši náhrady v soudním rozhodnutí přesně číselně kvantifikovat. Z uvedeného vyplývá hlavní důvod, proč náhrada nemůže dosahovat sedmimístných částek, jak požadují žalobci. To je také třeba vzít v úvahu při posouzení významu dalších dovolateli uplatněných námitek.

46. V obecné rovině lze souhlasit s názorem, že při určení výše náhrady je třeba zohlednit i případné otálení žalobců s uplatněním práva u soudu. Racionálně obhajitelná je úvaha, že otálení s uplatněním nároku nepřímě nasvědčuje tomu, že zásahy nejsou poškozenými vnímány silně úkorně, a je ustálenou soudní praxí, že odstup doby většinou intenzitu újmy snižuje (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#)). Tyto závěry by však bylo možno plně uplatnit v případě jednorázového zásahu do osobnostních práv, např. uveřejněním jediného článku. V daném případě však byla po delší dobu uveřejňována celá série článků, kterou, jak bylo výše dovozeno, je třeba považovat za jediný pokračující zásah. Za této situace nelze faktor plynutí času přeceňovat a prodlevu 3,5 roku od publikace prvního článku tak přičítat výrazně k tíži žalobců, jejichž údajná liknavost se nejeví jako významná vzhledem k intervalu mezi posledním článkem (16. 10. 2015) a podáním žaloby (28. 1. 2016). Také úsudek o zeslabování újmy postupem času nemá místo tehdy, jestliže se dílčí zásahy do práv znovu a znovu opakují v podobě stále nových článků. Úvaha, že včasná obrana mohla zabránit prohlubování újmy uveřejňováním dalších článků, je spíše spekulativní. Žalobci sotva mohli mít jistotu, že v případě obrany proti neoprávněným zásahům jich žalovaná zanechá; výpovědi pracovníků žalované o tom, že žalovaná považuje za svou povinnost pátrat (slídit) v soukromí žalobců, svědčí spíše o opaku. Nicméně uvedená úvaha odvolacího soudu se mohla jen nepříliš významně projevit při stanovení výše náhrady, a její zjevnou nepřiměřenost tudíž nebyla způsobila založit.

47. Závěry odvolacího soudu nejsou v rozporu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4431/2007](#), uveřejněným pod č. 98/2010 Sb. rozh. obč., v němž byl vysloven závěr, že tím, že se postižená fyzická osoba sama vystavila možnému diskriminačnímu jednání, se nesnižuje míra jejího práva na ochranu osobnosti, ani se tím nevylučuje neoprávněnost případného zásahu proti její osobní integritě. Odvolací soud žalobcům ochranu osobnosti poskytl, neoprávněnost zásahu proti jejich osobní integritě nevyloučil a z citovaného rozsudku nelze dovodit, že by dovolací soud vylučoval možnost zohlednit výše uvedené okolnosti při určení výše náhrady za způsobenou újmu. Ani zásada, že nikdo nesmí těžit ze svých protiprávních činů (§ 6 odst. 2 o. z.), již se žalobci opakovaně dovolávají, nemůže znemožnit soudu, aby na základě zákonných a judikaturou dovozených hledisek

(z nichž některá svědčí ve prospěch žalobců a některá ve prospěch žalované) stanovil přiměřenou výši náhrady.

48. Není zřejmé, z čeho dovolatelé usuzují, že se odvolací soud sice pozastavil nad neakceptovatelnými praktikami žalované (která postavila žalobce před volbu, že buď budou spolupracovat, nebo o nich otiskne, co bude chtít), že je však ve svém rozhodnutí nijak nezohlednil. Již z toho, že tuto okolnost výslovně v odůvodnění zmínil, je přece nepochybné, že ji při určení výše náhrady v neprospěch žalované zohlednil.

49. Ani okolnost, že nárok sami nezletilí žalobci pro nedostatek procesní způsobilosti uplatnit nemohli a uplatnili jej za ně jejich zákonní zástupci (což je nejen jejich právem, ale i povinností – viz § 36 zákona o rodině a § 892 odst. 1 o. z.), nelze přičítat k tíži žalované.

50. Odvolací soud zohlednil při stanovení výše náhrady i to, že vzniklá újma je pro žalobce újmou sdílenou a že žalobcům vzniklou újmu z důvodu souběžných zásahů odčítají i další osoby. Dovolatelé s uvedenými závěry nesouhlasí a s poukazem na judikaturu Nejvyššího soudu argumentují, že v daném případě o sdílenou újmu nejde a že odčinění dalšími subjekty relevantní není. Ačkoli odvolací soud uvedenou úvahu blíže nerozebral a neuvedl, jak se kvantitativně projevila ve výši přisouzené náhrady, námitky dovolatelů dovolací soud nepovažuje za opodstatněné.

51. Nemajetková újma z povahy věci není objektivně kvantifikovatelná a její odčinění uvedením do předchozího stavu je v podstatě nemožné. Proto peněžitá náhrada nemajetkové újmy nepředstavuje jako v případě majetkové újmy uvedení poškozeného do majetkového stavu, v jakém by byl, pokud by ke škodní události nedošlo, nýbrž jen poskytnutí zadostiučinění (satisfakce) ve formě peněžních prostředků, za něž si poškozený může opatřit výhody, užitky či požitky, které mu umožní zmírnit způsobenou nemotnou újmu (srov. Doležal/Melzer in Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 951, marg. č. 293; Knap, K., Švestka, J. a kol.: Ochrana osobnosti podle občanského práva, Praha: Linde, 2004, s. 183).

52. Z uvedeného vyplývá, že pokud se souběžně na zásazích do soukromí žalobců obdobnou formou a s využitím obdobných informací podílelo více subjektů, kteří tuto újmu odčítají, je to důvod ke snížení peněžitě náhrady, jelikož újmy způsobené těmito subjekty se navzájem překrývají a adekvátní míra požitků, jimiž lze tyto újmy zmírnit, nemůže být určována prostým součtem náhrad od všech odpovědných subjektů, neboť by tak dosahovala extrémních, společensky neakceptovatelných částek přesahujících naplnění výše uvedené kompenzačně-satisfakční funkce náhrady nemajetkové újmy. Obdobný přístup je zastáván i v anglosaském právu (srov. Ondřejová, E. Ochrana osobnosti v common law a českém právu. Praha: Leges, 2016, s. 93, oddíl 9.5.7).

53. Obdobná myšlenka je základem konceptu sdílené újmy, která je důvodem ke snížení peněžitě náhrady. Ten je založen na úvaze, že jednak nemajetková újma spočívající v duševním strádání skupiny blízkých osob je snášena lépe díky jejich vzájemné psychické podpoře a jednak peněžitá náhrada této újmy není mechanickým součtem náhrad za újmu členů takové skupiny, neboť slouží k opatření hmotných a nemotných statků, jež zmírňují nemajetkovou újmu poškozených a mohou přinášet užitky a požitky více poškozeným současně. To, že každého ze skupiny poškozených se zásah do osobnostních práv dotkl poněkud jinak,

č. 6

musí se s ním individuálně vyrovnávat a samostatně je určována i náhrada pro každého z nich, na uvedených závěrech nic nemění. Pokud o sdílené újmě hovoří pouze judikatura týkající se náhrad za nepřiměřenou délku soudního či jiného řízení, neznamená to, že je tento koncept nepoužitelný v jiných případech. Poukazují-li dovolatelé na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3694/2011](#), a ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [30 Cdo 1476/2012](#), není s nimi napadené rozhodnutí v rozporu, neboť jak sami dovolatelé uvádějí, těmito rozhodnutími bylo řečeno, že pouze z důvodu společenství žalobců není na místě úvaha o snížení peněžitého zadostiučinění (takovou úvahu v nyní projednávané věci odvolací soud nevyslovil a dovolací soud výše vysvětlil, proč je zde úvaha o sdílené újmě přijatelná), respektive v druhém z citovaných rozhodnutí dovolací soud požadoval na soudech nižších stupňů, aby odůvodnily, zda účast více osob na jedné straně sporu vede k závěru o nižší újmě jednotlivých poškozených, či naopak k újmě standardní nebo vyšší. V rozsudku sp. zn. [30 Cdo 3694/2011](#) Nejvyšší soud poukázal na řadu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, v nichž byl koncept sdílené újmy použit i v řízeních, která se netýkala nepřiměřené délky soudního či jiného řízení. Již ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, [Cpin 206/2010](#), uveřejněném pod č. 58/2011 Sb. rozh. obč., byla v této souvislosti označena za významnou okolnost, zda společníci vedli spor ve shodě jako manželé či v jiném zájmovém souladu (bod V stanoviska). Tento znak je v projednávané věci nepochybně naplněn.

54. Nelze přisvědčit dovolatelům, že odvolací soud nesprávným způsobem zohlednil věk nezletilých žalobců c) a d) a že újmu jim způsobenou publikací článků v době jejich útlého dětství či zčásti dokonce před narozením žalobce d) bagatelizoval. Dovolací soud se ztotožňuje s názorem odvolacího soudu i soudu prvního stupně, že vzhledem k nízkému věku [k datu publikace posledního článku 16. 10. 2015 bylo žalobkyni c) 3,5 roku a žalobci d) 1,5 roku] nezletilí žalobci nebyli schopni vnímat působení inkriminovaných textů, takže dopad na ně mohl být pouze zprostředkovaný a zásah do jejich osobnostních práv nemohl dosáhnout takové intenzity jako u dospělých žalobců a) a b), kteří byli v centru pozornosti dotčených článků, a proto je přiměřená nezletilým žalobcům přiznaná nižší náhrada. Důležitější než peněžitá náhrada je v tomto případě zdržovací nárok, eliminující do budoucna negativní působení protiprávních zásahů. Úvahy o vysokém až nevyhnutelném riziku poškození zdravého psychického vývoje a přirozeného sociálního začlenění nezletilých žalobců v důsledku útoků žalované jsou přehnané a do značné míry spekulativní. Informace obsažené v článcích ani nebyly takového charakteru, že by v soudobé společnosti byly způsobily závažným způsobem ohrozit zdravý vývoj nezletilých. S plynutím času se navíc potenciální riziko negativního vlivu protiprávních zásahů na zdravý vývoj dětí snižuje a tento časový odstup je přirozeně tím větší, čím je dítě v době zásahu mladší (srov. citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#)). V daném případě byla tedy důvodně nezletilým žalobcům přiznána částka nižší než žalobcům dospělým.

55. Není zřejmé, v jakém směru by rozhodnutí odvolacího soudu mělo být v rozporu s dovolateli odkazovanými rozhodnutími Nejvyššího soudu (rozsudky ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [30 Cdo 252/2014](#), ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3386/2010](#), nebo ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. [30 Cdo 3466/2015](#)) a z nich dovolateli citovanými obecnými závěry o potřebě zvláštní, komplexní ochrany nezletilých dětí a objektivním posuzování duševní újmy. Pokud byl v rozhodnutí sp. zn. [30 Cdo 3466/2015](#) vysloven závěr, že v řízení se obvykle pouze zjišťuje, zda jsou dány objektivní důvody pro to, aby se konkrétní osoba mohla cítit poškozenou

– tedy je nutné posoudit, zda vzhledem ke konkrétním okolnostem případu by se i jiná osoba v obdobném postavení mohla cítit dotčena ve složkách tvořících nemajetkovou sféru jednotlivce, stalo se tak v souvislosti s tezí, že vznik nemajetkové újmy zpravidla nelze dokazovat, neboť jde o stav mysli poškozeného.

56. Základní úvahy odvolacího soudu o stanovení výše peněžního zadostiučinění jsou založeny na zjištěném skutkovém stavu, který nepodléhá přezkumu dovolacího soudu. Odvolací soud přihlédl k okolnostem konkrétního případu a své závěry podrobně a srozumitelně odůvodnil. Dovolací soud pokládá v této souvislosti za podstatné, že přisouzená náhrada odpovídá primárně satisfakční funkci a je v odpovídající relaci k náhradám nemajetkových újem v jiných případech, včetně náhrad za usmrcení osoby blízké, jež dle ustálené judikatury (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 894/2018](#), uveřejněný pod číslem 85/2019 Sb. rozh. obč.) činí u nejbližších osob (manžel dítě, rodič) v základní, dále modifikovatelné výši dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného (což představuje např. pro rok 2013 částku 502 560 Kč).

č. 6

57. Při stanovení výše náhrady odvolací soud správně přihlížel též k tomu, jaké částky jsou přiznávány poškozeným v obdobných sporech o náhradu nemajetkové újmy způsobené zásahem do osobnostních práv ze strany informačních médií. V tomto směru je však nutno upozornit, že, jak odvolací soud konstatoval, spory týchž žalobců proti dalším mediálním subjektům nejsou dosud skončeny, s výjimkou řízení proti vydavatelství E. M., a. s., v němž za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci publikací 32 článků s obdobnou tematikou Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#), přiznal žalobci a) 500 000 Kč, žalobkyni b) 500 000 Kč, žalobkyni c) 200 000 Kč a žalobci d) 100 000 Kč. Tento případ se tak zároveň nabízí jako vhodné referenční hledisko pro určení výše odškodnění v projednávané věci, když v řadě aspektů je s ní shodný a právě jen počet článků zasahujících do soukromí týchž žalobců uveřejňováním prakticky týchž informací je nižší (zhruba poloviční).

58. Již z uvedených důvodů (navzdory odlišnému posouzení otázky promlčení) nemohou být částky 750 000 Kč pro žalobce a) a b), a 150 000 Kč pro žalobce d) nepřiměřeně nízké. Posouzení přiměřenosti uvedených částek vyplývá i z judikatury v typově srovnatelných případech (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. [25 Cdo 3423/2018](#), ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. [30 Cdo 1092/2011](#), nebo ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. [30 Cdo 909/2013](#)).

59. Vzhledem k výše uvedenému závěru, že počet závadných článků je sice jedním z kritérií pro stanovení výše náhrady, že však nejde o mechanický násobek náhrady za jeden článek a počtu článků, neboť rozhodující je samotný prvotní dílčí zásah do soukromí, který je dalšími články pouze zesilován, a s přihlédnutím ke všem shora zmíněným relevantním kritériím (včetně mimořádného počtu dílčích útoků představovaných jednotlivými články a značné doby jejich pokračování) lze za přiměřenou náhradu pro každého z obou dospělých žalobců a) a b) považovat odvolacím soudem určenou částku 750 000 Kč.

60. Jak bylo výše uvedeno, náhrada pro nezletilé děti musí být výrazně nižší než náhrada pro dospělé, neboť v době zásahů si nezletilí nepříznivé účinky zásahů vzhledem k nízkému věku nemohli uvědomovat a do budoucna je možnost narušení psychického vývoje spekulativní a vzhledem k plynutí času a charakteru zásahů málo pravděpodobná. Zároveň je

však třeba i mezi oběma dětmi rozlišovat, neboť ze skutkových zjištění vyplynulo, že žalobce d), který se narodil až po publikaci 30. článku a právní osobnost nabyl ve smyslu § 25 o. z. počítím, tedy odhadem po publikaci 19. článku, se zhruba čtvrtina článků netýkala a až od 23. článku se objevovala sdělení, že žalobci a) a b) budou rodiči dalšího dítěte, tj. právě žalobce d). Lze akceptovat úvahu odvolacího soudu, že přibližně tři čtvrtiny článků se týká i jeho soukromí (početí), proto je na místě náhradu pro něj určit nižší částkou než pro žalobkyni c), jejíž nárok není zčásti promlčen, jak uvažoval odvolací soud, a není tedy důvod jej krátit. Pokud ve věci sp. zn. [25 Cdo 1752/2019](#) bylo přiznáno nezletilé žalobkyni c) 200 000 Kč a nezletilému žalobci d) 100 000 Kč a částky přiznané dospělým žalobcům a) a b) b jsou v projednávané věci s ohledem na téměř dvojnásobný počet článků o třetinu vyšší, je na místě stanovit nyní náhradu pro nezletilé žalobce proporčně stejně, tedy pro žalobkyni c) částkou 300 000 Kč a pro žalobce d) částkou 150 000 Kč.

č. 6

61. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné takové vady neshledal.

62. Vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, vytýkanou dovolateli rozhodnutí odvolacího soudu, je nepřezkoumatelnost. Měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly - podle obsahu odvolání - na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly - podle obsahu dovolání - na újmu uplatnění práv dovolatele (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněný pod číslem 100/2013 Sb. rozh. obč.). Rozhodnutí odvolacího soudu podrobně objasňuje závěry, na nichž je založeno, a nepřezkoumatelností ve výše vyloženém smyslu tedy netrpí. Ostatně z dovolání obsahujícího rozsáhlou polemiku s argumenty odvolacího soudu je zřejmé, že tvrzené nedostatky odůvodnění rozsudku odvolacího soudu dovolatelům neznemožnily uplatnění opravného prostředku, a nebyly tedy na újmu uplatnění jejich práv.

63. Protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že o věci je možné rozhodnout [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.], změnil dovolací soud napadené rozhodnutí tak, že rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku III ve vztahu k žalobkyni c) v rozsahu 300 000 Kč potvrzuje a v rozsahu dalších 200 000 Kč se mění tak, že se žaloba zamítá. V konečném výsledku tedy zaneoprávněný zásah do osobnostních práv náleží žalobci a) 750 000 Kč, žalobkyni b) 750 000 Kč, žalobkyni c) 300 000 Kč a žalobci d) 150 000 Kč. Ve zbývajícím rozsahu Nejvyšší soud podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání žalobců jako nedůvodné zamítl.

64. V dovolacím řízení byli žalobci a), b) a d) neúspěšní (byť některé dílčí námitky zejména k posouzení otázky promlčení byly shledány opodstatněnými), žalobkyně c) měla v dovolacím řízení úspěch jen nepatrný, a měli by tudíž zaplatit žalované náhradu nákladů této fáze řízení

(§ 243c odst. 3 věta první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř.). S ohledem na okolnosti vzniku sporu, opodstatněnost žaloby co do základu, závislost výše plnění na úvaze soudu, nezletilost žalobců c) a d) a neporovnatelnou ekonomickou sílu žalobců jako soukromých osob a žalované jako velké mediální společnosti, dovolací soud z důvodů mimořádného zřetele hodných náhradu nákladů dovolacího řízení žalované podle § 150 o. s. ř. nepřiznal.

č. 7

č. 7

Skončí-li konkursní řízení, v jehož průběhu nebyla přihlášená pohledávka konkursního věřitele ani zčásti uspokojena z majetku náležejícího do konkursní podstaty úpadce, zrušením konkursu podle § 44 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (ve znění účinném do 31. 12. 2007), je z hlediska významu předmětu řízení pro poškozeného (konkursního věřitele) při posuzování přiměřenosti délky řízení i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění v penězích podstatné, že poškozený (konkursní věřitel) neobdržel v konkursním řízení na uspokojení svého nároku ničeho. Při zrušení konkursu postupem podle § 44 odst. 2 uvedeného zákona nevzejde z konkursního řízení na jeho konci údaj o částce, jaké se konkursnímu věřiteli (poškozenému) v konkursu dostalo nebo má dostat na uspokojení jeho přihlášené pohledávky. Význam předmětu konkursního řízení pro poškozeného (konkursního věřitele) lze za této situace určit jen tak, že soud rozhodující o přiměřeném zadostiučinění podle stavu konkursní podstaty ke dni úmrtí úpadce [jež může zahrnovat již dosažený výtěžek zpeněžení majetku konkursní podstaty nebo (těž) dosud nezpeněžený majetek náležející do konkursní podstaty] a podle stavu v konkursním řízení uplatněných a dosud neuspokojených pohledávek určí, jaká částka by poškozenému (konkursnímu věřiteli) připadla na úhradu jeho přihlášené pohledávky, kdyby konkursní řízení skončilo (mohlo skončit) rozvrhem. Jde o údaj zpravidla zjistitelný již ze zprávy o dosavadních výsledcích konkursu, kterou správce konkursní podstaty sestavuje podle § 44 odst. 2 uvedeného zákona.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2021, sp. zn. 29 Cdo 1885/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.CDO.1885.2019.1

Konkurs - zrušení konkursu, Odpovědnost státu za nemajetkovou újmu [Odpovědnost státu za újmu]

§ 44 ZKV ve znění do 31. 12. 2007, § 13 zákona č. 82/1998 Sb., § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 13 Co 395/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 16. 7. 2018, č. j. 20 C 154/2016-211, Obvodní soud pro Prahu 2:

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobkyně (H. B.) domáhala vůči žalovanému (České republice – Ministerstvu spravedlnosti) konstatování, že průtahy v (konkursním) řízení vedeném u Krajského soudu v Praze (dále jen „konkursní soud“) pod sp. zn. K 9/97 došlo k zásahu do jejího práva na spravedlivý proces (bod I. výroku),

a zaplacení částky 380 000 Kč s příslušenstvím, tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 9. 12. 2016 do zaplacení (bod II. výroku).

[2] Uložil žalobkyni zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 1 500 Kč (bod III. výroku).

2. Obvodní soud – vycházejí z ustanovení § 1 odst. 1, § 2, § 13 odst. 1 a § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů – dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žaloba není důvodná, jelikož v předmětném konkursním řízení [vedeném na majetek úpadce M. B. (dále jen „M. B.“)] nedošlo od 21. 11. 2003, tedy ode dne, kdy se jej žalobkyně účastní jako konkursní věřitelka s pohledávkou vzešlou z rozsudku o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví žalobkyně a úpadce, k nesprávnému úřednímu postupu ani k vydání nezákonného rozhodnutí, jež by bylo v příčinné souvislosti se vznikem nemajetkové újmy, za kterou žalobkyně požaduje zadostiučinění. Při vyřizování věci postupoval konkursní soud v přiměřených lhůtách, bez průtahů mezi jednotlivými úkony a nepochybil ani při výkonu dohlédací činnosti nad činností správce konkursní podstaty úpadce.

č. 7

3. Dalším důvodem pro zamítnutí žaloby je podle obvodního soudu hledisko významu konkursního řízení pro žalobkyni. Obecně totiž platí, že nevjdou-li v řízení o přiznání přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku konkursního řízení najevo skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že konkursní věřitel mohl v průběhu konkursního řízení důvodně očekávat vyšší míru uspokojení přihlášené pohledávky, je pro něj z hlediska významu předmětu řízení určující (co do výše peněžitého nároku) částka, jaké se mu v konkursu dostalo na uspokojení jeho pohledávky. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. [29 Cdo 2012/2010](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 132/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 132/2012“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Vzhledem k tomu, že posuzované řízení nebylo dosud skončeno, když úpadce dne 29. 12. 2016 zemřel, nelze posoudit hledisko významu posuzovaného řízení pro žalobkyni (za předpokladu existence nesprávného úředního postupu), takže žaloba je předčasná.

4. K odvolání žalobkyně (jež směřovalo proti bodům II. a III. výroku rozsudku obvodního soudu) Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 12. 2018, č. j. 13 Co 395/2018-247:

[1] Potvrdil rozsudek obvodního soudu v bodech II. a III. výroku (první výrok).

[2] Uložil žalobkyni zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 300 Kč (druhý výrok).

5. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 13 odst. 1 a § 22 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., a z ustanovení § 7, § 26a odst. 3 a § 44 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí, s jehož skutkovými zjištěními se ztotožnil, k následujícím závěrům:

č. 7

6. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu plyne, že přiměřené zadostiučinění lze přiznat i tehdy, jestliže v řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 věty třetí a § 22 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb. (tj. k porušení práva účastníka na přiměřenou délku řízení), nebylo doposud pravomocně skončeno [srov. bod V. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. [Cpjn 206/2010](#); jde o stanovisko uveřejněné pod číslem 58/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 58/2011“)]. Účastník řízení považující se za poškozeného nepřiměřeně dlouhým řízením by sice měl zpravidla vyčkat jeho skončení a teprve poté požadovat náhradu vzniklé nemajetkové újmy, což je v souladu s požadavkem hospodárnosti a efektivity soudního řízení [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. [30 Cdo 1455/2009](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 10 - 11, ročníku 2011, pod číslem 146)], na obecné platnosti uvedeného pravidla to ale ničeho nemění.

7. Výjimku z tohoto pravidla představují podle judikatury Nejvyššího soudu případy „průtažných“ konkursních řízení z pohledu konkursních věřitelů, neboť v nich až do jejich skončení nelze určit jejich význam pro konkursní věřitele, a tím pádem ani stanovit přiměřenou výši zadostiučinění; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 1455/2009](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. [30 Cdo 2328/2015](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročníku 2018, pod číslem 126). Okamžik skončení konkursního řízení přitom spadá z pohledu konkursních věřitelů zásadně v jedno se splněním pravomocného rozvrhového usnesení vůči jejich osobám. K tomu srov. [R 132/2012](#) (pasáž k významu předmětu konkursního řízení pro poškozeného).

8. V dané věci nejsou dány důvody, pro něž by nemělo dojít k rozvrhu (být v rámci dědického řízení; srov. § 44 odst. 2 ZKV), a proč by se žalobkyně neměla účastnit rozvrhu. Z vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví žalobkyně a úpadce vzešla pohledávka žalobkyně vůči úpadci ve výši 5 791 189 Kč. Žalobkyně je (proto) konkursním věřitelem (§ 7 ZKV) a vzhledem ke stavu konkursní podstaty není vyloučeno (být jen částečné) uspokojení její pohledávky, která se v konkursu nepřihlašuje (§ 26a odst. 3 ZKV). Míra uspokojení této pohledávky je věcí skončení konkursu. „Neskončení“ konkursního řízení je proto důvodem k zamítnutí žaloby, jakkoli jen tzv. „pro tentokrát“. Závěr obvodního soudu o předčasnosti žaloby (být formulovaný toliko pro případ nesprávnosti závěru o přiměřenosti délky řízení) tak odvolací soud shledal správným.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, jakož i na vyřešené právní otázce, která má být dovolacím soudem posouzena jinak. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tomu duchu, že žalobě o přiznání zadostiučinění v penězích vyhoví, případně aby zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelka především argumentuje ve prospěch závěru, že konkursní řízení trvalo nepřiměřeně dlouho, poukazuje na to, že obvodní soud při hodnocení nepřiměřenosti délky konkursní řízení (kterýžto pojem soustavně označuje jako „průtahy v řízení“) pomíjí lhůtu k podání konečné zprávy stanovenou v § 14a odst. 2 ZKV.

11. Následně dovolatelka s přihlédnutím k závěrům formulovaným v R 58/2011 a v R 132/2012 ve vazbě na jednotlivé fáze konkursního řízení zdůrazňuje, že není konkursní věřitelkou, jež by uplatňovala svůj nárok přihláškou pohledávky do konkursu. S přihlédnutím k tomu, že potřeba vypořádat bezpodílové spoluvlastnictví byla vyvolána účinky prohlášení konkursu na majetek úpadce (§ 14 odst. 1 písm. k/, § 26, § 26a ZKV), míní, že na svých právech byla dotčena již prohlášením konkursu (28. 11. 1997).

12. Dále dovolatelka poukazuje (v reakci na závěr obou soudů o předčasnosti žaloby) na to, že po smrti úpadce (29. 12. 2016) měl být konkurs ukončen v souladu s ustanovením § 44 odst. 2 ZKV, což se dosud nestalo. Ve vztahu ke kritériím příkladmo vypočteným v ustanovení § 31a odst. 3 zákona 82/1998 Sb. pak pro poměry své věci dovozuje, že:

a/ (celková délka řízení): dosavadní délka konkursního řízení je zjevně nepřiměřená,

b/ (složitost řízení): konkursní řízení nebylo komplikované,

c/ (jednání poškozeného): nijak nepřispěla k průtahům v řízení,

d/ (postupu orgánů veřejné moci během řízení): konkursní soud po jmenování JUDr. T. P. správcem konkursní podstaty úpadce zcela rezignoval na dohlédací činnost.

13. Ke kritériu formulovanému v § 31a odst. 3 písm. e/ zákona č. 82/1998 Sb. (význam předmětu řízení pro poškozeného) dovolatelka uvádí, že konkursní řízení pro ni mělo zásadní význam jak subjektivně, tak objektivně. Objektivně je kterýkoli manžel úpadce zainteresován na vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů (aby bylo postaveno najisto, která část takového majetku náleží do konkursní podstaty). Přitom tato právní jistota se odvozuje od úkonů správce konkursní podstaty, když manžel dlužníka nesvědčí aktivní legitimace k zahájení takového řízení.

14. Dovolatelka má za neúnosné, že na vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů čekala 6 let (a sama nutila správce konkursní podstaty k podání žaloby). Rovněž má za neúnosné, že se od listopadu 2003 nedozvěděla, zda vůbec a v jaké výši bude uspokojena její pohledávka. Nemožnost zjistit důvodně očekávanou vyšší míru uspokojení přihlášené pohledávky není jediným hlediskem významu posuzovaného řízení pro dovolatelku. Vzhledem k věku a postavení důchodkyně má jakékoli uspokojení pohledávky (byť by šlo o uspokojení ve výši považované jinými osobami za zanedbatelnou) zásadní význam. S přihlédnutím k dosavadnímu průběhu konkursní řízení má dovolatelka za to, že v konkursním řízení již nikdo nebude (byť jen malou částí) uspokojen, a to i vzhledem k nutnosti postupovat po smrti dlužníka dle § 44 odst. 2 ZKV. Není proto důvod čekat na rozhodnutí „dědického soudu“.

15. Do „majetkové“ (správně konkursní) podstaty spadá (jako jediný majetek úpadce) pohledávka vůči T. P., kterou současný správce konkursní podstaty uplatnil v insolvenčním

řízení vedeném na majetek T. P. (ve výši 2 613 862 Kč jako zajištěnou a ve výši 1 186 138 Kč jako nezajištěnou), přičemž je otázkou, zda při likvidaci dědictví bude tato pohledávka zpeněžena. Mínění soudů, že při neskončeném konkursním řízení nelze určit míru jejího uspokojení, má dovolatelka za absurdní v kontextu s tím, že konkursní řízení trvalo tak dlouho, až úpadce zemřel, a v dohledné době nebude ukončena ani druhá fáze konkursního řízení, natož fáze třetí (rozvrhová). Závěr soudů znamená, že délkou neskončeného konkursního řízení odůvodnily, proč nemá nárok na zadostiučinění.

16. [R 132/2012](#) váže hodnocení kritéria významu řízení pouze na význam předmětu řízení pro věřitele (výší částky, jaké se mu v konkursu dostalo na uspokojení pohledávky). Dovolatelka však míní, že existuje i skupina věřitelů, pro které má probíhající konkurs i jiný (než pouze materiální) význam. K tomu poukazuje na to, že byla manželkou úpadce, který se za svého života nedočkal ukončení konkursu, což se neblaze projevilo na finančním i psychickém stavu dovolatelky i M. B. Od konkursního řízení dovolatelka očekávala, že výše jejího nároku bude včas a řádně určena a že její pohledávka bude uspokojena ze zpeněženého majetku alespoň částečně. Odtud dovozuje, že je namístě, aby Nejvyšší soud určil, že význam předmětu řízení pro poškozeného nespočívá pouze v hodnotě uplatněného peněžitého nároku, ale že nepřiměřená délka řízení může zasáhnout i do jiných hodnot významných pro poškozeného.

17. Závěrem dovolatelka namítá, že je nutné revidovat závěry rozsudků Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 1455/2009](#) a [30 Cdo 2328/2015](#) (závěry, podle nichž před skončením konkursu nelze určit jeho význam pro konkursního věřitele, ani stanovit přiměřenou výši zadostiučinění).

18. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné, s tím, že z něj není patrné, v čem dovolatelka spatřuje nesprávnost právních závěrů dovolacího soudu formulovaných ve výše označené judikatuře Nejvyššího soudu.

III.

Připustnost dovolání

19. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání. Dovolatelka výslovně podala dovolání proti prvnímu i druhému výroku napadeného rozhodnutí. V rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu III. výroku o nákladech řízení, a proti druhému výroku napadeného rozhodnutí o nákladech odvolacího řízení, Nejvyšší soud dovolání bez dalšího odmítl jako objektivně nepřipustné podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

21. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, je dovolání v dané věci přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení

otázky, zda žaloba je v daných souvislostech předčasná, jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

25. Konkursní řízení na majetek M. B. bylo zahájeno věřitelským návrhem dne 17. 12. 1996 (podaným u Krajského obchodního soudu v Praze, jenž následně postoupil věc konkursnímu soudu).

26. Usnesením ze dne 28. 11. 1997, sp. zn. K 9/97, konkursní soud prohlásil konkurs na majetek M. B.

27. Rozsudkem ze dne 13. 10. 2003, č. j. 36 C 9/2000-99, který nabyl právní moci dne 21. 11. 2003, vypořádal konkursní soud bezpodílové spoluvlastnictví M. B. a dovolatelky mimo jiné tak, že dovolatelka měla obdržet na vypořádání svého podílu částku 5.791.189 Kč.

28. Dovolatelka uplatnila u žalovaného nárok na přiměřené zadostiučinění, zahrnující požadavek na zaplacení částky 380 000 Kč, dne 8. 6. 2016.

29. M. B. zemřel 29. 12. 2016.

30. Konkursní řízení dosud neskončilo a nachází se ve fázi, kdy správce konkursní podstaty předložil konkursnímu soudu dne 18. 1. 2018 konečnou zprávu; pohledávka dovolatelky dosud nebyla uspokojena.

31. Pozůstalostní řízení ohledně zůstavitele M. B. dosud neskončilo.

32. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč.

33. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a zákona o konkursu a vyrovnání:

§ 13 (zákona č. 82/1998 Sb.)

(1) Stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

č. 7

(2) Právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

§ 31a (zákona č. 82/1998 Sb.)

Zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu

(1) Bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

(2) Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo.

(3) V případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k

a/ celkové délce řízení,

b/ složitosti řízení,

c/ jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení,

d/ postupu orgánů veřejné moci během řízení a

e/ významu předmětu řízení pro poškozeného.

§ 432 (insolvenčního zákona)

Přechodné ustanovení

(1) Pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona se použijí dosavadní právní předpisy.

(...)

§ 7 (ZKV)

Účastníci konkursu

Účastníky konkursu jsou věřitelé, kteří uplatňují nároky (dále jen „konkursní věřitelé“) a dlužník.

č. 7

Zrušení konkursu

§ 44 (ZKV)

(1) Soud usnesením zruší konkurs, ve kterém nedošlo k potvrzení nuceného vyrovnání,

(...)

b/ po splnění rozvrhového usnesení;

(...)

(2) Jestliže úpadce zemřel v průběhu konkursu, podá správce zprávu o dosavadních výsledcích konkursu a předloží ji soudu; při vyhotovení zprávy se postupuje přiměřeně podle § 29 odst. 1. Předloženou zprávu soud přezkoumá přiměřeně podle § 29 odst. 2 a 3; na místo úpadce vstupují do řízení jeho dědici, a není-li jich, stát. Po schválení zprávy soud zruší konkurs a zprávu postoupí soudu, který projednává dědictví.

(...)

34. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. beze změn ode dne, kdy dovolatelka uplatnila svůj nárok u žalovaného (8. 6. 2016). Ustanovení § 432 odst. 1 insolvenčního zákona platí v uvedené podobě beze změny od 1. 1. 2008 a ustanovení § 7 a § 44 ZKV nedoznala změn od prohlášení konkursu na majetek M. B. (28. 11. 1997) do 1. 1. 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen insolvenčním zákonem.

35. Ve shora ustaveném právním rámci Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že vzhledem k ustanovení § 432 odst. 1 insolvenčního zákona byla pro konkursní řízení vedené na majetek M. B. i v době od 1. 1. 2008 použitelná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 31. 12. 2007; srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. [29 Cdo 3409/2008](#), uveřejněné pod číslem 16/2009 Sb. rozh. obč.

36. Nejvyšší soud již v [R 58/2011](#) ozřejmil [bod V., str. 608 (378)], že přiměřené zadostiučinění lze přiznat i tehdy, jestliže řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí a § 22 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb., nebylo doposud pravomocně skončeno. Tamtéž vysvětlil, že tak lze učinit tehdy, je-li zjevné, že již dosavadní délka onoho řízení je nepřiměřená a k porušení práva tak došlo. Odvolací soud nicméně v napadeném rozhodnutí dovodil, že výjimku z takto formulovaného pravidla představují podle judikatury Nejvyššího soudu případy „průtažných“ konkursních řízení z pohledu konkursních věřitelů, neboť v nich až do jejich skončení nelze určit jejich význam pro konkursní věřitele, a tím pádem ani stanovit přiměřenou výši zadostiučinění.

37. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že v poměrech dané věci odvolací soud aplikoval obecně správná judikaturní východiska k (ne)možnosti uplatnit nárok na přiměřené zadostiučinění před skončením řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu (jak plynou z [R 58/2011](#) a pro poměry konkursních řízení vedených podle zákona o konkursu a vyrovnání též z [R 132/2012](#)) zjednodušeně a v konečném důsledku pak (proto) nesprávně. Přitom oporou napadenému rozhodnutí nejsou (bez dalšího nemají být) ani závěry formulované v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 1455/2009](#) a [30 Cdo 2328/2015](#).

38. Jakkoli se rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 1455/2009](#) netýkal nepřiměřené délky konkursního řízení (šlo o nepřiměřenou délku neskončeného vykonávacího řízení, jehož skončení bylo závislé na neskončeném konkursním řízení), je v něm formulován úsudek, podle kterého:

„(...) posouzení přiměřenosti délky vedlejšího, zejména insolvenčního (konkursního) řízení přichází pojmově do úvahy až v souvislosti s jeho skončením. Nárok žalobce na posouzení přiměřenosti délky dosud neskončeného konkursního řízení by zde byl uplatněn – pro tentokráte – předčasně, neboť vzhledem ke složitosti konkursního řízení a jeho specifickým fázím a procesním formám nemůže být před jeho skončením zjevné, zda došlo k porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě“.

39. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 2328/2015](#), se rovněž netýkal nepřiměřené délky konkursního řízení, nicméně obsahuje (v odstavci 20.) argumentaci, podle níž:

„20. (...) Vyplývá z logiky věci, že má-li soud rozhodovat o zadostiučinění již v průběhu řízení průtažného, nemá objektivně možnost zvážit veškeré okolnosti, jež jsou zvažovány při určení formy (případně výše) zadostiučinění za průběh skončeného průtažného řízení, a vychází tedy jen z těch skutečností, jež jsou mu známy v době jeho rozhodování (viz [R 58/2011](#)). Judikaturou byly dovozeny takové případy, kdy uvedenou možnost poškozenému nelze přiznat, a to buď z důvodu, že až do skončení průtažného řízení nelze určit význam tohoto řízení, a tím pádem ani stanovit přiměřenou výši zadostiučinění (v průtažných konkursních a insolvenčních řízeních), či v samotném průtažném řízení lze poškozenému poskytnout přiměřené odškodnění ve formě, jíž v odškodňovacím řízení poskytnout nelze (v případech průtažných trestních řízení).“

40. Teze formulované v obou rozsudcích (v té či oné formě se opakující i v dalších rozhodnutích Nejvyššího soudu) jsou ve shodě se závěry, jež Nejvyšší soud formuloval k významu předmětu konkursního řízení v [R 132/2012](#): jde především o tuto pasáž (citovanou napadeným rozhodnutím):

„Z hlediska významu předmětu řízení pro poškozeného je (při posuzování přiměřenosti délky řízení i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění) podstatná též hodnota uplatněného peněžitého nároku. S přihlédnutím k (...) povaze konkursního řízení (v němž se prosazuje princip jen poměrného uspokojení věřitelů) však tuto hodnotu nelze směřovat s nominální výší uplatněného nároku. Jestliže v řízení o přiznání přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku konkursního řízení nevyjdou najevo skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že konkursní věřitel mohl v průběhu konkursního řízení důvodně očekávat vyšší míru uspokojení přihlášené pohledávky, je z hlediska významu předmětu řízení pro tohoto věřitele co do výše peněžitého nároku určující částka, jaké se mu v konkursu dostalo na uspokojení jeho pohledávky.“

č. 7

41. Jinak řečeno, jestliže konkursní řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věty druhé a třetí zákona č. 82/1998 Sb. nebylo doposud pravomocně skončeno, není přiznání přiměřeného zadostiučinění konkursnímu věřiteli vyloučeno proto, že jde o konkursní řízení, nýbrž proto, že s přihlédnutím k závěrům formulovaným v [R 132/2012](#) nebude před skončením konkursního řízení zásadně možné určit význam předmětu řízení pro tohoto věřitele (stanovit, jaké částky se mu v konkursu dostalo na uspokojení jeho pohledávky).

42. V [R 132/2012](#) Nejvyšší soud také ozřejmil, že pro určení konce doby konkursního řízení rozhodné pro posouzení přiměřenosti celkové délky konkursního řízení je u konkursního věřitele podstatné, kdy správce konkursní podstaty úpadce vůči němu splnil pravomocné rozvrhové usnesení, nikoli to, kdy byl konkurs formálně ukončen vydáním usnesení o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení, a s poukazem na důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. [29 Odo 208/2003](#), uveřejněného pod číslem 95/2006 Sb. rozh. obč., a na důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. [29 Cdo 2917/2007](#), uveřejněného pod číslem 42/2010 Sb. rozh. obč., připomenul, že konkursní řízení vedené podle zákona o konkursu a vyrovnání se člení na několik relativně samostatných fází, z nichž první, přípravná, fáze počíná podáním návrhu na prohlášení konkursu a končí prohlášením konkursu, druhá, realizační, fáze se v době od prohlášení konkursu do podání konečné zprávy správcem konkursní podstaty pojí s přihlašování pohledávek věřitelů, zjišťováním majetku patřícího do konkursní podstaty a zpeněžováním tohoto majetku a třetí, závěrečná, fáze začínající rozvrhovým usnesením postihuje vlastní rozvrh výtěžku konkursní podstaty mezi věřitele a zrušení konkursu.

43. Závěry formulované v [R 132/2012](#) i ve výše označených rozhodnutích předjímají pravidelný chod konkursního řízení. Předpokládají, že druhá, realizační, fáze konkursního řízení skončí podáním konečné zprávy a jejím schválením a třetí, závěrečná, fáze konkursního řízení skončí zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení (§ 44 odst. 1 písm. b/ ZKV). To ostatně plyne i z toho, že v [R 132/2012](#) se Nejvyšší soud zabýval přiměřeností délky konkursního řízení, které skončilo právě zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení. O takový případ v dané věci zjevně nejde.

44. Jak se podává již ze závěrů obsažených ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. [Cpjn 19/98](#), uveřejněném pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč. [srov. bod III., str. 347 (171)], zatímco při úmrtí dlužníka

před prohlášením konkursu na jeho majetek se postupuje (přiměřeně) podle ustanovení § 107 o. s. ř., smrt úpadce (jímž se M. B. stal v souladu s ustanovením § 13 odst. 4 ZKV ve znění účinném ke dni prohlášení konkursu dnem vyvěšení usnesení o prohlášení konkursu na úřední desce konkursního soudu) ve druhé, realizační, fázi konkursního řízení řeší ustanovení § 44 odst. 2 ZKV.

č. 7

45. Věcně mohou být nároky proti zemřelému úpadci vyřešeny pouze v rámci projednání pozůstalosti, přičemž v zásadě přichází v úvahu likvidace pozůstalosti ve smyslu ustanovení § 195 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“). V každém případě konečné řešení (vypořádání úpadcových dluhů) již není na konkursním soudu, ale na soudu projednávajícím pozůstalost. Před tím, než konkursní soud postoupí věc soudu projednávajícímu pozůstalost, však musí učinit některé procesní úkony v konkursním řízení; ty vymezuje právě ustanovení § 44 odst. 2 ZKV. Především je třeba, aby správce konkursní podstaty zpracoval zprávu o dosavadních výsledcích konkursu; při jejím vyhotovení a předložení postupuje přiměřeně podle § 29 odst. 1 ZKV, který se týká konečné zprávy. Konkursní soud musí podanou zprávu přezkoumat a rozhodnout o ní; i on postupuje přiměřeně podle § 29 ZKV (přezkoumání konečné zprávy), přičemž za zemřelého úpadce vstupují do konkursního řízení jeho známí dědici, popřípadě stát. Po schválení zprávy pak konkursní soud zruší konkurs. Smrt úpadce tedy sama o sobě není důvodem pro zrušení konkursu. Musí k ní přistoupit ještě další právní skutečnosti, zejména schválení zprávy správce konkursní podstaty. Jde o zvláštní („složený“) důvod zrušení konkursu. Srov. shodně v literatuře (pro poměry dědického řízení podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013) Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání. Praha, C. H. Beck 1998, str. 202-203, a obdobně např. Kozel, R.: Problémy konkursního řízení a jejich řešení, Linde Praha, a. s., Praha 2001, str. 322-323, Pohl, T.: Zákon o konkurzu a vyrovnání. Krok za krokem. 2. vydání. Praha, Prospektrum 2000, str. 1188-1189, nebo Zelenka, J. - Maršíková, J.: Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy souvisící - komentář, 1. vydání, Praha, Linde 1998, str. 393-394).

46. Z výše řečeného se podává, že postup podle § 44 odst. 2 ZKV je postupem výjimečným, vyvolaným smrtí úpadce, nadto postupem, v jehož důsledku nedojde (nemůže dojít) k naplnění účelu konkursu (srov. § 1 odst. 1 ZKV) ani cíle konkursu (srov. § 2 odst. 3 ZKV), neboť konkursní řízení na jeho základě skončí bez zřetele k tomu, zda došlo ke zpeněžení majetku náležejícího do konkursní podstaty a aniž bude proveden rozvrh již dosaženého výtěžku zpeněžení majetku konkursní podstaty mezi konkursní věřitele. O tom, že konkursní řízení končí (ve shodě s ustanovením § 44 odst. 5 ZKV) nejpozději právní mocí usnesení o zrušení konkursu, v literatuře ani v judikatuře žádné pochybnosti nejsou [srov. např. též R 52/1998, bod XL., str. 384-385 (208-209)]. Úvahy odvolacího soudu, podle nichž v dané věci nejsou dány žádné důvody, pro něž by nemělo dojít k rozvrhu, byť v rámci „dědického řízení“ (správně pozůstalostního řízení), jak jsou reprodukovány výše v odstavci 8., jsou nemístné již proto, že naznačují, že pozůstalostní řízení je (má být) jakýmsi pokračováním konkursního řízení skončeného postupem podle § 44 odst. 2 ZKV. Tak tomu ale zjevně není, když při (pozůstalostním soudem případně nařízené) likvidaci předlužené pozůstalosti se účast věřitelů zůstavitele (dřívějšího úpadce) od nového přihlašování pohledávek do pozůstalostního řízení s možným jiným (i širším) okruhem přihlášených věřitelů (srov. § 238 a násl. z. ř. s.).

47. Skončí-li konkursní řízení, v jehož průběhu nebyla přihlášená pohledávka konkursního věřitele ani zčásti uspokojena z majetku náležejícího do konkursní podstaty úpadce, zrušením konkursu podle § 44 odst. 2 ZKV (pro smrt úpadce), je z hlediska významu předmětu řízení pro poškozeného (konkursního věřitele) při posuzování přiměřenosti délky řízení i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění v penězích podstatné, že poškozený (konkursní věřitel) neobdržel (v důsledku úmrtí úpadce před rozvrhem nemohl obdržet) v konkursním řízení na uspokojení svého nároku ničeho. Při zrušení konkursu postupem podle § 44 odst. 2 ZKV nevzejde (vzhledem k tomu, že se tak nestalo v předchozím průběhu konkursního řízení, nemusí vzejít) z konkursního řízení na jeho konci údaj o částce, jaké se konkursnímu věřiteli (poškozenému) v konkursu dostalo nebo má dostat na uspokojení jeho přihlášené pohledávky. Význam předmětu konkursního řízení pro poškozeného (konkursního věřitele) lze za této situace určit jen tak, že soud rozhodující o přiměřeném zadostiučinění podle stavu konkursní podstaty ke dni úmrtí úpadce [jež může zahrnovat již dosažený výtěžek zpeněžení majetku konkursní podstaty nebo (též) dosud nezpeněžený majetek náležející do konkursní podstaty] a podle stavu v konkursním řízení uplatněných a dosud neuspokojených pohledávek [vedle přihlášených pohledávek může jít též o pohledávky za konkursní podstatou (§ 31 odst. 2 ZKV) nebo o pracovní pohledávky (§ 31 odst. 3 ZKV)] určí, jaká částka by poškozenému (konkursnímu věřiteli) připadla na úhradu jeho přihlášené pohledávky, kdyby konkursní řízení skončilo (mohlo skončit) rozvrhem.

48. Jde o údaj zpravidla zjiitelný již ze zprávy o dosavadních výsledcích konkursu, kterou správce konkursní podstaty sestavuje podle § 44 odst. 2 ZKV. To, že konkursní soud dosud nerozhodl o zrušení konkursu podle § 44 odst. 2 poslední věty ZKV, nebrání zjištění významu předmětu konkursního řízení pro poškozeného (konkursního věřitele). Takovému kroku zpravidla nebrání ani to, že konkursní soud předloženou zprávou dosud neschválil. Podstatné je, zda zpráva o dosavadních výsledcích konkursu sestavená správcem konkursní podstaty dovoluje přijmout závěr formulovaný v předchozím odstavci.

49. V poměrech dané věci je ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů zjevné, že v době, kdy rozhodovaly, již správce konkursní podstaty úpadce takovou zprávu konkursnímu soudu předložil (18. 1. 2018); srov. odstavec 30. výše. Zda šlo o zprávu, na jejímž základě bylo možné přijmout závěr o významu předmětu konkursního řízení pro dovolatelku, však určit nelze, neboť soudy (vedeny nesprávným názorem, že význam předmětu konkursního řízení nelze určit před jeho skončením) z jejího obsahu žádná zjištění nečinily.

50. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tedy co do závěru o předčasnosti žaloby neúplné (bez zhodnocení obsahu zprávy správce konkursní podstaty z 18. 1. 2018 minimálně předčasné) a ve výsledku tudíž nesprávné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

51. Jelikož závěr formulovaný v předchozím odstavci sám o sobě postačuje ke zrušení napadeného rozhodnutí, neshledává Nejvyšší soud potřebu se podrobně vyjadřovat k dalším otázkám dovoláním předestřeným; jejich řešení bylo závislé na závěru o předčasnosti žaloby a odvolací soud se vzhledem k (byť nesprávnému) názoru o předčasnosti žaloby neměl důvod jimi zabývat. V zájmu předejití dalších sporů však Nejvyšší soud připomíná, že podle jeho ustálené judikatury je nárok na zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu nárokem,

č. 7

který může uplatnit pouze poškozený účastník nepřiměřeně dlouhého řízení; srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2243/2011](#), uveřejněného pod číslem 90/2014 Sb. rozh. obč. [ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. [III. ÚS 3197/12](#), které je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněné níže) dostupné na webových stránkách Ústavního soudu] nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. [30 Cdo 1724/2017](#) (ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 17. 9. 2020, sp. zn. [III. ÚS 1877/20](#)). To, že manžel úpadce se ohledně nároku, jenž mu vzešel z vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zaniklého prohlášením konkursu na majetek úpadce (srov. § 26 odst. 1 ZKV ve znění účinném v době prohlášení konkursu na majetek M. B.), stává přihlášeným věřitelem, aniž by pohledávku musel přihlašovat do konkursu, až dnem vzniku tohoto nároku (v daném případě dnem právní moci rozsudku soudu o tomto vypořádání) plyne jak z ustálené judikatury Nejvyššího soudu [srov. [R 52/1998](#), bod XXXIV. str. 380 (204), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. [31 Cdo 1908/98](#), uveřejněný pod číslem 20/2000 Sb. rozh. obč.], tak (od 1. 5. 2000, pro společné jmění manželů) z ustanovení § 26a odst. 3 ZKV. O tom, že žalobu o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zaniklého prohlášením konkursu na majetek úpadce byl oprávněn podat (takové soudní řízení zahájit) nejen správce konkursní podstaty úpadce, nýbrž i úpadcův manžel, Nejvyšší soud žádné pochybnosti rovněž nemá.

52. Zbývá dodat, že okolnosti, jimiž by bylo lze odůvodnit, že délka konkursního řízení, které ve své druhé, realizační, fázi od doby, kdy v něm dovolatelka začala vystupovat jako přihlášený věřitel (21. 11. 2003), do dne, kdy úpadce zemřel (29. 12. 2016), trvalo více než 13 let, je délkou přiměřenou, by musely být vskutku mimořádné. Bez skutkově podloženého závěru o těchto „mimořádných“ okolnostech (vycházejícího z povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti žalovaného) lze takovou délku konkursního řízení mít za zjevně nepřiměřenou.

53. V další fázi řízení odvolací soud nepřehlédne, že konkursní řízení vedené na majetek M. B. v mezidobí již skončilo usnesením konkursního soudu ze dne 12. 6. 2019, č. j. K 9/97-762, které nabylo právní moci dne 24. 7. 2019.

54. Stejně tak odvolací soud nepřehlédne, že podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu představované rozsudkem ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3850/2014](#), uveřejněným pod číslem 37/2015 Sb. rozh. obč., představuje ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, který vyplývá z právního předpisu. Bez ohledu na to, který z účastníků a v jakém rozsahu napadne odvoláním rozsudek soudu prvního stupně, tak nemohou ani dílčí výroky o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění nabýt samostatně právní moci a vykonatelnosti. Odtud plyne, že v důsledku odvolání žalobkyně proti bodu II. výroku rozsudku obvodního soudu, se odvolacímu přezkumu otevřelo též posouzení věcné správnosti bodu I. výroku rozsudku obvodního soudu (o něm odvolací soud zrušovaným rozsudkem nesprávně nerozhodl).

Č. 8

Ve smyslu ustanovení § 2994 o. z. lze též dát věc do užívání v rámci společenské služby.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 04. 2021, sp. zn. 28 Cdo 493/2021, ECLI:CZ:NS:2021:28.CDO.493.2021.2

Bezdůvodné obohacení

§ 2991 odst. 2 o. z., § 2994 o. z.

Č. 8

Nejvyšší soud k dovolání třetí žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 13 Co 61/2020, v částech výroků I., II. i IV., jež se týkají vztahu mezi žalobcem a třetí žalovanou, jakož i v části výroku III., jež dopadá na vztah mezi Českou republikou a třetí žalovanou, jakož i rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ze dne 16. 7. 2019, sp. zn. 24 C 182/2018, v částech výroků I. a III., jež řeší vztah mezi žalobcem a třetí žalovanou, jakož i v části výroku IV., jež se týká vztahu mezi Českou republikou a třetí žalovanou, a věc v tomto rozsahu vrátil Okresnímu soudu Brno-venkov k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Brno-venkov rozsudkem ze dne 16. 7. 2019, č. j. 24 C 182/2018-141, uložil žalovaným povinnost společně a nerozdílně zaplatit žalobci částku 363 052 Kč s příslušenstvím (výrok I.), žalobu ohledně části příslušenství zamítl (výrok II.), rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok III.) a určil, že o náhradě nákladů státu bude rozhodnuto samostatným usnesením (výrok IV.). Vyhověl tak požadavku žalobce na vydání bezdůvodného obohacení, kterého se žalovaným mělo dostat v období od 1. 8. 2015 do 31. 5. 2018 užíváním nemovitostí, konkrétně pozemků parc. 1, jehož součástí je stavba č. p. 2, a parc. 3, obou v katastrálním území S., bez právního důvodu. Vyšel ze zjištění, že žalobce je výlučným vlastníkem předmětných nemovitostí, které žalovaní, jimiž jsou manželé (žalovaní 1. i 2.) a jejich společná dcera (žalovaná 3.), v předmětném období užívali, aniž by se žalobcem uzavřeli nájemní či jinou obdobnou smlouvu. Žalovaným (včetně žalované 3., jež uváděla, že její užívací právo bylo odvozeno výhradně od žalovaných 1. a 2.) proto uložil povinnost vydat bezdůvodné obohacení v požadované výši a rozhodl, že k poskytnutí peněžité náhrady budou povinni společně a nerozdílně, neboť předmětné nemovitosti užívali všichni bez jejich reálného rozdělení a bez dohody o způsobu užívání konkrétní části.

2. K odvolání žalovaných přezkoumal zmíněné rozhodnutí Krajský soud v Brně, jenž je rozsudkem ze dne 13. 8. 2020, č. j. 13 Co 61/2020-260, ve výroku I. potvrdil (výrok I.), ve výrocih III. a IV. je změnil (výroky II. a III.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok IV.). Odvolací soud vyzdvihl, že soud prvního stupně věc správně posoudil po skutkové i právní stránce, a ztotožnil se také s názorem, že se žalovaní užíváním předmětných nemovitostí bezdůvodně obohatili na úkor žalobce. Kvitoval přitom závěr soudu prvního

stupně o založení solidární povinnosti k vydání bezdůvodného obohacení na straně žalovaných. Namítala-li žalovaná 3., že je na její straně dán nedostatek pasivní věcné legitimace, jelikož je v obdobné pozici jako podnájemce, jemuž věc k užívání přenechali nájemci, konstatoval odvolací soud, že taková argumentace postrádá oporu v právních předpisech a rozhodovací praxi Nejvyššího soudu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 8

3. Proti tomuto rozhodnutí brojí žalovaná 3. dovoláním, majíc je za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), neboť se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a napadené rozhodnutí rovněž závisí na zodpovězení otázky hmotného nebo procesního práva, jež v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Ačkoliv žalovaná 3. formálně napadá svým dovoláním rozsudek odvolacího soudu ve výrocích I., II. a IV., z obsahu jejího podání jednoznačně vyplývá, že brojí toliko proti těm částem zmíněných výroků, v nichž je žalované 3. uložena povinnost k plnění.

4. Odklon od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu potom dovolatelka spatřuje v náhledu na pasivní věcnou legitimaci ve vztahu k nároku žalobce na vydání bezdůvodného obohacení. Nesouhlasí s úsudky soudů o solidární povinnosti žalovaných a domnívá se, že je zapotřebí danou situaci posoudit analogicky s podnájemním vztahem, v němž pasivně legitimován k vydání bezdůvodného obohacení (či zaplacení nájemného) je výhradně nájemce (žalovaní 1. a 2.), nikoliv již podnájemce (žalovaná 3.). Odkazuje přitom na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [28 Cdo 4910/2014](#), sp. zn. [28 Cdo 2932/2010](#), sp. zn. [33 Odo 774/2004](#) a sp. zn. [33 Odo 366/2003](#). Vedle toho rozporuje také závěry soudů o soustavnosti užívání předmětných nemovitostí a podobě kompenzace za toto činění.

5. Se zřetelem k výše uvedenému žalovaná 3. navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že žalobu vůči ní zamítne a přizná jí náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů.

6. K dovolání se vyjádřil žalobce, jenž je považuje za nedůvodné, zatímco napadený rozsudek označuje za správný a bezvadný. Navrhl mimořádný opravný prostředek zamítnout a žalované 3. uložit povinnost nahradit mu náklady dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

7. Při rozhodování o dovolání bylo postupováno podle o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017, které je dle čl. II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

8. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

9. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

10. Na podané dovolání lze ve smyslu citovaného ustanovení hledět jako na přípustné, neboť v něm žalovaná 3. nastiňuje otázku, jež doposud nebyla ve světle daných skutkových okolností v kontextu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 dovolacím soudem řešena. Touto otázkou je, zdali dovolatelce svědčí pasivní věcná legitimace k vydání bezdůvodného obohacení v případě, že jí věc byla předána k užívání nebo požívání osobou odlišnou od vlastníka, jež k tomuto nebyla nikterak oprávněna.

č. 8

IV.

Důvodnost dovolání

11. Z judikatury Nejvyššího soudu se podává, že za plnění bez právního důvodu coby jednu ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení ve smyslu § 451 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, bylo možné pokládat i stav, v němž byl pozemek užíván subjektem odlišným od jeho vlastníka bez nájemní smlouvy či jiného obdobného titulu. Prospěch v takové situaci vznikal tomu, kdo uživatelská oprávnění realizoval, aniž by za to čehokoliv hradil, a jehož majetkový stav se tudíž nezmenšil, ačkoli by se tak za obvyklých okolností stalo (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. [33 Odo 1051/2005](#), či usnesení téhož soudu ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. [28 Cdo 4573/2016](#), a ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. [28 Cdo 1836/2017](#)). Vzhledem k obdobnému znění ustanovení § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále též jen „o. z.“), jsou uvedené závěry použitelné i v poměrech tohoto právního předpisu s výhradou, že řečené situace již není namístě podřazovat skutkové podstatě plnění bez právního důvodu, ale je zapotřebí je kvalifikovat jako protiprávní užití cizí hodnoty (viz namátkou usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. [28 Cdo 1881/2018](#), ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. [28 Cdo 154/2020](#), či ze dne 1. 12. 2020, sp. zn. [28 Cdo 3105/2020](#)).

12. Dovolací soud při výkladu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 akcentoval, že při přenechání cizí nemovité věci k užívání jinému neoprávněnou osobou nezískává na úkor vlastníka bezdůvodné obohacení přímo faktický uživatel věci, ale subjekt, který tuto nemovitost (či její část) přenechává třetí osobě k užívání (viz namátkou usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. [28 Cdo 16/2012](#), či jeho rozsudky ze dne 20. 1. 2015, sp. zn. [26 Cdo 3382/2014](#), a ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. [28 Cdo 4753/2017](#)). Na těchto závěrech Nejvyšší soud obecně setrval i v případě, že mezi skutečným vlastníkem věci a jejím neoprávněným pronajímatelem neexistoval žádný smluvní vztah (srovnej mimo jiné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. [28 Cdo 2265/2014](#), nebo rozsudek téhož soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. [33 Odo 1089/2005](#)).

13. V režimu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 je podaný výklad nutné modifikovat ve světle § 2994 o. z., podle něhož dal-li někdo neoprávněně věc k užívání nebo požívání jinému, aniž ten byl v dobré víře, má vlastník nebo spoluvlastník věci vůči uživateli nebo poživateli

č. 8

právo na náhradu. Citované ustanovení na rozdíl od dřívější právní úpravy podmiňuje platnost shora naznačených tezí naplněním požadavku dobré víry, což má za následek, že není-li třetí osoba, jíž byla nemovitost (či její část) přenechána neoprávněně k užívání, v dobré víře, že ten, kdo jí dal předmětnou nemovitost k užívání, k tomu skutečně byl oprávněn, může vlastník požadovat vydání bezdůvodného obohacení jak po subjektu, který nemovitost neoprávněně přenechal jinému k užívání, tak po faktickém uživateli, jenž své uživatelské právo od tohoto subjektu odvozuje (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2018, sp. zn. [28 Cdo 1028/2018](#)). Z dikce § 2994 o. z. potom vyplývá, že se nastíněná idea prosadí i v případě, že subjekt, jenž neoprávněně disponuje s cizí hodnotou, třetí osobě věc přenechal nikoli na základě smlouvy, nýbrž například v rámci společenské služby. Ke shodnému názoru se kloní rovněž komentářová literatura [srovnej Petrov, J. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník: komentář. VI. Závazkové právo: zvláštní část (§ 2055–3014). Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1928; Melzer, F., Csach, K. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018. s. 1410, a Brim, L., Eliáš, J., Adamová, H. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521–3081). 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 1278].

14. Ve světle podaného výkladu tedy dovolací soud za dané procesní situace neshledává (navzdory jinak pečlivému odůvodnění rozhodnutí krajského soudu) přesvědčivou úvahu soudů nižších stupňů, podle níž jsou všichni žalovaní zavázáni společně a nerozdílně k poskytnutí peněžité náhrady za užívání předmětných nemovitostí, nezabývaly-li se soudy řádně námitkou žalované 3. ohledně odvození jejího uživatelského práva od žalovaných 1. a 2. a rezignovaly-li na posouzení její dobré víry. Soudy nižších stupňů proto rovněž nesprávně právně kvalifikovaly zjištěný skutkový stav, protože jsou jejich závěry o pasivní věcné legitimaci žalované 3., potažmo její solidární povinnosti k vydání bezdůvodného obohacení, přinejmenším předčasné, a tudíž nesprávné; dovolání je tak v této části důvodné (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

15. Namítá-li dále dovolatelka, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce solidární povinnosti k vydání bezdůvodného obohacení žalovanými (s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2016, sp. zn. [28 Cdo 4910/2014](#), a rozsudky téhož soudu ze dne 11. 11. 2010, sp. zn. [28 Cdo 2932/2010](#), ze dne 11. 8. 2006, sp. zn. [33 Odo 774/2004](#), i ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. [33 Odo 366/2003](#)), je třeba uvést, že vedení analogie s podnájemním vztahem nepokládá dovolací soud v řešené věci za potřebné, jelikož aplikace § 2994 o. z. je možná i v případech neoprávněného přenechání cizí věci k užívání na základě jiné smlouvy či – jak bylo shora naznačeno – bezesmluvně. Předmětnou dovolací námitku lze ostatně materiálně interpretovat jako poukaz na odvození uživatelského práva žalované 3. od žalovaných 1. i 2., a tedy nutnost aplikace § 2994 o. z. v předmětném sporu.

16. K polemice dovolatelky se skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů je třeba zdůraznit, že v dovolacím řízení není Nejvyšší soud příslušný k jejich přezkumu. Skutkovými zjištěními nalézacích soudů je totiž dovolací soud vázán, neboť jako toliko přezkumná instance není dle zákona (srovnej zejména § 241a odst. 1 o. s. ř.) nadán způsobilostí je jakkoli revidovat (viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. [28 Cdo 3648/2017](#), jakož i v něm citovaná rozhodnutí).

17. S ohledem na shora podaný výklad vedoucí k závěru o potenciální aplikovatelnosti § 2994 o. z. v řešené věci Nejvyšší soud podle § 243e odst. 1 a 2 o. s. ř. přikročil ke zrušení napadeného rozsudku ve výroku I. potud, pokud se týká žalované 3., jakož i v příslušných částech akcesorických výroků II., III., respektive IV. a dále ke zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně (zatíženého obdobnou nepřiléhavostí v právním posouzení) v části vyhovujícího výroku I., jež dopadá na žalovanou 3., a také v příslušných částech závislých výroků III. a IV. Současně věc okresnímu soudu v odpovídajícím rozsahu vrátil k dalšímu řízení. V něm se bude zapotřebí zabývat otázkou, zda bylo dovolatelčino užívací právo skutečně odvozeno od žalovaných 1. a 2. a případně zda byla žalovaná 3. v dobré víře, že jsou žalovaní 1. a 2. k přenechání nemovitostí do užívání oprávněni, což bude rozhodující pro určení, zdali svědčí žalobci právo požadovat náhradu za toto užívání rovněž po dovolatelce.

18. Soudy nižších stupňů jsou podle § 243g odst. 1, části věty první za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu vyslovenými v tomto rozhodnutí.

č. 8

č. 9

Právní jednání, jímž dlužník uzavře zástavní smlouvu ke svému závodu, není jen proto právním jednáním, které vede k úpadku dlužníka.

„Přiměřenou protihodnotou“ ve smyslu ustanovení § 241 odst. 5 písm. a) insolvenčního zákona se rozumí protihodnota majetkové povahy poskytnutá dlužníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2021, sen. zn. 29 ICdo 50/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.ICDO.50.2019.1

č. 9

Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Zástavní právo (o. z.), Hromadná věc (o. z.)

§ 3 IZ, § 241 IZ

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 11. 2018 a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 10. 5. 2018, č. j. 42 ICm 4552/2017-85, Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že právní jednání dlužníka (S. s. r. o.) – uzavření zástavní smlouvy k závodu dlužníka dne 15. 9. 2016 (dále též jen „zástavní smlouva“) – je vůči věřitelům přihlášeným do insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu pod označenou spisovou značkou neúčinné (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

[3] Uložil žalovanému zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na soudním poplatku částku 2 000 Kč (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 3 odst. 1, § 235 odst. 1 a § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a dále z ustanovení § 502 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Žalobce prokázal splnění podmínek dle ustanovení § 241 odst. 1 a 4 insolvenčního zákona, kdežto žalovaný neprokázal, že šlo o výjimku dle § 241a odst. 5 písm. a) insolvenčního zákona.

4. V intencích § 241 odst. 1 insolvenčního zákona má insolvenční soud za to, že zástavní smlouva žalovaného jednoznačně zvýhodnila před ostatními nezajištěnými věřiteli.

5. V době uzavření zástavní smlouvy měl dlužník více věřitelů (minimálně 9) a závazky vůči nim (v souhrnné výši minimálně 12 milionů Kč) nebyl schopen splnit, neboť je neplnil po dobu delší než 3 měsíce. Domněnku úpadku dlužníka dle § 3 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona pak nevyvrací tvrzení žalovaného, že dlužník v rozhodném období disponoval majetkem, který by při případném zpeněžení při výkonu rozhodnutí nebo exekuci postačoval k uhrazení závazků.

6. V době uzavření zástavní smlouvy již mezi účastníky existoval úvěrový vztah [na základě smlouvy o úvěru ze dne 6. 9. 2012 (dále též jen „úvěrová smlouva“) a jejích dodatků], takže byla splněna i podmínka dle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona, když jediným benefitem dodatku č. 19 (v němž se smluvní strany mimo jiné zavázaly, že uzavřou zástavní smlouvu) bylo prodloužení splatnosti úvěru. K námitce, že zástavní smlouvou došlo jen ke změně (způsobu) zajištění, insolvenční soud uzavírá, že i záměna institutů zajištění je u nového zajištění novým (originálním) způsobem dozajištění již existujícího závazku.

7. Je splněna i podmínka dle ustanovení § 241 odst. 4 insolvenčního zákona, když dlužník uzavřel s žalovaným zástavní smlouvu v době kratší 1 roku před zahájením insolvenčního řízení.

8. K ustanovení § 241 odst. 5 písm. a/ insolvenčního zákona insolvenční soud uvádí, že dlužník neobdržel od žalovaného dostatečné protiplnění za zřízení zástavního práva. Přiměřeným protiplněním není poskytnutí úvěru podle úvěrové smlouvy společnosti S. T. s. r. o. (dále jen „společnost ST“), neboť z toho neměl dlužník prospěch. Přiměřeným protiplněním není ani tvrzené poskytnutí bankovní záruky. Provedeným dokazováním bylo zjištěno, že bankovní záruka byla vystavena před uzavřením úvěrové smlouvy (24. 1. 2012), takže nešlo o protiplnění za uzavření zástavní smlouvy a žalovaný přes poučení dle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), nenabídl soudu tvrzení a důkazy, které by potvrzovaly provázanost bankovní záruky s úvěrovou smlouvou. Plnění z bankovní záruky bylo nadto poskytnuto až po několika měsících od zřízení zajištění (12. 12. 2016 a 15. 3. 2017).

9. Ve světle judikatorních závěrů není přiměřeným protiplněním ani prodloužení splatnosti úvěru; nejde o ekvivalent, ze které mohou být uspokojeni jiní věřitelé dlužníka.

10. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 11. 2018:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

11. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 3, § 239 a § 241 insolvenčního zákona a z ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

12. Žaloba byla podána k tomu aktivně věcně legitimovanou osobou v zákonem určené lhůtě a žalovaný je ve sporu pasivně věcně legitimován (§ 239 odst. 1 a 3, § 241 odst. 4 insolvenčního zákona).

13. Odvolací soud má za správný závěr insolvenčního soudu o potřebě posoudit neúčinnost zástavní smlouvy dle ustanovení § 241 insolvenčního zákona. K tomu s poukazem na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. [29 ICdo 14/2012](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 113/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 113/2014“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], zdůrazňuje nezbytnost zjištění, že se v důsledku označeného „právního úkonu“ dostane žalovanému (odvolací soud v této pasáži opakovaně nesprávně hovoří o „žalobci“) na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu, že dlužník učinil „právní úkon“ v době, kdy byl v úpadku, nebo že tento „právní úkon“ k dlužníkovu úpadku vedl, že „právní úkon“ byl učiněn ve prospěch žalovaného (osoby, která není osobou blízkou dlužníku, ani osobou, která s dlužníkem tvoří koncern) v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení, a že dlužník tímto „právním úkonem“ poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, aniž by šlo o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné, a neobdržel za zřízení zajištění současně přiměřenou protihodnotu.

14. Závěr insolvenčního soudu, že ke dni uzavření zástavní smlouvy (15. 9. 2016) byla ve smyslu ustanovení § 241 odst. 2 insolvenčního zákona splněna podmínka, že dlužník byl v úpadku ve formě platební neschopnosti, neboť tvrzení žalovaného o majetkové dostatečnosti dlužníka nebylo způsobilé vyvrátit domněnku platební neschopnosti dlužníka dle § 3 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona, odvolací soud bez dalšího nesdílí se zřetelem k závěrům plynoucím např. z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2013, sen. zn. [29 NSČR 113/2013](#) (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 45/2014 Sb. rozh. obč.), nebo z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2014, sen. zn. [29 NSČR 119/2014](#), a k absenci poučení dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. Mínil však, že takový postup nebyl potřebný neboť lze uzavřít, že úkon dlužníka k jeho úpadku přinejmenším vedl.

15. Sjednáním zástavního práva k závodu totiž (s přihlédnutím k definici závodu v § 502 o. z.) měly být z veškerého majetku dlužníka přednostně uspokojeny (zcela či částečně) výhradně pohledávky žalovaného. Sám žalovaný v řízení (i v podaném odvolání) poukazoval na to, že s ohledem na soupis majetku náležejícího do majetkových podstat dlužníka a jeho spoludlužníků představuje hodnota majetku tvořícího předmět zajištění dle zástavní smlouvy jen zlomek hodnoty jeho pohledávky za dlužníkem. Ostatní zjištěné pohledávky vůči dlužníku by tedy zůstaly neuspokojeny. Proto ani nebylo potřebné doplňovat dokazování znaleckým posudkem k ekonomické situaci dlužníka ke dni uzavření zástavní smlouvy nebo výsledkem jednatele dlužníka.

16. Žalovaný se též mýlí, má-li za to, že insolvenční soud měl ve smyslu ustanovení § 86 insolvenčního zákona v této věci sám z úřední povinnosti provádět dokazování ke zjištění dlužníkovu úpadku; předmětné ustanovení se totiž v incidenčních sporech neuplatní (§ 160 odst. 3 insolvenčního zákona); jde o sporná řízení, v nichž se prosazuje zásada projednací (§ 120 o. s. ř.).

17. S námitkou, že zřízení zástavního práva k závodu bylo (jen) změnou vnitřního obsahu zastavené věci hromadné, se insolvenční soud vypořádal a odvolací soud souhlasí s jeho závěrem, že vzniklo nové dozajištění již existujícího závazku.

18. K poukazu žalovaného na ustanovení § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona odkazuje odvolací soud na judikaturu Nejvyššího soudu představovanou např. [R 113/2014](#), konkrétně na ty závěry, jež se týkají odlišnosti skutkových podstat uvedených v § 241 odst. 5 insolvenčního zákona pod písmeny a) a b). Pro posouzení, zda zástavní smlouvy jsou zvýhodňujícími právními úkony, je tak nevýznamné, zda šlo o právní úkony učiněné za podmínek obvyklých v obchodním styku a zda byly splněny další podmínky určené v ustanovení § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona; podstatné je pouze to, zda za zřízení zajištění závazku dlužník současně obdržel přiměřenou protihodnotu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sen. zn. [29 ICdo 13/2012](#)).

19. Odvolací soud nesouhlasí ani s názorem žalovaného, že dlužník obdržel na podkladě zástavní smlouvy přiměřenou protihodnotu. Uzavření zástavní smlouvy bezprostředně předcházelo snížení výše poskytnutého úvěru a v souvislosti s uzavřením zástavní smlouvy již dlužník sám žádné další prostředky formou úvěru nečerpал. Není významné, že tak činila společnost ST nebo společnost S. A. s. r. o. (dále jen „společnost SA“), byť šlo o dlužníkovy spoludlužníky. Jen to, že dlužník byl oprávněn nadále čerpat sjednaný úvěr, a že byla prodloužena splatnost dříve sjednaných úvěrů o cca 5 měsíců, nelze považovat za poskytnutí přiměřené protihodnoty (k tomu obdobně srov. např. [R 113/2014](#) nebo rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 13/2012](#)).

20. Odvolací soud přitakává insolvenčnímu soudu i potud, že poskytnutím přiměřené protihodnoty není ani plnění z bankovní záruky. Z listin týkajících se vyplacených bankovních záruk nevyplyvá, že by byly realizovány na podkladě úvěrové smlouvy. I kdyby tomu tak bylo, šlo by o závazek (z bankovní záruky) založený již úvěrovou smlouvou, nikoli zástavní smlouvou (jako profit z ní).

21. Není přitom namístě vycházet z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2018, „č. j.“ (správně sen. zn.) 104 VSPH 617/2018. V uvedeném rozhodnutí sice Vrchní soud v Praze posuzoval neúčinnost téže zástavní smlouvy, leč vůči jinému dlužníku (společnosti SA); jiné byly okolnosti úpadku společnosti SA a do určité míry byly odlišné i otázky poskytnutí protihodnoty.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

22. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které „mají být dovolacím soudem vyřešeny jinak“ a na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, konkrétně otázek:

[1] Lze posoudit předmětnou zástavní smlouvu jako neúčinný právní úkon?

[2] Nacházel se dlužník v době uzavření zástavní smlouvy v úpadku?

23. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že se žaloba zamítá, nebo aby zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

24. V mezích uplatněného dovolacího důvodu pak dovolatel argumentuje k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (K právnímu jednání, které vedlo k úpadku dlužníka).

č. 9

25. Dovolatel namítá, že soud mu neumožnil vyvrátit domněnku dlužníkovu úpadku, když (potud) neprovedl jím navržené důkazy a postupoval v rozporu s ustanovením § 86 insolvenčního zákona. Závěr odvolacího soudu, že již sjednáním zástavní smlouvy byly naplněny důvody pro závěr o úpadku dlužníka, má dovolatel za formalistický a zjednodušující, dovolává se závěrů [R 45/2014](#). Mínil, že k rozhodnému datu nebyl dlužník objektivně neschopen plnit své závazky, k čemuž odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 119/2014](#).

K otázce č. 2 (K přiměřené protihodnotě).

26. Dovolatel nesouhlasí se závěrem, že za přiměřené protiplnění ve smyslu § 241 odst. 5 písm. a/ insolvenčního zákona nelze považovat ani poskytnutí úvěru spoludlužníkům dlužníka, ani vyplacení bankovních záruk ve prospěch dlužníka. K tomu poukazuje i na to, že solidární závazek spoludlužníků z úvěrové smlouvy byl reakcí na projekt přeměny dlužníka (rozdělením, sloučením), v jehož důsledku došlo k přechodu části dlužníkovu jmění na společnost SA a společnost ST. Oprávnění čerpat další části „úvěrové linky“ (nad rámec bankovních záruk) přitom měl i dlužník; že tak neučinil, nemůže jít k tíži dovolatele.

27. Odvolacímu soudu dovolatel dále vytýká, že ignoroval možné splnění výjimky dle § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona.

28. K bankovní záruce pak dovolatel uvádí, že ji vystavil 24. 10. 2012 (nikoli 24. 1. 2012 jak uvádí soud) a že její poskytnutí bylo v souladu s článkem II. odst. písm. c) úvěrové smlouvy, ve znění dodatku č. 15 a následujících.

29. Dovolatel rovněž míní, že protiplněním bylo i prodloužení splatnosti úvěrů (jež má výrazně pozitivní vliv na cash-flow úvěrovaného subjektu); namítá též, že nešlo o zřízení nového zajištění, nýbrž o vnitřní změnu druhu zajištěného majetku, dovolává se potud ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona. To, že bylo sjednáno zajištění k závodu místo položkového seznamu zajišťovaných věcí, nemůže (dle dovolatele) nic změnit na povaze zajištění.

30. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, máje za to, že otázka č. 1 je otázkou skutkovou, nikoli právní, a že v řešení otázky č. 2 je napadené rozhodnutí souladné s judikaturou Nejvyššího soudu představovanou rozsudkem sen. zn. [29 ICdo 13/2012](#), včetně toho, že prodloužení splatnosti úvěru není odpovídajícím protiplněním.

III.

Přípustnost dovolání

31. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2. článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

32. Dovolání, které nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním přdestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem zčásti neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

33. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

34. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

35. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

36. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (jak z nich vyšly oba soudy):

37. Žalovaný uzavřel dne 6. 9. 2012 s dlužníkem smlouvu o úvěru a dalších bankovních službách poskytovaných formou víceúčelové linky až do částky 59 700 000 Kč, na základě které se žalovaný zavázal poskytovat dlužníku úvěry a jiné finanční služby (včetně bankovních záruk). Úvěrová smlouva byla následně doplněna 19 dodatky, jimiž se převážně měnila výše a splatnost úvěru.

38. Poté, co na základě projektu rozdělení došlo k odštěpení dvou částí jmění dlužníka a k jejich přechodu na společnost SA a na společnost ST, uzavřeli žalovaný, dlužník, společnost SA a společnost ST dodatek č. 15 k úvěrové smlouvě, jímž společnost SA a společnost ST přistoupila podle § 1892 o. z. k dluhům dlužníka z úvěrové smlouvy.

39. Žalovaný, dlužník, společnost SA a společnost ST se následně dne 30. 8. 2016 dohodli dodatkem č. 19 úvěrové smlouvy na snížení maximální výše úvěrové linky na částku 90 milionů Kč, na stanovení splatnosti úvěru do 31. 1. 2017 a na tom, že do 15. 9. 2016 zřídí zástavní právo k závodům všech 3 úvěrových (spolu)dlužníků.

č. 9

40. Smlouvou o zřízení zástavního práva k závodům, uzavřenou mezi žalovaným (jako zástavním věřitelem) a úvěrovými (spolu)dlužníky coby zástavci ve formě notářského zápisu dne 15. 9. 2016, zřídil dlužník ve prospěch žalovaného zástavní právo ke svému závodu k zajištění dluhů z úvěrové smlouvy. Zástavní právo k závodu dlužníka bylo téhož dne zapsáno do Rejstříku zástav. V té době již žalovaný měl zřízeno k zajištění dluhů z úvěrové smlouvy zástavní právo k pohledávkám dlužníka, zástavní právo k movitým věcem – zásobám dlužníka a zástavní právo k nemovitým věcem ve vlastnictví dlužníka; dlužník mu rovněž vystavil zajišťovací blanco směnku.

41. Usnesením (vyhláškou) ze dne 24. 2. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), oznámil insolvenční soud zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka.

42. Usnesením ze dne 26. 5. 2017 insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka.

43. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 3
Úpadek

(1) Dlužník je v úpadku, jestliže má

a/ více věřitelů a

b/ peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a

c/ tyto závazky není schopen plnit (dále jen „platební neschopnost“).

(2) Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

a/ zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo

b/ je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo

c/ není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo

d/ nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

(3) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkova majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně

předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat.

(...)

§ 241

Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

(1) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu.

(2) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku.

(3) Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník

a/ splnil dluh dříve, než se stal splatným,

b/ dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch,

c/ prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva,

d/ poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné.

(4) Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.

(5) Zvýhodňujícím právním úkonem není

a/ zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu,

b/ právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka,

c/ právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem.

44. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila ustanovení § 3 odst. 1 až 3 a § 241 insolvenčního zákona již v době uzavření zástavní smlouvy (15. 9. 2016). Ustanovení § 3 odst. 1 a 2 a § 241 insolvenčního zákona později změn nedoznala a ustanovení § 3 odst. 3 insolvenčního zákona doznalo změn jen potud, že se s účinností od 1. 7. 2017, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, posunulo ve struktuře § 3 insolvenčního zákona do odstavce 4.

č. 9

45. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že 1. 1. 2014 se stal účinným zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jenž pojem „právní úkon“ dle § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, nahradil pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.). V tomto duchu (jako s „právním jednáním“) je nutno v době od 1. 1. 2014 terminologicky pracovat i s pojmem „právní úkon“ obsaženým v § 241 insolvenčního zákona.

46. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovolatelem položeným otázkám následující závěry.

K otázce č. 1 (K úpadku dlužníka).

47. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, že podle úpravy obsažené v insolvenčním zákoně lze určit (při splnění dalších předpokladů) i neúčinnost zástavní smlouvy (srov. [R 113/2014](#) nebo rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 13/2012](#)). Tímto způsobem se Nejvyšší soud (pro insolvenční poměry) vymezil odlišně oproti závěrům, jež při výkladu obecné úpravy odporovatelnosti (představované tehdy ustanovením § 42a obč. zák.) podal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. [21 Cdo 2041/2012](#), uveřejněném pod číslem 18/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 18/2014“).

48. V těch případech, v nichž dlužník zástavní smlouvou poskytl svůj majetek (zástavu) k zajištění svého již existujícího závazku (aniž by šlo o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné), jde o právní jednání uvedené (v rámci demonstrativního výčtu zvýhodňujících právních jednání obsaženého v § 241 odst. 3 insolvenčního zákona) v § 241 odst. 3 písm. d/ insolvenčního zákona (srov. opět [R 113/2014](#)).

49. Jelikož zvýhodňujícím právním jednáním se ve smyslu ustanovení § 241 odst. 2 věty první insolvenčního zákona rozumí pouze právní jednání, které dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní jednání, které vedlo k dlužníkovu úpadku, a nešlo o případ, kdy by se uplatnila (měla uplatnit) vyvratitelná domněnka dlužníkovu úpadku dle ustanovení § 241 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona, soudy se správně zabývaly tím, zda zástavní smlouva byla právním jednáním, které dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právním jednáním, které vedlo k dlužníkovu úpadku. Závěr insolvenčního soudu, že šlo o právní jednání, které dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, vycházející z toho, že byla prokázána domněnka úpadku dlužníka dle § 3 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona, odvolací soud nesdílel, dovodil však, že předmětné právní jednání k úpadku dlužníka přinejmenším vedlo, když sjednáním zástavního práva k závodu měly být z veškerého majetku dlužníka přednostně

uspokojeny (zcela či částečně) výhradně pohledávky žalovaného (srov. reprodukce odstavce 15. napadeného rozhodnutí v odstavcích 14. a 15. výše). Tento závěr zjevně neobstojí.

50. Zástavní právo má v první řadě funkci zajišťovací; zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku zástavního věřitele dobrovolně splnil, a zástavnímu věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zástavy, nebude-li jeho pohledávka řádně a včas splněna. Nebyla-li pohledávka zástavního věřitele řádně a včas splněna, uplatní se uhrazovací funkce zástavního práva; zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se ze zástavy, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady své pohledávky z majetku dlužníka. Srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. [29 Odo 396/2003](#), uveřejněný pod číslem 31/2007 Sb. rozh. obč., nebo opět [R 18/2014](#).

51. Zástavní právo je dále právem subsidiárním a akcesorickým. Subsidiarita zástavního práva vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezankla jiným způsobem. Akcesorickým je zástavní právo zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit; shodně srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. [21 Cdo 296/2003](#), uveřejněný pod číslem 64/2004 Sb. rozh. obč.

52. Závěr, že samotná zástavní smlouva není odporovatelným právním úkonem, formuloval Nejvyšší soud v [R 18/2014](#) při zohlednění rozdílu mezi zajišťovací a uhrazovací funkcí zástavního práva a při respektu k subsidiaritě a akcesoritě zástavního práva především na základě argumentu, že vznik zástavního práva na základě písemné smlouvy uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem nemá sám o sobě za následek zmenšení majetku dlužníka, neboť dlužník zůstává i po vzniku zástavního práva nositelem vlastnického nebo jiného práva k zástavě, která proto z jeho majetku neuchází. Odlišné pojetí, jež se prosazuje na poli práva insolvenčního [že samotná zástavní smlouva je (může být) odporovatelným právním jednáním], nemá původ v popření platnosti teze, že „vznik zástavního práva na základě písemné smlouvy uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem nemá sám o sobě za následek zmenšení majetku dlužníka“, nýbrž v tom, že odpůřčí žaloba podle insolvenčního zákona sleduje i jiné cíle než odpůřčí žaloba podle občanského zákoníku. Neúčinným (a napadnutelným odpůřčí žalobou podle ustanovení § 239 insolvenčního zákona) je i právní jednání popsané v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona, aniž by dosavadní majetek dlužníka (zástava) fakticky opustil majetkovou podstatu dlužníka. Účelem této právní úpravy je i v tomto případě „navrátit“ zástavu do majetkové podstaty dlužníka v tom smyslu, že z výtěžku zpeněžení zástavy nebude uspokojen přednostně (popřípadě, vzhledem k výši výtěžku zpeněžení, uspokojen výlučně) věřitel, jenž uplatnil právo na uspokojení ze zajištění; srov. opět [R 113/2014](#) nebo též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. [29 ICdo 48/2013](#), uveřejněný pod číslem 106/2016 Sb. rozh. obč.

53. Jestliže vznik zástavního práva na základě písemné zástavní smlouvy uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem nemá sám o sobě za následek zmenšení majetku dlužníka, pak logicky nemůže jít o právní jednání, které vedlo k dlužníkovu úpadku, bez zřetele k tomu, že zástavou byl dlužníkuv závod. Jinak řečeno, právní jednání, jímž dlužník uzavře zástavní smlouvu ke svému závodu, není jen proto právním jednáním, které vede k úpadku dlužníka.

Tento závěr je plně v souladu se subsidiaritou zástavního práva, jež se projevuje tím, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezanikla jiným způsobem (srov. odstavec 51. výše). Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž potud správné není.

K otázce č. 2 (K přiměřené protihodnotě).

č. 9

54. K dovolatelově námitce, že zřízení zástavního práva k závodu bylo pouhou změnou vnitřního obsahu dříve zastavených věcí hromadných (srov. § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona), Nejvyšší soud uvádí, že v dané věci nebylo ve skutkové rovině sporu o tom, že před vznikem zástavního práva k závodu dlužníka (coby věci hromadné) měl žalovaný zřízeno k zajištění dluhů z úvěrové smlouvy zástavní právo k pohledávkám dlužníka, zástavní právo k movitým věcem – zásobám dlužníka a zástavní právo k nemovitým věcem ve vlastnictví dlužníka; dlužník mu rovněž vystavil zajišťovací bílanc směnku (srov. odstavec 40. výše). Zajišťovací směnka z žalovaného nikdy nečinila zajištěného věřitele ve smyslu ustanovení § 2 písm. g) insolvenčního zákona, natož věřitele zástavního, takže ve vztahu k ní nelze argumentovat změnou vnitřního obsahu „zastavené“ věci. Pohledávky dlužníka, movité věci dlužníka ani nemovité věci dlužníka pak nejsou věcmi hromadnými a neexistuje žádný rozumný důvod, pro který by zástavní právo zřízené k závodu dlužníka předmětnou zástavní smlouvou mělo být považováno za změnu vnitřního obsahu dříve zastavených věcí. Dovolání tudíž potud není důvodné.

55. K dovolatelově výtce, že odvolací soud ignoroval možné splnění výjimky dle § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona (srov. reprodukce dovolání v odstavci 27. výše), Nejvyšší soud uvádí, že ustanovení § 241 odst. 5 písm. a) a b) insolvenčního zákona upravuje dvě skupiny právních jednání dlužníka, která nejsou zvýhodňujícími právními úkony; jednak právní jednání, jimiž dlužník zřídil zajištění svého závazku, obdržel-li za ně současně přiměřenou protihodnotu (písmeno a/), jednak právní jednání učiněná za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterých dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkony učiněné ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byly úkony učiněny, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tyto úkony mohly vést k úpadku dlužníka (písmeno b/). Z takového rozlišení je zjevné, že pro posouzení, zda konkrétní právní jednání je právním jednáním zvýhodňujícím, nelze právní jednání, jímž je zřízeno zajištění závazku dlužníka (§ 241 odst. 5 písm. a) insolvenčního zákona), poměřovat kritérii, jež insolvenční zákon stanoví pro jiná zvýhodňující právní jednání v § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona.

56. Pro posouzení, zda zástavní smlouva je zvýhodňujícím právním jednáním, je tak nevýznamné, zda šlo o právní jednání učiněné za podmínek obvyklých v obchodním styku a zda byly splněny další podmínky určené v ustanovení § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona; podstatné je pouze to, zda za zřízení zajištění závazku dlužník současně obdržel přiměřenou protihodnotu (srov. opět [R 113/2014](#) a rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 13/2012](#)). Dovolání proto ani potud není důvodné.

57. K námitkám vznášeným dovolatelem k otázce (ne)přiměřené protihodnoty ve smyslu ustanovení § 241 odst. 5 písm. a) insolvenčního zákona (srov. reprodukce dovolání v odstavcích 26. a 29. výše) Nejvyšší soud především uvádí, že jakkoli nelze terminologicky

zaměňovat pojmy „přiměřená protihodnota“ (§ 241 odst. 5 písm. a) insolvenčního zákona) a „přiměřené protiplnění“ (§ 240 a § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona) nebo „jiný přiměřený majetkový prospěch“ (§ 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona), i při interpretaci pojmu „přiměřená protihodnota“ lze vyjít z toho, jak Nejvyšší soud vyložil „protiplnění dle § 240 insolvenčního zákona“ v rozsudku ze dne 31. března 2020, sen. zn. [29 ICdo 98/2018](#), uveřejněném pod číslem 110/2020 Sb. rozh. obč. V něm uzavřel, že takové „protiplnění“ musí být majetkové povahy, reálné a přiměřeně ekvivalentní; nemůže mít jinou, např. nemajetkovou, povahu nebo podobu, kterou nelze nijak zpeněžit anebo využít k uspokojení věřitelů.

58. Také „přiměřenou protihodnotou“ se rozumí (vzhledem k tomu, že ustanovení § 241 insolvenčního zákona slouží k ochraně majetkových zájmů věřitelů dlužníka před právním jednáním, jímž dlužník majetkově zvýhodňuje jen některé z nich) protihodnota majetkové povahy poskytnutá dlužníku. K tomu Nejvyšší soud již v rozsudku sen. zn. [29 ICdo 13/2012](#) ozřejmil, že za takovou (přiměřenou) protihodnotu nelze považovat „prolongaci“ splátek (sporným právním jednáním zajištěné) pohledávky, ani „nevyužití“ sankcí spojených s porušením povinnosti dlužníka k úhradě této pohledávky, nebo „nevymáhání“ zajišťovací směnky, s tím, že to platí i pro „umožnění“ dalšího provozu společnosti (dlužníka). V popsáném rozsahu napadené rozhodnutí těmito závěry odpovídá.

59. Pro účely posouzení, zda „přiměřenou protihodnotou“ je (může být) možnost (dalšího) čerpání úvěru dlužníkem (lhostejno, že tuto možnost měly až do částky 90 milionů Kč též společnosti SA a ST coby dlužníkovi spoludlužníci z úvěrové smlouvy na základě dodatku č. 15, které jediné využily možnost čerpat úvěr po uzavření dodatku č. 19), je určující přesné pojmenování úvěrového vztahu v době uzavření (a účinnosti) zástavní smlouvy. Ujednání úvěrové smlouvy o „úvěrové lince“ je typově ujednáním o možnosti dlužníka čerpat opakovaně (při současném postupném splácení) krátkodobý provozní bankovní úvěr až do výše schváleného úvěrového rámce. Je bankou poskytován pro průběžné (opakované) financování oběžného majetku podniku. Princip takového úvěru (revolvingového úvěru) je založen na sjednání úvěrového limitu a jeho účelovém čerpání. V těch případech, kdy dodatky k úvěrové smlouvě mění v čase výši úvěrového rámce [v předmětném případě činil úvěrový rámec původně částku 59 700 000 Kč, přičemž posledním dodatkem (dodatkem č. 19) již šlo o „snížení“ na částku 90 milionů Kč], je pro určení, zda dlužník zástavní smlouvou zajistil svůj již existující závazek (§ 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona), nebo (též) svůj závazek budoucí (a v jakém rozsahu), podstatné postavit po skutkové stránce najisto rozsah čerpání úvěru a míry jeho splacení před sjednáním dodatku č. 19. Na základě dosavadních skutkových zjištění (a odtud formulovaných skutkových závěrů) soudů nižších stupňů však úsudek, jenž by v rovině právní dovoloval postavit najisto, že zástavní smlouva zajišťovala pouze již existující závazek dlužníka, zatím nelze přijmout.

60. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že ač shledal některé dovolací námitky neopodstatněnými, nesprávnost řešení otázky č. 1 odvolacím soudem a neúplnost skutkových podkladů pro odpověď na otázku (nezbytnou pro zkoumání „přiměřenosti protihodnoty“), zda a v jakém rozsahu zástavní smlouva zajišťovala již existující závazek dlužníka, činí dovolání ve výsledku opodstatněným. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 10

Insolvenční soud může schválit konečnou zprávu v jiném znění, než ve kterém ji předložil insolvenční správce, jde-li o změny nebo doplnění, které nemění základní obsah konečné zprávy (§ 304 odst. 4 písm. b/ insolvenčního zákona).

Jestliže insolvenční soud v insolvenčním řízení, v němž je úpadek dlužníka řešen konkursem, pravomocně rozhodl podle ustanovení § 298 insolvenčního zákona o vydání tzv. čistého výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli dosaženého tak, že od výtěžku zpeněžení odečetl náklady spojené se správou a zpeněžením předmětu zajištění a částku připadající na odměnu insolvenčního správce (§ 298 odst. 2 insolvenčního zákona), pak k námitkám vzneseným k účelnosti a výši nákladů spojených se správou a zpeněžením předmětu zajištění v rámci námitek proti konečné zprávě (§ 304 odst. 2 insolvenčního zákona) již insolvenční soud při projednání a schválení konečné zprávy nepřihlíží (§ 298 odst. 3 část věty za středníkem insolvenčního zákona).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2021, sen. zn. 29 NSČR 103/2020, ECLI:CZ:NS:2021:29.NSCR.103.2020.1

Insolvenční řízení

§ 298 IZ, § 304 IZ

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 31. 10. 2019 Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Schválil konečnou zprávu o zpeněžování majetkové podstaty a vyúčtování odměny a výdajů insolvenčního správce (dále jen „konečná zpráva“), s tím, že:

a/ příjmy z podstaty činí celkem 3 629 647,45 Kč;

b/ výdaje z podstaty činí celkem 3 378 185,03 Kč;

c/ odměna insolvenčního správce činí 244 643,95 Kč;

d/ částka určená k rozvrhu k rozdělení mezi nezajištěné věřitele činí 6 811,47 Kč (bod I. výroku).

[2] Uložil insolvenčnímu správci [Ing. J. S., MBA (dále jen „J. S.“)], aby mu do 30 dnů od právní moci usnesení předložil návrh rozvrhového usnesení a upravený seznam přihlášených pohledávek (bod II. výroku).

Šlo v pořadí již o druhé rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení konečné zprávy když první usnesení (ze dne 8. 8. 2018) zrušil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 11. 11. 2019 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 304 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z toho, že námitky proti konečné zprávě podal pouze dlužník (B-98) – dospěl po přezkoumání (opakovaně doplněné) konečné zprávy a vyúčtování odměny a výdajů insolvenčního správce k následujícím závěrům.

3. Příjmy majetkové podstaty uvedené v konečné zprávě ve výši 3 629 647,45 Kč odpovídají obsahu spisu. Z této částky tvoří 3 602 671 Kč výtěžek zpeněžení zajištěného majetku a 26 976,45 Kč zpeněžení ostatního majetku, z čehož 15 631 Kč představují srážky z příjmu dlužníka, 11 204,45 Kč plnění z insolvenčního řízení dlužnice M. D. (dále jen „M. D.“), a 144 Kč příjem od České správy sociálního zabezpečení. Za nesporné výdaje, které již nelze účinně napadat námitkami proti konečné zprávě, má insolvenční soud pravomocně přiznané výdaje spojené se zpeněžením zajištěného majetku dlužníka [181 722,04 Kč, zahrnující hotové výdaje za odměnu realitní kanceláři (180 133 Kč), poštovné (540 Kč), legalizaci podpisů (60 Kč) a cestovné (989,04 Kč)].

4. K námitkám týkajícím se vykonatelných směnečných pohledávek dlužníka insolvenční soud uvádí, že dlužník od počátku insolvenčního řízení řádně nespolupracoval ani s insolvenčním správcem ani s insolvenčním soudem. K výzvě insolvenčního správce (ze dne 30. 11. 2015) nepředložil soupis majetkové podstaty a nedostavil se bez omluvy ani k jednání insolvenčního soudu nařízenému na 15. 9. 2016 k prohlášení o majetku dlužníka. Až na základě výzvy insolvenčního soudu ze dne 25. 10. 2016 (B-42) zaslal zástupce dlužníka kopie dvou směnečných platebních rozkazů proti L. B. (dále jen „L. B.“) z roku 2008, včetně exekučních příkazů ze 7. 3. 2013 a 25. 3. 2013. Podle sdělení soudního exekutora JUDr. V. P. z 23. 11. 2016 v předmětném exekučním řízení vůči L. B. nebylo nic vymoženo. Usnesením ze dne 13. 3. 2017 insolvenční soud souhlasil s prodejem oněch směnečných pohledávek. Originály listin k těmto pohledávkám předal zástupce dlužníka po výzvě insolvenčního soudu z 9. 6. 2017 (B-56) až 28. 7. 2017. Jelikož insolvenčnímu správci se nepodařilo pohledávky „prodat“, v souladu s ustanovením § 315 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona je vyloučil ze soupisu majetkové podstaty, což oznámil insolvenčnímu soudu 13. 4. 2018 (B-63). K pohledávkám dlužníka vůči M. D., Z. D. (dále jen „Z. D.“) a D. t. (dále jen „společnost D“), insolvenční soud poukazuje na to, že ohledně těchto dlužníkových dlužníků probíhala insolvenční řízení již od roku 2012. Do insolvenčních řízení vedených na majetek Z. D. a společnosti D dlužník pohledávky nepřihlásil, v insolvenčním řízení vedeném na majetek M. D. tak učinil 18. 1. 2013 a plnění z tohoto insolvenčního řízení bylo posléze též zasláno do majetkové podstaty dlužníka. Doklady k těmto pohledávkám dlužník insolvenčnímu správci nepředal.

5. K vyúčtování jízdného insolvenční soud uvádí, že (jak uvedeno výše) jízdami vyúčtovanými v rámci vydávání výtěžku zajištěnému věřiteli se již nemůže zabývat. Ohledně jízdy k soudním jednáním insolvenční soud uvádí, že v době, kdy se zúčastnil jednání konaných 24. 8. 2015 a 23. 7. 2018, se pobočka insolvenčního správce nacházela v Č., a v době, kdy se zúčastnil

jednání konaných 20. 5. 2019 a 30. 9. 2019, se pobočka insolvenčního správce nacházela v R. pod T. Insolvenčnímu správci tak náleží za 2 jízdy z Č. částka 287,33 Kč a za jízdy z R. pod T. do P. a zpět pak částka 1 190,63 Kč. K návrhu rozvrhového usnesení insolvenční soud uvádí, že jde pouze o předběžný návrh.

6. Odměnu vyúčtoval insolvenční správce v souladu s vyhláškou č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů; námitky proti odměně nebyly podány.

7. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 15. 7. 2020 změnil usnesení insolvenčního soudu v bodě I. výroku jen tak, že částka určená k rozdělení mezi nezajištěné věřitele činí 6 818,47 Kč; jinak je potvrdil.

8. Odvolací soud dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům.

9. K namítané nepřezkoumatelnosti usnesení insolvenčního soudu odvolací soud uvádí, že insolvenční soud schválil konečnou zprávu s dílčími změnami, tedy částečně s jinými výsledky insolvenčního řízení (jež však nezměnily základní obsah konečné zprávy) než insolvenční správce formuloval v konečné zprávě, a je rovněž zřejmé, jak dospěl k částkám uvedeným v napadeném usnesení.

10. Námitkou, že nedošlo k vypořádání zrušeného společného jmění manželů dlužníka a jeho manželky Z. F. (dále jen „Z. F.“), se insolvenční soud zabýval již v přípisu z 9. 6. 2017 (B-56), doručeném dlužníku 14. 6. 2017, a obdobně insolvenční správce (B-113). Odvolací soud přitom nemá pochyb o tom, že ustanovení § 274 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 5. 2019, pro věc rozhodném, umožňovalo zahrnout majetek ze společného jmění do majetkové podstaty, jestliže nebylo možné vypořádat společné jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohly být uspokojeny, byly vyšší než majetek, který náležel do společného jmění manželů. Poukazuje-li dlužník na to, že „zpeněžení oddlužením“ (v tomto případě u jeho manželky) vyvolává stejné účinky jako konkurs (zaniká společné jmění manželů, které je třeba vypořádat podle konkursních pravidel), pak přehlíží, že insolvenční soud schválil oddlužení Z. F. plněním splátkového kalendáře, nikoli zpeněžením majetkové podstaty; účinek předvídaný ustanovením § 408 odst. 1 insolvenčního zákona tedy nenastal.

11. K námitce, že pravidlo formulované v § 274 insolvenčního zákona nelze aplikovat tak, že majetek náležející do společného jmění manželů bude bez dalšího zahrnut do majetkové podstaty insolvenčního řízení zahájeného dříve, podložené poukazem na ustanovení § 205 odst. 3 insolvenčního zákona, odvolací soud odkazuje na důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sen. zn. [29 ICdo 37/2016](#), uveřejněného pod číslem 65/2018 Sb. rozh. obč. [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

12. K námitce, že nedošlo ke spojení insolvenčních věcí dlužníka a jeho manželky, odvolací soud uvádí, že dlužník potud (účelově) přehlíží závěr Nejvyššího soudu formulovaný v usnesení ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. [29 NSČR 1/2016](#).

13. Odvolací soud tak shledal odvolání důvodným jen částečně, potud, že správná výše částky určené k rozdělení nezajištěným věřitelům činí (jak plyne z odůvodnění napadeného usnesení) 6 818,47 Kč, nikoli 6 811,47 Kč (jak plyne z výroku napadeného usnesení).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené usnesení závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 10

15. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel argumentuje především tím, že konečná zpráva je (nadále) nepřezkoumatelná, opakuje námitky, jež vznášel proti poslední verzi konečné zprávy, a odmítá tezi odvolacího soudu, že není oprávněn napadat pravomocně přiznané hotové výdaje, jakož i argumentaci odvolacího soudu, že konečná zpráva byla schválena s dodatečnými dílčími změnami. K tomu se dovolává závěrů formulovaných v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sen. zn. [29 NSČR 71/2014](#) (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročníku 2017, pod číslem 144). Míni, že z onoho usnesení Nejvyššího soudu zřetelně plyne význam a funkce schvalování konečné zprávy a její obligatorní náležitosti.

16. Dovolatel namítá, že usnesení insolvenčního soudu ze dne 31. 10. 2019 (mimo dalších nedostatků – např. nepřezkoumatelnosti hotových výdajů insolvenčního správce) vyčísluje celkové výdaje majetkové podstaty jinak, než je v konečné zprávě vyčíslil insolvenční správce, a stejné nesrovnalosti se objevily u výdajových položek majetkové podstaty. Insolvenční soud též přiznal insolvenčnímu správci jinou odměnu než požadoval, a uvedl jinou celkovou výši výdajů majetkové podstaty dlužníka.

17. Dále dovolatel opakuje námitku, že soudy nerespektovaly v insolvenčním řízení judikaturu o spojení samostatných insolvenčních řízení manželů ke společnému řízení, odkazuje na závěry vyjádřené v označeném usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2011, s tím, že jde o závěry, které Nejvyšší soud ve své judikatuře „nikterak nespороval“.

18. Dovolací argumentaci uzavírá dovolatel námitkou, že ustanovení § 274 insolvenčního zákona nebylo ve věci jeho společného jmění manželů uplatnitelné, jelikož oba manželé byli v úpadku a toto pravidlo nelze použít tak, že se takový majetek bez dalšího zahrne do dříve zahájeného insolvenčního řízení. Odtud dovozuje, že společné jmění manželů dosud nebylo řádně vypořádáno.

19. Insolvenční správce ve vyjádření má napadené rozhodnutí za správné a navrhuje dovolání odmítnout.

III.

Přípustnost dovolání

20. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

21. Dovolání nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.). Pro další úvahy Nejvyššího soudu přitom byl i při posuzování přípustnosti dovolání rozhodný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019, a to se zřetelem k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

22. Důvod připustit dovolání Nejvyšší soud neměl pro účely posouzení námitky, že insolvenční řízení dlužníka mělo být spojeno s insolvenčním řízením jeho manželky. Tato námitka je totiž založena na ignoranci závěrů, jež Nejvyšší soud k této otázce přijal (v poměrech této věci) v usnesení sen. zn. [29 NSČR 1/2016](#). V něm vysvětlil, že v době od 1. 1. 2014 není přípustné (s výjimkou podávající se z díky § 394a insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014 pro společný návrh manželů na povolení oddlužení) spojení věcí různých dlužníků ke společnému řízení i v těch insolvenčních řízeních, jež byla zahájena před 1. lednem 2014. K témuž závěru se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v usnesení ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. [29 NSČR 7/2016](#), nebo v usnesení ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. [29 NSČR 78/2017](#), uveřejněném pod číslem 27/2020 Sb. rozh. obč.

23. Ve vztahu k vypořádání společného jmění manželů a k výhradě, že usnesení insolvenčního soudu se odchyluje od konečné zprávy, Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným, když potud jde o otázky v insolvenčních poměrech dovolacím soudem beze zbytku nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – nejprve zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Nejvyšší soud předesílá, že při úvaze, zda je (dovoláním zpochybněné) právní posouzení věci odvolacím soudem správné, vychází (musí vycházet) ze skutkových závěrů odvolacího soudu, nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů nejprve zformuluje sám dovolatel. K tomu srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku ze dne 30. 9. 2015, sen. zn. [29 ICdo 28/2013](#), uveřejněného pod číslem 94/2016 Sb. rozh. obč. V těch částech, jimiž dovolání polemizuje se skutkovými závěry soudů nižších stupňů, jde o polemiku nepřipustnou (nepřipustnou proto, že skutkový dovolací důvod občanský soudní řád v rozhodném znění nezná).

č. 10

27. Pro další úvahy Nejvyššího soudu k otázce (ne)vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manželky jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona (jež v tomto znění platila již v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka):

§ 268

(1) Prohlášením konkursu zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela; byl-li vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství.

(2) Po prohlášení konkursu se provede vypořádání společného jmění manželů, které

a/ zaniklo podle odstavce 1,

b/ do prohlášení konkursu zaniklo, ale nebylo vypořádáno, nebo

c/ bylo zúženo smlouvou nebo rozhodnutím soudu a do prohlášení konkursu nebylo vypořádáno.

(...)

§ 274

Nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty.

28. Ve skutkové rovině nebylo pochyb o tom, že:

[1] Insolvenční řízení dlužníka a Z. F. byla zahájena jejich insolvenčními návrhy dne 5. 6. 2013.

[2] Usnesením ze dne 19. 8. 2013 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 15.41 hodin), ve znění doplňujícího usnesení ze dne 9. 9. 2013 (zveřejněného v insolvenčním rejstříku 10. 9. 2013, v 11.32 hodin), insolvenční soud (mimo jiné):

1/ Zjistil úpadek Z. F. (bod I. výroku).

2/ Insolvenčním správcem Z. F. ustanovil J. S. (bod II. výroku).

3/ Povolil oddlužení (bod III. výroku).

4/ Určil, že účinky rozhodnutí o úpadku nastávají okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku (bod IV. výroku).

č. 10

[3] Usnesením ze dne 15. 10. 2013 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 24. 10. 2013 v 9.35 hodin), insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení Z. F. plněním splátkového kalendáře.

[4] Usnesením ze dne 17. 3. 2014 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 25. 3. 2014 v 10.46 hodin), insolvenční soud (mimo jiné) vzal na vědomí splnění oddlužení Z. F. plněním splátkového kalendáře. V tomto výroku nabylo usnesení právní moci 25. 3. 2014.

[5] Usnesením ze dne 17. 3. 2014 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 25. 3. 2014 v 10.43 hodin), které nabylo právní moci dne 16. 4. 2014, přiznal insolvenční soud Z. F. osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny.

[6] Usnesením ze dne 20. 5. 2015 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 8.57 hodin), insolvenční soud (mimo jiné):

1/ Zjistil úpadek dlužníka (bod II. výroku).

2/ Insolvenčním správcem dlužníka ustanovil J. S. (bod III. výroku).

3/ Určil, že účinky rozhodnutí o úpadku nastávají okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku (bod VI. výroku).

4/ Zamítl návrh dlužníka na povolení oddlužení (bod I. výroku).

5/ Prohlásil konkurs na majetek dlužníka, s tím, že konkurs bude projednáván jako nepatrný (body IV. a V. výroku).

[7] Usnesením ze dne 13. 7. 2016 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 14. 7. 2016, v 6.55 hodin), které nabylo právní moci 17. 8. 2016, insolvenční soud (mimo jiné):

1/ Udělil J. S. souhlas k vydání výtěžku zpeněžení zajištění (označených nemovitých věcí) ve výši 3 194 875,03 Kč zajištěnému věřiteli (Hypoteční bance, a. s.) [bod I. výroku].

2/ Přiznal J. S. zálohu na odměnu ve výši 226 073,93 Kč (bod III. výroku). V důvodech usnesení insolvenční soud uvedl, že náklady spojené se správou a zpeněžením předmětu zajištění činily 181 722,04 Kč (jež spolu se zálohou na odměnu odečetl z částky dosažené zpeněžením (3 602 671 Kč).

29. K výkladu § 274 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud vyjádřil v rozsudku ze dne 31. 10. 2019, sen. zn. [29 ICdo 151/2017](#), uveřejněném pod číslem 77/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 77/2020“). V něm vysvětlil, že:

[1] Je-li ke dni zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela důvod aplikovat § 274 insolvenčního zákona, neboť společné jmění dlužníka a jeho manžela je předloženo, přičemž závazky (dluhy), které způsobují předložení společného jmění, byly řádně uplatněny v insolvenčním řízení dlužníka, nemůže mít na použití § 274 insolvenčního zákona vliv, že následně dojde k zahájení insolvenčního řízení rovněž na majetek manžela dlužníka (odstavec 33.).

[2] Nesouhlasí-li manžel dlužníka se zahrnutím celého majetku náležícího do společného jmění manželů do majetkové podstaty dlužníka, neboť se domnívá, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, nejsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, může podat žalobu na vypořádání společného jmění manželů (odstavec 25.).

[3] Při výkladu § 274 insolvenčního zákona se závazky uspokojitelnými ze společného jmění manželů rozumí dluhy převzaté za trvání manželství (s výjimkou uvedenou v § 710 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku), které věřitelé jako pohledávky v insolvenčním řízení řádně uplatnili (příhláškou nebo jiným způsobem předepsaným insolvenčním zákonem) [odstavec 27.].

30. Jak plyne ze skutkových reálií shrnutých v odstavci 28. výše, způsob řešení úpadku Z. F. (povolení oddlužení, které insolvenční soud následně schválil ve formě plnění splátkového kalendáře) nezpůsoboval (nevyvolal) zánik společného jmění manželů F. a tedy ani potřebu jeho vypořádání (srov. § 409 insolvenčního zákona ve znění účinném k 15. 10. 2013). Takový účinek nastal (v souladu s ustanovením § 268 odst. 1 insolvenčního zákona) až v důsledku prohlášení konkursu na majetek dlužníka (20. 5. 2015). K tomuto dni (ani později) však již k žádnému střetu majetkových podstat dlužníka a Z. F. nedošlo (nemohlo dojít), jelikož insolvenční řízení vedené na majetek Z. F. pravomocně skončilo 25. 3. 2014 (srov. § 413 insolvenčního zákona v tehdejší znění). V situaci, kdy dlužník není (nebyl) od prohlášení konkursu osobou s dispozičními oprávněními ve vztahu k majetkové podstatě (srov. § 229 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona) a kdy celý majetek náležející do společného jmění manželů F. byl zahrnut do majetkové podstaty podle § 274 insolvenčního zákona, byla osobou, která mohla namítat, že se tak děje na její úkor, jelikož předpoklady takového postupu nebyly naplněny, Z. F. (nikoli dlužník). Ta tak mohla učinit [v souladu se závěrem obsaženým v [R 77/2020](#) (odstavec 25.)] tím, že podá žalobu na vypořádání společného jmění manželů.

31. Zbývá dodat, že jsou-li splněny předpoklady formulované v § 274 insolvenčního zákona a je-li proto celý majetek náležející do společného jmění manželů zahrnut do majetkové podstaty dlužníka, společné jmění manželů se již nevypořádává, což plyne přímo z dikce § 274

insolvenčního zákona [srov. slova „Nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů (...)“]. Dovolání proto potud není důvodné.

32. Pro posouzení výhrady, že usnesení insolvenčního soudu se odchyluje od konečné zprávy, jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 38

(1) Insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. V případě konkursu se výše odměny určí z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek a z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. V případě oddlužení činí výše odměny z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek 25 % výše stanovené prováděcím právním předpisem pro odměnu z počtu přezkoumaných přihlášených pohledávek v konkursu. Je-li insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu.

(2) Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce se uspokojují z majetkové podstaty, a pokud k tomu nestačí, ze zálohy na náklady insolvenčního řízení; není-li jejich uspokojení z těchto zdrojů možné, hradí je stát, nejvýše však 50 000 Kč na odměně insolvenčního správce a 50 000 Kč na náhradě hotových výdajů insolvenčního správce.

(3) Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě, a není-li jí, ve zprávě o své činnosti. Insolvenční soud může podle okolností případu po projednání s věřitelským výborem odměnu insolvenčního správce přiměřeně zvýšit nebo snížit. Důvodem ke snížení odměny je zejména skutečnost, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností nebo že nenavrhл provedení částečného rozvrhu, ačkoliv to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval.

(4) Insolvenční soud může v průběhu insolvenčního řízení rozhodnout o vyplacení zálohy odměny a hotových výdajů insolvenčnímu správci, a to i opětovně.

(...)

(7) Způsob určení odměny, některých hotových výdajů insolvenčního správce a způsob jejich úhrady státem stanoví prováděcí právní předpis.

§ 302

(...)

(2) Konečná zpráva insolvenčního správce musí podat celkovou charakteristiku jeho činnosti s vyčíslením jejích finančních výsledků. Konečná zpráva musí obsahovat zejména

a/ přehled pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, které insolvenční správce již uspokojil a které ještě uspokojit zbývá,

b/ přehled výdajů vynaložených v souvislosti se správou majetkové podstaty se zdůvodněním výdajů, které nejsou obvyklé,

c/ přehled zpeněžení majetkové podstaty s výsledkem, jehož bylo dosaženo,

d/ uvedení majetku, který nebyl zpeněžen, s odůvodněním, proč k tomu došlo,

e/ výsledky částečného rozvrhu, pokud k němu došlo,

f/ přehled plnění zajištěným věřitelům s promítnutím do rozvrhu,

g/ přehled jednání a právních úkonů, významných pro průběh insolvenčního řízení.

č. 10

(3) Konečná zpráva insolvenčního správce musí vyústit ve vyčíslení částky, která má být rozdělena mezi věřitele, a v označení těchto věřitelů, s údajem o výši jejich podílů na této částce.

(...)

§ 303

(1) Současně s konečnou zprávou insolvenční správce předloží insolvenčnímu soudu i vyúčtování své odměny a výdajů.

(...)

§ 304

(1) Insolvenční soud přezkoumá konečnou zprávu insolvenčního správce a jeho vyúčtování a odstraní po slyšení insolvenčního správce chyby a nejasnosti v ní obsažené.

(2) O konečné zprávě insolvenčního správce po její úpravě uvědomí insolvenční soud účastníky řízení tím, že ji zveřejní vyhláškou. Současně je uvědomí o tom, že do 15 dnů od zveřejnění konečné zprávy v insolvenčním rejstříku mohou proti ní podat námitky; námitky se podávají u insolvenčního soudu dvojmo s tím, že jedno vyhotovení se doručuje insolvenčnímu správci k vyjádření.

(3) K projednání konečné zprávy insolvenčního správce a jeho vyúčtování nařídí insolvenční soud jednání. Termín a místo tohoto jednání zveřejní insolvenční soud vyhláškou; předvolání k tomuto jednání insolvenční soud zvlášť doručí insolvenčnímu správci, dlužníku, věřitelům a státnímu zastupitelství, kteří podali námitky proti konečné zprávě, a věřitelskému výboru.

(4) Na jednání o konečné zprávě a vyúčtování insolvenčního správce projedná insolvenční soud námitky, které byly proti ní vzneseny. Na základě toho rozhodne buď tak, že

a/ schválí předloženou konečnou zprávu a vyúčtování, nejsou-li námitky vůči nim důvodné,

b/ nařídí doplnění nebo změnu konečné zprávy nebo vyúčtování, jestliže shledá, že některé z námitek proti nim jsou důvodné, avšak nemění její základní obsah,

c/ odmítne přijmout konečnou zprávu, shledá-li že námitky proti ní vznesené důvodně zpochybňují zprávu jako celek; v tomto případě uloží insolvenčnímu správci, aby předložil novou konečnou zprávu ve lhůtě, kterou určí.

č. 10

(5) Nebyly-li podány námitky proti konečné zprávě, může insolvenční soud vydat rozhodnutí podle odstavce 4 i bez nařízení jednání.

(6) Rozhodnutí podle odstavců 4 a 5 doručí insolvenční soud insolvenčnímu správci, dlužníkovi a věřitelům, o jejichž námitkách bylo rozhodováno. Odvolání proti těmto rozhodnutím mohou podat insolvenční správce a věřitelé a dlužník, jejichž námitkám nebylo vyhověno.

33. Konečná zpráva neřeší otázku způsobu a rozsahu uspokojení pohledávek (insolvenčních) věřitelů; o tom rozhoduje insolvenční soud v rozvrhovém usnesení. Jakkoliv platí, že konečná zpráva má vyústit ve vyčíslení částky, která má být rozdělena mezi věřitele, jakož i v označení těchto věřitelů, s údajem o výši jejich podílů na této částce (srov. dikci § 302 odst. 3 insolvenčního zákona), podstatou konečné zprávy je přehled o příjmech a výdajích z majetkové podstaty (pohledávkách za majetkovou podstatou a pohledávkách postavených jim na roveň) a údaj o tom, jaká částka je k dispozici pro rozvrh. Označení věřitelů s údajem o (předpokládané) míře uspokojení jejich pohledávek v rozvrhu je obsaženo v konečné zprávě toliko jako údaj doplňující (orientační), neboť to, kteří z věřitelů, jejichž pohledávky prošly přezkumem, a v jakém rozsahu budou z výtěžku zpeněžení uspokojeni, je vyhrazeno rozvrhu. V něm je prostor pro řešení případných sporů o interpretaci výsledku přezkumu a incidenčních sporů. V usnesení o schválení konečné zprávy (a vyúčtování hotových výdajů a odměny insolvenčního správce) se tedy insolvenční soud nezabývá (nemá zabývat) mírou uspokojení jednotlivých věřitelů, tudíž ani posuzovat námitky dlužníka v tomto směru. Srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. [29 NSČR 118/2016](#), uveřejněné pod číslem 134/2017 Sb. rozh. obč. V tomto ohledu tak závěry soudů odpovídají judikatuře Nejvyššího soudu.

34. V úpadkových poměrech upravených zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), Nejvyšší soud uzavřel, že podle závěrů, jež zformuloval v rozsudku ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2865/2011](#), uveřejněném pod číslem 22/2014 Sb. rozh. obč., platí, že při pravidelném chodu věcí (při kontinuálním výkonu funkce správcem konkursní podstaty) má konečné slovo při schvalování hotových výdajů a odměny správce konkursní podstaty, jakož i při schvalování nákladů spojených s udržováním a správou konkursní podstaty (lhostejno, zda již uhrazených) konkursní soud postupem podle § 29 ZKV. Takový postup ústí ve vydání usnesení o (ne)schválení konečné zprávy a vyúčtování odměny a výdajů správce

konkursní podstaty. Tomuto závěru odpovídá i možnost schválit konečnou zprávu v jiném znění, než ve kterém ji konkursnímu soudu předložil správce konkursní podstaty úpadce [neschválit některé hotové výdaje správce konkursní podstaty, jakož i některé z nákladů spojených s udržováním a správou konkursní podstaty (lhostejno, zda již uhrazených)]; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2016, sp. zn. [29 Cdo 2181/2014](#). V porovnání s dikcí § 29 odst. 2 ZKV upravuje insolvenční zákon způsoby rozhodování insolvenčního soudu o konečné zprávě podrobněji (srov. § 304 odst. 4 insolvenčního zákona). Umožňuje-li nicméně ustanovení § 304 odst. 4 písm. b/ insolvenčního zákona insolvenčnímu soudu, aby o námitkách proti konečné zprávě, které jsou důvodné, ale nemění základní obsah konečné zprávy, rozhodl tak, že nařídí doplnění nebo změnu konečné zprávy nebo vyúčtování, pak to současně znamená, že konečná zpráva (nebo vyúčtování) může být doplněna či změněna vůlí (nařízením) insolvenčního soudu. Může k tomu dojít (zejména tam, kde se v těchto dílčích otázkách rozchází mínění insolvenčního soudu a zpracovatele konečné zprávy, jímž je insolvenční správce) i tím způsobem, že insolvenční soud promítne tyto odchylky (doplnění či změny) ve výroku usnesení o schválení konečné zprávy [což se může stát i tam, kde insolvenční soud dospěl k nutnosti doplnění či změny konečné zprávy bez námitek oprávněných osob (z úřední činnosti)]. Omezujícím faktorem takového postupu (v porovnání s konkursní úpravou, jež tuto otázku výslovně neřešila) je právě skutečnost, že tyto změny či doplnění nemění základní obsah konečné zprávy (srov. oproti tomu § 304 odst. 4 písm. c/ insolvenčního zákona).

35. Lze tedy shrnout, že insolvenční soud může schválit konečnou zprávu v jiném znění, než ve kterém ji předložil insolvenční správce, jde-li o změny nebo doplnění, které nemění základní obsah konečné zprávy (§ 304 odst. 4 písm. b/ insolvenčního zákona).

36. Možnost stanovit odměnu insolvenčního správce jinak (než jak je v souladu s ustanovením § 38 odst. 3 a § 303 odst. 1 insolvenčního zákona vyúčtována v konečné zprávě), pak vyplývá z toho, že o určení odměny, případně o jejím přiměřeném zvýšení nebo snížení (§ 38 odst. 3 insolvenčního zákona) rozhoduje konečným způsobem právě insolvenční soud.

37. Také s těmito závěry (jež neodporují ani usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 71/2014](#), na něž poukazuje dovolatel) je napadené rozhodnutí v souladu.

38. Pro posouzení možnosti zkoumat při schválení konečné zprávy náklady spojené se správou a zpeněžením předmětu zajištění, je rozhodné následující ustanovení insolvenčního zákona (ve znění, jež od rozhodnutí o úpadku dlužníka do 13. 7. 2016 nedoznalo změn):

§ 298

(1) Zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna.

(2) Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli.

(3) Proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou ostatní věřitelé a dlužník podat námitky do 7 dnů ode dne zveřejnění návrhu v insolvenčním rejstříku; k později podaným námitkám se nepřihlíží. K projednání včas podaných námitek nařídí insolvenční soud do 30 dnů jednání, při kterém rozhodne o tom, zda návrhu insolvenčního správce vyhoví.

(4) Náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení; náklady spojené se správou nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení. Se souhlasem zajištěného věřitele lze odečíst náklady i ve větším rozsahu.

(5) Zajištěnému věřiteli, který dosud nesplnil povinnost podle § 157 odst. 1, se vydá výtěžek zpeněžení po odečtení částky připadající na splnění této povinnosti.

(6) Pro zpeněžení podle § 293 se odstavec 2 použije jen tehdy, jestliže zajištěný věřitel dosud nesplnil povinnost podle § 230 odst. 3.

(7) Rozhodnutí o návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 se doručuje zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci, zajištěnému věřiteli, jemuž má být výtěžek vydán, a věřitelům, kteří proti němu podali námitky; jen tyto osoby mohou proti rozhodnutí podat odvolání.

39. Jestliže insolvenční soud rozhoduje o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli podle § 298 insolvenčního zákona, zabývá se účelností (a rozsahem) nákladů spojených se správou a zpeněžením předmětu zajištění (jež se spolu se zálohou na odměnu insolvenčního správce v souladu s ustanovením § 298 odst. 2 insolvenčního zákona odečítají od dosaženého výtěžku zpeněžení pro účely určení tzv. „čistého výtěžku zpeněžení zajištění“) již v usnesení, jímž onen čistý výtěžek zpeněžení zajištění vydává zajištěnému věřiteli. Proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle ustanovení § 298 odst. 2 insolvenčního zákona mohou ostatní věřitelé a dlužník vznášet v určené lhůtě námitky, k jejichž projednání nařizuje insolvenční soud jednání (§ 298 odst. 3 insolvenčního zákona) a osoby uvedené v § 298 odst. 7 insolvenčního zákona pak mohou podat proti rozhodnutí insolvenčního soudu o návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle § 298 odst. 2 insolvenčního zákona odvolání. Takový postup (věcné prověření účelnosti a rozsahu nákladů spojených se správou a zpeněžením předmětu zajištění, jež mají být odečteny od dosaženého výtěžku zpeněžení) rozhodnutím podle § 298 insolvenčního zákona plyne i z judikatury Nejvyššího soudu; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2017, sen. zn. [29 NSČR 94/2014](#), uveřejněné pod číslem 12/2019 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 NSČR 43/2018](#), uveřejněné pod číslem 101/2020 Sb. rozh. obč. Rozsah odečítaných nákladů spojených se správou a zpeněžením předmětu zajištění (v konkrétním případě 181 722,04 Kč) vždy ovlivňuje výslednou výši částky vydávané takovým rozhodnutím zajištěnému věřiteli coby čistý výtěžek zpeněžení zajištění. Je-li zkoumání účelnosti a rozsahu takových nákladů vyhrazeno námitkové řízení podle § 298 odst. 3 insolvenčního zákona, pak je zjevné, že námitky vznesené proti účelnosti a rozsahu takových nákladů poté, co usnesení insolvenčního soudu podle § 298 insolvenčního zákona nabylo právní moci (ať již nově nebo opakovaně), jako námitky proti konečné zprávě již nemají být znovu věcně zkoumány. To plyne z dikce § 298 odst. 3 části věty za středníkem insolvenčního zákona, jež určuje, že k později (než do 7 dnů ode dne

zveřejnění návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle § 298 odst. 2 insolvenčního zákona v insolvenčním rejstříku) podaným námitkám se nepřihlíží.

40. Jinak řečeno, jestliže insolvenční soud v insolvenčním řízení, v němž je úpadek dlužníka řešen konkursem, pravomocně rozhodl podle ustanovení § 298 insolvenčního zákona o vydání tzv. čistého výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli dosaženého tak, že od výtěžku zpeněžení odečetl náklady spojené se správou a zpeněžením předmětu zajištění a částku připadající na odměnu insolvenčního správce (§ 298 odst. 2 insolvenčního zákona), pak k námitkám vzneseným k účelnosti a výši nákladů spojených se správou a zpeněžením předmětu zajištění v rámci námitek proti konečné zprávě (§ 304 odst. 2 insolvenčního zákona) již insolvenční soud při projednání a schválení konečné zprávy nepřihlíží (§ 298 odst. 3 část věty za středníkem insolvenčního zákona).

č. 10

41. Zbývá prověřit argument „nepřezkoumatelnosti konečné zprávy“. Je-li touto námitkou míněn rozpor mezi údaji konečné zprávy a dílčím způsobem jiným rozhodnutím insolvenčního soudu o schválení konečné zprávy, pak lze pro účely jejího vypořádání odkázat na závěry uvedené výše k možnosti insolvenčního soudu schválit konečnou zprávu v jiném znění, než ve kterém ji předložil insolvenční správce. Je-li tímto způsobem namítána nepřezkoumatelnost usnesení, jímž insolvenční soud konečnou zprávu schválil, pak jde o námitku, kterou dovolatel vystihuje z obsahového hlediska tzv. jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, tedy vadu řízení, k jejíž existenci Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). K tomu lze poukázat na závěry formulované na téma nepřezkoumatelnosti rozhodnutí soudu prvního stupně v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněném pod číslem 100/2013 Sb. rozh. obč. Tam Nejvyšší soud vysvětlil, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Poměřováno těmito závěry rozhodnutí insolvenčního soudu zjevně nebylo nepřezkoumatelné.

42. Jelikož vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti, se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).